

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

ЗАКОН

за ратифициране на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна

Член единствен. Ратифицира Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна, съставено в Тегусигалпа на 29 юни 2012 г.

Законът е приет от 44-ото Народно събрание на 2017 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Димитър Главчев)

Текстът на споразумението на хартиен носител заедно с всички приложения към него - предмет на Законопроекта за ратифициране на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна, поради изключително големия му обем се намира и е на разположение на народните представители в деловодството и Библиотеката на Народното събрание. Споразумението на хартиен носител е предоставено на комисиите, на които е разпределено, а в електронен вид е налично и на интернет страницата на Народното събрание в „Пленарни заседания“, „Документи за пленарна зала“, „23/10/2017“.

М О Т И В И

към проекта на Закон за ратифициране на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна

Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна, е първото междурегионално споразумение на Европейския съюз и първото всеобхватно споразумение за асоцииране между двата региона, което ще допринесе за ускоряване на регионалната интеграция. Споразумението е съставено в Тегусигалпа (Хондурас) на 29 юни 2012 г.

Базирано е на принципите на демокрацията, основните права на човека, на сърчаването на устойчиво развитие, доброто управление и върховенство на закона.

Основната му цел е засилване и заздравяване на връзките между Европейския съюз и Централна Америка, стратегическото асоцииране на двата региона в приоритетни области, като социално сближаване, регионални политики за сътрудничество, намаляване на равнището на бедност, неравенство, социална изолация и всяка форма на дискриминация.

Със сключването му се предоставят нови възможности за диалог в области като борбата с наркотрафика, организираната престъпност, прането на пари, тероризма и корупцията.

Със споразумението се установява Зона за свободна търговия. В хода на прилагането му споразумението ще освободи изцяло износителите на промишлени и рибни продукти от Европейския съюз за Централна Америка от заплащането на мита. То отговаря на критериите на член XXIV от ГАТТ за премахване на митата и другите ограничителни търговски разпоредби практически за цялата търговия между страните по споразумението.

Част IV (търговия) от споразумението се прилага временно за Европейския съюз, Хондурас, Никарагуа и Панама от 1 август 2013 г., за Ел Салвадор и Коста Рика - от 1 октомври 2013 г., и за Гватемала - от 1 декември 2013 г.

Към момента документът е ратифициран от 22 страни - членки на Европейския съюз, и от шестте държави от Централна Америка.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Бойко Борисов)

СПОРАЗУМЕНИЕ
ЗА АСОЦИИРАНЕ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
И НЕГОВИТЕ ДЪРЖАВИ-ЧЛЕНКИ, ОТ ЕДНА СТРАНА,
И ЦЕНТРАЛНА АМЕРИКА, ОТ ДРУГА СТРАНА

КРАЛСТВО БЕЛГИЯ,

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,

ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА,

КРАЛСТВО ДАНИЯ,

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ,

РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ,

ИРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ,

КРАЛСТВО ИСПАНИЯ,

ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА,

ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА КИПЪР,

РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ,

РЕПУБЛИКА ЛИТВА,

ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,

УНГАРИЯ,

МАЛТА,

КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ,

РЕПУБЛИКА ПОЛША,

ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА,

РУМЪНИЯ,

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ,

СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ,

КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ,

ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ,

договарящи страни по Договора за Европейски съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, наричани по-нататък „държавите-членки на Европейския съюз“, както и

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ,

от една страна, и

РЕПУБЛИКА КОСТА РИКА,

РЕПУБЛИКА ЕЛ САЛВАДОР,

РЕПУБЛИКА ГВАТЕМАЛА,

РЕПУБЛИКА ХОНДУРАС,

РЕПУБЛИКА ПАНАМА,

РЕПУБЛИКА НИКАРАГУА,

наричани по-нататък „Централна Америка“,

от друга страна:

КАТО ОТЧИТАТ традиционните исторически, културни, политически, икономически и социални връзки между страните и желанието за укрепване на отношенията помежду им въз основа на общи принципи и ценности, основани на съществуващите механизми, които уреждат отношенията между страните, и като отчитат желанието за укрепване, задълбочаване и разнообразяване на двустранните регионални връзки в области от общ интерес в дух на взаимно уважение, равенство, недискриминация, солидарност и взаимна изгода;

КАТО ОТЧИТАТ положителното развитие в двета региона през последните две десетилетия, което е дало възможност за напредъка по общи цели и интереси за навлизане в нов етап на отношения, които са по-задълбочени, по-съвременни и постоянни, с оглед постигането на двустранно регионално асоцииране, което отговаря на настоящите предизвикателства във вътрешен план, както и новите реалности в международен план;

КАТО ПОДЧЕРТАВАТ значението, което страните придават на укрепването на политическия диалог и на процеса на икономическо сътрудничество, установени към настоящия момент между страните в рамките на „Диалога от Сан Хосе“, започнат през 1984 г. и възобновяван оттогава по многократни поводи;

КАТО ПРИПОМНЯТ заключенията от Срещата на върха, проведена във Виена през 2006 г., включително и ангажментите, поети от Централна Америка по отношение задълбочаването на регионалната икономическа интеграция;

КАТО ПРИЗНАВАТ постигнатия напредък в процеса на икономическа интеграция на Централна Америка, като например ратифицирането на *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* и *Tratado sobre Inversión y Comercio de Servicios*, както и при въвеждането на механизъм за правораздаване, посредством който се обезпечава прилагането на регионалното законодателство в областта на икономиката в целия регион на Централна Америка;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ ОТНОВО, че зачитат демократичните принципи и основните права на човека, изложени във Всеобщата декларация за правата на човека;

КАТО ПРИПОМНЯТ своята обвързаност с принципа на правовата държава и принципа на доброто управление;

КАТО СЕ ОСНОВАВАТ на принципа на споделените отговорности и убедени във важността на предотвратяването на противозаконната употреба на наркотици и намаляването на вредните последици от нея, включително борбата срещу отглеждането, производството, обработването и трафика на наркотици и техните прекурсори, както и изпиранието на пари;

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ, че разпоредбите на настоящото споразумение, които попадат в обхвата на част III, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз, са обвързващи за Обединеното кралство и Ирландия като отделни договарящи страни, а не като част от Европейския съюз, освен когато Европейският съюз, заедно с Обединеното кралство и/или Ирландия съвместно са уведомили републиките от Централна Америка (ЦА) като страна по споразумението, че Обединеното кралство или Ирландия са обвързани като част от Европейския съюз в съответствие с Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз. В случай че Обединеното кралство и/или Ирландия престанат да бъдат обвързани като част от Европейския съюз в съответствие с член 4а от Протокол № 21, Европейският съюз, заедно с Обединеното кралство и/или Ирландия уведомяват незабавно републиките от ЦА като страна по споразумението относно всяка промяна в своята позиция, като в този случай те ще останат обвързани на отделно основание от разпоредбите на настоящото споразумение. Същото се прилага за Дания в съответствие с приложения към посочените договори протокол относно позицията на Дания;

КАТО ПОДЧЕРТАВАТ своя ангажимент да работят заедно за постигане на целите, които включват премахването на бедността, създаването на работни места, справедливото и устойчиво развитие, включително аспектите на уязвимостта спрямо природни бедствия, съхраняването и опазването на околната среда и биологичното разнообразие, както и постепенното интегриране на републиките от ЦА като страна по споразумението в световната икономика;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ ОТНОВО значението, което страните отдават на принципите и правилата, уреждащи международната търговия, по-специално тези, които се съдържат в Маракешкото споразумение за създаване на Световната търговска организация, съставено на 15 април 1994 г. (наричано по-нататък „Споразумение за СТО“), и в многостранните споразумения, приложени към Споразумението за СТО, както и на необходимостта от прилагането им по прозрачен и недискриминационен начин;

КАТО ОТЧИТАТ различията в икономическото и социалното развитие, които съществуват между републиките от ЦА като страна по споразумението и ЕС като страна по споразумението и общата цел за укрепване на процеса на икономическо и социално развитие в Централна Америка;

КАТО ЖЕЛАЯТ да укрепят икономическите отношения помежду си, по-специално в областта на търговията и инвестициите, които засилват и подобряват настоящото равнище на достъп на републиките от ЦА като страна по споразумението до пазара на Европейския съюз и по този начин допринасят за икономически растеж в Централна Америка и намаляване на различията между двета региона;

УБЕДЕНИ, че настоящото споразумение ще създаде климат, благоприятстващ растежа при условията на устойчиви икономически отношения между тях, по-специално в секторите на търговията и инвестициите, които са от съществено значение за постигането на икономическото и социалното развитие, както и на технологичните иновации и модернизацията;

КАТО ПОДЧЕРТАВАТ необходимостта от основаване на принципите, целите и механизмите, които уреждат отношенията между двета региона, по-специално Споразумението за политически диалог и сътрудничество между Европейската общност и нейните държави-членки и републиките Коста Рика, Ел Салвадор, Гватемала, Хондурас, Никарагуа и Панама, подписано през 2003 г. (наричано по-нататък „Споразумението за политически диалог и сътрудничество от 2003 г.“), както и Рамковото споразумение за сътрудничество от 1993 г., подписано между същите страни;

КАТО СЪЗНАВАТ необходимостта от насърчаване на устойчивото развитие в двета региона чрез партньорство за развитие, в което участват всички съответни заинтересовани страни, включително гражданското общество и частния сектор, в съответствие с принципите, изложени в Консенсуса от Монтерей и Декларацията от Йоханесбург и свързаният с нея план за прилагане;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ ОТНОВО, че държавите следва да насърчават устойчивото развитие при упражняване на суверенните си правомощия за използване на своите природни ресурси в съответствие със собствените си политики в областта на околната среда и развитието;

КАТО СЪЗНАВАТ необходимостта от разгръщането на всестранен диалог относно миграцията с цел засилване на двустранното регионално сътрудничество по въпросите на миграцията в рамките на частите от настоящото споразумение относно политическия диалог и сътрудничеството и с цел гарантиране на ефективното настърчаване и защита на правата на човека по отношение на всички мигранти;

КАТО ПРИЗНАВАТ, че нито една от разпоредбите на настоящото споразумение в никакъв случай не може да бъде свързвана, нито тълкувана или считана по какъвто и да било начин като определяща позицията на страните в текущи или бъдещи двустранни или многострани търговски преговори;

КАТО ИЗТЪКВАТ желанието за сътрудничество в рамките на международни форуми по въпроси от взаимен интерес;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД стратегическото партньорство, създадено между Европейския съюз и Латинска Америка и Карибите в контекста на Срещата на върха, проведена в Рио през 1999 г., и потвърдено повторно на Срещата на върха, проведена в Мадрид през 2002 г., Срещата на върха, проведена в Гуадалахара през 2004 г., Срещата на върха, проведена във Виена през 2006 г., Срещата на върха, проведена в Лима през 2008 г. и Срещата на върха, проведена в Мадрид през 2010 г.;

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД Декларацията от Мадрид от май 2010 г.;

РЕШИХА ДА СКЛЮЧАТ НАСТОЯЩОТО СПОРАЗУМЕНИЕ:

ЧАСТ I

ОБЩИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ДЯЛ I

ЕСТЕСТВО И ПРИЛОЖНО ПОЛЕ НА НАСТОЯЩОТО СПОРАЗУМЕНИЕ

ЧЛЕН 1

Принципи

1. Зачитането на демократичните принципи и основните права на човека, изложени във Всеобщата декларация за правата на човека, както и на принципа на правовата държава, е в основата на вътрешната и международната политика на двете страни и представлява съществен елемент от настоящото споразумение.
2. Страните потвърждават своя ангажимент за насърчаване на устойчивото развитие, което е водещ принцип за прилагане на настоящото споразумение, по-специално като взимат предвид Целите на хилядолетието за развитие. Страните гарантират, че е постигнат подходящ баланс между икономическите, социалните и екологичните компоненти на устойчивото развитие.

3. Страните потвърждават отново своето желание да се придържат към принципа на добро управление и принципа на правовата държава, което предполага по-специално върховенство на закона, разделение наластите, независимост на съдебната власт, ясни процедури за взимане на решенията на равнище публични органи, прозрачни и отговорни институции, добро и прозрачно управление на отношенията в публичния сектор на местно, регионално и национално равнище и прилагане на мерките, насочени към предотвратяването и борбата с корупцията.

ЧЛЕН 2

Цели

Страните се договарят, че целите на настоящото споразумение са:

- a) засилване и укрепване на отношенията между страните чрез асоцииране, основано на три независими и основни части: политически диалог, сътрудничество и търговия, въз основа на взаимно зачитане, взаимност и общ интерес. При прилагането на настоящото споразумение се прилагат в пълна степен институционалните договорености и механизми, договорени между страните;

- б) разгръщане на привилегировано политическо партньорство, основано на стойности, принципи и общи цели, по-специално на зачитането и наследстването на демокрацията и правата на човека, на устойчивото развитие, доброто управление и правовата държава, с ангажимент за наследстване и защита на тези ценности и принципи в световен мащаб по начин, който допринася за укрепване на многострания подход;
- в) подобряване на двустранното регионално сътрудничество във всички области от общ интерес с цел постигане на по-устойчиво и справедливо социално и икономическо развитие в двета региона;
- г) разширяване и разнообразяване на двустранните регионални търговски отношения между страните в съответствие със Споразумението за СТО и специалните цели и разпоредби, изложени в част IV от настоящото споразумение, което следва да допринесе за по-висок икономически растеж, постепенно подобряване на качеството на живот в двета региона и за по-добро интегриране на двета региона в световната икономика;
- д) укрепване и задълбочаване на постепения процес на регионална интеграция в области от общ интерес като начин за улесняване на прилагането на настоящото споразумение;
- е) заздравяване на добрите съседски отношения и принципа на мирно разрешаване на спорове;
- ж) най-малко запазване, а за предпочтение — повишаване на равницето на доброто управление, социалните, трудовите и екологичните стандарти, постигнато чрез ефективно прилагане на международни конвенции, по които страните са страна към датата на влизане в сила на настоящото споразумение; и
- з) наследстване на увеличаването на търговския обмен и инвестициите между страните, като се отчитат специалното и диференцираното третиране с цел намаляване на структурните различия, които съществуват между двета региона.

ЧЛЕН 3

Приложно поле

Отношенията между страните се основават на принципа на равнопоставеност. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като подкопаваща суверенитета на нито една от републиките от ЦА като страна по споразумението.

ДЯЛ II

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

ЧЛЕН 4

Съвет за асоцииране

1. Създава се Съвет за асоцииране, който наблюдава изпълнението на целите на настоящото споразумение и осъществява надзор върху прилагането му. Заседанията на Съвета за асоцииране се провеждат на министерско равнище, като те са редовни — най-малко веднъж на две години, и извънредни — когато това се налага поради обстоятелствата и за това е постигнато съгласие между страните. Съветът за асоцииране провежда заседания, когато е целесъобразно и за това е постигнато съгласие между двете страни на равнище държавни ръководители или на правителствено равнище. Освен това, с оглед укрепването на политическия диалог и повишаване на неговата ефективност, се наಸърчава провеждането на специални *ad hoc* заседания на работно равнище.

2. Съветът за асоцииране разглежда всеки сериозен проблем, възникнал в рамките на настоящото споразумение, както и всеки двустранен, многостраниен или международен въпрос от общий интерес.
3. Съветът за асоцииране разглежда също така предложения и препоръки на страните относно подобряване на отношенията, установени съгласно настоящото споразумение.

ЧЛЕН 5

Състав и процедурен правилник

1. Съветът за асоцииране се състои от представители от ЕС като страна по споразумението и от всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението на министерско равнище в съответствие с установленото във вътрешното право на страните и като се вземат предвид конкретните въпроси (политически диалог, сътрудничество и/или търговия), които ще бъдат разгледани на съответното заседание.
2. Съветът за асоцииране утвърждава своя процедурен правилник.
3. Членовете на Съвета за асоцииране могат да бъдат представлявани в съответствие с условията, установени в процедурния му правилник.

4. Съветът за асоцииране се председателства на ротационен принцип от представител на ЕС като страна по споразумението, от една страна, и от представител на република от ЦА като страна по споразумението, от друга страна, в съответствие с разпоредбите, установени в процедурния му правилник.

ЧЛЕН 6

Правомощия за вземане на решения

1. С оглед постигането на целите на настоящото споразумение Съветът за асоцииране разполага с правомощия да взема решения в случаите, предвидени в настоящото споразумение.
2. Решенията са задължителни за страните, които предприемат всички необходими мерки за изпълнението им в съответствие с вътрешните правила и правни процедури на всяка страна.
3. Съветът за асоцииране може също така да отправя съответни препоръки.
4. Съветът за асоцииране приема своите решения и препоръки по взаимно съгласие между страните. По отношение на републиките от ЦА като страна по споразумението за приемането на решения и препоръки се изисква техния консенсус.
5. Процедурата, установена в параграф 4, се прилага за всички останали управляващи органи, създадени с настоящото споразумение.

ЧЛЕН 7

Комитет за асоцииране

1. При изпълнение на своите задължения Съветът за асоцииране се подпомага от Комитет за асоцииране, който се състои от представители на ЕС като страна по споразумението и на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението на равнище висши служители, като се вземат предвид конкретните въпроси (политически диалог, сътрудничество и/или търговия), които ще бъдат разгледани на съответното заседание.
2. Комитетът за асоцииране отговаря за общото прилагане на настоящото споразумение.
3. Съветът за асоцииране утвърждава процедурния правилник на Комитета за асоцииране.
4. Комитетът за асоцииране има правомощия да взема решения в случаите, когато това е предвидено в настоящото споразумение или когато такива правомощия са му били делегирани от Съвета за асоцииране. В такива случаи Комитетът за асоцииране взема решенията си в съответствие с условията по членове 4—6.

5. По правило Комитетът за асоцииране провежда заседание за цялостен преглед на прилагането на настоящото споразумение веднъж годишно, като датата и дневният ред се съгласуват предварително между страните, при това едната година заседанието се провежда в Брюксел, а следващата година — в Централна Америка. Извънредни заседания могат да се свикват по взаимно съгласие по искане на която и да страните. Комитетът за асоцииране се председателства на ротационен принцип от представител на всяка от страните

ЧЛЕН 8

Подкомитети

1. При изпълнение на своите задължения Комитетът за асоцииране се подпомага от подкомитетите, създадени с настоящото споразумение.
2. Комитетът за асоцииране може да реши да създаде допълнителни подкомитети. Той може да реши да промени задачите, възложени на който и да било от подкомитетите, или да закрие някой от тях.
3. Подкомитетите провеждат заседания веднъж годишно или по искане на която и да било от страните, или по искане на Комитета за асоцииране, на съответното равнище. Присъствените заседания се провеждат на ротационен принцип в Брюксел или Централна Америка. Заседанията могат също така да се провеждат с помощта на всяко технологично средство, което е на разположение на страните.

4. Подкомитетите се председателстват на ротационен принцип от представител на ЕС като страна по споразумението, от една страна, и от представител на република от ЦА като страна по споразумението, от друга страна, за срок от една година.

5. Създаването или съществуването на подкомитет не е пречка страните да отнасят всеки въпрос направо до Комитета за асоцииране.

6. Съветът за асоцииране приема процедурен правилник, който определя състава и задълженията на тези подкомитети и начина им на работа, доколкото това не е уредено в настоящото споразумение.

7. Създава се Подкомитет за сътрудничество. Той подпомага Комитета за асоцииране при изпълнение на неговите задължения във връзка с част III от настоящото споразумение. Той също така има следните задачи:

- a) да разглежда всеки свързан със сътрудничеството въпрос, по който е оправомощен от Комитета за асоцииране;
- б) да наблюдава цялостното прилагане на част III от настоящото споразумение;
- в) да обсъжда всички свързани със сътрудничеството въпроси, които могат да засегнат действието на част III от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 9

Парламентарен комитет за асоцииране

1. Създава се Парламентарен комитет за асоцииране. Той се състои от членове на Европейския парламент, от една страна, и от членове на *Parlamento Centroamericano (PARLACEN)*, от друга страна, а за републики от ЦА като страна по споразумението, които не са членове на PARLACEN — от представители, определени от техния съответен Национален конгрес, които провеждат заседания и обменят становища. Парламентарният комитет за асоцииране определя периодичността на заседанията си и се председателства на ротационен принцип от една от двете страни.
2. Парламентарният комитет за асоцииране утвърждава своя процедурен правилник.
3. Парламентарният комитет за асоцииране може да поиска от Съвета за асоцииране информация, която е от значение за прилагането на настоящото споразумение. Съветът за асоцииране предоставя на Комитета изисканата информация.
4. Парламентарният комитет за асоцииране бива информиран относно решенията и препоръките на Съвета за асоцииране.
5. Парламентарният комитет за асоцииране може да отправя препоръки към Съвета за асоцииране.

ЧЛЕН 10

Съвместен консултативен комитет

1. Създава се Съвместен консултативен комитет като консултативен орган към Съвета за асоцииране. Работата му се състои в представяне пред Съвета на становищата на организацията на гражданското общество, свързани с прилагането на настоящото споразумение, без да се засягат други процеси в съответствие с член 11. На Съвместния консултативен комитет освен това се възлага задачата да допринася за насырчаване на диалога и сътрудничеството между организацията на гражданското общество в Европейския съюз и тези в Централна Америка.
2. Съвместният консултативен комитет се състои от равен брой представители на Европейския икономически и социален комитет, от една страна, и от представители на *Comité Consultivo del Sistema de la Integración Centroamericana (CC-SICA)* и на *Comité Consultivo de Integración Económica (CCIE)*, от друга страна.
3. Съвместният консултативен комитет приема свой процедурен правилник.

ЧЛЕН 11

Гражданско общество

1. Страните насърчават провеждането на заседания на представителите на гражданското общество на Европейския съюз и Централна Америка, включително академичната общност, социалните и икономическите партньори и неправителствените организации.
2. Страните свикват редовни заседания на тези представители, за да ги уведомят за прилагането на настоящото споразумение и да получат техните предложения в тази връзка.

ЧАСТ II

ПОЛИТИЧЕСКИ ДИАЛОГ

ЧЛЕН 12

Цели

Страните се договарят, че целите на политическия диалог между републиките от ЦА като страна по споразумението и ЕС като страна по споразумението са следните:

- a) да установят привилегировано политическо партньорство, основано по-специално на зачитане и насьрчаване на демокрацията, мира, правата на човека, правовата държава, доброто управление и устойчивото развитие;
- б) да отстояват общи ценности, принципи и цели чрез популяризирането им на международно равнище, по-специално на равницето на Организацията на обединените нации;
- в) да укрепват Организацията на обединените нации като ядрото на многостранната система, за да ѝ дадат възможност да се справя ефективно с предизвикателствата в световен план;
- г) да засилят политическия диалог, за да дадат възможност за широк обмен на становища, позиции и информация, което да доведе до съвместни инициативи на международно равнище;

- д) да си сътрудничат в областта на международната политика и политиката на сигурност с цел да съгласуват позициите си и да предприемат съвместни инициативи от взаимен интерес в рамките на съответните международни форуми.

ЧЛЕН 13

Области

1. Страните се договарят, че политическият диалог обхваща всички аспекти от взаимен интерес на регионално или на международно равнище.
2. Политическият диалог между страните проправя пътя за нови инициативи за постигането на общи цели и за установяване на съгласувани позиции в области като регионалната интеграция, правовата държава, доброто управление, демокрацията, правата на човека, популяризирането и защитата на правата и основните свободи на коренното население и на отделните лица, признати в Декларацията на Организацията на обединените нации относно правата на коренното население, равните възможности и равенството между половете, структурата и ориентацията на международно сътрудничество, миграцията, намаляването на бедността и социално сближаване, основните трудови стандарти, опазването на околната среда и устойчивото управление на природните ресурси, регионалната сигурност и стабилност, включително борбата срещу несигурното положение на гражданите, корупцията, наркотиците, транснационалната организирана престъпност, трафика на малки оръжия и леко въоръжение, както и боеприпасите за тях, борбата срещу тероризма, предотвратяването и мирното решаване на конфликти.

3. Диалогът по част II обхваща също така международните конвенции за правата на човека, доброто управление, основните трудови стандарти и околната среда в съответствие с международните ангажименти на страните и поставя по-специално въпроса за ефективното им прилагане.

4. Страните могат да се договорят по всяко време да добавят каквато и да е друга тема като област на политически диалог.

ЧЛЕН 14

Разоръжаване

1. Страните се договарят да си сътрудничат и да допринасят за укрепване на многостраницата система в областта на разоръжаването от конвенционални оръжия посредством цялостното спазване и изпълнение на национално равнище на поетите от тях задължения по международни договори и споразумения и други съответни международни инструменти в областта на разоръжаването от конвенционални оръжия.

2. По-специално страните насърчават цялостното прилагане и всеобщо приемане на Конвенцията за забрана на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване и Конвенцията за забрани или ограничения върху използването на определени конвенционални оръжия (CCW) и протоколите към нея.

3. Страните също така признават, че противозаконното производство, трансфер и движение на малки оръжия и леко въоръжение, включително на боеприпасите за тях, както и прекомерното им натрупване и неконтролирано разпространение продължават да бъдат сериозна заплаха за мира и международната сигурност. Поради това се споразумяват да си сътрудничат в борбата с противозаконната търговия и прекомерното натрупване на малки оръжия и леко въоръжение, включително боеприпасите за тях, и също така да работят съвместно за регулиране на законната търговия с конвенционални оръжия.

4. Ето защо страните се договарят да спазват и да изпълняват в пълна степен задълженията си за спазване с противозаконната търговия с малки оръжия и леко въоръжение, включително боеприпасите за тях, съгласно съществуващите международни споразумения, както и ангажиментите си в рамката на други международни инструменти, приложими в тази област, като например Програмата за действие на Организацията на обединените нации относно малки оръжия и леко въоръжение.

ЧЛЕН 15

Оръжия за масово унищожение

1. Страните считат, че разпространението на ядрени, химически и биологични оръжия за масово унищожение и техните носители както сред държавни, така и сред недържавни участници, представлява една от най-сериозните заплахи за международната стабилност и сигурност.

2. Поради това страните се договарят да си сътрудничат и да допринасят за борбата срещу разпространението на оръжия за масово унищожение и техните носители посредством цялостно спазване и изпълнение на национално равнище на съществуващите си задължения по международните договори и споразумения за разоръжаване и неразпространение и други съответни международни задължения.
3. Страните се договарят, че настоящата разпоредба съставлява съществен елемент от настоящото споразумение.
4. Освен това страните се договарят да си сътрудничат и да допринасят за целите на неразпространението, като:
 - a) предприемат стъпки за подписване, ратифициране или присъединяване, в зависимост от случая, към всички други подходящи международни инструменти, както и за цялостното прилагане и спазване на тези инструменти;
 - б) създават ефективна система за национален контрол на износа, посредством която да се контролират износът и транзитното преминаване на стоки, свързани с оръжия за масово унищожение, включително контрол върху крайното потребление на технологии с възможна двойна употреба, и в която са предвидени ефективни санкции за нарушения на контрола на износа.
5. Страните се договарят да провеждат редовен политически диалог, който ще съпровожда и укрепва сътрудничеството им в тази област.

ЧЛЕН 16

Борба срещу тероризма

1. Страните потвърждават значението на борбата срещу тероризма и се договарят да си сътрудничат при предотвратяването и неутрализирането на терористични актове, в съответствие с международното право в областта на правата на човека, с международното хуманитарно право и с международното бежанско право, със съответните международни конвенции и инструменти, със съответните резолюции на Организацията на обединените нации и със своите съответни законови и подзаконови актове, както и с Глобалната стратегия на Организацията на обединените нации за противодействие на тероризма, съдържаща се в Резолюция № 60/288 на Общото събрание на Организацията на обединените нации от 8 септември 2006 г.
2. По-специално те постигат това:
 - a) в рамките на цялостното прилагане на международните конвенции и инструменти, включително посредством изпълнението на всички съответни резолюции на Общото събрание на Организацията на обединените нации и на резолюциите на Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации;
 - б) посредством обмен на информация за терористични групи и подпомагащите ги мрежи в съответствие с международното и националното право;
 - в) посредством сътрудничество в областта на средствата и методите, използвани за борба с тероризма, включително в техническите области и обучението и посредством обмен на опит по отношение на предотвратяване на тероризма и в областта на защита в борбата срещу тероризма;

- г) посредством обмен на становища относно законодателната уредба и най-добри практики, както и на техническа и административна помощ;
- д) посредством обмен на информация в съответствие със своето съответно законодателство;
- е) чрез техническа помощ и обучение по отношение на методи на разследване, информационни технологии, изготвяне на протоколи за предотвратяване, сигнали за тревога и ефективна реакция при терористични заплахи и актове; както и
- ж) посредством обмен на становища относно модели за предотвратяване във връзка с други противозаконни дейности, свързани с тероризма, като например изпирането на пари, трафик на оръжие, подправяне на документи за самоличност и трафик на хора, наред с други дейности.

ЧЛЕН 17

Тежки престъпления, които пораждат беспокойство в международен план

1. Страните потвърждават отново, че най-тежките престъпления, пораждащи беспокойство сред международната общност като цяло, не трябва да остават ненаказани и че трябва да се гарантира тяхното наказателно преследване, като по целесъобразност се предприемат мерки на национално или международно равнище, включително на равнището на Международния наказателен съд.

2. Страните считат, че създаването и ефективната работа на Международния наказателен съд представлява значим етап в постигането на световен мир и справедливост и че предвид допълващия характер на компетентността на Международния наказателен съд спрямо националната система за правораздаване по наказателни дела съдът представлява ефективен инструмент за разследване и наказателно преследване на извършителите на най-тежките престъпления, пораждани безпокойство сред международната общност като цяло, когато националните съдилища не са склонни или нямат възможност за това.

3. Страните се договарят да си сътрудничат за наসърчаване на всеобщото присъединяване към Римския статут, като:

- a) продължат да предприемат стъпки за прилагане на Римския статут, както и за ратифицирането и прилагането на свързаните инструменти (като например Споразумението за привилегиите и имунитетите на Международния наказателен съд);
- б) обменят опит с регионални партньори при приемането на мерки за привеждане на правото в съответствие, изисквани с оглед ратифицирането и прилагането на Римския статут; както и
- в) предприемат мерки за запазване на целостта на Римския статут.

4. Всяка държава запазва суверенното си право да избира най-подходящия момент за присъединяване към Римския статут.

ЧЛЕН 18

Финансиране за развитие

1. Страните се договарят да подкрепят международните усилия за насърчаване на политики и правила за финансиране на развитието и за засилване на сътрудничеството с цел постигане на международно договорените цели за развитие, включително Целите на хилядолетието за развитие, както и ангажиментите от Консенсуса от Монтерей и други съответни форуми.
2. За тази цел и с оглед на съвместното управление на миграционните потоци между своите територии. Като признават, че бедността е една от основните причини за миграцията, и с оглед на укрепването на сътрудничеството помежду си, те провеждат широк диалог по всички въпроси, свързани с миграцията, включително незаконната миграция, бежанските потоци, контрабандата и трафика на хора, както и включването на въпросите на миграцията в националните стратегии за икономическо и социално развитие на областите на произход на мигрантите, като също така взимат под внимание историческите и културните връзки, които съществуват между двата региона.

ЧЛЕН 19

Миграция

1. Страните потвърждават отново значението на съвместното управление на миграционните потоци между своите територии. Като признават, че бедността е една от основните причини за миграцията, и с оглед на укрепването на сътрудничеството помежду си, те провеждат широк диалог по всички въпроси, свързани с миграцията, включително незаконната миграция, бежанските потоци, контрабандата и трафика на хора, както и включването на въпросите на миграцията в националните стратегии за икономическо и социално развитие на областите на произход на мигрантите, като също така взимат под внимание историческите и културните връзки, които съществуват между двата региона.

2. Страните се договарят да гарантират ефективно упражняване, защита и популяризиране на правата на човека за всички мигранти, както и на принципите на справедливост и прозрачност при равното третиране на мигрантите, и подчертават значението на борбата срещу расизма, дискриминацията, ксенофобията и други форми на нетърпимост.

ЧЛЕН 20

Околна среда

1. Страните насърчават провеждането на диалог в областите на околната среда и устойчивото развитие посредством обмен на информация и насърчаване на инициативи относно свързани с околната среда въпроси на местно и световно равнище, като признават принципа на споделените, но диференциирани отговорности, както е посочено в Декларацията от Рио за околната среда и развитието от 1992 г.

2. Диалогът е насочен, *inter alia*, към борба със заплахата от изменение на климата, опазване на биологичното разнообразие, защитата и устойчивото управление на горите с цел, *inter alia*, намаляване на емисиите от обезлесяване и влошаване на състоянието на горите, опазването на водните и морските ресурси, водните басейни и влажните зони, изследването и развитието на алтернативни горива и технологии за енергия от възобновяеми източници, както и реформа на управлението на околната среда с оглед на повишаване на ефективността му.

ЧЛЕН 21

Сигурност на гражданите

Страните водят диалог относно сигурността на гражданите, която е от основно значение за насърчаване на човешкото развитие, демокрацията и доброто управление, и зачитат правата на човека и основните свободи. Те признават, че сигурността на гражданите надхвърля пределите на националните и регионалните граници и поради тази причина е необходимо да бъде насърчаване чрез по-широк диалог и сътрудничество в тази област.

ЧЛЕН 22

Добро управление в данъчната област

С оглед укрепването и развитието на икономическите дейности, като същевременно се взема предвид необходимостта от разработването на подходяща правна уредба, страните признават и се ангажират със спазването на общи и международно признати принципи на добро управление в данъчната област.

ЧЛЕН 23

Общ икономически и финансов фонд за кредитиране

1. Страните изразяват съгласие относно важността на укрепването на усилията с цел намаляване на бедността и подпомагането на развитието на Централна Америка, по-специално на нейните най-бедни райони и население.
2. Ето защо страните се договарят да водят преговори за създаването на общ икономически и финансов механизъм, включително, наред с друго, намесата на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), Латиноамериканския инвестиционен инструмент (LAIF) и техническа помощ чрез регионалната централноамериканска програма за сътрудничество. Този механизъм спомага за намаляването на бедността, насърчава развитието и цялостното благосъстояние на Централна Америка, като също така дава тласък на социално-икономическия растеж и поддържането на баланс в отношенията между двета региона.
3. За тази цел е създадена двустранна регионална работна група. Правомощията на тази група са да проучи създаването на такъв механизъм, както и реда и условията за неговото действие.

ЧАСТ III

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЧЛЕН 24

Цели

1. Общата цел на сътрудничеството е да укрепи прилагането на настоящото споразумение, за да бъде постигнато ефективно партньорство между двата региона посредством използването на ресурси, механизми, инструменти и процедури.
2. Дава се приоритет на следните цели, които са разгледани по-подробно в дялове I—IX от настоящата част:
 - a) укрепване на мира и сигурността;
 - б) принос за укрепване на демократичните институции, доброто управление и цялостното прилагане на върховенството на закона, равенството между половете, всички форми на недискриминация, културното многообразие, плурализма, наследстването и спазването на правата на човека, основните свободи, прозрачността и участието на гражданите;

- в) принос за социално сближаване посредством намаляване на бедността, неравенството, социалното изключване и всички форми на дискриминация с цел подобряване на качеството на живот на народите от Централна Америка и Европейския съюз;
- г) насърчаване на икономическия растеж с оглед засилване на устойчивото развитие, намаляване на неравновесията между и в самите страни и развитие на взаимодействията между двета региона;
- д) задълбочаване на процеса на регионална интеграция в Централна Америка посредством повишаване на капацитета за прилагане и използване на ползите от настоящото споразумение, като по този начин се допринася за икономическото, социалното и политическото развитие на региона на Централна Америка като цяло;
- е) укрепване на производствените и управленските възможности и повишаване на конкурентоспособността, като по този начин се създават възможности за търговия и инвестиции за всички икономически и социални участници в двета региона.

3. Страните провеждат политики и предприемат мерки с оглед постигане на горепосочените цели. Тези мерки могат да включват иновативни финансови механизми, чиято цел е да допринесат за постигане на Целите на хилядолетието за развитие и други международно договорени цели за развитие, при спазване на ангажиментите от Консенсуса от Монтерей и последващите форуми.

ЧЛЕН 25

Принципи

Сътрудничеството между страните се ръководи от следните принципи:

- a) сътрудничеството подкрепя и допълва усилията на асоциираните държави и региони за изпълнението на приоритетите, установени от техните политики за развитие и техните стратегии, без да се засягат дейностите, извършвани с участието на тяхното гражданско общество;
- б) сътрудничеството е резултатът от диалог между асоциираните държави и региони;
- в) страните насьрчават участието на гражданското общество и местните органи в техните политики за развитие и в тяхното сътрудничество;
- г) дейности по сътрудничество се осъществяват както на национално, така и на регионално равнище, като те взаимно се допълват, с цел подпомагане на установените в настоящото споразумение общи и специални цели;
- д) при сътрудничеството се вземат под внимание всеобщи въпроси, като например демокрацията и правата на човека, доброто управление, коренното население, равенството между половете, околната среда — в това число природните бедствия — и регионална интеграция;

- е) страните засилват ефективността на сътрудничеството помежду си посредством работа във взаимно договорени рамки. Те настърчават хармонизацията, съгласуването и координацията между дарители и изпълнението на взаимните задължения, свързани с провеждането на дейностите по сътрудничество;
- ж) сътрудничеството включва техническа и финансова помощ като средства, които допринасят за изпълнение на целите на настоящото споразумение;
- з) страните изразяват съгласие относно значението на това да бъдат взети предвид различните им равнища на развитие при подготовката на дейностите по сътрудничество;
- и) страните постигат съгласие относно важността на продължаването на подкрепата за политики за намаляване на бедността и стратегии за държавите със средни доходи, като бъде отделено специално внимание на държавите с по-нисък среден доход;
- й) сътрудничеството в рамките на настоящото споразумение не засяга участието на републиките от ЦА като страна по споразумението, в качеството им на развиващи се държави, в дейностите на ЕС като страна по споразумението в областта на научните изследвания за развитие или други програми на Европейския съюз за сътрудничество за развитие, насочени към трети държави, при спазване на правилата и процедурите на тези програми.

ЧЛЕН 26

Ред, условия и методология

1. С оглед провеждане на дейностите за сътрудничество страните се договарят, че:
 - a) инструментите могат да обхващат широк набор от двустранни, хоризонтални и регионални дейности като например програми и проекти, включително инфраструктурни проекти, бюджетно подпомагане, диалог в областта на секторната политика, обмен и трансфер на оборудване, изследвания, оценки на въздействието, статистически данни и бази данни, обмен на опит и специалисти, обучение, информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, семинари и публикации;
 - б) участниците в провеждането на дейностите могат да включват местни, национални и регионални органи, организации на гражданското общество и международни организации;
 - в) те осигуряват подходящите административни и финансови ресурси, необходими за гарантиране на провеждането на дейностите по сътрудничество, които са договорили помежду си, в съответствие със своите законови и подзаконови разпоредби и процедури;
 - г) по отношение на всички участващи в сътрудничеството субекти се прилага прозрачно и отговорно управление на ресурсите;

- д) те насърчават иновативни ред и условия на сътрудничество, финансиране и инструменти с цел да подобрят ефективността на сътрудничеството, както и да използват по най-добрая начин настоящото споразумение;
 - е) в хода на сътрудничеството между страните се набелязват и разработват иновативни програми за сътрудничество за републиките от ЦА като страна по споразумението;
 - ж) те насърчават и улесняват частното финансиране и преките чуждестранни инвестиции, по-специално посредством финансиране в Централна Америка от Европейската инвестиционна банка в съответствие с нейните процедури и финансови критерии;
- з) участието на всяка от страните като асоцииран партньор в рамкови програми, специални програми и други дейности на другата страна се насърчава в съответствие с техните собствени правила и процедури;
- и) насърчава се участието на републиките от ЦА като страна по споразумението в тематични програми и програми за хоризонтално сътрудничество на ЕС като страна по споразумението за Латинска Америка, включително чрез евентуални специални компоненти;
- й) в съответствие със своите правила и процедури страните насърчават тристрганно сътрудничество в области от общий интерес между двата региона и с трети държави;
- к) страните проучват съвместно всички практически възможности за сътрудничество от взаимен интерес.

2. Страните се договарят, в зависимост от своите потребности и в рамките на съответните си програми и законодателство, да насърчават сътрудничеството между финансови институции.

ЧЛЕН 27

Клауза за по-нататъшно развитие

1. Фактът, че дадена област или дейност за сътрудничество не е включена в настоящото споразумение, не може да се тълкува като пречка за страните да вземат съгласно своето съответно законодателство решение да си сътрудничат в тези области или дейности.
2. Нито една възможност за сътрудничество не може да бъде предварително отхвърляна. Страните могат да използват Комитета за асоцииране, за да проучат всички практически възможности за сътрудничество от взаимен интерес.
3. Във връзка с прилагането на настоящото споразумение страните могат да правят предложения, целящи да разширят сътрудничеството във всички области въз основа на придобития по време на прилагането му опит.

ЧЛЕН 28

Сътрудничество в областта на статистиката

1. Страните се договарят да си сътрудничат с цел разработване на по-добри статистически методи и програми в съответствие с международно признати стандарти, включително събиране, обработка, контрол на качеството и разпространението на статистически данни, чиято цел е създаването на показатели с повишена съпоставимост между страните, като по този начин страните ще имат възможност да използват взаимно своите статистически данни относно търговията със стоки и услуги, преките чуждестранни инвестиции и по-общо всяка област, попадаща в приложното поле на настоящото споразумение, за която може да бъде изгответа признават ползата от двустранното сътрудничество за подпомагане постигането на тези цели.
2. Сътрудничеството в тази област е насочено също така към:
 - a) разработването на регионална статистическа система в подкрепа на приоритетите за регионална интеграция, договорени между страните по споразумението;
 - b) сътрудничество в областта на статистическите данни, свързани с наука, технологии и инновации.
3. Това сътрудничество може да обхваща, наред с друго: технически обмен между статистически институти на републиките от ЦА като страна по споразумението и държавите-членки на Европейския съюз и Евростат, включително обмен на научни работници; разработване на по-добри и, когато е необходимо, на последователни методи за събиране на данни, разбивка, анализ и интерпретиране; както и организиране на семинари, работни групи или програми за обучения по статистика.

ДЯЛ I

ДЕМОКРАЦИЯ, ПРАВА НА ЧОВЕКА И ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ЧЛЕН 29

Демокрация и права на човека

1. Страните си сътрудничат за постигане на спазването в пълна степен на всички права на човека и основни свободи, които са всеобщи, неделими, взаимно свързани и взаимно обусловени, както и за изграждане и укрепване на демокрацията.
2. Такова сътрудничество може да обхваща *inter alia*:
 - a) ефективното прилагане на международни инструменти по въпросите на правата на човека, както и на препоръките, приети от органите по съответните договори и по специални процедури;
 - b) включването на популяризирането и защитата на правата и човека в националните политики и планове за развитие;
 - c) укрепването на възможностите за прилагане на демократичните принципи и практики;

- г) разработването и прилагането на планове за действие относно демокрацията и правата на човека;
- д) повишаване на осведомеността и образованietо във връзка с правата на човека, демокрацията и културата на мир;
- е) укрепване на институциите, свързани с демокрацията и правата на човека, както и на правната уредба и на институционалните рамки за популяризиране и защита на правата на човека;
- ж) разработването на съвместни инициативи от взаимен интерес в рамките на съответните многостранини форуми.

ЧЛЕН 30

Добро управление

Страните се договарят, че в рамките на сътрудничеството в тази област активно се подкрепят правителствата чрез действия, насочени по-специално към:

- а) зачитане на принципите на правовата държава;
- б) гарантиране на разделението на властите;

- в) гарантиране на независима и ефективна съдебна система;
- г) насърчаване на прозрачни, отговорни, ефективни, стабилни и демократични институции;
- д) насърчаване на политики за гарантиране на отчетност и прозрачно управление;
- е) борба срещу корупцията;
- ж) укрепване на добро и прозрачно управление на национално, регионално и местно равнище;
- з) установяване и поддържане на ясни процедури на вземане на решения от органите на публична власт на всички равнища;
- и) подкрепа на участието на гражданското общество.

ЧЛЕН 31

Модернизиране на държавната и публичната администрация, включително децентрализация

1. Страните се договарят, че целта на сътрудничеството в тази област е подобряване на тяхната правна уредба и институционални рамки, по-специално въз основа на най-добри практики. Това включва реформа и модернизация на публичната администрация, включително чрез изграждането на капацитет, с оглед на подпомагането и засилването на процеса на децентрализация и на подкрепата на организационните промени, които са резултат от регионалната интеграция, като по-специално се обърне внимание на организационната ефективност и предоставянето на услуги на граждани, както и на доброто и прозрачното управление на публичните средства и отчетността.
2. Това сътрудничество може да включва национални и регионални програми и проекти, насочени към изграждане на капацитет за разработване на политики, и прилагането и оценката на обществени политики, както и укрепване на съдебната система, като същевременно се насьрчава участието на гражданското общество.

ЧЛЕН 32

Предотвратяване и решаване на конфликти

1. Страните се договарят, че при сътрудничество в тази област се настърчава и се провежда всеобхватна политика на мир, включително предотвратяването и решаването на конфликти. Тази политика се основава на принципа на ангажираност и участие на обществото и е съсредоточена основно върху развитието на регионален, субрегионален и национален капацитет. Тя гарантира равни политически, икономически, социални и културни възможности за всички слоеве на обществото, укрепва демократичната законност, настърчава социалното сближаване и използването на ефективен механизъм за мирно съчетаване на интересите на различни групи, както и настърчава активно и организирано гражданско общество, по-специално използването на съществуващи регионални институции.
2. Чрез сътрудничеството се укрепва капацитетът за решаване на конфликти, като, наред с друго, това може да включва предоставянето на помощ за процедури по медиация, преговори и помиряване, за стратегии за настърчаване на мира, за усилия за укрепване на доверието и за създаване на сигурност на регионално равнище, за усилия, насочени към подпомагането на деца, жени и възрастни хора и за действия в борбата срещу противопехотните мини.

ЧЛЕН 33

Укрепване на институциите и на правовата държава

Страните придават особено значение на укрепването на правовата държава и на институциите на всички равнища в областта на правоприлагането и по-специално на правораздаването. В частност сътрудничеството е насочено към укрепване на независимостта на съдебната система и подобряване на нейната ефективност.

ДЯЛ II

ПРАВОСЪДИЕ, СВОБОДА И СИГУРНОСТ

ЧЛЕН 34

Зашита на личните данни

1. Страните се договарят да си сътрудничат с цел повишаване на равнището на защита на личните данни до най-високите международни стандарти, като например съдържащите се в Насоките на Организацията на обединените нации за регулиране на компютризираните досиета с лични данни, изменени от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 14 декември 1990 г., и да работят за свободното движение на лични данни между страните, като надлежно спазват своето вътрешно законодателство.

2. Сътрудничеството в областта на защитата на лични данни може да включва, *inter alia*, техническа помощ под формата на обмен на информация и експертен опит, като се вземат под внимание законовите и подзаконовите актове на страните.

ЧЛЕН 35

Незаконни наркотици

1. Страните си сътрудничат, за да гарантират цялостен, интегриран и балансиран подход чрез ефективни действия и координация между компетентните органи, включително от секторите на здравеопазването, образованието, правоприлагането, митническите служби, социалната защита, правосъдието и вътрешните работи с цел да се намали във възможно най-голяма степен предлагането и търсенето на незаконни наркотици, както и техните последици за употребявящите наркотици и за обществото като цяло, а също и с цел да се постигне контрол и по-ефективно предотвратяване на отклоняването на химически прекурсори, използвани за производството на наркотични и психотропни вещества, в това число отклоняване с неправомерна цел на наркотични и психотропни вещества за медицински и научни цели.

2. Сътрудничеството се основава на принципа на споделената отговорност, съответните международни конвенции, както и политическата декларация, специалната декларация за водещите принципи за намаляване на търсенето на наркотици и други основни документи, приети от 20-та Специална сесия по наркотиците на Общото събрание на Организацията на обединените нации, проведена през юни 1998 г.

3. Сътрудничеството има за цел координиране и засилване съвместните усилия за борба с проблема за незаконните наркотици. Без да се засягат други механизми за сътрудничество, страните се договарят, че за тази цел на междурегионално равнище се използва механизъмът за координация и сътрудничество в областта на наркотиците между Европейския съюз и Латинска Америка и Карибския басейн, и се договарят да си сътрудничат с оглед засилване на ефективността му.

4. Страните също така се договарят да си сътрудничат срещу свързания с престъпления трафик на наркотици посредством засилена координация със съответните международни органи и структури.

5. Страните си сътрудничат, за да гарантират цялостен и балансиран подход посредством ефективни действия и координация между компетентните органи, в това число социалния сектор, секторите на правосъдието и вътрешните работи, с цел да:

- а) обменят възгледи по отношение на законодателните режими и най-добри практики;
- б) се борят срещу предлагането, трафика и търсенето на наркотични и психотропни вещества;
- в) засилват съдебното и полицейското сътрудничество с оглед борба срещу незаконния трафик;
- г) засилват сътрудничеството в областта на мореплаването с оглед ефективна борба срещу трафика;
- д) създават центрове за информация и мониторинг;

- е) определят и прилагат мерки за намаляване на трафика на незаконни наркотици, медицински рецепти (наркотични и психотропни вещества) и химически прекурсори;
- ж) създават съвместни програми и проекти за научни изследвания и предоставят основана на принципа на реципрочност съдебна помощ;
- з) насърчават алтернативни тенденции, по-специално във връзка с отглеждането на законни култури от малките производители;
- и) улесняват обучението и образованието на човешки ресурси, за да предотвратят употребата и трафика на наркотици и укрепват системите за административен контрол;
- й) подпомагат младежките програми за превенция и образование във и извън училище;
- к) укрепват превенцията, както и лечението, рехабилитацията и реинтеграцията на употребяващите наркотици, която включва широк набор от способи, включително намаляване на вредите, свързани със злоупотребата с наркотици.

ЧЛЕН 36

Изпиране на пари, включително финансиране на тероризъм

1. Страните се договарят да си сътрудничат, за да не допуснат финансовите им системи и предприятия да бъдат използвани за изпиране на средства, получени от всякакви тежки престъпления и по-специално от престъплениета, свързани с незаконни наркотици и психотропни вещества, както и от свързаните с терористични актове.
2. Когато е необходимо, сътрудничеството в съответствие със стандартите, установени от Специалната група за финансови действия (Financial Action Task Force (FATF), включва административна и техническа помощ, чиято цел е разработването и прилагането на правила и ефективното действие на подходящи стандарти и механизми. По-специално сътрудничеството позволява обмен на относима информация и приемането на подходящи стандарти за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризъм в съответствие с тези, приети от международните органи, действащи в тази област, и с най-добрите практики, използвани в международния контекст.

ЧЛЕН 37

Организирана престъпност и сигурност на гражданите

1. Страните се договарят да си сътрудничат за предотвратяване и борба срещу организираната престъпност и финансовите престъпления. За тази цел те насырчават и обменят добри практики и прилагат съответните одобрени международни стандарти и инструменти, като например Конвенцията на Организацията на обедините нации срещу транснационалната организирана престъпност и допълващите я протоколи, както и Конвенцията на Организацията на обедините нации срещу корупцията. Те по-специално насырчават програмите за защита на свидетели.
2. Страните също така се споразумяват да си сътрудничат за подобряване на сигурността на гражданите, по-специално чрез подпомагане на политиките и стратегиите за сигурност. Това сътрудничество следва да допринася за предотвратяване на престъпления и може да включва дейности като проекти за регионално сътрудничество между полицейските и съдебните органи, програми за обучение, обмен на най-добри практики за създаване на профили на извършители на престъпления. То включва, *inter alia*, обмен на становища относно законодателната уредба, както и административна и техническа помощ, чиято цел е да подобри институционалния и оперативния капацитет на правоприлагашите органи.

ЧЛЕН 38

Борба срещу корупцията

1. Страните признават значението на предотвратяването и борбата срещу корупцията в частния и публичния сектор и потвърждават отново загрижеността си относно сериозността и заплахите, породени от корупцията, за стабилността и сигурността на демократичните институции. За тази цел страните си сътрудничат във връзка с прилагането и популяризирането на съответните международни стандарти и инструменти, като например Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията.
2. Страните по-специално си сътрудничат в областта на:
 - a) подобряването на организационната ефективност и гарантиране на прозрачно управление на публичните средства и отчетността;
 - б) укрепването на съответните институции, включително правоприлагащите органи и съдебната система;
 - в) предотвратяването на корупцията и подкупите при международни сделки;
 - г) мониторинга и оценката на политиките за борба срещу корупцията на местно, регионално, национално и международно равнище;

- д) на сърчаването на действия за популяризиране ценностите на култура на прозрачност, законност и промяна на отношението на хората към корупционни практики;
- е) доразвиването на сътрудничеството за улесняване на мерки за възстановяване на активи, на сърчаване на добри практики и изграждане на капацитет.

ЧЛЕН 39

Незаконен трафик на малки оръжия и леко въоръжение

1. Страните се договарят да си сътрудничат за предотвратяване и борба срещу незаконния трафик на малки оръжия и леко въоръжение и боеприпасите за тях. Те се стремят да координират действията си за укрепване на правното и институционалното сътрудничество, както и да събират и унищожават малки оръжия и леко въоръжение, включително и боеприпасите за тях, намиращи се в цивилното население.
2. Страните си сътрудничат за на сърчаване на съвместни инициативи в борбата срещу малките оръжия и лекото въоръжение, включително боеприпасите за тях. По-специално страните си сътрудничат в многостранен и в междурегионален контекст по онези съвместни инициативи, които са насочени към прилагане на националните, регионалните и международните програми, както и на конвенциите в тази област.

ЧЛЕН 40

Борба срещу тероризма при зачитане в пълна степен на правата на човека

1. При сътрудничество в областта на борбата срещу тероризма се прилагат рамката и стандартите, договорени в член 16 от част II.
2. Страните също така си сътрудничат, за да гарантират, че срещу всяко лице, което участва във финансирането, планирането, подготовката или извършването на терористични актове или в подпомагането на терористични актове, ще бъде започнато наказателно производство. Страните се договарят, че борбата срещу тероризма се води, като се изпълняват в пълна степен всички съответни резолюции на Организацията на обединените нации и като се зачитат суверенитетът на държавите, както и принципът на справедливия процес, правата на човека и основните свободи.
3. Страните се договарят да си сътрудничат за предотвратяване и неутрализиране на терористични актове чрез средствата на полицейското и съдебното сътрудничество.

ДЯЛ III

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ

ЧЛЕН 41

Социално сближаване, включително борба срещу бедността,
неравенството и изключването

1. Като признават, че социалното развитие трябва да се съпровожда от икономическо развитие, страните се договарят, че сътрудничеството има за цел да засили социалното сближаване посредством намаляване на бедността, несправедливостта, неравенството и социалното изключване, по-специално с оглед на изпълнение на Целите на хилядолетието за развитие и на международно договорената цел за настърчаване на справедлива глобализация и достойни условия на труд. Постигането на тези цели предполага значителни финансови средства както от сътрудничество, така и от национални ресурси.
2. За тази цел страните си сътрудничат, за да насърчават и подкрепят изпълнението на:
 - a) икономически политики със социална насоченост, ориентирани към по-приобщаващо общество с по-добро разпределение на доходите, за да се намалят неравенството и несправедливостта;

- б) търговски и инвестиционни политики, като се взема предвид връзката между търговията и устойчивото развитие, честната търговия, развитието на микро-, малките и средните предприятия в селските и градските райони и техните представителни организации и за социална отговорност на дружествата;
- в) справедливи и стабилни фискални политики, които позволяват по-добро преразпределение на благата, гарантиране на достатъчни равнища на социални разходи и намаляване на сивата икономика;
- г) ефективни публични социални разходи, свързани с ясно определени социални цели, като се възприеме подход, ориентиран към постигането на резултати;
- д) ефективни социални политики и справедлив достъп до обществени услуги за всички в множество различни сектори, като например в областта на образованието, здравеопазването, храненето, хигиенизирането, жилищното настаняване, правосъдието и социалната сигурност;
- е) политики на заетост, насочени към достойни условия на труд за всички и създаването на икономически възможности, като се обръща специално внимание на най-бедните и най-уязвимите групи и на регионите в най-неравностойно положение, както и специални мерки за насиরчаване на търпимостта към културното многообразие на работното място;

- ж) основани на принципа на солидарност и достъпни за всички схеми за социална закрила в областта на, *inter alia*, пенсийте, здравеопазването, злополуките и безработицата;
 - 3) стратегии и политика за борба с ксенофобията и дискриминацията, основана по-специално на пол, раса, убеждение или етническа принадлежност;
 - и) специални политики и програми, насочени към младежта.
3. Страните се договарят да насьрчават обмена на информация относно аспекти на социалното сближаване на национални планове или стратегии, както и опит относно успехи или неуспехи, свързани със създаването и прилагането им.
4. Страните се стремят също така да изготвят съвместни оценки на приноса от прилагането на настоящото споразумение в областта на социалното сближаване.

ЧЛЕН 42

Заетост и социална закрила

1. Страните се договарят да си сътрудничат за насьрчаване на заетостта и социалната закрила чрез действия и програми, които по-специално имат за цел да:
- a) гарантират достойни условия на труд за всички;

- б) създават по-приобщаващи и добре функциониращи пазари на труда;
- в) разширяват обхвата на социална закрила;
- г) обменят най-добрите практики в областта на мобилността на работници и прехвърляне на пенсионни права;
- д) насърчават социален диалог;
- е) гарантират спазването на основните принципи и права при работа, установени в конвенциите на Международната организация на труда, така наречените основни трудови стандарти, по-специално по отношение на свободата на сдружаване, правото на колективно договаряне и недискриминация, премахването на принудителния и детския труд, както и равното третиране на мъже и жени;
- ж) разглеждат въпроси, свързани със сивата икономика;
- з) отделят специално внимание на групите в неравностойно положение и на борбата срещу дискриминацията;
- и) подобряват качеството на човешките ресурси посредством подобряване на образованието и обучението, включително ефективно професионално обучение;
- й) подобряват здравословните и безопасни условия на труд, по-специално посредством укрепване на инспекциите по труда;

- к) насърчават създаването на работни места и предприемачеството посредством укрепване на институционалната рамка, необходима за създаването на малки и средни предприятия, и улесняване на достъпа до кредити и микрофинансиране.
2. Дейностите могат да бъдат извършвани на национално, регионално и междурегионално равнище, включително посредством работата в мрежи, взаимно обучение, набелязване и разпространение на добри практики, обмен на информация въз основа на съпоставими статистически инструменти, и показатели и контакти между организации на социални партньори.

ЧЛЕН 43

Образование и обучение

1. Страните се договарят, че сътрудничеството има за цел да:
- а) насърчава справедлив достъп до образование за всички, в това число младежи, жени, възрастни граждани, коренно население и малцинства, като се отделя специално внимание на най-уязвимите и изолирани слоеве на обществото;
- б) подобрява качеството на образованието, като началното образование се счита за приоритет;

- в) подобрява качеството на основното образование и намалява ранното напускане на училище през задължителното средно образование;
- г) подобрява самостоятелното учене;
- д) подобрява инфраструктурата и оборудването на съществуващи образователни центрове;
- е) насърчава образованието на коренното население, включително междукултурното двуезично образование;
- ж) насърчава висшето образование, както и професионалното обучение и ученето през целия живот.

2. Страните се договарят също така да насърчават:

- а) сътрудничеството между институциите на висшето образование на страните, както и обмена на студенти, изследователи и университетски преподаватели чрез съществуващи програми;
- б) взаимодействията между институции на висшето образование и частния и публичния сектор в договорени области, за да се улесни преминаването към трудова заетост.

3. Страните се договарят да отделят специално внимание на продължаване на развитието на пространството на знание ЕС-ЛАК и общото пространство на висше образование ЕС-ЛАК, по-специално с оглед насърчаване на обединяването и обмена на опит и технически ресурси.

ЧЛЕН 44

Обществено здравеопазване

1. Страните се договарят да си сътрудничат за създаването на ефективни системи за здравеопазване, компетентен и достатъчен капацитет на здравните работници, механизми за справедливо финансиране и схеми за социална закрила.
2. Специално внимание се отделя на секторните реформи и на гарантирането на справедлив достъп до качествени здравни услуги, безопасност на храните и продоволствена сигурност, по-специално за уязвимите групи, като например лицата с увреждания, възрастните хора, жените, децата и коренното население.
3. Също така страните по споразумението се стремят да си сътрудничат с цел насърчаване на първичните здравни грижи и профилактика посредством интегрирани подходи и действия, включващи други сектори на политиката, по-специално на борбата срещу ХИВ/СПИН, маларията, туберкулозата, болестта денга, болестта на Чагас и други приоритетни заразни и незаразни болести, както и хроничните заболявания; намаляването на детската смъртност; подобряването на майчиното здравеопазване и разглеждането на приоритетни области като например сексуалното и репродуктивното здраве, както и лечението и профилактиката на предаваните по полов път болести и нежеланата бременност, при условие че тези цели не противоречат на националната правна уредба. Освен това страните си сътрудничат в области като образованието, чистотата на водата, както и по свързани с хигиената въпроси.
4. Сътрудничеството може допълнително да насърчи развитието, прилагането и популяризирането на международното право в областта на здравеопазването, в това число на международните здравни правила и Рамковата конвенция за контрол на тютюна на Световната здравна организация.

5. Страните се стремят да създават асоциации извън рамките на системата за обществено здравеопазване посредством стратегически партньорства с гражданското общество и други участници, като отдават приоритет на профилактиката на болести и насърчаването на здравеопазването.

ЧЛЕН 45

Коренно население и други етнически групи

1. Като спазват и утвърждават своите национални, регионални и международни задължения, страните се договарят, че дейностите по сътрудничество подобряват защитата и популяризирането на правата и основните свободи на коренното население, признати с Декларацията на Организацията на обединените нации относно правата на коренното население. Освен това дейностите за сътрудничество укрепват и популяризират правата на човека и основните свободи на лица от малцинствата и етническите групи.

2. Специално внимание се отделя на намаляване на бедността и на борбата срещу неравенството, изключването и дискриминацията. Съответните международни документи и инструменти, отнасящи се до правата на коренното население, като например Резолюция 59/174 на Организацията на обединените нации относно второто десетилетие на коренното население в света, Конвенция № 169 на Международната организация на труда относно коренното население и населението, водещо племенен начин на живот в независимите държави, са водещи при разработването на дейности за сътрудничество в съответствие със задълженията на страните в национален и в международен план.

3. Освен това страните се договарят, че при дейностите по сътрудничество систематично се вземат под внимание социалната, икономическата и културната идентичност на това население и се гарантира по целесъобразен начин ефективното им участие в дейностите за сътрудничество, по-специално в областите, които ги засягат в най-голяма степен, а именно устойчиво управление и използване на земя и природни ресурси, околната среда, образование, здраве, наследство и културна идентичност.

4. Сътрудничеството допринася за насърчаване на развитието на коренното население. Сътрудничеството също така допринася за насърчаване на развитието на лица, които участват в организации на малцинства или етнически групи. Това сътрудничество укрепва също така капацитета им за водене на преговори, както и техния административен и управленски капацитет.

ЧЛЕН 46

Уязвими групи

1. Страните се договарят, че при сътрудничеството в полза на уязвими групи се отдава приоритет на мерки, в това число на иновативни политики и проекти, в които участват уязвими групи. То следва да е насочено към насърчаване на човешкото развитие, намаляване на бедността и борба срещу социалното изключване.

2. Сътрудничеството следва да включва защита на правата на човека и равните възможности на уязвимите групи, създаването на икономически възможности за най-бедните, както и специални социални политики, насочени към развитие на човешките способности чрез образование и обучение, достъп до основни обществени услуги, схеми за социална закрила и правосъдие, като наред с другото се обръща особено внимание на лицата с увреждания и техните семейства, на децата, на жените и на възрастните хора.

ЧЛЕН 47

Равенство между половете

1. Страните се договарят сътрудничеството да спомага за укрепване на политики, програми и механизми, насочени към гарантиране, подобряване и разширяване на равноправното участие и равните възможности за мъжете и жените във всички сектори на политическия, икономическия, социалния и културния живот, по-специално с оглед на ефективното прилагане на Конвенцията на Организацията на обединените нации за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените. Когато е целесъобразно, могат да бъдат предвидени конструктивни действия за подпомагане на жените.
2. Чрез сътрудничеството се настърчава включването на свързаните с равенството между половете аспекти във всички съответни области на сътрудничество, включително обществените политики, стратегиите и действията за развитие, както и показателите за измерване на тяхното въздействие.

3. Сътрудничеството също така спомага за улесняване на равния достъп на мъже и жени до всички услуги и ресурси, които им позволяват да упражняват в пълна степен основните си права, като например по отношение на образованието, здравеопазването, професионалното обучение, възможностите за заетост, вземането на политически решения, структурите на управлението и частните предприятия.
4. Необходимо е да се обърне специално внимание на програмите, свързани с проблемите на насилието срещу жени, по-специално чрез превенция.

ЧЛЕН 48

Младеж

1. Посредством сътрудничеството между страните се подпомагат всички съответни секторни политики, свързани с младежта, с цел предотвратяване на разрастването на бедността и изолацията. Това включва подпомагането на политиките по отношение на семейството и образованието, както и осигуряване на възможности за заетост на младите хора, по-специално в бедни райони, и насърчаване на социални програми и програми в областта на правораздаването за превенция на младежката престъпност и реинтегриране в икономическия и социалния живот.
2. Страните се договарят да насърчават активното участие на младежи в обществото, включително при изготвяне на политики, които ще окажат въздействие върху начина им на живот.

ДЯЛ IV

МИГРАЦИЯ

ЧЛЕН 49

Миграция

1. Сътрудничеството се основава на оценка на конкретните нужди, извършена в хода на взаимни консултации между страните и се провежда съгласно съответното действащо законодателство на Европейския съюз и действащото национално законодателство. Повърхностно сътрудничеството е насочено към:

- a) основните причини за миграцията;
- b) изготвянето и прилагането на национално законодателство и практики във връзка с международната защита с оглед изпълнението на разпоредбите на Женевската конвенция от 1951 г. относно статута на бежанците и на Протокола от 1967 г. както и на други съответни международни инструменти, както и за гарантиране на спазването на принципа за „non-refoulement“ (забрана за връщане);
- v) правилата за приемане, както и правата и статуса на приетите лица, справедливо третиране и интеграция на законно пребиваващите лица в обществото, образование и обучение на законни мигранти и мерки срещу расизма и ксенофобията, както и всички приложими разпоредби, свързани с правата на човека по отношение на мигрантите;

- г) установяването на ефективна политика за улесняване на паричните преводи;
- д) временната и циркулярната миграция, включително предотвратяването на „изтичането на мозъци“;
- е) установяването на ефективна и всеобхватна политика относно имиграцията, контрабандата и трафика на хора, включително по въпроса за начините за борба срещу мрежите и престъпните организации на контрабандисти и трафиканти, както и за закрилата и подпомагането на жертвите на такъв трафик, а също и за всяка друга форма на миграция, която е в нарушение на правната уредба в държавата по местоназначение;
- ж) връщането при хуманни, безопасни и ненакърняващи достойнството условия на лицата, които не притежават разрешение за законно пребиваване, като се зачитат в пълна степен техните човешки права, както и обратното приемане на такива лица в съответствие с параграф 2;
- з) обмен на най-добри практики относно интеграцията, свързани с миграцията между Европейския съюз и републиките от ЦА като страна по споразумението;
- и) мерките за подпомагане, насочени към устойчивото реинтегриране на завръщащите се лица.

2. В контекста на сътрудничеството за предотвратяване и контрол на имиграцията, която е в нарушение на правната уредба на държавата по местоназначение, също така се договарят да приемат обратно онези свои граждани, чието пребиваване на териториите на другата страна е в противоречие със съответната правна уредба. За тази цел:

- a) всяка република от ЦА като страна по споразумението при поискване и без допълнителни формалности приема обратно всички свои граждани, чието пребиваване на територията на държава-членка на Европейския съюз противоречи на правната уредба на тази държава-членка, осигурява на своите граждани съответните документи за самоличност и им предоставя на разположение необходимите за тази цел административни ресурси, както и;
- б) всяка държава-членка на Европейския съюз при поискване и без допълнителни формалности приема обратно всички свои граждани, чието пребиваване на територията на република от ЦА като страна по споразумението противоречи на правната уредба на тази република от ЦА като страна по споразумението, осигурява на своите граждани съответните документи за самоличност и им предоставя на разположение необходимите за тази цел административни ресурси;

3. Когато лицето, което трябва да бъде прието обратно, не притежава никакви документи за самоличност или други доказателства за своето гражданство, компетентното дипломатическо и/или консулско представителство на съответната държава-членка на Европейския съюз или на съответната република от ЦА като страна по споразумението при поискване от съответната република от ЦА като страна по споразумението или от съответната държава-членка на Европейския съюз приема необходимото, за да проведе събеседване с лицето с цел да установи неговото гражданство.

4. Страните се договарят да сключат при поискване и възможно най-скоро споразумение, с което се уреждат конкретните задължения на държавите-членки на Европейския съюз и на републиките от ЦА като страна по споразумението относно обратното приемане. Посоченото споразумение урежда и обратното приемане на граждани на други държави и на лица без гражданство.

ДЯЛ V

ОКОЛНА СРЕДА, ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ И ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА

ЧЛЕН 50

Сътрудничество в областта на околната среда

1. Страните се договарят да си сътрудничат с цел опазване и подобряване на качеството на околната среда на местно, регионално и глобално равнище с оглед постигане на устойчиво развитие, както е предвидено в Декларацията от Рио за околната среда и развитието от 1992 г.

2. Като вземат под внимание принципа на споделените, но диференциирани отговорности, приоритетите и националните стратегии за развитие, страните отделят необходимото внимание на връзката между бедността и околната среда, и въздействието на стопанската дейност върху околната среда, включително възможното въздействие на настоящото споразумение.

3. По-специално сътрудничеството се отнася до:
- a) опазването и устойчивото управление на природните ресурси и екосистеми, включително горите и риболова;
 - б) борбата срещу замърсяването на сладките и морските води, въздуха и почвата, включително посредством разумно управление на отпадъците, отпадъчните води, химичните вещества и други опасни вещества и материали;
 - в) глобални въпроси, като например изменението на климата, намаляването на озоновия слой, опустиняването, обезлесяването, опазването на биологичното разнообразие и биологичната безопасност;
 - г) в този контекст сътрудничеството има за цел да улесни съвместните дейности в областта на ограничаване на изменението на климата и приспособяване към отрицателните последици от това изменение, включително укрепване на механизмите на пазара на въглеродни емисии.

4. Сътрудничеството може да включва мерки, като например:

- a) насърчаване на диалога относно политики и обмен на най-добри практики в областта на околната среда, опит и изграждане на капацитет, включително укрепване на институции;
- б) трансфер и използване на устойчиви технологии и ноу-хау, включително създаването на стимули и механизми за иновации и опазване на околната среда;

- в) отразяване на свързани с околната среда съображения в други области на политиката, включително управлението на използването на земята;
- г) насърчаване на модели на устойчиво производство и потребление, включително посредством устойчивото използване на екосистеми, услуги и стоки;
- д) насърчаване на осведомеността и образованието по въпросите на околната среда, както и засилено участие на гражданското общество, по-специално на местните общини, в усилията за опазване на околната среда и за устойчиво развитие;
- е) поощряване и насърчаване на регионално сътрудничество в областта на опазване на околната среда;
- ж) подпомагане на изпълнението и прилагането на многострани споразумения в областта на околната среда, сключени от страните по споразумението;
- з) укрепване на управлението на околната среда, както и на системите за мониторинг и контрол.

ЧЛЕН 51

Управление на природни бедствия

1. Страните се договарят, че сътрудничеството в тази област има за цел да се намали уязвимостта на региона на Централна Америка от природни бедствия посредством подпомагане на усилията на национално равнище, както и на регионалната рамка за намаляване на уязвимостта и реакцията при природни бедствия, посредством подобряване на научните изследвания на регионално равнище, разпространение на най-добри практики, извеждане на поуки от намаляването на риска от бедствия, готовността, планирането, мониторинга, превентивната дейност, смекчаването на последиците, реакцията и възстановяването. При сътрудничеството също така се подпомагат усилията за хармонизиране на правната уредба в съответствие с международните стандарти и подобряването на институционалното сътрудничество и държавната подкрепа.
2. Страните насърчават стратегиите за намаляване на социалната уязвимост и уязвимостта на околната среда и за укрепване на капацитета на местните общности и институции за намаляване на риска от бедствия.
3. Страните отделят особено внимание на намаляването в по-голяма степен на риска от бедствия във всички свои политики, в това число в териториалното управление, възстановяването и реконструкцията.

ДЯЛ VI

ИКОНОМИЧЕСКО И ТЪРГОВСКО РАЗВИТИЕ

ЧЛЕН 52

Сътрудничество и техническа помощ в областта на политиката за конкуренцията

Техническата помощ се насочва, наред с друго, към изграждането на институционален капацитет и обучение на човешки ресурси на органите по конкуренцията, като се взима под внимание регионалното измерение, с цел те да бъдат подпомагани при укрепването и ефективното прилагане на законодателството в областта на конкуренцията в областта на картелите и сливанията, в това число и закрилата на конкуренцията.

ЧЛЕН 53

Митническо сътрудничество и взаимопомощ

1. Страните насърчават и улесняват сътрудничеството между своите съответни митнически учреждения, за да гарантират постигане на целите, посочени в глава 3 (Митници и улесняване на търговията) от част IV, дял II от настоящото споразумение, по-специално за да гарантират опростяване на митническите процедури и улесняването на законната търговия, като същевременно запазят възможностите си за контрол.

2. Сътрудничеството води до повишаване, наред с друго, на:
 - a) обмена на информация, свързана с митническото законодателство и процедури, по-специално в следните области:
 - i) опростяване и модернизиране на митническите процедури;
 - ii) улесняване на транзита;
 - iii) упражняване на правата върху интелектуална собственост със съдействието на митническите органи;
 - iv) отношения с деловите среди;
 - v) свободно движение на стоки и регионална интеграция;
 - b) разработването на съвместни инициативи в договорени помежду им области;
 - c) насърчаване на сътрудничеството между всички съответни гранични служби, както в рамките на дадена държава, така и между държавите.
3. Страните си оказват административна взаимопомощ по митнически въпроси в съответствие с разпоредбите на приложение III към част IV от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 54

Сътрудничество и техническа помощ в областта на митниците и улесняването на търговията

Страните признават важността на техническата помощ в областта на митниците и улесняването на търговията с оглед прилагането на мерките, предвидени в глава 3 (Митници и улесняване на търговията) от част IV, дял II от настоящото споразумение. Страните се договарят да си сътрудничат, наред с друго, в следните области:

- a) насърчаване на институционалното сътрудничество за укрепване на процеса на регионална интеграция;
- б) предоставяне на компетентните органи на експертни познания и изграждане на капацитет по митнически въпроси (наред с друго — сертифициране и проверка на произход пред компетентните органи) и технически въпроси за прилагане на регионални митнически процедури;
- в) прилагането на механизми и съвременни митнически практики, включително оценка на риска, предварителни обвързващи предписания, опростени процедури за въвеждане и освобождаване на стоките, митнически проверки и методи за одит на дружества;

- г) въвеждането на процедури и практики, които доколкото е възможно отразяват международните инструменти и стандарти, приложими в областта на митниците и търговията, включително правилата на СТО и инструментите и стандартите на Световната митническа организация (наричана по-нататък „СМО“), *inter alia*, Международната конвенция за оправдяване и уеднаквяване на митническите процедури, с последващите ѝ изменения (изменена Конвенция от Киото) и Рамката от стандарти на СМО за сигурност и улесняване на глобалната търговия; както и
- д) информационните системи и автоматизирането на митническите и други търговски процедури.

ЧЛЕН 55

Сътрудничество и техническа помощ в областта на интелектуалната собственост и трансфера на технологии

1. Страните признават значението на сътрудничеството и техническата помощ в областта на интелектуалната собственост и се договарят да си сътрудничат, наред с друго, в следните области:

- а) засилване на институционалното сътрудничество (например между службите за интелектуална собственост в републиките от ЦА като страна по споразумението) и по този начин улесняване на обмена на информация относно правната уредба на правата върху интелектуалната собственост и други съответни правила за закрила и прилагане;

- б) насърчаване и улесняване на установяването на контакти и сътрудничество в областта на интелектуалната собственост, включително насърчаване и разпространение на информация между деловите среди, гражданското общество, потребителите и образователните институции;
- в) осигуряване на изграждането на капацитет и обучение (например за съдии, прокурори, митнически и полицейски служители) във връзка с упражняването на правата върху интелектуалната собственост;
- г) сътрудничество за развитие и подобряване на електронните системи на службите за интелектуална собственост в републиките от ЦА като страна по споразумението;
- д) сътрудничество за обмен на информация и предоставянето на експертен опит и техническа помощ относно регионалната интеграция в областта на правата върху интелектуалната собственост.

2. Страните признават значението на сътрудничеството по митнически въпроси и съответно поемат ангажимент да насърчават и улесняват сътрудничеството, насочено към прилагане на погранични мерки във връзка с правата върху интелектуална собственост, като по-специално засилят обмена на информация и координацията между съответните митнически администрации. Сътрудничеството също така цели укрепване и модернизиране на дейността на митниците на републиките от ЦА като страна по споразумението.

3. Страните също така признават значението на помощта за техническо сътрудничество в областта на трансфера на технологии за създаването на интелектуалната собственост, и се договарят да си сътрудничат, наред с друго, и в следните дейности:

- a) страните насърчават трансфера на технологии, който се постига чрез програми за обмен между академичните, професионалните и/или деловите среди, като целта на програмите е предаването на познания от ЕС като страна по споразумението към републиките от ЦА като страна по споразумението;
- б) страните признават значението на създаване на механизми за укрепване и насърчаване на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в републиките от ЦА като страна по споразумението, по-специално в секторите на иновациите и високите технологии. ЕС като страна по споразумението полага максимални усилия да предложи на институциите и предприятията на своята територия стимули, чиято цел е да насърчават и благоприятстват трансфера на технологии към институциите на републиките от ЦА като страна по споразумението по начин, който позволява на тези държави да създадат жизнеспособна технологична платформа;
- в) по същия начин ЕС като страна по споразумението улеснява и насърчава програми, които целят провеждането на научноизследователски и развойни дейности в Централна Америка, за да се отговори на нуждите на региона, като например, наред с друго, достъп до лекарства, инфраструктура и развитие на технологии, необходими за развитието на населението в региона.

ЧЛЕН 56

Сътрудничество в областта на установяването, търговията с услуги и електронната търговия

1. Страните признават важността на техническото сътрудничество и помощта с оглед улесняване на изпълнението на ангажиментите и с оглед максималното използване на възможностите, създадени съгласно част IV, дял III (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия) и за постигане на целите на настоящото споразумение.
2. Сътрудничеството обхваща подкрепа за техническа помощ, обучение и изграждане на капацитет, *inter alia*, в следните области:
 - a) подобряване на способността на доставчиците на услуги от републиките от ЦА като страна по споразумението да събират информация и да спазват правилата и стандартите на ЕС като страна по споразумението на равнището на Европейския съюз и на национално и поднационално равнище;
 - б) подобряване на експортния капацитет на доставчиците на услуги от републиките от ЦА като страна по споразумението, като се отделя по-специално внимание на нуждите на малките и средните предприятия;
 - в) улесняване на взаимодействието и диалога между доставчиците на услуги от ЕС като страна по споразумението и от републиките от ЦА като страна по споразумението;

- г) предприемане на действия по отношение на необходимостта от квалификация и стандарти в секторите, в които са поети ангажименти съгласно настоящото споразумение;
- д) насърчаване на обмена на информация и опит, както и предоставяне на техническа помощ във връзка с разработването и прилагането на правила на национално или регионално равнище, когато е приложимо;
- е) установяване на механизми за насърчаване на инвестициите между ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението и укрепване на капацитета на агенциите за насърчаване на инвестициите в републиките от ЦА като страна по споразумението.

ЧЛЕН 57

Сътрудничество и техническа помощ в областта на техническите пречки пред търговията

Страните признават значението на помощта за техническо сътрудничество по отношение на техническите пречки пред търговията и се споразумяват да си сътрудничат, наред с друго, в следните области:

- а) предоставянето на експертен опит, изграждане на капацитет, включително развитие и укрепване на съответната инфраструктура, обучение и техническа помощ в областите на техническите регламенти, стандартизацията, оценяването на съответствието, акредитацията и метрологията. Това може да включва дейности за улесняване на разбирането и спазването на изискванията на Европейския съюз, по-специално от малките и средните предприятия;

- б) подкрепа за хармонизирането на законодателството и процедурите в областта на техническите пречки пред търговията в Централна Америка и улесняване на движението на стоки в региона;
- в) насърчаване на активното участие на представителите на републиките от ЦА като страна по споразумението в работата на съответните международни организации с оглед на по-широко използване на международните стандарти;
- г) обмен на информация, опит и добри практики за улесняване на прилагането на глава 4 (Технически пречки пред търговията) от част IV, дял II от настоящото споразумение. Това може да включва програми за улесняване на търговията в области от взаимен интерес, които попадат в приложното поле на глава 4.

ЧЛЕН 58

Сътрудничество и техническа помощ в областта на държавните поръчки

Страните признават значението на сътрудничеството и техническата помощ в областта на държавните поръчки и се споразумяват да си сътрудничат, както следва:

- а) при взаимно съгласие на заинтересованите страни, да засилят институционалното сътрудничество и да улеснят обмена на информация относно правната уредба във връзка с държавните поръчки, като е възможно въвеждането на механизъм за диалог;
- б) по искане на една от страните да осигурят изграждане на капацитет и обучение, включително обучение за частния сектор относно иновативни способи за конкурентни държавни поръчки;
- в) подпомагане в републиките от ЦА като страна по споразумението на свързани с разпоредбите на дял V (Държавни поръчки) от част IV от настоящото споразумение дейности по осведомяване на обществеността в публичния сектор, частния сектор и гражданското общество по отношение на системите на Европейския съюз за възлагане на поръчки и възможностите, с които доставчиците от Централна Америка могат да

разполагат в Европейския съюз;

- г) подпомагане на разработването, създаването и функционирането на единно звено за достъп до информация, свързана с държавни поръчки, за целия регион на Централна Америка. Това единно звено за достъп функционира по реда на член 212, параграф 1, буква г), член 213, член 215, параграф 4 и член 223, параграф 2 от дял V (Държавни поръчки) от част IV от настоящото споразумение;
- д) подобряване на технологичния капацитет за публичните образувания на централно равнище или на равнище под централното, или за другите възложители.

ЧЛЕН 59

Сътрудничество и техническа помощ в областта на рибарството и аквакултурите

1. Страните признават значението на икономическото, техническото и научното сътрудничество за устойчивото развитие на сектора на рибарството и аквакултурите. Целите на това сътрудничество следва по-специално да са насочени към:
 - a) насърчаване на устойчивата експлоатация и управление на рибните ресурси;
 - б) насърчаване най-добри практики при управлението на рибните ресурси;
 - в) подобряване на събирането на данни с оглед вземане под внимание на най-добрата налична научна информация за оценка и управление на ресурси;
 - г) укрепване на системата за мониторинг, контрол и надзор (MCS);
 - д) борба срещу незаконни, недеклариирани и нерегламентирани (ННН) риболовни дейности.

2. Сътрудничеството може да включва, наред с друго:
 - a) предоставянето на експертен опит, подпомагането и изграждането на капацитет за устойчиво управление на рибните ресурси, включително развитието на алтернативен риболов;
 - б) обмен на информация, опит и изграждане на капацитет за устойчиво социално и икономическо развитие на сектора на рибарството и аквакултурите. По-специално внимание се отделя на отговорното развитие на малките рибни стопанства и непромишления риболов и аквакултури, и на диверсификацията на продуктите и дейностите им, включително такива области, като например преработващата промишленост;
 - в) подпомагане на институционалното развитие и улесняването на обмена на информация относно правната уредба на рибарството и аквакултурите, включително относно всички съответни международни инструменти;
 - г) засилване на сътрудничеството в рамките на международни организации и с национални и регионални организации за управление на рибарството, които предоставят техническа помощ, като например семинари и научни изследвания, за гарантиране на по-добро разбиране на ползата от международните правни инструменти за постигане на целесъобразно управление на морските ресурси.

ЧЛЕН 60

Сътрудничество и техническа помощ в областта на занаятчийски стоки

Страните признават значението на програмите за сътрудничество, насърчаващи действия, които спомагат за това производството на занаятчийски стоки в републиките от ЦА като страна по споразумението да се ползва от предимства по настоящото споразумение. По-конкретно сътрудничеството може да се съредоточи в следните области:

- a) разработване на капацитет за улесняване на възможностите за достъп до пазара за занаятчийски стоки от Централна Америка;
- б) изграждане на капацитет за субектите от Централна Америка, отговарящи за насищаване на износа, по-специално за подпомагащите микро-, малките и средните предприятия (наричани по-нататък „ММСП“) от градските и селските райони, който капацитет е необходим за производството и износа на занаятчийски стоки, включително по отношение на митническите процедури и техническите изисквания, установени на пазара на Европейския съюз;
- в) насищаване на опазването на тези културни продукти;
- г) подпомагане на разработването на инфраструктура, необходима за подпомагането на ММСП, занимаващи се с производството на занаятчийски стоки;
- д) изграждане на капацитет за подобряване на стопанските резултати на производителите на занаятчийски стоки посредством програми за обучение.

ЧЛЕН 61

Сътрудничество и техническа помощ в областта на биологичните стоки

Страните признават значението на програмите за сътрудничество за увеличаването на възможните ползи от настоящото споразумение за биологичните стоки, произведени в републиките от ЦА като страна по споразумението. По-конкретно сътрудничеството може да бъде насочено, наред с друго, към следните области:

- a) разработване на капацитет за улесняване на възможностите за достъп до пазара за биологични стоки от Централна Америка;
- б) изграждане на капацитет за отговарящите за насищаване на износа субекти от Централна Америка, по-специално за подпомагащите ММСП от градските и селските райони, който капацитет е необходим за производството и за износа на биологични стоки, включително по отношение на митническите процедури и техническите регламенти и стандартите за качество, установени на пазара на Европейския съюз;
- в) подпомагане на разработването на инфраструктура, необходима за подпомагането на ММСП, занимаващи се с производството на биологични стоки;
- г) изграждане на капацитет за подобряване на стопанските резултати на производителите на биологични стоки посредством програми за обучение;
- д) сътрудничество за развитие на мрежи за дистрибуция на пазара на Европейския съюз.

ЧЛЕН 62

Сътрудничество и техническа помощ в областта на безопасността на храните, санитарните и фитосанитарните въпроси и по проблеми, свързани с хуманното отношение към животните

1. Сътрудничеството в тази област се осъществява с цел укрепване на капацитета на страните по санитарни и фитосанитарни въпроси и въпроси, свързани с хуманното отношение към животните, за да се подобри достъпът до пазара на другата страна, като в същото време се гарантира определено равнище на закрила на хората, животните и растенията, както и хуманното отношение към животните.
2. То може да включва, наред с друго:
 - a) подкрепа за хармонизирането на законодателството и процедурите в областта на санитарните и фитосанитарните въпроси в Централна Америка и улесняване на движението на стоки в региона;
 - b) предоставяне на експертен опит относно законодателния и техническия капацитет за изготвяне и прилагане на законодателство, както и за разработване на системи за санитарен и фитосанитарен контрол (включително програми за унищожаване на вредители, системи за безопасност на храните и предупреждения за опасност), хуманно отношение към животните;
 - c) подпомагане на разработването и укрепването на институционален и административен капацитет в Централна Америка както на регионално, така и на национално равнище, за да се подобри санитарният и фитосанитарният статус на региона;

- г) разработване на капацитет във всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението с цел спазване на санитарните и фитосанитарните изисквания с оглед подобряване на достъпа до пазара на другата страна, като в същото време се гарантира определено равнище на защита;
- д) представяне на съвети и техническа помощ относно санитарната и фитосанитарната регуляторна система на Европейския съюз и прилагането на стандартите съгласно изискванията на пазара на Европейския съюз.

3. Подкомитетът по санитарни и фитосанитарни въпроси, създаден съгласно глава 5 (Санитарни и фитосанитарни мерки) от дял II (Търговия със стоки) от част IV от настоящото споразумение, предлага необходимите аспекти на сътрудничество с цел създаването на работна програма.

4. Комитетът за асоцииране следи напредъка на сътрудничеството, провеждано в съответствие с настоящия член, и представя резултатите от този мониторинг на Подкомитета по санитарни и фитосанитарни мерки.

ЧЛЕН 63

Сътрудничество и техническа помощ в областта на търговията и устойчивото развитие

1. Страните признават значението на сътрудничество и техническата помощ в областите на търговията и труда, както и на търговията и околната среда, за постигане на целите, посочени в дял VIII (Търговия и устойчиво развитие) от част IV от настоящото споразумение.
2. В допълнение на дейностите, посочени в дял III (Социално развитие и социално сближаване) и дял V (Околна среда, природни бедствия и изменение на климата) от част III от настоящото споразумение, страните се договарят да си сътрудничат, включително посредством подпомагането на техническа помощ, обучение и действия за изграждане на капацитет, *inter alia*, в следните области:
 - a) подкрепа за разработването на стимули за насърчаване на опазването на околната среда и достойни условия на труд, по-специално чрез насърчаването на законната и устойчивата търговия, например посредством схеми за честна и етична търговия, включително предвиждащите социална отговорност на предприятията и отчетност, както и свързаните инициативи за етикетиране и пускане на пазара;
 - б) насърчаване на свързани с търговията механизми за сътрудничество в съответствие с договореното от страните с цел подпомагане на прилагането на настоящия и бъдещия международен режим в областта на изменението на климата;

- в) насърчаване на търговия с продукти, произведени от устойчиво управявани природни ресурси, включително чрез ефективни мерки по отношение на фауната, риболова и сертифицирането на законно и устойчиво произведена дървесина. Специално внимание се отделя на доброволните и гъвкавите механизми и инициативи за търговска реализация, насочени към насърчаването на екологично устойчиви производствени системи;
- г) укрепване на институционалните рамки, разработване и прилагане на политики и програми, свързани с прилагането и с изпълнението на многострани споразумения и на закони в областта на околната среда, в съответствие с договореното от страните, и разработване на мерки за борба срещу незаконната търговия, която оказва последици върху околната среда, включително посредством дейности по правоприлагане и митническо сътрудничество;
- д) укрепване на институционалните рамки, разработване и прилагане на политики и програми, свързани с основните принципи и права при работа (свобода на сдружаване и колективно договаряне, принудителен труд, детски труд, забрана на дискриминацията в областта на заетостта) и въвеждане и прилагане на конвенциите на Международната организация на труда (наричана по-нататък „МОТ“) и на трудовото законодателство, в съответствие с договореното от страните;
- е) улесняване на обмена на становища относно разработването на методологии и показатели за преглед на устойчивостта и подпомагането на инициативи за съвместен преглед, мониторинг и оценка на ползата за устойчивото развитие по част IV от настоящото споразумение;

- ж) укрепване на институционалния капацитет по въпросите на търговията и устойчивото развитие и подпомагане на организирането и улесняването на договорените рамки за диалог с гражданското общество по тези въпроси.

ЧЛЕН 64

Сътрудничество в областта на промишлеността

1. Страните се договарят, че чрез сътрудничеството в областта на промишлеността се насърчава модернизацията и преструктурирането на промишлеността и на отделните сектори на Централна Америка, както и сътрудничество в областта на промишлеността между икономическите оператори с цел укрепване на частния сектор при условия, които насърчават опазването на околната среда.
2. Инициативите за сътрудничество в областта на промишлеността отразяват приоритетите, определени от страните. При тях се взимат под внимание регионалните аспекти на промишленото развитие, като се насърчават транснационалните партньорства, когато е необходимо. Инициативите по-специално имат за цел установяване на подходяща рамка за подобряване на управленското ноу-хау и насърчаване на прозрачността по отношение на пазарите и условията за стопанските предприятия.

ЧЛЕН 65

Енергетика (включително енергия от възобновяеми източници)

1. Страните се договарят, че тяхната съвместна цел е на съществането на сътрудничеството в областта на енергетиката, по-специално устойчиви, незамърсяващи околната среда и възобновяеми енергийни източници, енергийна ефективност, енергоспестяващи технологии, електрификация на селските райони и регионална интеграция на енергийни пазари, наред с друго, в съответствие с набелязаното от страните и при спазване на вътрешното законодателство.
2. Сътрудничеството може да включва, наред с друго, следното:
 - a) определяне и планиране на енергийна политика, включително взаимносъвързани инфраструктури от регионално значение, подобряване и диверсификация на енергийното снабдяване и подобряване на енергийните пазари, включително улесняване на транзита, преноса и разпределението в републиките от ЦА като страна по споразумението;
 - б) управление и обучение за енергийния сектор и трансфер на технологии и ноу-хай, включително текуща дейност във връзка със стандарти относно емисиите от производството на енергия и енергийна ефективност;

- в) насърчаване на енергоспестяването, енергийната ефективност, енергията от възобновяеми източници и проучването на въздействието върху околната среда на производството и потреблението на енергия, по-специално на техните последиците за биоразнообразието, горите и промяната на използването на земята;
- г) насърчаване на прилагането на механизми за незамърсяващо околната среда развитие в подкрепа на инициативи срещу изменението и променливостта на климата.

ЧЛЕН 66

Сътрудничество в областта на минното дело

Страните се договарят да си сътрудничат в областта на минното дело, като взимат под внимание своите съответни законодателства и вътрешни процедури, както и аспектите на устойчивото развитие, в това число опазването и съхраняването на околната среда, посредством инициативи като например насищаване на обмена на информация, експерти, опит, развитие и трансфер на технологии.

ЧЛЕН 67

Справедлив и устойчив туризъм

1. Страните признават значението на туристическия сектор за намаляване на бедността посредством социално и икономическо развитие на местните общности и големия икономически потенциал и на двата региона за развитие на стопанската дейност в тази област.
2. За тази цел те се договарят да насърчават справедлив и устойчив туризъм, по-специално за подкрепа на:
 - a) разработването на политики за увеличаване на социално-икономическите ползи от туризма;
 - б) създаването и утвърждаването на туристически продукти чрез предоставянето на нефинансови услуги, обучение и техническа помощ и услуги;
 - в) включването на екологични, културни и социални аспекти при развитието на туристическия сектор, включително опазване и популяризиране на културното наследство и на природните ресурси;
 - г) участието на местни общности в процеса на развитие на туризма, по-специално селския туризъм, туризъм в общности и екотуризъм;

- д) пазарни стратегии и стратегии за насърчаване, развитие на институционалния капацитет и човешките ресурси, популяризиране на международните стандарти;
 - е) насърчаване на сътрудничеството и сдружаването с участието на публичния и частния сектор;
 - ж) разработване на планове за управление на развитието на националния и регионалния туризъм;
- 3) популяризиране на информационните технологии в областта на туризма.

ЧЛЕН 68

Сътрудничество в областта на транспорта

1. Страните се договарят, че сътрудничеството в тази област е съсредоточено върху преструктурирането и модернизирането на транспорта и свързаните инфраструктурни системи, включително на контролно-пропускателните пунктове, върху улесняването и подобряването на движението на пътници и товари и върху предоставянето на по-добър достъп до градски, въздушен, морски транспорт и транспорт по вътрешни водни пътища, железопътен и шосеен транспорт посредством подобряването на управлението на транспорта от оперативна и административна гледна точка чрез утвърждаване на високи оперативни стандарти.

2. Сътрудничеството може да включва следното:

- a) обмен на информация относно политиките на страните, по-специално по отношение на градския транспорт и взаимното свързване и оперативната съвместимост на мултимодалните транспортни мрежи и други въпроси от взаимен интерес;
- б) управлението на вътрешните водни пътища, автомобилни пътища, железопътни линии, пристанища и летища, включително подходящо сътрудничество между съответните органи;
- в) проекти за трансфер на европейски технологии в глобалната навигационна спътникова система и градските центрове за обществен транспорт;
- г) подобряване на стандартите за безопасност и предотвратяване на замърсяването, включително сътрудничество в рамките на съответните международни форуми, което има за цел да се гарантира по-доброто прилагане на международните стандарти;
- д) дейности, които насърчават развитието на въздушния и морския транспорт.

ЧЛЕН 69

Добро управление в данъчната област

В зависимост от съответната им компетентност страните подобряват международното сътрудничество в данъчната област с цел улесняване на събирането на законните приходи от данъци и разработването на мерки за ефективно прилагане на общи и международно признати принципи на добро управление в данъчната област, както е посочено в част II, член 22 от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 70

Микро, малки и средни предприятия

Страните се договарят да настъпват конкуренцспособността и навлизането на ММСП от градските и селските райони и техните представителни организации на международните пазари, като признават техния пренос за социалното сближаване посредством намаляване на бедността и създаването на работни места, посредством предоставянето на нефинансови услуги, обучение и техническа помощ, като осъществяват, наред с друго, следните дейности за сътрудничество:

- техническа помощ и други услуги за развитие на стопанската дейност (УРСД);

- б) укрепване на местните и регионалните институционални рамки за създаване и извършване на дейност от ММСП;
- в) подпомагане на ММСП, за да могат да участват на пазарите за стоки и услуги на местно и международно равнище посредством участие на панаири, търговски делегации и други механизми за насьрчаване;
- г) насьрчаване на процесите на обвързване на производствата;
- д) насьрчаване на обмена на опит и най-добри практики ;
- е) насьрчаване на съвместни инвестиции, партньорства и мрежи от предприятия;
- ж) установяване и намаляване на пречките пред ММСП за достъп до финансови ресурси и създаването на нови механизми за финансиране;
- з) насьрчаване на трансфер както на технологии, така и на знания;
- и) подпомагане на иновациите, както и на научноизследователската и развойната дейност;
- й) подпомагане на използването на системи за управление на качеството.

ЧЛЕН 71

Сътрудничество в областта на микрокредитирането и микрофинансирането

Страните се договарят, че с оглед намаляване на неравенството по отношение на доходите микрофинансирането, включително програмите за микрокредитиране, създават самостоятелна заетост и са доказан ефективен инструмент за справяне с бедността и за намаляване на уязвимостта в условията на икономически кризи, тъй като осигуряват пошироко участие в икономиката. Сътрудничеството е насочено към следните въпроси:

- a) обмен на опит и експертни знания в областта на етичното банкиране, на основаното на принципите на асоцииране и самоуправление и ориентирано към интересите на общността банкиране, както и укрепване на устойчиви програми за микрофинансиране, включително програми за сертифициране, мониторинг и одобрение;
- б) достъп до микрокредитиране посредством улесняване на достъпа до финансови услуги, предоставяни от банки и финансови институции посредством стимули и програми за управление на риска;
- в) обмен на опит и политики и алтернативно законодателство, насърчаващо създаването на общодостъпно и етично банкиране.

ДЯЛ VII

РЕГИОНАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ

ЧЛЕН 72

Сътрудничество в областта на регионалната интеграция

1. Страните се договарят, че сътрудничеството в тази област засилва процеса на регионална интеграция в Централна Америка във всичките му аспекти, по-специално развитието и изграждането на нейния общ пазар, с цел постепенното реализиране на икономически съюз.
2. Чрез сътрудничеството се подпомагат дейности, свързани с процеса на интеграция на Централна Америка, по-специално развитието и укрепването на общи институции с оглед повишаване на тяхната ефективност, откритостта им за одит и прозрачността им, както и на техните междуинституционални връзки.
3. Чрез сътрудничеството се засилва участието на гражданското общество в процеса на интеграция в рамките на условията, определени от страните, и се предвижда подпомагането на механизми за консултации и информационни кампании.

4. Чрез сътрудничеството се насърчава развитието на общи политики и хармонизирането на правната уредба, доколкото тя попада в обхвата на инструментите за интеграция на Централна Америка, включително икономически политики, като например търговия, митници, селско стопанство, енергетика, транспорт, далекосъобщения, конкуренция, както и координацията на макроикономическите политики в области като валутната и фискалната политика и публичните финанси. Посредством сътрудничеството може също така да се насърчи координацията на секторните политики в области като защитата на потребителите, околната среда, социалното сближаване, сигурността, предотвратяването на природни рискове и бедствия и реакцията при тях. По-специално внимание се отделя на измерението, свързано с равенството между половете.

5. Чрез сътрудничеството може да се насърчават инвестиции в обща инфраструктура и мрежи, по-специално на границите на републиките от ЦА като страна по споразумението.

ЧЛЕН 73

Регионално сътрудничество

Страните се договарят да използват всички съществуващи инструменти за сътрудничество, за да насърчават дейности, насочени към развитие на активно сътрудничество между ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението, без да се подкопава сътрудничеството между тях, между републиките от ЦА като страна по споразумението и други държави и/или региони от Латинска Америка и Карибския басейн във всички области на сътрудничество, предмет на настоящото споразумение. Дейностите по регионално и двустранно сътрудничество следва да имат допълваща функция.

ДЯЛ VIII

КУЛТУРНО И АУДИОВИЗУАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЧЛЕН 74

Културно и аудиовизуално сътрудничество

1. Страните се ангажират да насърчават културното сътрудничество с цел да повишат взаимното разбиране и да насърчават балансиран културен обмен, както и обмена на културни дейности, стоки и услуги и на творци и културни дейци, включително други организации на гражданското общество от ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението съгласно съответното им законодателство.
2. Страните насърчават междукултурния диалог между отделни лица, културни институции и организации, представляващи гражданското общество от ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението.

3. Страните настърчават координацията в контекста на ЮНЕСКО с оглед настърчаването на културно многообразие, *inter alia*, посредством консултации и прилагане от ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и настърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Сътрудничеството също така включва настърчаване на културно многообразие, включително това на коренното население и културните практики на други специфични групи, включително образованието на местните езици.

4. Страните се договарят да настърчават сътрудничеството в аудиовизуалния и медийния сектор, включително в областта на радиото и печатните медии, посредством съвместни инициативи за обучение, както и дейности по аудиовизуално развитие, производство и разпространение, включително в областта на образованието и културата.

5. Сътрудничеството се осъществява съгласно съответните национални разпоредби за авторското право и приложимите международни споразумения.

6. Сътрудничеството в тази област също така включва, наред с другото, закрила и популяризиране на природното и културното наследство (материално и нематериално), включително предотвратяване и действия срещу незаконния трафик на културно наследство, в съответствие с съответните международни инструменти.

7. Към настоящото споразумение е приложен Протокол за културно сътрудничество във връзка с настоящия дял.

ДЯЛ IX

ОБЩЕСТВО НА ЗНАНИЕТО

ЧЛЕН 75

Информационно общество

1. Страните се договарят, че информационните и комуникационни технологии представляват ключов сектор в съвременното общество и са от жизненоважно значение за икономическото и социалното развитие, както и за плавния преход към информационното общество. Сътрудничеството в тази област спомага за създаването на устойчива нормативна уредба и технологична рамка, както и за настърчаването на развитието на тези технологии и за разработването на политики, които спомагат за намаляване на цифровото разделение и за развитието на човешките ресурси, а също така и за осигуряване на равнопоставен и всеобхватен достъп до информационни технологии и за максимално използване на тези технологии за предоставяне на услуги. Във връзка с това посредством сътрудничеството също така се подпомага изпълнението на тези политики и се спомага за подобряване на оперативната съвместимост на електронните съобщителни услуги.
2. Сътрудничеството в тази област е насочено към настърчаване на:
 - a) диалог и обмен на опит по въпроси на нормативната уредба и политиките, свързани с информационното общество, в това число използването на информационни и комуникационни технологии, като например електронно управление, електронно обучение и електронно здравеопазване и политики, насочени към намаляване на цифровото разделение;

- б) обмен на опит и най-добрите практики, свързани с разработването и внедряването на приложения за електронно управление;
- в) диалог и обмен на опит относно развитието на електронна търговия, електронен подпис и работа от разстояние;
- г) обмен на информация относно стандарти, оценяване на съответствието и одобрение на типа;
- д) съвместни научноизследователски и развойни проекти по информационни и комуникационни технологии;
- е) подобряване на използването на високоразвита академична мрежа, т.е. стремеж към дългосрочни решения за гарантиране на устойчивост на REDClara.

ЧЛЕН 76

Научно и технологично сътрудничество

1. Сътрудничеството в тази област има за цел разработване на научен, технологичен и иновативен капацитет, обхващащ всички дейности по рамковите програми за научни изследвания (РП). За тази цел страните насърчават диалога на регионално равнище относно политиките, обмена на информация и участието на техните организации за научни изследвания и технологично развитие в следните дейности на научно и технологично сътрудничество в съответствие с вътрешните им правила:

- a) съвместни инициативи за повишаване на нивото на осведоменост относно програмите за изграждане на научен и технологичен капацитет и европейските програми за научни изследвания и технологично развитие и демонстрационните дейности;
- б) инициативи за насърчаване на участие в РП и в други съответни програми на Европейския съюз;
- в) съвместни изследователски дейности в сфери от общ интерес;
- г) съвместни научни срещи за поощряване на обмена на информация и за набелязване на области за съвместни изследвания;

- д) насърчаване на задълбочени научни и технологични проучвания, допринасящи за дългосрочното устойчиво развитие на страните;
- е) разработване на връзки между публичния и частния сектор; отделя се специално внимание на внедряването на научни и технологични постижения в националните производствени системи и социалните политики и на екологичните аспекти, като се взема под внимание и необходимостта от използване на по-чисти технологии;
- ж) оценка на научното сътрудничество и разпространяване на резултатите;
- з) насърчаване, разпространяване и трансфер на технологии;
- и) помош за създаване на Национални иновационни системи (НИС), за разработване на технологии и инновации с цел улесняване на подходящи реакции по отношение на търсенето от страна на малките и средните предприятия и за насърчаване на местното производство, наред с другото; също така помош за разработване на центрове за високи постижения и високотехнологични кълстери;
- й) насърчаване на обучението, научните изследвания, развитието и приложението на ядрената физика и технологии за медицински цели, като се предоставя възможност за трансфер на технологии към републиките от ЦА като страна на споразумението в области като здравеопазването, по-специално радиологията и ядрената медицина за радиодиагностика и лъчетерапия, както и в областите, по които страните постигнат взаимно съгласие в съответствие с действащите международни конвенции и правила и които те включват в обхвата на компетентност на Международната агенция за атомна енергия.

2. Специално внимание се отделя на развитието на човешкия потенциал като дългосрочна основа за научни и технологични постижения и създаването на устойчиви връзки между научните и технологични общности на страните, едновременно на национално и на регионално равнище. За тази цел се настърчава обменът на научни работници и най-добри практики в областта на научноизследователските проекти.
3. Според случая в това сътрудничество участват изследователските центрове, висшите училища и другите заинтересовани страни, включително ММСП, намиращи се в страните.
4. Страните се договарят да използват всички механизми за повишаване на количеството и качеството на висококвалифицираните човешки ресурси, включително посредством обучение, съвместни научни изследвания, стипендии и обмен.
5. Всяка от страните настърчава участието на своите съответни субекти в научните и технологични програми на другата страна с цел реализиране на взаимоизгодни отлични научни постижения и в съответствие със своите съответни разпоредби, уреждащи участието на правни субекти от трети държави.

ЧАСТ IV

ТЪРГОВИЯ

ДЯЛ I

УВОДНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 77

Създаване на зона за свободна търговия и връзка със Споразумението за СТО

- Страните създават зона за свободна търговия в съответствие с член XXIV от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. (наричано по-нататък „ГАТ Т от 1994 г.“) и член V от Общото споразумение по търговията с услуги (наричано по-нататък „ГАТС“).
- Страните потвърждават съществуващите¹ права и задължения, които те имат една спрямо друга съгласно Споразумението за СТО.

¹ Терминът „съществуващи“ означава, че параграфът се прилага изключително спрямо всяка действаща разпоредба от Споразумението за СТО и не се прилага спрямо нито едно от измененията или разпоредбите, договорени след последната редакция на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 78

Цели

Целите на част IV от настоящото споразумение са:

- a) разширяване и диверсификация на търговията със стоки между страните посредством намаляване или премахване на тарифни и нетарифни пречки пред търговията;
- б) улесняване на търговията със стоки, по-специално посредством договорените разпоредби относно митниците и улесняването на търговията, стандартите, технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, както и санитарните и фитосанитарните мерки;
- в) либерализирането на търговията с услуги в съответствие с член V ГАТС;
- г) насърчаване на регионалната икономическа интеграция в областта на митническите процедури, техническите регламенти и санитарните и фитосанитарните мерки за улесняване на движението на стоки между и в рамките на страните;
- д) създаване на среда, благоприятстваща увеличаването на инвестиционните потоци, подобряване на условията за установяване между страните въз основа на принципа на недискриминация и улесняване на търговията и инвестициите между страните посредством текущи плащания и движение на капитали, свързани с преки инвестиции;

- е) ефективно, реципрочно и постепенно отваряне на пазарите на държавни поръчки на страните;
 - ж) достатъчна и ефективна закрила на правата върху интелектуална собственост в съответствие с международноправните задължения, които са в сила за страните, за да се осигури баланс между правата върху интелектуална собственост на техните притежатели и обществения интерес, като се вземат под внимание различията между страните и насищаването на трансфера на технологии между регионите;
- 3) насищаването на свободна и ефективна конкуренция при икономическите и търговските отношения между страните;
- и) създаване на ефективен, справедлив и предвидим механизъм за уреждане на спорове; и
 - й) насищаване на международна търговия и инвестиции между страните по начин, който допринася за постигане на целта за устойчиво развитие посредством съвместна работа за сътрудничество.

ЧЛЕН 79

Определения с общо приложение

Освен ако не е предвидено друго, за целите на част IV от настоящото споразумение понятията по-долу имат следното значение:

- „Централна Америка“ означава републиките Коста Рика, Ел Салвадор, Гватемала, Хондурас, Никарагуа и Панама;
- понятието „мито“ обхваща всяко мито или всякакъв вид такса, налагана върху или във връзка с вноса на стоки, включително всякаква форма на допълнителен данък или допълнителна такса, налагана върху или във връзка с този внос. Понятието „мито“ не включва:
 - а) такса, равностойна на вътрешен данък, налагана в съответствие с член 85 от глава 1 (Национално третиране и достъп на стоки до пазара) от дял II;
 - б) мито, налагано съгласно вътрешното законодателство на дадена страна и в съответствие с глава 2 (Средства за търговска защита) от дял II;
 - в) такси или разноски, налагани съгласно вътрешното законодателство на дадена страна и в съответствие с член 87 от глава 1 от дял II;

- „дни“ означава календарни дни, включително съботи и недели и празнични дни, освен ако е определено друго в настоящото споразумение;
- „Хармонизирана система“ или „ХС“ означава Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките, включително Общите правила за тълкуване, бележките към разделите и бележките към главите, приети и въведени от страните в техните съответни митнически закони;
- „юридическо лице“ означава всеки правен субект, надлежно учреден или организиран по друг начин съгласно приложимото законодателство с цел печалба или с друга цел, който е частна или държавна собственост, включително всяко дружество, обединение, съдружие, съвместно предприятие, еднолично предприятие или сдружение;
- „мярка“ означава всяко действие или бездействие, включително всеки закон, подзаконов акт, процедура, изискване или практика;
- „гражданин“ означава физическо лице, което е гражданин на една от държавите-членки на Европейския съюз или на република от ЦА като страна по споразумението съобразно тяхното съответно законодателство;
- „лице“ означава или физическо или юридическо лице;
- „преференциално тарифно третиране“ означава ставката на митото, приложимо по настоящото споразумение върху стока с произход.

ДЯЛ II

ТЪРГОВИЯ СЪС СТОКИ

ГЛАВА 1

НАЦИОНАЛНО ТРЕТИРАНЕ И ДОСТЪП НА СТОКИ ДО ПАЗАРА

РАЗДЕЛ А

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 80

Цел

Страните постепенно либерализират търговията със стоки съгласно разпоредбите на настоящото споразумение и в съответствие с член XXIV ГАТТ от 1994 г.

ЧЛЕН 81

Приложно поле

Освен ако не е предвидено друго, разпоредбите от настоящата глава се прилагат за търговията със стоки между страните.

РАЗДЕЛ Б

ПРЕМАХВАНЕ НА МИТАТА

ЧЛЕН 82

Класиране на стоките

Класирането на стоките, които са предмет на търговия между страните, е установено в съответните митнически номенклатури на всяка от страните в съответствие с Хармонизираната система.

ЧЛЕН 83

Премахване на митата

1. Всяка от страните премахва митата върху стоки с произход от другата страна в съответствие с графиците, които се съдържат в приложение I (Премахване на мита). За целите на настоящата глава понятието „с произход от“ означава, че продуктът отговаря на правилата за произход, установени в приложение II (Относно определението на понятието „продукти с произход“ и методите за административно сътрудничество)².
2. За всяка стока базовата митническа ставка, по отношение на която се прилагат последователните намаления съгласно параграф 1, е ставката, посочена в графиците.
3. Ако в който и да било момент след влизането в сила на настоящото споразумение дадена страна намали прилаганата от нея митническа ставка за най-облагодетелствана нация, тази митническа ставка се прилага, ако и доколкото тя е по-ниска от митническата ставка, изчислена в съответствие с графика на тази страна.
4. Пет години след влизане в сила на настоящото споразумение, по искане на някоя от страните, те провеждат консултации, за да обсъдят ускоряването и разширяването на обхвата на премахването на митата върху вноса на стоки, осъществяван помежду им. Постигнатата между страните договореност относно ускоряването на темпа на премахване или премахването на мито върху стока заменя всяка митническа ставка или поетапна категория, установена съгласно графиците на страните за тази стока.

² За целите на настоящото споразумение, освен ако не е предвидено друго, термините „стока“ и „продукт“ се считат за равностойни.

ЧЛЕН 84

Запазване на статуквото

Нито една от страните не може да увеличава което и да било съществуващо мито, нито пък ще приема каквото и да било ново мито по отношение на стока с произход от другата страна.³ Това не е пречка за нито една от страните да:

- a) увеличи дадено мито до равнището, установено в нейния график след извършването на едностренно намаляване;
- б) поддържа или увеличи дадено мито с одобрението на Органа за уреждане на спорове на СТО; или
- в) да увеличи базовите ставки на изключените стоки с оглед постигане на обща външна тарифа.

³

За стоки, които не се ползват от преференциално третиране, понятието „мито“ се разбира като „базовата ставка“, посочена в графиците на всяка от страните.

РАЗДЕЛ В

НЕТАРИФНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 85

Национално третиране

Всяка от страните предоставя национално третиране по отношение на стоките на другата страна в съответствие с член III ГАТТ от 1994 г., включително и тълкувателните бележки към него. За тази цел член III ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него се включват в настоящото споразумение и съставляват част от него⁴.

ЧЛЕН 86

Ограничения на вноса и износа

Никоя от страните не може да приема или поддържа каквато и да било забрана или ограничение върху вноса на която и да било стока на другата страна или върху износа или продажбата за износ на която и да било стока, предназначена за територията на другата страна, освен ако е предвидено друго в настоящото споразумение или в съответствие с член XI ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него. За тази цел член XI ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него се включват в настоящото споразумение и съставляват част от него.⁵

⁴ Страните признават, че член 158 от глава 6 (Изключения, свързани със стоките) от дял II също се прилага по отношение на настоящия член.

⁵ Страните признават, че член 158 от глава 6 (Изключения, свързани със стоките) от дял II също се прилага по отношение на настоящия член.

ЧЛЕН 87

Такси и разноски върху вноса и износа

Всяка от страните гарантира в съответствие с член VIII, алинея 1 ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него, че размерът на всички такси и разноски от каквото и да било естество (различни от митата и таксите, равностойни на вътрешен данък, или други вътрешни такси, прилагани в съответствие с член 85 от настоящата глава и антидъмпингови и изравнителни мита, прилагани съгласно вътрешното законодателство на съответната страна в съответствие с глава 2 (Средства за търговска защита) от настоящия дял), налагани върху или във връзка с вноса или износа, е ограничен до размера на приблизителната стойност на извършените услуги и те не представляват косвен начин за защита на местните стоки, нито облагане за данъчни цели на вноса или износа.

ЧЛЕН 88

Мита или данъци върху износа

Освен ако не е предвидено друго в настоящото споразумение, никоя от страните не може да поддържа или приема каквото и да било мита или данъци, налагани във връзка с износа на стоки за другата страна.

РАЗДЕЛ Г

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

ЧЛЕН 89

Експортни субсидии за селскостопански стоки

1. За целите на настоящия член „експортни субсидии“ има значението, дадено на това понятие в член 1, буква д) от Споразумението на СТО за селското стопанство (наричано по-нататък „Споразумението за селското стопанство“), включително всички изменения на посочения член.
2. Страните имат общата цел да работят съвместно в рамките на СТО, за да гарантират успоредното премахване на всички форми на експортни субсидии и установяването на норми относно всички свързани с износа мерки с равностоен ефект. За тази цел свързаните с износа мерки с равностоен ефект обхващат експортни кредити, гаранции по експортни кредити или застрахователни програми, търговски предприятия на държавата-износител и хранителни помощи.

3. Никоя от страните не може да поддържа, нито да въвежда за първи път или повторно експортни субсидии за селскостопански стоки, които са предназначени за територията на другата страна и са:

- a) напълно и незабавно либерализирани в съответствие с приложение I (Премахване на мита); или
- б) напълно, но не незабавно либерализирани и се ползват от безмитна квота при влизането в сила на настоящото споразумение в съответствие с приложение I (Премахване на мита); или
- в) предмет на преференциално третиране, установено съгласно настоящото споразумение по отношение на продукти от позиции 0402 и 0406, които се ползват от безмитна квота.

4. В случаите, посочени в параграф 3, букви а)—в), ако някоя от страните поддържа или въведе за първи път или повторно експортни субсидии, засегнатата страна /страната вносител може да приложи допълнителна ставка, като така увеличи митата върху вноса на такава стока до по-ниското от следните две равнища -равнището на митото, прилагано за най-благодетелстваната нация (НОН) или равнището на базовата ставка, установена в приложение I (Премахване на митата), за периода, определен за поддържане на експортната субсидия.

5. За продукти, които се либерализират напълно в рамките на преходен период в съответствие с приложение I (Премахване на митата) и не се ползват от безмитна квота при влизането в сила, нито една от страните не може да поддържа или да въвежда за първи път или повторно експортни субсидии в края на преходния период.

РАЗДЕЛ Д

РИБНИ ПРОДУКТИ, АКВАКУЛТУРИ, ЗАНАЯТЧИЙСКИ СТОКИ И БИОЛОГИЧНИ ПРОДУКТИ

ЧЛЕН 90

Техническо сътрудничество

Мерки по помощта за техническо сътрудничество за увеличаване на търговията в областта на рибарството, аквакултурите, занаятчийските стоки и биологичните продукти между страните са установени в членове 59, 60 и 61 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

РАЗДЕЛ Е

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 91

Подкомитет за достъпа на стоки до пазара

1. Страните създават Подкомитет за достъпа на стоки до пазара в съответствие с член 348 и както е посочено в приложение XXI (Подкомитети).
2. Функциите на подкомитета обхващат:
 - a) наблюдение на правилното прилагане и управление на настоящата глава;
 - б) изпълняване на функцията на форум за консултации, свързани с тълкуването и прилагането на настоящата глава;
 - в) проучване на предложениета, направени от страните във връзка с ускоряване на премахването на митата и включване на стоки в графиците;
 - г) отправяне на всички съответни препоръки до Комитета за асоцииране по въпроси от неговата компетентност; както и
 - д) всички други въпроси, за които Комитетът за асоцииране даде указания.

ГЛАВА 2

СРЕДСТВА ЗА ТЪРГОВСКА ЗАЩИТА

РАЗДЕЛ А

АНТИДЪМПИНГОВИ И ИЗРАВНИТЕЛНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 92

Общи разпоредби

1. Страните запазват своите права и задължения по Споразумението на СТО за прилагане на член VI от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. (наричано по-нататък „Антидъмпингово споразумение“) и от Споразумението на СТО за субсидиите и изравнителните мерки (наричано по-нататък „Споразумение за СИМ“) и Споразумението на СТО за правилата за произход (наричано по-нататък „Споразумение за правилата за произход“).

2. В случаите когато могат да бъдат наложени антидъмпингови или изравнителни мерки в регионален и в национален план, страните гарантират, че тези антидъмпингови или изравнителни мерки не се прилагат едновременно по отношение на един и същи продукт от органите на регионално и национално равнище.

ЧЛЕН 93

Прозрачност и правна сигурност

1. Страните се договарят средствата за търговска защита да бъдат използвани при пълно спазване на изискванията на СТО и да се основават на справедлива и прозрачна система.
2. Като признават ползите от правната сигурност и предвидимост за икономическите оператори, страните гарантират, че когато е приложимо, тяхното съответно вътрешно законодателство в областта на антидъмпинговите и изравнителните мерки е и ще продължава да бъде хармонизирано и напълно съвместимо със законодателството на СТО.
3. Независимо от разпоредбите на член 6, алинея 9 от Антидъмпинговото споразумение и член 12, алинея 8 от Споразумението за СИМ е желателно страните да гарантират, че незабавно след всяко налагане на временни мерки се извършива пълно и обстойно разгласяване на всички съществени факти и съображения, които са основание за решението за прилагане на мерки, без да се засяга член 6, алинея 5 от Антидъмпинговото споразумение и член 12, алинея 4 от Споразумението за СИМ. Разгласяванията се правят писмено и се предоставят на заинтересованите лица, на които се дава достатъчно време, за да защитят своите интереси.
4. По искане на заинтересованите лица страните им предоставят възможността да бъдат изслушани, за да изразят своите становища по време на разследванията във връзка с антидъмпингови или изравнителни мерки. Това не следва излишно да забавя провеждането на разследванията.

ЧЛЕН 94

Отчитане на обществените интереси

Всяко от страните може да избере да не прилага антидъмпинговите или изравнителните мерки, когато въз основа на информацията, предоставена по време на разследването, ясно може да се заключи, че прилагането на тези мерки не е в интерес на обществото.

ЧЛЕН 95

Правило за по-ниско мито

В случай че една от страните реши да наложи антидъмпингово или изравнително мито, размерът на това мито не може да надвишава дъмпинговия марж или маржа на подлежащите на изравняване субсидии, но е желателно митото да бъде по-ниско от този марж, ако това по-ниско мито би било достатъчно за отстраняване на вредата за местната промишленост.

ЧЛЕН 96

Причинно-следствена връзка

За да наложат антидъмпингови или изравнителни мерки и в съответствие с разпоредбите, установени в член 3, алинея 5 от Антидъмпинговото споразумение и в член 15, алинея 5 от Споразумението за СИМ, в рамките на доказването на причинно-следствена връзка между дъмпинговия внос и вредата, причинена на местната промишленост, разследващите органи отделят и разграничават вредните последици на всички известни фактори от вредните последици на дъмпинговия или субсидирания внос.

ЧЛЕН 97

Кумулативна оценка

Когато вносът от повече от една страна е едновременно обект на разследвания с оглед налагането на антидъмпингово или изравнително мито, разследващият орган на ЕС като страна по споразумението разглежда с особено внимание дали е целесъобразна кумулативната оценка на последиците от вноса от която и да било от републиките от ЦА като страна по споразумението, като се вземат предвид условията на конкуренция между внасяните продукти и условията на конкуренция между внасяните продукти и подобната местна стока.

ЧЛЕН 98

Изключване на приложението на процедурите по уреждане на спорове

Страните не могат да използват процедурите по уреждане на спорове, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение по въпроси, възникващи по настоящия раздел.

РАЗДЕЛ Б

ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ПОДРАЗДЕЛ Б.1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 99

Управление на защитните процедури

1. Всяка страна гарантира последователно, безпристрастно и разумно управление на своите законови и подзаконови актове, решения и разпореждания, които уреждат процедурите за прилагане на защитните мерки.

2. Всяка страна възлага на компетентен разследващ орган установяването на сериозна вреда или опасност от настъпването на такава в рамките на защитна процедура по настоящия раздел. Установените обстоятелства подлежат на контрол от страна на общи или административни съдилища в предвидения от вътрешното законодателство обем.

3. Всяка от страните приема или поддържа справедлив, навременен, прозрачен и ефективен ред за провеждане защитните процедури по настоящия раздел.

ЧЛЕН 100

Забрана за кумулация

Никоя от страните не може да прилага по отношение на един и същ продукт едновременно:

- a) двустранна защитна мярка в съответствие с подраздел Б.3 (Двустранни защитни мерки) от настоящата глава; и
- б) мярка по член XIX ГАТТ от 1994 г., Споразумението на СТО за защитните мерки (наричано по-нататък „Споразумение за защитните мерки“) или член 5 от Споразумението за селското стопанство.

ПОДРАЗДЕЛ Б.2

МНОГОСТРАННИ ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 101

Общи разпоредби

Страните запазват своите права и задължения по член XIX ГАТГ от 1994 г., Споразумението за защитните мерки, член 5 от Споразумението за селското стопанство и Споразумението за правилата за произход.

ЧЛЕН 102

Прозрачност

Независимо от разпоредбите на член 101, по искане на другата страна, страната , която започва разследване или възнамерява да наложи защитни мерки, предоставя незабавно *ad hoc* писмено уведомление с цялата информация от значение, в това число, когато това е приложимо, информация относно започването на разследване за защитните мерки, както и относно междинните констатации и окончателните констатации от разследването.

ЧЛЕН 103

Изключване на приложението на процедури за уреждане на спорове

Страните не могат да използват процедурите по уреждане на спорове, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение, по отношение на разпоредби, които се отнасят за правата и задълженията в рамките на СТО, произтичащи от настоящия подраздел.

ПОДРАЗДЕЛ Б.3

ДВУСТРАННИ ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 104

Прилагане на двустранни защитни мерки

1. Независимо от разпоредбите на подраздел Б.2 (Многостранни защитни мерки), ако в резултат от намаляването или премахването на мито съгласно настоящото споразумение продукт с произход от една от страните се внася на територията на другата страна в такива увеличени количества, в абсолютно изражение или в сравнение с местното производство, и при такива условия, че това представлява съществена причина за или опасност от причиняване на сериозна вреда на местните производители на подобни или пряко конкурентни продукти, страната вносител може да приеме подходящи мерки при условията и по реда на процедурите, установени в настоящия подраздел.

2. Ако са налице условията по параграф 1, защитните мерки на страната вносител могат да се състоят единствено в една от следните мерки:

- a) спиране на предвиденото в настоящото споразумение по-нататъшно намаляване на ставката на митото върху съответния продукт; или
- б) увеличаване на ставката на митото върху съответния продукт до равнище, което не надвишава по-ниската от следните две ставки:
 - i) ставката на митото за най-благодетелствана нация, прилагана по отношение на продукта, която е в сила към момента на налагане на мярката; или
 - ii) ставката на митото за най-благодетелствана нация, прилагана по отношение на продукта, която е в сила към датата, непосредствено предхождаща датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

3. При продукти, които вече са били напълно либерализирани преди влизането в сила на настоящото споразумение в резултат на въвеждането на тарифни преференции, предоставени преди влизане в сила на настоящото споразумение, ЕС като страна по споразумението разглежда със специална грижа въпроса, дали вносят се е увеличил в резултат на намаляването или премахването на митата съгласно настоящото споразумение.

4. Нито една от горепосочените мерки не се прилага в рамките на преференциалните безмитни тарифни квоти, предоставени съгласно настоящото споразумение.

ЧЛЕН 105

Условия и ограничения

1. Двустранна защитна мярка не може да бъде прилагана:
 - a) освен доколкото и докогато това е необходимо, за да се предотврати или поправи положението, изложено в член 104 или член 109;
 - b) за срок, по-дълъг от две години. Срокът може да бъде удължен с още две години, ако компетентните органи на страната вносител решат по реда на посочените в настоящия подраздел процедури, че мярката продължава да бъде необходима, за да се предотврати или поправи положението по член 104 или член 109, при условие че общият срок на прилагане на защитна мярка, включващ срока на първоначалното прилагане и всяко негово удължаване, не надвишава четири години; или
 - c) след изтичането на преходния период, освен когато другата страна даде съгласието си за това. „Преходен период“ означава десет години, считано от датата на влизане в сила на настоящото споразумение. За всяка стока, за която графикът в приложение I (Премахване на мита) на страната, прилагаща мярката, предвижда премахване на митата за период от десет или повече години, преходният период означава периодът на премахване на митата за стоките, посочени в този график, плюс три години.

2. Когато една от страните спре да прилага двустранна защитна мярка, ставката на митото е ставката, която би се прилагала по отношение на стоката съгласно графика на тази страна.

ЧЛЕН 106

Временни мерки

При критични обстоятелства, когато забавянето би причинило трудно поправима вреда, една от страните може да приложи временно двустранна защитна мярка, без да спазва изискванията по член 116, параграф 1 от настоящата глава, след като е предварително установено наличието на явни данни за това, че вносът на продукт с произход от другата страна се е увеличил в резултат на намаляването или премахването на митата съгласно настоящото споразумение, както и за това, че този внос води или съществува опасност да доведе до положението по член 104 или член 109. Срокът на прилагане на всяка временна мярка не може да превишава двеста дни, като през това време страната спазва съответните процедурни правила, установени в подраздел Б.4 (Процедурни правила, приложими по отношение на двустранни защитни мерки). Страната своевременно възстановява всички увеличения на митата, ако по време на разследването, описано в подраздел Б.4, не бъде установено, че са спазени изискванията на член 104. Срокът на прилагане на всяка временна мярка се разглежда като част от периода, посочен в член 105, параграф 1, буква б).

Засегнатата страна вносител информира другата засегната страна за налагането на такива временни мерки и незабавно отнася въпроса за разглеждане от Комитета за асоцииране, ако другата страна поиска това.

ЧЛЕН 107

Компенсация и спиране на прилагането на отстъпките

1. Страна, която прилага двустранна защитна мярка, се консултира със страната, спрямо чийто продукти се прилага мярката, с цел взаимно споразумяване за подходяща компенсация за либерализиране на търговията под формата на отстъпки, които оказват равностоен по същество ефект върху търговията. Страната осигурява възможност за такива консултации не по-късно от тридесет дни след прилагането на двустранната защитна мярка.
2. Ако консултациите по параграф 1 не доведат до постигането на съгласие относно компенсация за либерализиране на търговията в срок от тридесет дни, страната, спрямо чийто продукти се прилага защитната мярка, може да спре прилагането на отстъпките с равностоен по същество ефект спрямо търговията на страната, която прилага защитната мярка.

ЧЛЕН 108

Времеви период между две мерки

Никоя защитна мярка, посочена в настоящия подраздел, не се прилага по отношение на вноса на продукт, спрямо който по-рано е прилагана такава мярка, освен ако не е изтекъл период от време, равен на половината от периода, през който защитната мярка е била прилагана през непосредствено предхождащия период.

ЧЛЕН 109

Най-отдалечени региони

1. Когато даден продукт с произход от една или повече републики от ЦА като страна по споразумението се внася на територията на един или повече от най-отдалечените региони на ЕС като страна по споразумението в такива увеличени количества и при такива условия, че този внос причинява или съществува опасност да причини сериозно влошаване на икономическото положение на съответния(ите) най-отдалечен(и) регион(и) на ЕС като страна по споразумението, ЕС като страна по споразумението, след като е разгледал алтернативните възможности за решение, може по изключение да наложи защитни мерки, ограничени до територията на засегнатия(ите) регион(и).
2. Без да се засягат разпоредбите на параграф 1, спрямо всяка от защитните мерки, приети съгласно настоящия член, се прилагат и установените в настоящия подраздел други правила, приложими по отношение на двустранните защитни мерки.
3. Съветът за асоцииране може да обсъди дали при опасност от или на сериозно влошаване на икономическото положение на изключително слабо развитите региони на републиките от ЦА като страна по споразумението настоящият член може също да се прилага и по отношение на тези региони.

ПОДРАЗДЕЛ Б.4

ПРОЦЕДУРНИ ПРАВИЛА, ПРИЛОЖИМИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДВУСТРАННИ ЗАЩИТНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 110

Приложимо право

По отношение на прилагането на двустранни защитни мерки компетентният разследващ орган спазва разпоредбите на настоящия подраздел, а в неуредените случаи компетентният разследващ орган прилага правилата, установени в неговото вътрешно законодателство.

ЧЛЕН 111

Започване на процедура

1. В съответствие с вътрешното законодателство на всяка от страните защитна процедура може да бъде започната от компетентния разследващ орган служебно след получаване на информация от една или повече държави-членки на Европейския съюз или по писмено заявление от субектите, посочени в неговото вътрешно законодателство. Когато процедурата е започната въз основа на писмено заявление, заявителят доказва, че е представител на местната промишленост, произвеждаща стоки, които са подобни или пряко конкурентни с внасяната стока.

2. След като са били подадени писмените заявления, те трябва своевременно да бъдат предоставени на разположение за публични проверки, с изключение на съдържащата се в тях поверителна информация.
3. При започване на защитна процедура компетентният разследващ орган публикува известие за започване на процедурата в официалното издание на страната. В известието се посочва субектът, който е подал писменото заявление, ако е приложимо, внесената и разглеждана в хода на процедурата стока и нейната подпозиция, както и тарифният номер, под който е класирана; видът на обстоятелствата, които подлежат на установяване, и сроковете, в които да бъдат установени; времето и мястото на открыто изслушване или срокът, в който заинтересованите лица могат да поискат да бъдат изслушани от разследващия орган; срокът, в който заинтересованите лица могат да представят писмено своите становища и да предоставят информация; мястото, на което писменото заявление и всякакви други неповерителни документи, подадени в хода на производството, могат да бъдат проверени, както и името, адресът и телефонният номер на службата за контакт за повече информация.
4. Когато защитната процедура е започната въз основа на писмено заявление, подадено от субект, който твърди че е представител на местната промишленост, компетентният разследващ орган публикува известието, изисквано по параграф 3, след като предварително прецени внимателно дали писменото заявление отговаря на изискванията на неговото вътрешно законодателство.

ЧЛЕН 112

Разследване

1. Дадена страна може да приложи защитна мярка само след като нейните компетентни органи са провели разследване при спазване на процедурите, уредени в настоящия подраздел. Разследването трябва да обхваща публично уведомяване в разумен срок на всички заинтересовани лица и открити изслушвания или други подходящи средства, при които вносители, износители и други заинтересовани лица могат да представят доказателства и своите становища, включително и възможност за отговор по твърденията на други лица.
2. Всяка от страните гарантира, че нейните компетентни разследващи органи ще приключат това разследване в срок от дванадесет месеца от датата на неговото започване.

ЧЛЕН 113

Доказателство за вреда и причинно-следствена връзка

1. В хода на процедурата компетентният разследващ орган подлага на преценка всички съответни и подлежащи на количествено определяне фактори от обективно естество, които влияят на положението на местната промишленост, и по-специално темпа и количеството на нарастване на вноса на разглежданата стока в абсолютно измерение или по отношение на местното производство, отнетия от увеличения внос дял от вътрешния пазар, промените в равнището на продажбите, производството, производителността, използването на капацитета, печалбите и загубите, както и заетостта.

2. Не се установява дали увеличеният внос е довел или съществува опасност да доведе до положението по член 104 или член 109, освен ако при разследването въз основа на обективни данни се докаже, че съществува ясна причинно-следствена връзка между увеличения внос на съответната стока и положението по член 104 или член 109. Когато по същото време различни от увеличения внос фактори същевременно водят до положението по член 104 или член 109, не може да се счита, че вредата или сериозното влошаване на икономическото положение се дължи на увеличения внос.

ЧЛЕН 114

Изслушвания

В хода на всяко производство компетентният разследващ орган трябва да:

- a) проведе открыто изслушване, след като е уведомил в разумен срок, за да се предостави възможност на всички заинтересовани лица и всички представителни сдружения на потребителите да се явят лично или чрез адвокат, да представят доказателства и да бъдат изслушани относно сериозната вреда или опасността от причиняване на сериозна вреда и подходящият начин за нейното отстраняване; или
- б) предостави възможност на всички заинтересовани лица да бъдат изслушани, когато са отправили писмено заявление в срока, определен в известието за започване, и са показали, че действително е вероятно те да бъдат засегнати от резултата от разследването и че съществуват специални основания да бъдат изслушани.

ЧЛЕН 115

Поверителна информация

Всяка информация от поверително естество или предоставена като поверителна се третира като такава от компетентния разследващ орган, когато е посочено основанието за това.

Такава информация не може да бъде разгласявана без разрешението на страната, която я е предоставила. От страните, предоставящи поверителна информация, може да бъде поискано да представят неповерително резюме на тази информация или, ако тези страни посочат, че тази информация не може да бъде обобщена — да посочат причините, поради които не може да бъде представено резюме. Въпреки това, ако компетентният разследващ орган установи, че искането за поверителност не е обосновано и ако заинтересованата страна не желае да оповести информацията публично или да разреши нейното разгласяване в обобщена или резюмирала форма, органът може да не вземе предвид въпросната информация, освен ако точността на информацията не бъде доказана по задоволителен за него начин от подходящи източници.

ЧЛЕН 116

Уведомления и публикации

1. В случаите, когато страна прецени, че е налице някое от обстоятелствата, посочени в член 104 или член 109, тя незабавно отнася въпроса за разглеждане от Комитета за асоцииране. Комитетът за асоцииране може да отправя всякакви препоръки, необходими за отстраняване на възникналите обстоятелства. Ако Комитетът за асоцииране не отправи препоръки за отстраняване на възникналите обстоятелства или ако не бъде намерено удовлетворително решение в срок от 30 дни, след като въпросът е бил отнесен до Комитета за асоцииране, страната вносител може да приеме подходящи мерки за отстраняване на обстоятелствата в съответствие с настоящия подраздел.
2. Компетентният разследващ орган предоставя на страната износител цялата необходима информация, която включва доказателства за вреда или сериозно влошаване на икономическото положение, причинени от увеличения внос, точно описание на съответния продукт и предлаганите мерки, предлаганата датата на налагането им и очакваната продължителност.
3. Компетентният разследващ орган също така публикува своите констатации и мотивирани заключения по всички относими фактически и правни въпроси в официалното издание на съответната страна, включително и описание на внесената стока и положението, довело до налагането на мерки в съответствие с член 104 или член 109, причинно-следствената връзка между това положение и увеличения внос, както и формата, нивото и продължителността на мерките.

4. Компетентният разследващ орган няма право да разгласява никаква информация, предоставена в съответствие с евентуално поет в хода на процедурата ангажимент за поверително третиране на информацията.

ГЛАВА 3

МИТНИЦИ И УЛЕСНЯВАНЕ НА ТЪРГОВИЯТА

ЧЛЕН 117

Цели

- Страните признават значението на въпросите в областта на митниците и улесняването на търговията в динамичния контекст на световната търговия. Страните се договарят да засилят сътрудничеството в тази област с цел да гарантират, че съответното им законодателство и процедури, както и административният капацитет на техните съответни ведомства, отговарят на целта за ефективен контрол и насърчаване на улесняването на търговията, и съдействат за насърчаване на развитието и регионалната интеграция между републиките от ЦА като страна по споразумението.
- Страните признават, че по никакъв начин не могат да бъдат застрашавани законните цели, свързани с обществения ред, включително и тези, свързани със сигурността и предотвратяването на измамите.

ЧЛЕН 118

Митнически и свързани с търговията процедури

1. Страните се договарят техните съответни митнически законодателства, разпоредби и процедури да се основават на:

- a) международните инструменти и стандарти, приложими в митническата област, включително Рамката от стандарти на СМО за сигурност и улесняване на глобалната търговия, както и Международната конвенция по Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките;
- б) закрилата и улесняването на законната търговия посредством ефективно прилагане и спазване на изискванията, предвидени в митническото законодателство;
- в) законодателство, което избягва ненужна или дискриминационна тежест, осигурява защита срещу митнически измами и предвижда допълнителни улеснения за спазването му във висока степен;
- г) прилагането на съвременни митнически практики, в това число управление на риска, опростени процедури за въвеждане и освобождаване на стоките, контрол след освобождаване на стоките и методи за одит на дружествата;
- д) система от задължителни правила по митническите въпроси, по-специално по отношение на тарифното класиране и правилата за произход, в съответствие с правилата, определени в законодателството на страните;

- е) прогресивното развитие на системите, в това число и на тези от тях, които се основават на информационните технологии, за да се улесни електронният обмен на данни в рамките на митническите администрации и другите свързани публични институции;
 - ж) правила, които гарантират, че всички санкции, налагани за маловажни нарушения на митнически разпоредби или процедурни изисквания, са пропорционални и недискриминационни и че прилагането им не води до необосновани забавяния;
- 3) такси и разноски, които са разумни и ограничени до разходите за извършените услуги по отношение на всяка една конкретна сделка и не се изчисляват въз основа на стойността. Не се начисляват такси и разноски за консулски операции; и
- и) премахването на всякакви изисквания за задължителни предекспедиционни проверки, съгласно определението в Споразумението на СТО за предекспедиционна проверка, или всякакви други дейности по проверка, извършвани на местоназначението от страна на частни дружества преди митническото оформяне.
2. Страните се договарят съответните им митнически законодателства, разпоредби и процедури да се основават, доколкото е възможно, на основните елементи на изменената Международна конвенция за оръстване и уеднаквяване на митническите процедури (изменената Конвенция от Киото) и приложениета към нея.

3. С цел да се подобрят методите на работа, както и да се гарантира недискриминационният характер, прозрачността, ефикасността, добросъвестността и отчетността на операциите, страните:

- a) предприемат действия, доколкото е възможно, в посока на намаляването, опростяването и стандартизацията на данните и документацията, изисквана от митниците и другите свързани публични институции;
- б) опростяват изискванията и формалностите, доколкото е възможно, с оглед на бързото освобождаване и митническо оформяне на стоките;
- в) осигуряват ефективни, бързи, недискриминационни и лесно достъпни процедури, които да гарантират възможността за обжалване, съгласно законодателството на всяка страна, на административни действия, предписания и решения на митническите органи, засягащи вноса, износа или транзита на стоки. Таксите, ако има такива, са съразмерни с разходите за процедурите по обжалване; и
- г) предприемат мерки, за да гарантират, че се поддържат най-високите стандарти на добросъвестност.

4. Страните гарантират, че законодателството относно митническите посредници се основава на прозрачни и пропорционални правила. В случаите в които някоя от страните изиска задължително използване на услугите на митнически посредници, юридическите лица могат да действат посредством своите собствени митнически посредници, лицензиирани от компетентния орган за тази цел. Тази разпоредба не засяга позицията на страните в многостраничните преговори.

ЧЛЕН 119

Транзитно преминаване

1. Страните гарантират свободното транзитно преминаване през своята територия в съответствие с принципите на член V ГАТТ от 1994 г.
2. Всички ограничения, проверки или изисквания трябва да са насочени към постигането на законна цел, свързана с обществения ред, да са недискриминационни, пропорционални и да се прилагат по еднакъв начин.
3. Без да се засяга законният митнически контрол и надзор на транзитно преминаващи стоки, всяка страна предоставя на транзитния трафик към или от територията на всяка от страните, не по-малко благоприятно от третиране от предоставяното на транзитния трафик през нейната територия.
4. В съответствие с принципите на член V ГАТТ от 1994 г. страните прилагат режими, които позволяват транзита на стоки без налагането на никакви мита, транзитни мита или други такси, налагани по отношение на транзитното преминаване, с изключение на таксите за транспортиране или тези, съизмерими с административните разходи, произтичащи от транзита, или с разходите за предоставените услуги; за които се предоставя на подходяща гаранция.
5. Страните настъпват и прилагат регионални договорености в областта на транзита с цел намаляване на пречките пред търговията.

6. Страните осигуряват сътрудничеството и координирането между всички съответни органи и агенции на тяхна територия с цел улесняване на транзитния трафик и на сърчаване на трансграничното сътрудничество.

ЧЛЕН 120

Отношения с деловите среди

Страните се договарят:

- a) да гарантират, че всички законодателни актове, процедури, такси и разноски се оповестяват публично, доколкото е възможно — посредством електронни средства, заедно с необходимата допълнителна информация;

Страните следва да оповестяват публично съответните известия от административен характер, включително изискванията и процедурите за въвеждане на стоки, работното време и правилата за дейността на митнически учреждения и звена за контакт, към които да се отправят искания за информация;

- б) относно необходимостта от навременно и редовно провеждани консултации с представители на заинтересованите лица по законодателните предложения и процедури, свързани с митниците; за тази цел всяка страна установява подходящи механизми за редовни консултации;

- в) относно наличието на разумен период от време между публикуването на нови или изменени законодателни актове, процедури и налози или такси и тяхното влизане в сила⁶;
- г) да насърчават сътрудничеството с деловите среди посредством прилагането на безпристрастни и общодостъпни процедури, като например меморандуми за разбирателство, които се основават на приетите в рамките на СМО;
- д) да гарантират, че съответните им митнически и свързани с тях изисквания и процедури продължават да отговарят на потребностите на търговските среди, следват най-добрите практики и ограничават търговията във възможно най-малка степен.

ЧЛЕН 121

Митническо остойностяване

Споразумението на СТО за прилагане на член VII от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. (наричано по-нататък „Споразумението за митническо остойностяване“) урежда правилата за митническо остойностяване, прилагани за търговията между страните.

⁶

В страните, в чието законодателство съществува изискването за влизане в сила от момента на публикуването, правителството гарантира, че операторите са осведомявани в достатъчен срок предварително за всички нови мерки от вида, посочен в настоящия параграф.

ЧЛЕН 122

Управление на риска

Всяка от страните използва системи за управление на риска, които дават възможност на нейните митнически органи да съсредоточат своите дейности по проверка върху стоки с висока степен на риск и улесняват митническото оформяне и движението на стоки с ниска степен на риск.

ЧЛЕН 123

Подкомитет по митниците, улесняването на търговията и правилата за произход

1. Страните по споразумението създават Подкомитет по митниците, улесняването на търговията и правилата за произход в съответствие с член 348 и както е посочено в приложение XXI (Подкомитети).
2. Функциите на подкомитета включват:
 - a) наблюдение на прилагането и управлението на настоящата глава и на приложение II (Относно определението на понятието „продукти с произход“ и методите за административно сътрудничество) към настоящото споразумение;

- б) представяне на форум за консултации и обсъждане на всички въпроси, свързани с митниците, в това число по-специално митническите процедури, митническото остойностяване, тарифните режими, митническата номенклатура, митническото сътрудничество и административната взаимопомощ по митнически въпроси;
- в) представяне на форум за консултации и обсъждане на въпроси, свързани с правилата за произход и административното сътрудничество;
- г) насърчаване на сътрудничеството, свързано с разработването, прилагането и изпълнението на митнически процедури, административната взаимопомощ по митническите въпроси, правилата за произход и административното сътрудничество;
- д) разглеждане на искания за изменение на правилата за произход и представяне пред Комитета за асоцииране на резултатите от анализите и препоръките;
- е) изпълнение на задачите и функциите, установени в приложение II (Относно определението на понятието „продукти с произход“ и методите на административно сътрудничество) към настоящото споразумение;
- ж) насърчаване на сътрудничество в областта на изграждането на капацитет и техническата помощ; и
- з) всички други въпроси, за които Комитетът за асоцииране даде указания.

3. Страните могат да се споразумеят да провеждат *ad hoc* заседания, свързани с митническото сътрудничество, правилата за произход или административната взаимопомощ.

ЧЛЕН 124

Сътрудничество и техническа помощ в областта на митниците и улесняването на търговията

Мерките за техническа помощ, необходими за прилагането на настоящата глава, са установени в членове 53—54 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ГЛАВА 4

ТЕХНИЧЕСКИ ПРЕЧКИ ПРЕД ТЪРГОВИЯТА

ЧЛЕН 125

Цели

1. Целта на настоящата глава е да се улесни и увеличи търговията със стоки посредством набелязване, предотвратяване и премахване на ненужните пречки пред търговията между страните, които могат да възникнат в резултат на изготвянето, приемането и прилагането на технически регламенти, стандарти и процедури за оценяване на съответствието съгласно условията на Споразумението на СТО за техническите пречки пред търговията (наричано по-нататък „Споразумението за ТПТ“).

2. Страните се задължават да си сътрудничат за засилване на регионалната интеграция в рамките на всяка от тях и по въпроси, свързани с техническите пречки пред търговията.
3. Страните се задължават да изграждат и укрепват техническия капацитет по въпроси, свързани с техническите пречки пред търговията, с цел подобряване на достъпа до техните съответни пазари.

ЧЛЕН 126

Общи разпоредби

Страните потвърждават своите взаимни права и задължения съгласно Споразумението за техническите пречки пред търговията (ТПТ), което се включва в настоящото споразумение и съставлява част от него. Страните отделят специално внимание на член 12 от Споразумението за ТПТ относно специалното и диференцираното третиране.

ЧЛЕН 127

Приложно поле и обхват

1. Настоящата глава се прилага по отношение на изготвянето, приемането и прилагането на технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, определени в Споразумението за ТПТ, които могат да засегнат търговията със стоки между страните.

2. Независимо от разпоредбата на параграф 1, настоящата глава не се прилага по отношение на санитарните и фитосанитарните мерки, определени в приложение А към Споразумението на СТО за санитарните и фитосанитарните мерки (наричано по-нататък „Споразумението за СФМ“), нито по отношение на спецификациите за закупуване, изгответи от държавни органи, съдържащи изискванията на държавните органи относно производство или потребление, които ще се уреждат от дял V (Държавни поръчки) от част IV от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 128

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат определенията, използвани в приложение I към Споразумението за ТПТ.

ЧЛЕН 129

Технически регламенти

Страните се договарят да използват по най-добрая начин добрите регуляторни практики, както е посочено в Споразумението за ТПГ. Страните се договарят по-специално за следното:

- a) да използват съответните международни стандарти като основа за техническите регламенти, включително и процедурите за оценяване на съответствието, освен ако тези международни стандарти биха били неефективни или неподходящи средства за постигане на поставените законни цели, а в случаите, в които международните стандарти не са били използвани като основа, да поясняват, по искане на другата страна, основанията, поради които тези стандарти са били счетени за неподходящи или неефективни за постигане на поставената цел;
- б) да насърчават развитието на регионалните технически регламенти и на замяната на съществуващите национални правила с тях с цел да се улесни търговията със и между страните;
- в) да установят механизми за предоставяне на по-добра информация относно техническите регламенти на икономическите оператори на другата страна (например чрез публичен уебсайт); и
- г) да предоставят при поискване и без необосновано забавяне информация и, когато е целесъобразно, писмени насоки относно спазването на техните технически регламенти от другата страна или от нейните икономическите оператори.

ЧЛЕН 130

Стандарти

1. Страните потвърждават своите задължения съгласно член 4, алинея 1 от Споразумението за ТПТ да гарантират, че техните органи по стандартизацията приемат и спазват „Кодекса на добрата практика при подготвяне, приемане и прилагане на стандарти“, който се съдържа в приложение 3 към Споразумението за ТПТ.
2. Страните се ангажират да:
 - a) гарантират подходящо взаимодействие на регуляторните органи и националните, регионалните или международните органи по стандартизацията;
 - b) гарантират прилагането на принципите, посочени в „Решение на Комитета относно принципите за разработване на международни стандарти, указания и препоръки във връзка с членове 2 и 5 и приложение 3 към споразумението“, приети от Комитета по технически пречки пред търговията в рамките на СТО на 13 ноември 2000 г.;
 - c) гарантират, че техните органи по стандартизацията си сътрудничат, така че, когато това е възможно, международната дейност по стандартизация да се използва като основа за разработването на стандарти на регионално равнище;
 - d) насърчават разработването на регионални стандарти. Когато се приеме даден регионален стандарт, той заменя изцяло всички съществуващи национални стандарти;

- д) обменят информация относно използването на стандарти от страните във връзка с техническите регламенти и да гарантират, доколкото е възможно, че стандартите няма да станат задължителни; и
- е) обменят информация и експертен опит относно работата, извършена от международни, регионални и национални органи по стандартизация, и относно степента, в която международните стандарти се използват като основа за техните национални и регионални стандарти; както и обща информация относно споразумения за сътрудничество, използвани от някоя от страните в процеса на стандартизация.

ЧЛЕН 131

Оценяване на съответствието и акредитация

1. Страните признават, че е налице широк спектър от механизми за оценяване на съответствието, с които се улеснява приемането на продуктите на териториите на страните, включително:

- а) приемане на предоставяната от доставчика декларация за съответствие;
- б) определяне на органи по оценяване на съответствието, които се намират на територията на другата страна;
- в) приемане на резултатите от процедурите за оценяване на съответствието от страна на органите, които се намират на територията на другата страна; и
- г) доброволните споразумения между органите по оценяване на съответствието на територията на всяка страна.

2. В съответствие с това страните се задължават:
- a) в съответствие с член 5, алинея 1.2 от Споразумението за ТПТ да изискват процедури за оценяване на съответствието, които не са по-строги, отколкото е необходимо;
 - b) да гарантират, че в случаите, в които някоя от страните е одобрила няколко органа по оценяване на съответствието съгласно приложимото вътрешно законодателство, законодателните мерки, приети от тази страна, няма да ограничават свободата на операторите да избират къде да извършват съответните процедури за оценяване на съответствието; и
 - b) да обменят информация относно политиката за акредитация и да обсъдят как да използват по най-добрая начин международните стандарти за акредитация и международните споразумения, в които участват органи по акредитация на страните, например чрез механизмите на Международното сътрудничество за акредитация на лаборатории (МСАЛ) и Международния форум за акредитация (МФА).

ЧЛЕН 132

Специално и диференцирано третиране

В съответствие с разпоредбите на член 126 от настоящата глава страните се договарят да:

- a) гарантират, че законодателните мерки не ограничават сключването на доброволни споразумения между органите по оценяване на съответствието, разположени в републиките от ЦА като страна по споразумението, и тези, разположени в ЕС като страна по споразумението, и да настърчават участието на такива органи в тези споразумения;

- 6) когато една от страните установи определен проблем, свързан с действащи или предложени технически регламенти, стандарти или процедури за оценяване на съответствието, които могат да засегнат търговията между страните, тази страна износител може да поисква разяснения и насоки за това как да спазва мярката на страната вносител. вносител своевременно отделя дължимото внимание на това искане и ще вземе предвид опасенията, изразени от страната износител;
- в) по искане на страната износител страната вносител се ангажира своевременно да предоставя чрез компетентните си органи информация по отношение на техническите регламенти, стандарти и процедури за оценяване на съответствието, приложими за група стоки или за дадена стока за нейното предлагане на пазара на територията на страната вносител; и
- г) в съответствие с член 12, алинея 3 от Споразумението за ТПТ ЕС като страна по споразумението при изготвянето или прилагането на технически регламенти, стандарти и процедури за оценяване на съответствието взема предвид особените нужди за развитие, финансовите и търговските нужди на републиките от ЦА като страна по споразумението, за да се гарантира, че тези технически регламенти, стандарти и процедури за оценяване на съответствието не създават ненужни пречки пред техния износ.

ЧЛЕН 133

Сътрудничество и техническа помощ

Страните се договарят, че е в тяхен общ интерес да насърчават взаимното сътрудничество и инициативите за техническа помощ по въпроси, свързани с техническите пречки пред търговията. В тази връзка страните са набелязали редица дейности по сътрудничество, които са посочени в член 57 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 134

Сътрудничество и регионална интеграция

Страните се договарят, че сътрудничеството между националните и регионалните органи, които разглеждат въпроси относно технически пречки пред търговията както в публичния, така и в частния сектор, е важно за улесняване както на търговия в регионите, така и на търговията между самите страни. За тази цел страните се задължават да извършват съвместни действия, които могат да включват:

- a) засилване на сътрудничеството помежду им в сферата на стандартите, техническите регламенти, метрологията, акредитацията и оценяването на съответствието с оглед повишаване на взаимното разбиране на техните съответни системи и, в области от общ интерес, проучване на инициативите за улесняване на търговията, които водят до сближаване на техните регуляторни изисквания; за тази цел те могат да установят диалог относно регулирането както на хоризонтално, така и на секторно равнище;

- б) стремеж за набелязване, разработване и насърчаване на инициативи за улесняване на търговията, които могат да включват, но да не се ограничават до:
- i) засилване на сътрудничеството в областта на регулирането, например чрез обмен на информация, експертен опит и данни, както и на научното и техническото сътрудничество с оглед подобряване на начин, по който се изготвят техническите регламенти, по отношение на прозрачността и консултациите и ефикасно използване на ресурсите за регулиране;
 - ii) опростяване на процедурите и изискванията; и
 - iii) популяризиране и насърчаване на двустранното сътрудничество между техните съответни организации, публични или частни, които са отговорни за метрологията, стандартизацията, експерименталната дейност, сертифицирането и акредитацията;
- в) при поискване дадена страна разглежда с дължимото внимание предложенията за сътрудничество, направени от другата страна съгласно условията на настоящата глава.

ЧЛЕН 135

Прозрачност и процедури за уведомяване

Страните се договарят:

- a) да изпълняват своите задължения за прозрачност, посочени в Споразумението за ТПТ, и да предупреждават своевременно за въвеждането на технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, които оказват значителен ефект върху търговията между страните, а когато се въвеждат такива технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, да оставят достатъчно време между датата на публикуването им и датата на влизането им в сила, през което икономическите оператори да се адаптират към тях;
- б) когато отправят уведомления в съответствие със Споразумението за ТПТ, да предоставят на другата страна най-малко шестдесет дни след уведомяването, в рамките на които тя да предостави писмени коментари относно предложението, освен когато възникне или съществува опасност от възникване на неотложни проблеми, свързани с безопасността, здравето, опазването на околната среда или националната сигурност, и когато това е възможно, да разглеждат с дължимото внимание основателните искания за удължаване на срока за предоставяне на коментари. Този срок се удължава, ако Комитетът по техническите пречки пред търговията в рамките на СТО препоръча това; и
- в) да разглеждат с дължимото внимание становищата на другата страна в случаите, в които част от процеса на изготвяне на технически регламент и процедура за оценяване на съответствието е открит за публични консултации преди уведомяването на СТО в съответствие с процедурите на всеки регион; и при поискване да предоставят писмени отговори на коментарите на другата страна.

ЧЛЕН 136

Наблюдение на пазара

Страните се задължават да:

- a) обменят становища относно наблюдението на пазара и дейностите по изпълнение; и
- б) гарантират, че наблюдението на пазара се осъществява от компетентните органи по независим начин с оглед избягване на конфликти на интерес.

ЧЛЕН 137

Такси

Страните се задължават да гарантират, че:

- a) всички такси, налагани за оценяване на съответствието на продукти с произход от една от страните, са съразмерни с таксите, налагани за оценяване на съответствието на подобни продукти с национален произход или с произход от територията на другата страна, като се вземат предвид разходите за комуникации, транспортните и другите разходи, възникващи поради разлика в местоположението на съоръженията на заявителя и органа за оценяване на съответствието;

- б) дадена страна предоставя възможност на другата страна да направи възражение срещу наложената сума за оценяване на съответствието на продуктите, когато таксата е прекомерна по отношение на разходите за услугата по сертифициране и ако това подкопава конкурентоспособността на нейните продукти; и
- в) очакваният период за извършване на задължително оценяване на съответствието е разумен и справедлив по отношение на внасяните и местните стоки.

ЧЛЕН 138

Маркиране и етикетиране

1. Страните припомнят, както е посочено в член 1 от приложение 1 към Споразумението за ТПТ, че един технически регламент може да включва или да съдържа предимно изисквания за маркиране или етикетиране, и се договарят, че в случаите, в които техните технически регламенти съдържат изисквания за маркиране или етикетиране, те ще съблюдават принципите на член 2, алинея 2 от Споразумението за ТПТ.
2. Страните се договарят по-специално за следното:
 - а) да изискват само маркиране или етикетиране, приложимо по отношение на потребителите или ползвателите на продукта, или да посочват съответствието на продукта със задължителните технически изисквания⁷;

⁷ В случаите, в които се изиска етикетиране за данъчни цели, това изискване следва да бъде формулирано по начин, който не ограничава търговията в по-голяма степен, отколкото е необходимо за постигане на дадена законна цел.

- б) ако е необходимо с оглед на риска от продуктите за здравето или живота на хората, животните и растенията, околната среда или националната сигурност страните може да:
- i) изискват одобрение, регистрация или сертифициране на етикетите или маркировките като предпоставка за продажба на съответните им пазари; или
 - ii) установят изисквания по отношение на физическите характеристики или дизайна на етикета, по-специално по отношение на това информацията да бъде нанесена върху определена част на продукта или в определен формат и размер.

Горното се тълкува, без да се засягат мерките, приети от страните съгласно техните вътрешни правила за проверка на съответствието на етикетите със задължителните изисквания и мерки, предприети от тях за контрол на практики, които могат да въведат потребителите в заблуждение.

- в) когато дадена страна изисква от икономическите оператори да използват уникален идентификационен номер, тя издава такъв номер на икономическите оператори на другата страна без необосновано забавяне и въз основа на недискриминационни принципи;

- г) ако информацията, изисквана в държавата по местоназначение на стоките, не е заблуждаваща, противоречива или объркваща, по отношение на тази информация страните допускат следното:
 - i) информация на други езици освен на езика, изискван в държавата по местоназначение на стоките;
 - ii) международни номенклатури, пиктограми, символи или графики; и
 - iii) допълнителна информация освен информацията, изисквана в държавата по местоназначение на стоките;
- д) в случаите, в които не са застрашени законни цели по Споразумението за ТПТ и информацията може да достигне по подходящ начин до потребителя, страната се стреми да приема нетрайни или сменяеми етикети или такова маркиране или етикетиране, което е включено в придвижаващата документация, вместо етикети или маркировка, които са физически прикрепени към продукта; и
- е) страните допускат етикетирането и корекциите на етикетирането да се извършват в държавата по местоназначение преди пускането на пазара на стоките.

3. Като се има предвид параграф 2, страните се договарят, че когато една от страните изисква маркиране или етикетиране на текстилни изделия, облекла или обувки, може да се изисква трайно маркиране само на следната информация:

- a) за текстилни изделия и облекло: състав на влакната, държава на произход, указания за безопасност за специфични приложения и указания за поддръжка; и
- b) за обувки: преобладаващите материали на основните части, указания за безопасност за специфични приложения и държава на произход.

4. Страните прилагат разпоредбите на настоящия член най-късно в срок от една година след влизането в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 139

Подкомитет по техническите пречки пред търговията

1. Страните създават Подкомитет по техническите пречки пред търговията в съответствие с член 348 и както е посочено в приложение XXI (Подкомитети).

2. Подкомитетът има следните функции:

- a) обсъжда всички въпроси, свързани с прилагането на настоящата глава, които биха могли да засегнат търговията между страните;
- б) наблюдава прилагането и управлението на настоящата глава; своевременно разглежда каквите и да било въпроси, поставени от някоя от страните, свързани с изготвянето, приемането, прилагането или изпълненията на стандарти, технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието, и, по искане на някоя от страните, предоставя консултации по всеки един въпрос, произтичащ от настоящата глава;
- в) улеснява обмена на информация относно техническите регламенти, стандарти и процедури за оценяване на съответствието;
- г) предоставя форум за обсъждане с цел разрешаване на проблеми или въпроси, които възпрепятстват или ограничават търговията, в рамките на обхвата и целите на настоящата глава;
- д) засилва сътрудничеството при разработване и усъвършенстване на стандартите, техническите регламенти и процедурите за оценяване на съответствието; включително и обмена на информация между съответните организации в публичния и частния сектор, работещи по тези въпроси, както и насърчава прякото взаимодействие между неправителствените участници, като например органите по стандартизацията, акредитиращите и сертифициращите органи;

- е) улеснява обмена на информация относно работата, която се извършва в неправителствените, регионалните и многостраничните форуми, участващи в дейности, свързани със стандартите, техническите регламенти и процедурите за оценяване на съответствието;
- ж) разглежда начини за допълнително улесняване на търговията между страните;
- з) докладва по програмите за сътрудничество, създадени съгласно член 57 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) на част III от настоящото споразумение, техните постижения и въздействието на тези проекти за улесняване на търговията и при прилагането на разпоредбите на настоящата глава;
- и) преразглежда настоящата глава с оглед на всички промени по Споразумението за ТПТ;
- й) докладва на Комитета за асоцииране относно прилагането на разпоредбите на настоящата глава, по-специално относно напредъка по изпълнението на поставените цели и разпоредбите, свързани със специалното и диференцираното третиране;
- к) предприема всякакви други мерки, които страните считат, че ще са от помощ при прилагането на настоящата глава;
- л) установява диалог между регуляторните органи в съответствие с член 134, буква а) от настоящата глава и, когато е целесъобразно — между работните групи, за обсъждане на различни теми от интерес за страните. Работните групи могат да включват или да се консултират с неправителствени експерти и заинтересовани страни; и
- м) всички други въпроси, за които Комитетът за асоцииране даде указания.

ГЛАВА 5

САНИТАРНИ И ФИТОСАНИТАРНИ МЕРКИ

ЧЛЕН 140

Цели

Целите на настоящата глава са:

- a) защита на живота или здравето на хората, животните или растенията на територията на страните, като същевременно се улеснява търговията между тях в приложното поле на настоящата глава;
- б) сътрудничество за по-нататъшното прилагане на Споразумението за СФМ;
- в) гарантиране, че санитарните и фитосанитарните мерки не създават необосновани пречки пред търговията между страните;
- г) отчитане на различията между регионите;

- д) засилване на сътрудничеството в санитарната и фитосанитарната област в съответствие с част III от настоящото споразумение с цел укрепване на капацитета на страните по санитарни и фитосанитарни въпроси, за да се подобри достъпът до пазара на другата страна, като в същото време се гарантира равнището на защита на хората, животните и растенията; и
- е) постепенно прилагане на индивидуалния подход за всеки регион при търговията със стоки, спрямо които се прилагат санитарни и фитосанитарни мерки.

ЧЛЕН 141

Многостранни права и задължения

Страните потвърждават отново своите права и задължения съгласно Споразумението за СФМ.

ЧЛЕН 142

Приложно поле

1. Настоящата глава се прилага за всички санитарни и фитосанитарни мерки на дадена страна, които могат пряко или косвено да засегнат търговията между страните.

2. Настоящата глава не се прилага за стандартите, техническите регламенти и процедурите за оценяване на съответствието, определени в Споразумението за ТПТ.

3. Освен това настоящата глава се прилага по отношение на сътрудничеството по въпроси, свързани с хуманното отношение към животните.

ЧЛЕН 143

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат определенията, използвани в приложение А към Споразумението за СФМ.

ЧЛЕН 144

Компетентни органи

Компетентните органи на страните са органите, компетентни за прилагането на настоящата глава съгласно предвиденото в приложение VI (Компетентни органи). В съответствие с член 151 от настоящата глава страните се информират взаимно за всяка промяна по отношение на тези компетентни органи.

ЧЛЕН 145

Общи принципи

1. Санитарните и фитосанитарни мерки, прилагани от страните, трябва да отговарят на принципите, установени в член 3 от Споразумението за СФМ.
2. Санитарните и фитосанитарните мерки не могат да се използват за създаването на необосновани пречки пред търговията.
3. Установените в рамките на настоящата глава процедури се прилагат по прозрачен начин, без ненужно забавяне и съгласно условията и изискванията, включително разходи, които не трябва да бъдат по-високи от действителните разходи за услугата и които са съразмерни с таксите, налагани за подобните местни продукти на страните.
4. Страните не могат да използват процедурите, посочени в параграф 3, нито исканията за допълнителна информация с цел забавяне на достъпа до пазара без наличието на научна и техническа обосновка.

ЧЛЕН 146

Изисквания по отношение на вноса

1. Страната износител гарантира, че продуктите, изнасяни за страната вносител, отговарят на санитарните и фитосанитарните изисквания на страната вносител.
2. Страната вносител гарантира, че нейните условия за внос се прилагат по пропорционален и недискриминационен начин.

ЧЛЕН 147

Улесняване на търговията

1. Списък на предприятията:
 - a) За вноса на продукти от животински произход страната износител информира страната вносител за списъка с предприятията си, които отговарят на изискванията на страната вносител.

- б) По искане на страната износител, придружено със съответните санитарни гаранции, страната вносител одобрява предприятията, както е посочено в приложение VII (Изисквания и разпоредби за одобряването на предприятия за продукти от животински произход), които са разположени на територията на страната износител, без предварителна проверка на отделните предприятия. Това одобрение съответства на изискванията и разпоредбите, посочени в приложение VI, и е ограничено до категориите продукти, за които вносът е разрешен.
- в) Санитарните гаранции, посочени в настоящия член, може да обхващат относима и обоснована информация за гарантиране на ветеринарно-санитарния статус на живите животни и животинските продукти, предназначени за внос.
- г) Освен ако е поискана допълнителна информация, страната вносител приема необходимите законодателни и административни мерки в съответствие с приложимите процедури съгласно своето право, за да разреши внос на това основание в срок от четиридесет работни дни след получаване на искането на страната износител, придружено от подходящите санитарни гаранции.
- д) Страната вносител редовно представя отчет на отхвърлените заявления за одобрение, включително и информация за несъответствията, на които се основава отказът за одобрение на дадено предприятие.
2. Проверки на вноса и такси за инспекция: всички такси, налагани за процедурите по внасяните продукти, могат да покриват само разходите, направени от компетентния орган за извършване на проверките на вноса; те не трябва да бъдат по-високи от действителната стойност на услугата и трябва да бъдат съразмерни с таксите, налагани за подобните местни продукти.

ЧЛЕН 148

Проверки

1. За да се запази доверието в ефективното прилагане на разпоредбите от настоящата глава и в рамките на нейното приложно поле, всяка страна има право да:
 - a) извършва проверка на цялата или на част от системата за контрол на органите на другата страна, в съответствие с насоките, изложени в приложение VIII (Насоки за провеждане на проверките). Разходите за такава проверка се поемат от страната, която извършва проверката; и
 - б) получава информация от другата страна относно нейната система за контрол и да бъде информирана за резултатите от проверките, извършени съгласно тази система.
2. Страните обменят резултатите и заключенията от проверките, извършени на територията на другата страна, и ги оповестяват публично.
3. Когато страната вносител реши да извърши проверка на място в страната износител, това се съобщава на другата страна най-малко шестдесет работни дни преди извършването на проверката, освен в неотложни случаи или ако засегнатите страни се договорят друго. Всяко изменение, свързано с тази проверка на място, се съгласува от засегнатите страни.

ЧЛЕН 149

Мерки, свързани със здравето на животните и растенията

1. Страните възприемат понятието „райони, свободни от вредители или болести“ и „райони с ниска степен на разпространение на вредители или болести“ в съответствие със Споразумението за СФМ, както и стандартите, насоките или препоръките на Световната организация по здравеопазване на животните (наричана по-нататък „OIE“) и Международната конвенция по растителна защита (наричана по-нататък „IPPC“). Подкомитетът, посочен в член 156 от настоящата глава, може да определя допълнителни аспекти от процедурата за признаване на тези райони, като взема предвид Споразумението за СФС и съответните стандарти, насоки или препоръки на OIE и IPPC. Тази процедура обхваща ситуации, свързани с появата на огнища на болести и повторни нашествия от вредители.
2. При определянето на райони, свободни от вредители или болести, и на райони с ниска степен на разпространение на вредители или болести страните вземат под внимание фактори като географско местоположение, екосистеми, епидемиологично наблюдение и ефективност на санитарния или фитосанитарния контрол в тези райони.
3. Страните установяват тясно сътрудничество при определяне на районите, свободни от вредители или болести, и на районите с ниска степен на разпространение на вредители или болести с цел постигане на доверие в следваните от всяка от страните процедури за определяне на тези райони.

4. При определяне на тези райони, независимо дали за първи път или след появата на огнища на болест по животните или при повторна појава на вредител по растенията, страната вносител по правило определя здравния статус на животните или растенията в страната износител или в части от нея въз основа на информацията, предоставена от страната износител в съответствие със Споразумението за СФМ и съответните стандарти, насоки или препоръки на OIE и IPPC, и взима предвид направеното от страната износител определяне.

5. Ако страната вносител не приеме горепосоченото определяне, направено от страната износител, тя излага основанията за това и има готовност да започне консултации.

6. Страната износител предоставя необходимите доказателства, с които обективно да докаже на страната вносител, че тези райони са и е вероятно да продължават да бъдат райони, свободни от вредители или болести, или съответно райони с ниска степен на разпространение на вредители или болести. За тази цел при поискване на страната вносител трябва се предоставя разумен достъп с цел провеждането на инспекция, проверка и други съответни процедури.

7. Страните признават принципа от ОИЕ за въвеждане на разделение, както и принципа от IPPC за местата и обектите за производство, свободни от вредители. Те вземат предвид своите бъдещи препоръки по този въпрос, а подкомитетът, създаден с член 156 от настоящата глава, приема съответните препоръки.

ЧЛЕН 150

Равностойност

Посредством Подкомитета по санитарни и фитосанитарни въпроси, създаден с член 156, страните могат да изготвят разпоредби относно равностойността и да правят препоръки в съответствие с процедурите, установени в институционалните разпоредби на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 151

Прозрачност и обмен на информация

Страните:

- a) се стремят към прозрачност по отношение на санитарните и фитосанитарните мерки, приложими към търговията;
- b) задълбочават взаимното разбиране на санитарните и фитосанитарните мерки на всяка от страните и тяхното прилагане;
- c) обменят информация по въпроси, свързани с разработването и прилагането на санитарните и фитосанитарните мерки, които засягат или биха могли да засегнат търговията между страните с оглед на свеждането до минимум на отрицателните последици за търговията; и

- г) съобщават, по искане на дадена страна, изискванията, които се прилагат по отношение на вноса на конкретни продукти.

ЧЛЕН 152

Уведомления и консултации

1. Всяка страна уведомява писмено другата страна в рамките на три работни дни относно всеки сериозен или съществен риск за живота или здравето на хората, животните или растенията, включително и относно извънредни положения в областта на храните.
2. Уведомленията се отправят до звената за контакт, предвидени в приложение IX (Звена за контакт и уеб сайтове). Писмено уведомление означава уведомление, изпратено по поща, факс или електронна поща.
3. Когато една от страните има сериозни опасения, свързани с риск за живота или здравето на хората, животните или растенията, отнасящи се до продукти, с които се извършва търговия, при поискване се провеждат консултации във връзка със ситуацията във възможно най-кратки срокове. При такива обстоятелства всяка страна полага усилия да предостави цялата необходима информация, за да се избегне нарушаване на търговията.
4. Посочените в параграф 3 консултации могат да бъдат проведени чрез електронна поща, видео- или аудиоконферентна връзка или всякакви други средства, взаимно договорени от страните. Страната, поискала консултацията, осигурява съставянето на протокола от консултацията, който трябва да бъде официално одобрен от страните.

ЧЛЕН 153

Извънредни мерки

1. В случай на сериозен риск за живота или здравето на хората, животните или растенията страната по вносител може да приеме без предварително уведомление необходимите мерки за защита на живота или здравето на хората, животните или растенията. Страната вносител разглежда най-подходящото и пропорционално решение по отношение на транзитните пратки между страните, за да се избегне ненужното нарушаване на търговията.
2. Страната, която приема мерките, уведомява другата страна във възможно най-кратки срокове и във всеки случай не по-късно от един работен ден след приемането на мярката. Страните могат да поискат информация, свързана със санитарната и фитосанитарната ситуация и приетите мерки, и отговарят веднага след като исканата информация е на разположение.
3. По искане на една от страните и в съответствие с разпоредбите на член 152 от настоящата глава страните провеждат консултации относно ситуацията в рамките на петнадесет работни дни след уведомлението. Тези консултации се провеждат, за да се избегне ненужното нарушаване на търговията. Страните могат да разглеждат възможности за улесняване на прилагането или за замяната на мерките.

ЧЛЕН 154

Сътрудничество и техническа помощ

1. Мерките за сътрудничество и техническа помощ, необходими за прилагането на настоящата глава, са установени в член 62 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.
2. Посредством Подкомитета по санитарни и фитосанитарни въпроси, създаден с член 156 от настоящата глава, страните съставят работна програма, която включва и набелязването на нуждите от сътрудничество и техническа помощ за изграждане и/или укрепване на капацитета на страните по въпросите от общ интерес, свързани със здравето на хората, животните или растенията и с безопасността на храните.

ЧЛЕН 155

Специално и диференцирано третиране

Всяка република от ЦА като страна по споразумението може пряко да се консултира с ЕС като страна по споразумението, когато установи определен проблем, свързан с предлагана мярка от ЕС като страна по споразумението, която може да засегне търговията между тях. За тези консултации като насоки могат да се използват решенията на Комитета за санитарни и фитосанитарни мерки към СТО, като например документ G/SPS/33 и неговите изменения.

ЧЛЕН 156

Подкомитет по санитарни и фитосанитарни въпроси

1. Страните създават Подкомитет по санитарни и фитосанитарни въпроси в съответствие с член 348 и както е посочено в приложение XXI (Подкомитети).
2. Подкомитетът може да разглежда всеки въпрос, свързан с правата и задълженията по настоящата глава. По-специално той има следните задължения и функции:
 - a) препоръчва разработването на необходимите процедури или механизми за прилагане на настоящата глава;
 - b) наблюдава напредъка по прилагането на настоящата глава;
 - c) предоставя форум за обсъждане на проблеми, произтичащи от прилагането на определени санитарни или фитосанитарни мерки с оглед договаряне на взаимно приемливи алтернативи. За тази цел подкомитетът се свиква по спешност по искане на една от страните с цел провеждане на консултации;
 - d) ако е необходимо, провежда консултациите, посочени в член 155 от настоящата глава, относно специалното и диференцираното третиране;

- д) ако е необходимо, провежда консултациите, посочени в член 157 от настоящата глава, относно уреждането на спорове, произтичащи от настоящата глава;
- е) настърчава сътрудничеството между страните относно хуманното отношение към животните; и
- ж) разглежда всички други въпроси, за които Комитетът за асоцииране даде указание.

3. На първото си заседание подкомитетът постига съгласие относно своя процедурен правилник, който се одобрява от Комитета за асоцииране.

ЧЛЕН 157

Уреждане на спорове

1. Когато една от страните счита, че дадена мярка на другата страна противоречи или може да противоречи на задълженията по настоящата глава, тя може да поиска технически консултации в рамките на подкомитета, създаден с член 156. Компетентните органи, посочени в приложение VI (Компетентни органи), подпомагат тези консултации.

2. Освен ако страните по спора са договорили друго, когато по спора се провеждат консултации в рамките на подкомитета съгласно параграф 1, тези консултации заменят консултациите, предвидени в член 310 от дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение. Консултациите в рамките на подкомитета се считат за приключени в срок от тридесет дни от датата на подаване на искането, освен ако участващите в тях страни се договорят да ги продължат. Тези консултации могат да се провеждат чрез телефонна конферентна връзка, видеоконферентна връзка или всякакви други средства, за които са страните са постигнали взаимно съгласие.

ГЛАВА 6

ИЗКЛЮЧЕНИЯ, СВЪРЗАНИ СЪС СТОКИТЕ

ЧЛЕН 158

Общи изключения

1. Член XX ГATT от 1994 г. и тълкувателните бележки към него се включват в настоящото споразумение и съставляват част от него.

2. Страните потвърждават, че член XX, буква б) ГАТ Т от 1994 г. може да се прилага и за мерките за опазване на околната среда, необходими за защитата на живота или здравето на хората, животните или растенията, и че член XX, буква ж) ГАТ Т от 1994 г. се прилага за мерки, свързани с опазването на живите и неживите изчерпаеми природни ресурси.
3. Страните признават, че по искане на някоя от страните и преди приемането на някоя от мерките, предвидени в член XX, буква и) и член XX, буква ѹ) ГАТ Т от 1994 г., страната износител, която иска да приеме мерките, предоставя на другата страна цялата информация, която е от значение. Страните могат да договорят всякакви средства, необходими за премахване на условията, налагачи необходимостта от мерките. Ако в срок от тридесет дни не бъде постигнато споразумение, страната износител може да приложи мерките по този член по отношение на износа на съответния продукт. Ако поради изключителни и критични обстоятелства, налагачи приемането на незабавни действия, предварителното предоставяне или разглеждане на информация е невъзможно, страната, която иска да наложи мерките, може да приложи незабавно предохранителните мерки, които са изрично необходими за справяне с положението, като своевременно информира другата страна за това.

ДЯЛ III

УСТАНОВЯВАНЕ, ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ И ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

ГЛАВА 1

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 159

Цел, приложно поле и обхват

1. Страните, като потвърждават отново своите задължения по Споразумението за СТО, създават необходимите разпоредби за постепенната либерализация на установяването и търговията с услуги и за сътрудничество в областта на електронната търговия (наричана по-нататък „електронна търговия“).

2. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не може да се тълкува като изискване за приватизация на публичните предприятия или обществените комунални услуги, предоставяни при упражняване на държавна власт, или като налагаша каквото и да е задължение по отношение на държавните поръчки.

3. Разпоредбите на настоящия дял не се прилагат по отношение на субсидии, предоставени от страните.

4. В съответствие с разпоредбите на настоящия дял всяка от страните си запазва правото да урежда и да приема нови разпоредби за постигането на законните цели на националната политика.

5. Настоящият дял не се прилага по отношение на мерки, засягащи физическите лица, търсещи достъп до пазара на труда на някоя от страните, нито пък се прилага по отношение на мерките, засягащи гражданството, пребиваването и трудовата заетост с безсрочен характер.

6. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка дадена страна да прилага мерки за уреждане на влизането или временното пребиваване на физически лица на нейна територия, това число и мерките, необходими за опазване на целостта на нейните граници и за гарантиране на нормалното придвижване на физически лица през тях, при условие че подобни мерки не се прилагат по такъв начин, че да обезсилят или да засегнат ползите за която и да е от страните съобразно условията на специално задължение⁸.

ЧЛЕН 160

Определения

За целите на настоящия дял:

- a) „мярка“ означава всяка мярка, приета от дадена страна, независимо дали във вид на закон, подзаконов акт, разпоредба, процедура, решение, административно действие или под каквато и да било друга форма;

⁸ Самият факт, че се изисква виза за физически лица от дадена държава, но не и за физически лица от други държави, не се разглежда като обезсилване или засегане на ползите по специално задължение.

- б) „мерки, приети или поддържани от страна“ означава мерки, приети от:
- i) органи на централната власт, регионални или местни органи на управление и власти, както и
 - ii) неправителствени органи, изпълняващи правомощия, възложени им от органи на централната власт, регионални, или местни органи на управление и власти;
- в) „физическо лице от дадена страна“ означава гражданин на една от държавите-членки на Европейския съюз или на република от ЦА като страна по споразумението съгласно съответното ѝ законодателство;
- г) „юридическо лице“ означава всеки правен субект, надлежно учреден или организиран по друг начин съгласно приложимото законодателство, с цел печалба или с друга цел, който е частна или държавна собственост, включително всяко дружество, обединение, съдружие, съвместно предприятие, еднолично предприятие или сдружение;

- д) „юридическо лице от ЕС като страна по споразумението“ или „юридическо лице на република от ЦА като страна по споразумението“ означава юридическо лице, учредено съгласно законодателството съответно на държава-членка на Европейския съюз или на република от ЦА като страна по споразумението, чието седалище, централно управление или основно място на стопанска дейност е съответно на територията на ЕС като страна по споразумението или на територията на република от ЦА като страна по споразумението;

Когато юридическото лице има само седалище или централно управление съответно на територията на ЕС като страна по споразумението или на територията на република от ЦА като страна по споразумението, то не се разглежда съответно като юридическо лице от ЕС като страна по споразумението или като юридическо лице от република от ЦА като страна по споразумението, освен ако не извършва самостоятелна стопанска дейност съответно на територията на държава-членка на Европейския съюз или на територията на република от ЦА като страна по споразумението⁹; и

⁹ В съответствие със своята нотификация на Договора за ЕО пред СТО (документ WT/REG39/1), ЕС разглежда понятието за „действителна и непрекъсната връзка“ с икономиката на една от държавите-членки, заложено в член 54 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), като равностойно на понятието „самостоятелна стопанска дейност“, включено в член V, алинея 6 от ГАТС.

- е) Независимо от разпоредбите на буква д) дружествата за корабоплаване, установени извън ЕС като страна по споразумението или извън републиките от ЦА като страна по споразумението, които са под контрола на граждани съответно на държава-членка на Европейския съюз или на република от ЦА като страна по споразумението, също се ползват от разпоредбите на настоящото споразумение, ако плавателните им съдове са регистрирани в тази държава-членка на Европейския съюз или република от ЦА като страна по споразумението в съответствие с нейното законодателство и плават под знамето на държава-членка на ЕС или на република от ЦА като страна по споразумението.

ЧЛЕН 161

Сътрудничество по въпросите на установяването, търговията с услуги и електронната търговия

Страните се договарят, че е в техен общ интерес да насърчават взаимното сътрудничество и инициативите за техническа помощ по въпроси, свързани с установяването, търговията с услуги и електронната търговия. Във връзка с това страните са набелязали редица дейности по сътрудничество, които са посочени в член 56 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ГЛАВА 2

УСТАНОВЯВАНЕ

ЧЛЕН 162

Определения

За целите на настоящата глава:

- a) „клон на юридическо лице от дадена страна“ означава място на стопанска дейност без правосубектност, което изглежда дълготрайно установено, като например разширение на дружеството-майка, има собствено управление и е материално обезпечено да води преговори с трети лица, така че последните, независимо че знаят, че при необходимост възниква правоотношение с дружеството-майка, чието централно управление е в чужбина, не се налага да работят пряко с това дружество-майка, а могат да водят преговори на мястото на стопанска дейност, което представлява разширението;
- б) „стопанска дейност“ обхваща дейностите, включени в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването). Понятието „стопанска дейност“ не включва дейности, извършвани при упражняването на държавна власт, например, дейности, които не се извършват нито на търговска основа, нито в конкуренция с един или няколко икономически оператора;

- в) „установяване“ означава:
- i) учредяване, придобиване или поддържане на юридическо лице¹⁰; или
 - ii) създаване или поддържане на клон или представителство на територията на дадена страна с цел извършване на стопанска дейност.
- г) „инвеститор от дадена страна“ означава всяко физическо или юридическо лице от една от страните, което извършва или има за цел извършването на стопанска дейност посредством установяване; и
- д) „дъщерно дружество на юридическо лице от дадена страна“ означава юридическо лице, ефективно контролирано от друго юридическо лице от тази страна¹¹.

¹⁰ Понятията „учредяване“ и „придобиване“ на юридическо лице се разбират като обхващащи капиталовото участие в дадено юридическо лице с оглед установяването или поддържането на трайни икономически отношения.

¹¹ Юридическо лице се счита за контролирано от друго юридическо лице, ако последното има право да назначава мнозинството от ръководителите му или по друг начин да оказва законно влияние върху неговите действия.

ЧЛЕН 163

Приложно поле

Настоящата глава се прилага по отношение на мерките, приети от страните, които засягат установяването¹² в областта на всички стопански дейности, съгласно определението по член 162, с изключение на:

- a) добив, производство и преработка на ядрени материали;
- б) производство или търговия с оръжия, боеприпаси и военно оборудване;
- в) аудиовизуални услуги;
- г) национален каботаж и каботаж по вътрешните водни пътища¹³; и
- д) редовни или извънредни услуги в областта на националния и международен въздушен транспорт, както и услуги, пряко свързани с упражняването на права, свързани с движението, различни от:
 - и) услуги по ремонт и поддръжка на въздухоплавателни средства, по време на които те са извадени от експлоатация;

¹² Зашитата на инвестициите, с изключение на третирането, произтичащо от член 165, включително процедурите за уреждане на спорове между инвеститори и държави, не попадат в приложното поле на настоящата глава.

¹³ Без да се засяга обхватът на дейностите, които могат да се разглеждат като каботаж съгласно съответното вътрешно законодателство, понятието „национален каботаж“ съгласно настоящата глава обхваща превоза на пътници или стоки между пристанище или точка, разположена в републики от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз, и друго пристанище или точка, разположена в същата република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз, включително и върху нейния континентален шelf, както и трафик от и с крайно местоназначение в същото пристанище или точка, разположена в република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз.

- ii) продажба и маркетинг на услуги, свързани с въздушния транспорт;
- iii) услуги, свързани с компютърните системи за резервация (CRS); както и
- iv) други спомагателни услуги, улесняващи дейността на въздушните превозвачи, които се съдържат в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването).

ЧЛЕН 164

Достъп до пазара

1. По отношение на достъпа до пазара посредством установяване всяка страна предоставя на установяванията и инвеститорите на другата страна не по-малко благоприятно третиране от предвиденото при реда, ограниченията и условията, договорени и посочени в специфичните задължения, съдържащи се в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването).
2. В секторите, в които са поети задължения по отношение на достъпа до пазара, мерките, които нито една от страните не може да поддържа или да приема нито на цялата си територия, нито на част от нея, освен ако е посочено друго в приложение X, са определени както следва:
 - a) ограничения по отношение на броя на установяванията, независимо дали под формата на количествени квоти, монополи, изключителни права или изисквания за тестове за икономическа необходимост;

- б) ограничения по отношение на общата стойност на сделките или активите, под формата на количествени квоти или изискване за тест за икономическа необходимост;
- в) ограничения по отношение на общия брой операции или на общото количество на произведените услуги, изразени като определени количествени единици под формата на квоти или изискване за тест за икономическа необходимост¹⁴;
- г) ограничения по отношение на участието на чуждестранен капитал във вид на ограничение на максималния размер на чуждестранните капиталови участия или общата стойност на отделните или съвкупни чуждестранни инвестиции; и
- д) мерки, които ограничават или съдържат изискване за специален вид установяване (дъщерно дружество, клон, представителство)¹⁵ или за съвместни предприятия, посредством които даден инвеститор от другата страна може да упражнява стопанска дейност.

¹⁴ В приложното поле на параграф 2, букви а), б) и в) не попадат мерките, приети с цел ограничаване на производството на даден селскостопански продукт.

¹⁵ Всяка страна може да изисква в случай на учредяване на юридическо лице съгласно нейното законодателство инвеститорите да възприемат специална правна форма. Доколкото това изискване се прилага по недискриминационен начин, не е необходимо то да бъде изрично посочено в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването), за да бъде запазено в сила или прието от страните.

ЧЛЕН 165

Национално третиране

1. В секторите, посочени в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването), и съобразно определените в същото приложение условия и квалификации, всяка страна предоставя на установяванията и на инвеститорите от другата страна третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на нейните собствени подобни установявания и инвеститори.
2. Всяка страна може да изпълни изискването по параграф 1, като предостави на установяванията и на инвеститорите от другата страна третиране, което е формално еднакво или формално различно от предоставеното на нейните собствени подобни установявания и инвеститори.
3. Формално еднаквото или формално различно третиране се счита за по-малко благоприятно, ако променя условията на конкуренция в полза на установявания или инвеститори от дадена страна в сравнение с подобни установявания или инвеститори от другата страна.
4. Специфичните задължения, поети съгласно настоящия член, не могат да се тълкуват по начин, който изисква дадена страна да компенсира присъщи конкурентни недостатъци, произтичащи от чуждестраниния характер на съответните инвеститори.

ЧЛЕН 166

Списъци на задълженията

Секторите, в които всяка страна е поела задължения съгласно настоящата глава, и ограниченията, условията и квалификациите под формата на резерви по отношение на достъпа до пазара и националното третиране, приложими към установявания и инвеститори от другата страна в тези сектори, са изброени в списъците на задълженията, включени в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването).

ЧЛЕН 167

Други споразумения

Никоя от разпоредбите на настоящия дял не може да се тълкува като ограничаване на правото на инвеститорите от страните да се ползват от по-благоприятни условия, предоставени им с което и да е действащо или бъдещо международно споразумение относно инвестиции, по което са страни дадена държава-членка на Европейския съюз и република от ЦА като страна по споразумението. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може пряко или косвено да бъде предмет на установени в тези споразумения процедури за уреждане на спорове между инвеститори и държави.

ЧЛЕН 168

Преглед

Страните се задължават да направят преглед на правната уредба на инвестициите, на средата, в която се осъществяват инвестициите, и на инвестиционните потоци помежду си в съответствие с поетите от тях ангажименти в международни споразумения не по-късно от три години след влизането в сила на настоящото споразумение и на редовни интервали след това.

ГЛАВА 3

ТРАНСГРАНИЧНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ

ЧЛЕН 169

Обхват и определения

1. Настоящата глава се прилага по отношение на мерките, приети от страните, които засягат трансграничното предлагане във всички сектори в сферата на услугите, с изключение на:
 - a) аудиовизуални услуги;

- б) каботажен превоз по националните и вътрешните водни пътища¹⁶; и
- в) услугите в сферата на националния и международен въздушен транспорт, редовни или извънредни, както и услуги, пряко свързани с упражняването на търговски права, различни от:
 - i) услуги по ремонт и поддръжка на въздухоплавателни средства, по време на които те са извадени от експлоатация;
 - ii) продажба и маркетинг на услуги, свързани с въздушния транспорт;
 - iii) услуги, свързани с компютърните системи за резервация (CRS);
 - iv) други спомагателни услуги, които улесняват дейността на въздушните превозвачи, които се съдържат в приложение XI (Списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги).

¹⁶ Без да се засяга обхватът на дейностите, които могат да се разглеждат като каботаж съгласно съответното вътрешно законодателство, понятието „национален каботаж“ съгласно настоящата глава обхваща превоза на пътници или стоки между пристанище или точка, разположена в република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз, и друго пристанище или точка, разположена в същата република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз, включително и върху нейния континентален шелф, както и трафик от и с крайно местоназначение в същото пристанище или точка, разположена в република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския Съюз.

2. За целите на настоящата глава:

- a) „трансгранично предоставяне на услуги“ означава предоставяне на услуги:
 - i) от територията на една от страните към територията на другата страна (начин 1);
 - ii) на територията на една от страните към потребител на услугата от другата страна (начин 2);
- б) „услуги“ включва всяка услуга във всеки сектор, освен услугите, предоставяни при упражняване на държавна власт;

„услуга, предоставена при упражняване на държавна власт“ означава всяка услуга, която нито се предоставя на търговска основа, нито в условия на конкуренция с един или повече доставчици на услуги;
- в) „доставчик на услуга от дадена страна“ означава всяко физическо или юридическо лице, което предоставя или цели предоставянето на услуга; и
- г) „предоставяне на услуга“ включва производството, дистрибуцията, предлагането на пазара, продажбата и доставката на услуга.

ЧЛЕН 170

Достъп до пазара

1. По отношение на достъпа до пазара по начините за предоставяне на услуги, посочени в член 169, параграф 2, буква а), всяка страна предоставя на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна не по-малко благоприятно третиране от предвиденото при реда, ограниченията и условията, договорени и посочени в специфичните задължения, съдържащи се в приложение XI (Списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги).
2. В секторите, в които са поети задължения по отношение на достъпа до пазара, мерките, които нито една от страните не може да поддържа или да приема нито въз основа на териториално деление, нито въз основа на цялата си територия, освен ако е посочено друго в приложение XI, са определени както следва:
 - a) ограничения по отношение на броя на доставчиците на услуги, независимо дали под формата на количествени квоти, монополи, изключителни доставчици на услуги или изисквания за тест за икономическа необходимост;
 - b) ограничения по отношение на общата стойност на сделките с услуги или активи под формата на количествени квоти или изискване за тест за икономическа необходимост;
 - c) ограничения по отношение на общия брой операции в областта на услугите или на общото количество на произведените услуги, изразени като определени количествени единици под формата на квоти или изискване за тест за икономическа необходимост.¹⁷

¹⁷ Параграф 2, буква в) не се прилага за мерки на някоя от страните, които ограничават вложените ресурси за предоставянето на услуги.

ЧЛЕН 171

Национално третиране

1. В секторите, включени в приложение XI (Списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги), и съобразно определените в същото приложение условия и квалификации, всяка страна предоставя на услугите и доставчиците на услуги от другата страна, по отношение на всички мерки, засягащи трансграничното предоставяне на услуги, третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на нейните собствени подобни услуги и доставчици на услуги.
2. Всяка страна може да изпълни изискването по параграф 1, като предостави на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна третиране, което е формално еднакво или формално различно от предоставеното на нейните собствени подобни услуги и доставчици на услуги.
3. Формално еднаквото или формално различно третиране се счита за по-малко благоприятно, ако променя условията на конкуренция в полза на услуги или доставчици на услуги от страната в сравнение с подобни услуги и доставчици на услуги от другата страна.
4. Специфичните задължения, поети съгласно настоящия член, не могат да се тълкуват по начин, който изисква дадена страна да компенсира присъщи конкурентни недостатъци, произтичащи от чуждестранния характер на съответните услуги или доставчици на услуги.

ЧЛЕН 172

Списъци на задълженията

Секторите, в които всяка от страните поема задължения съгласно настоящата глава, и установените под формата на резерви ограничения, условия и квалификации по отношение на достъпа до пазара и националното третиране, приложими към услугите и доставчиците на услуги от другата страна в тези сектори, са изброени в списъците на задълженията, включени в приложение XI (Списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги).

ГЛАВА 4

ВРЕМЕННО ПРИСЪСТВИЕ НА ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА СЪС СТОПАНСКА ЦЕЛ

ЧЛЕН 173

Обхват и определения

1. Настоящата глава се прилага за мерки, приети от страните във връзка с влизането и временния престой на тяхна територия на ключов персонал, дипломирани стажанти, представители за търговия с услуги за предприятия, доставчици на услуги по договор и независими специалисти в съответствие с член 159, параграф 5 от настоящия дял.

2. За целите на настоящата глава:

- a) „ключов персонал“ означава физически лица, наети в рамките на юридическо лице от една от страните, различно от организация с нестопанска цел, на които са възложени създаването или практическият контрол, управление и дейност на установяване.

Понятието „ключов персонал“ обхваща „лица на посещение със стопанска цел“, които отговарят за създаването на установяване и „командирани служители“:

- i) „лица на посещение със стопанска цел“ означава физически лица, наети на ръководна длъжност, на които е възложено създаването на установяване. Те не влизат пряко в стопански отношения с масовите потребители и не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемащата страна;

- ii) „командирани служители“ означава физически лица, които са били наети от юридическо лице или са били съдружници в него най-малко от една година и които са временно изпратени в установяване на територията на другата страна. Въпросното физическо лице трябва да принадлежи към някоя от следните категории:

„Ръководители“:

Лица, наети на ръководна длъжност в рамките на юридическо лице, които основно ръководят управлението на установяването, като са контролирани или направлявани от управлятелния орган или от акционерите/съдружниците в стопанската дейност или техни равностойни органи, включително:

- управляващи установяването или негов отдел или подразделение;
- ръководещи и контролиращи работата на други служители с надзорни, професионални или ръководни функции;
- имащи право лично да назначават и освобождават служители или да дават препоръки за назначаването, освобождаването или други кадрови въпроси.

„Специалисти“:

Лица, наети в рамките на юридическо лице, които притежават специални познания, важни за производството, оборудването за научноизследователски дейности, техниките или управлението на установяването. Оценката на такива познания отразява не само характерни за установяването знания, но и притежаването от лицето на високо ниво на квалификация за вид работа или професия, изискваща специфични технически познания, включително принадлежност към акредитирана професия;

- б) „дипломирани стажанти“ означава физически лица, които са наети от юридическо лице от една от страните най-малко от една година, притежават диплома за завършено висше образование и са временно изпратени към дадено установяване на юридическото лице на територията на другата страна за целите на професионалното им развитие или за да бъдат обучени в определени стопански практики или методи¹⁸;
- в) „представители за търговия с услуги за предприятия“ означава физически лица, представители на доставчик на услуги от една от страните, които искат временно да влязат на територията на другата страна с цел договаряне на продажбата на услуги или постигане на договорености с цел продажба на услуги от името на този доставчик на услуги. Те не извършват директни продажби на масовия потребител и не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемната страна.

¹⁸ От установяването приемник може да се изиска да представи за предварително одобрение програма за обучение, обхващаща продължителността на пребиваването, от която е видно, че пребиваването е с цел обучение.

- г) „доставчици на услуги по договор“ означава физически лица, наети от юридическо лице от една от страните, което няма установяване в рамките на територията на другата страна и което и сключило договор *bona fide* (сключен по начин, различен от този чрез посредничеството на агенция по смисъла на CPC 872)¹⁹ за предоставяне на услуги, чийто краен потребител се намира на територията на другата страна, което налага временното присъствие на неговите служители в съответната страна с цел изпълнение на договора за услуга;
- д) „независими специалисти“ означава физически лица, занимаващи се с предлагането на услуга и установени като самостоятелно наети лица на територията на една от страните, които нямат установяване на територията на другата страна и които са сключили договор *bona fide* (сключен по начин, различен от този чрез посредничеството на агенция по смисъла на CPC 872) за предоставяне на услуги, чийто краен потребител се намира на територията на другата страна, което налага тяхното временно присъствие в съответната страна с цел изпълнение на договора за услуга²⁰;
- е) „квалификации“ означава дипломи, удостоверения и други доказателства (за официално придобита квалификация), издадени от орган, определен в съответствие със законови, подзаконови или административни разпоредби, и удостоверяващи успешното завършване на професионално обучение.

¹⁹ CPC означава Централната класификация на продуктите, съставена от Статистическата служба на ООН, Statistical Papers, Series M, № 77, CPC prov., 1991.

²⁰ Договорът за услуга, посочен в букви г) и д) трябва да е в съответствие със законовите и подзаконовите разпоредби, както и с изискванията на страната, в която той се изпълнява.

ЧЛЕН 174

Ключов персонал и дипломирани стажанти

1. За всеки сектор, либерализиран съгласно глава 2 от настоящия дял, и при спазване на резервите, изброени в приложение X (Списъци на задълженията относно установяването) или в приложение XII (Резерви относно ключовия персонал и дипломираните стажанти на ЕС като страна по споразумението), ЕС като страна по споразумението позволява на инвеститорите от републиките от ЦА като страна по споразумението да наемат в установяването си физически лица от републиките от ЦА като страна по споразумението, при условие че те са ключов персонал или дипломирани стажанти съгласно определението по член 173. Временното влизане и престой на ключов персонал и на дипломирани стажанти е за срок от най-много три години при командировани служители, деветдесет дни на всеки дванадесет месеца за лица на посещение със стопанска цел и една година за дипломирани стажанти.

За всеки от секторите, либерализирани съгласно глава 2 от настоящия дял, мерките, които ЕС като страна по споразумението не може да поддържа или приема нито в рамките на регионално териториално деление, нито в рамките на цялата си територия, освен ако не е посочено друго в приложение XII, се определят като ограничения по отношение на общия брой физически лица, които съответният инвеститор може да наема като ключов персонал и дипломирани стажанти в конкретен сектор, под формата на количествени квоти, изискване за тест за икономическа необходимост или дискриминационни ограничения.

2. За всеки от секторите, изброени в приложение XIII (Списъци на задълженията на републиките от ЦА като страна по споразумението по отношение на ключовия персонал и дипломираните стажанти), и при спазване на резервите и условията, изложени в него, републиките от ЦА като страна по споразумението позволяват на инвеститорите от ЕС като страна по споразумението да наемат в установяването си физически лица от ЕС като страна по споразумението, при условие че те са ключов персонал или дипломирани стажанти съгласно определението в член 173. Временното влизане и престой на ключов персонал и на дипломирани стажанти е за срок от най-много една година, който може да се удължава до най-дългия възможен период в съответствие с приложимите разпоредби на съответното законодателство на страните. Временното влизане и престой на лицата на посещение със стопанска цел е за срок до деветдесет дни за всеки период от дванадесет месеца.

За всеки от секторите, изброени в приложение XIII, и при спазване на резервите и условията, изложени в него, мерките, които република от ЦА като страна по споразумението не може да поддържа или да приема нито въз основа на регионално териториално деление, нито въз основа на цялата си територия, се определят като ограничения по отношение на общия брой физически лица, които съответният инвеститор може да наема като ключов персонал и дипломирани стажанти в конкретен сектор, под формата на количествени квоти, изискване за тест за икономическа необходимост или дискриминационни ограничения.

ЧЛЕН 175

Представители за търговия с услуги за предприятия

1. Във всеки сектор, либерализиран съгласно глави 2 или 3 от настоящия дял, и при спазване на резервите, изброени в приложения X (Списъци на задълженията относно установяването) и XI (Списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги), ЕС като страна по споразумението позволява временното влизане и престой на представители за търговия с услуги за предприятия от републиките от ЦА като страна по споразумението за срок от най-много деветдесет дни на всеки дванадесет месеца.
2. За всеки от секторите, изброени в приложение XIV (Списъци на задълженията на републиките от ЦА като страна по споразумението по отношение на представителите за търговия с услуги за предприятия), и при спазване на резервите и условията, изброени в него, републиките от ЦА като страна по споразумението позволяват временното влизане и престой на представители за търговия с услуги за предприятия от ЕС като страна по споразумението за срок от най-много деветдесет дни на всеки дванадесет месеца.

ЧЛЕН 176

Доставчици на услуги по договор и независими специалисти

Страните потвърждават отново съответните си ангажименти по ГАТС по отношение на влизането и временния престой на доставчици на услуги по договор и независими специалисти.

ГЛАВА 5

НОРМАТИВНА УРЕДБА

РАЗДЕЛ А

РАЗПОРЕДБИ С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ

ЧЛЕН 177

Взаимно признаване

1. Никоя от разпоредбите от настоящия дял не е пречка дадена страна да изисква от физическите лица необходимите квалификации и/или професионален опит, изисквани на територията на съответната страна, в която се предоставя услугата, за съответния сектор на дейност.

2. Страните насърчават съответните професионални организации или — в зависимост от случая — компетентните органи на тяхна територия съвместно да разработват и предоставят на Комитета за асоцииране препоръки относно взаимното признаване с цел на цялостното или частичното изпълнение от страна на инвеститорите и доставчиците на услуги на критериите, прилагани от всяка страна по отношение на одобряването, лицензирането, работата и сертифицирането на инвеститори и доставчици на услуги, по-специално в сектора на професионалните услуги.
3. След като получи препоръка по предходния параграф, Комитетът за асоцииране я разглежда в разумен срок с цел да определи дали тя е съвместима с настоящия дял.
4. Когато, в съответствие с процедурата по параграф 3 някоя от препоръките по параграф 2, е счетена за съвместима с настоящия дял и е налице достатъчна степен на съответствие между съответните разпоредби на страните, за изпълнението на препоръката страните насърчават компетентните си органи да договорят споразумение относно взаимното признаване на изискванията, квалификациите, лицензите и други разпоредби.
5. Всяко такова споразумение трябва да е съвместимо със съответните разпоредби на Споразумението за СТО и, по-специално с член VII ГАТС.

ЧЛЕН 178

Прозрачност и разгласяване на поверителна информация

1. Всяка от страните отговаря своевременно на всички искания, отправени от другата страна, за предоставяне на конкретна информация относно всяка от нейните мерки с общо приложение или международни споразумения, които се отнасят до настоящия дял или го засягат. Всяка от страните също така определя един или няколко информационни центрове, които при поискване да предоставят конкретна информация за инвеститорите и доставчиците на услуги от другата страна по всички такива въпроси не по-късно от датата на влизане в сила на настоящото споразумение. Не е необходимо информационните центрове да бъдат депозитари на законови и подзаконови разпоредби.
2. Никоя от разпоредбите на част IV от настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към която и да е страна да предоставя поверителна информация, чието разгласяване би възпрепятствало правоприлагането или би противоречало на обществения интерес по друг начин, или би нарушило законни търговски интереси на отделни публични или частни предприятия.

ЧЛЕН 179

Процедури

1. Когато се изисква разрешение за предоставянето на дадена услуга или за установяване, за които е поето специфично задължение, в разумен срок след подаването на заявление, прието за пълно съгласно вътрешните законови и подзаконови разпоредби, компетентните органи на съответната страна уведомяват заявителя за своето решение по заявлението. По искане на заявителя компетентните органи на страната предоставят без необосновано забавяне информация относно статуса на заявлението.
2. Всяка страна поддържа или създава общи, арбитражни или административни съдилища или процедури, които, при искане от засегнат инвеститор или доставчик на услуги, осигуряват своевременен контрол, а в обосновани случаи — и целесъобразна защита срещу административни актове, засягащи установяването, трансграничното предоставяне на услуги или временното присъствие на физически лица със стопанска цел. Когато подобни процедури не са независими от органа, оправомощен да приема съответния административен акт, страните гарантират, че процедурата в действителност осигурява обективен и безпристрастен контрол.

РАЗДЕЛ Б

КОМПЮТЪРНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 180

Договореност относно компютърните услуги

1. Доколкото търговията с компютърни услуги е включена в списъците на задълженията съгласно разпоредбите на глави 2, 3 и 4 от настоящия дял, страните се придържат към установената в следващите параграфи договореност.
2. CPC 84²¹, кодът на Организацията на обединените нации, използван за описание на компютърните и свързаните с тях услуги, обхваща основните дейности, използвани за предоставяне на всички компютърни и свързани с тях услуги: компютърни програми, определяни като набор от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането и взаимодействието между компютрите (включително разработването и прилагането на такива програми), обработка и съхранение на данни и свързани услуги като консултантски услуги и услуги по обучение на персонала на клиентите. Технологичният напредък доведе до нараснало предлагане на такива услуги като набор или пакет от свързани услуги, който може да включва част от или всички тези основни дейности. Например всеки един от видовете услуги като уеб/домейн-хостинг, извлечане на данни и изчислителни услуги по технологията GRID се състои от комбинация от основни дейности по предоставяне на компютърни услуги.

²¹ CPC означава Централна класификация на продуктите, съставена от Статистическата служба на ООН, Statistical papers, Series M, No. 77, CPC prov, 1991.

3. Независимо от това дали се предоставят посредством мрежа, включително по интернет, компютърните и свързаните с тях услуги включват всички услуги, при които се предоставят:
- a) консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, развитие, инсталиране, внедряване, интегриране, тестване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, поддръжка, техническа помощ или управление на или във връзка с компютри или компютърни системи; или
 - б) компютърни програми, определени като набори от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането и взаимодействието между компютрите (в самите тях и помежду им), плюс консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, развитие, инсталиране, внедряване, интегриране, тестване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, адаптиране, поддръжка, техническо обслужване, техническа помощ, управление или употреба на или за компютърни програми; или
 - в) обработка, съхранение, хостинг на данни или услуги по поддържане на бази данни; или
 - г) техническо обслужване и ремонт на офис оборудване и техника, включително и на компютри; и
 - д) услуги по обучение на персонала на клиенти, във връзка с компютърни програми, компютри или компютърни системи, некласифицирани другаде.

4. Компютърните и свързаните с тях услуги дават възможност за предоставяне на други услуги (например финансови услуги) чрез електронни и други средства. Въпреки това съществува важно разграничение между създаващата възможността услуга (например уеб хостинг, обработка на данни или хостинг на приложения) и съдържанието или същинската услуга, която се предоставя с електронни средства (например финансови услуги). В такива случаи съдържанието или същинската услуга не попада в обхвата на СПС 84.

РАЗДЕЛ В

КУРИЕРСКИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 181

Приложно поле и определения

1. Настоящият раздел определя принципите на нормативната уредба на всички куриерски услуги, включени в списъците на задълженията съгласно глави 2, 3 и 4 от настоящия дял.
2. За целите на настоящия раздел и на глави 2, 3 и 4 от настоящия дял „лиценз“ означава разрешение, дадено на отделен доставчик от компетентен орган, което може да се изисква преди да започне предоставянето на дадена услуга.

ЧЛЕН 182

Предотвратяване на антитонкурентни практики в сектора на куриерските услуги

1. Страните приемат или поддържат подходящи мерки с цел да попречат на доставчиците, които самостоятелно или колективно са в състояние съществено да въздействат на условията за участие (по отношение на цената и предлагането) на съответния пазар на куриерски услуги в резултат на своята позиция на пазара, да предприемат или поддържат антитонкурентни практики.
2. Всяка от страните гарантира, че когато монополен доставчик на пощенски услуги от една от страните се конкурира, било пряко или чрез дъщерно дружество, при предоставянето на експресни куриерски услуги извън обхвата на неговите монополни права, той не нарушава своите задължения по настоящия дял.

ЧЛЕН 183

Лицензи

1. Когато се изисква лиценз, следната информация се оповестява публично:
 - a) всички критерии за лицензиране и срокът, който обикновено е необходим за приемане на решение по заявлението за лиценз; и

б) условията на лицензите.

2. Основанията за отказ за издаване на лиценз се съобщават на заявителя при поискване. Засегнат от решението доставчик има право да оспори съответното решение пред независим и компетентен орган съгласно съответното законодателство. Тези процедури трябва да бъдат прозрачни, недискриминационни и основани на обективни критерии.

ЧЛЕН 184

Независимост на регулаторните органи

Когато страните имат регулаторни органи, тези органи трябва да са юридически самостоятелни и функционално независими от който и да е доставчик на куриерски услуги. Решенията на регулаторните органи и използваните от тях процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара.

РАЗДЕЛ Г

ДАЛЕКОСЪОБЩИТЕЛНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 185

Определения и приложно поле

1. В настоящия раздел се определят принципите на нормативната уредба на обществените далекосъобщителни услуги, различни от телевизионно и радиоразпръскване, по които са поети задължения съгласно глави 2, 3 и 4 от настоящия дял, които включват гласови телефонни услуги, услуги по пренос на данни с пакетна комутация, услуги по пренос на данни с верижна комутация, телексни, телеграфни, факсимилни услуги, услуги по предоставяне на частни наети линии, мобилни и персонални комуникационни услуги и системи²².
2. За целите на настоящия дял:
 - a) „далекосъобщителни услуги“ означава всички услуги, състоящи се в предаването и приемането на електромагнитни сигнали чрез далекосъобщителни мрежи, като се изключва стопанска дейност, изразяваща се в предоставяне на съдържание, за чието предаване са необходими далекосъобщителни мрежи или услуги;

²² Страните се договарят, че тези услуги попадат в приложното поле на настоящия раздел доколкото те са считани за обществени далекосъобщителни услуги в съответствие с приложимото вътрешно законодателство.

- б) „обществена далекосъобщителна услуга“ или „обществено достъпна далекосъобщителна услуга“ означава всяка далекосъобщителна услуга, за която една от страните изиска да бъде предлагана на обществото по правило съгласно нейното съответно законодателство;
- в) „регулаторен орган в сектора на далекосъобщенията“ означава органът или органите, на които е възложена някоя от задачите по регулиране, възлагани в съответствие с вътрешното законодателство на всяка страна;
- г) „основни далекосъобщителни съоръжения“ означава съоръжения на обществена далекосъобщителна мрежа или услуга, които:
- i) се предоставят изключително или основно от един или от ограничен брой доставчици; и
 - ii) не могат да бъдат икономически или технически заместени по приемлив начин за предоставянето на услуга;
- д) „основен доставчик“ в далекосъобщителния сектор е доставчик на обществени далекосъобщителни услуги, който има способността съществено да въздейства на условията за участие (по отношение на цената и предлагането) на съответния пазар на обществените далекосъобщителни услуги в резултат на контрол върху основните съоръжения или използването на своето положение на пазара; и

- е) „взаимно свързване“ означава свързването между доставчици, осигуряващи обществени далекосъобщителни мрежи или услуги, с цел да се позволи на потребителите на даден доставчик да общуват с потребителите на друг доставчик и да имат достъп до услугите, предоставяни от друг доставчик.

ЧЛЕН 186

Регулаторен орган

1. Регулаторните органи в сектора на далекосъобщенията са юридически самостоятелни и функционално независими от който и да е доставчик на далекосъобщителни услуги.
2. Всяка от страните се стреми да гарантира, че нейните регулаторни органи разполагат с достатъчни ресурси за изпълнение на функциите си. Функциите на регулаторния орган се оповестяват публично в леснодостъпна и ясна форма, по-специално в случаите, когато тези функции са възложени на повече от един орган.
3. Решенията на регулаторния орган и приложимите от него процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара.

4. Доставчик, засегнат от определено решение на регуляторен орган, има право съгласно съответното законодателство да оспори това решение пред компетентен орган, който е независим от заинтересованите доставчици. Когато компетентният орган не е съдебен орган, мотивите към неговото решение се представят винаги писмено и то подлежи на контрол от страна на безпристрастен и независим съдебен орган.

Решенията, приети от компетентните органи, се изпълняват ефективно по реда на съответните нормативно установени производства. Докато тези производства са висящи, решението на регуляторния орган поражда правни последици, освен ако компетентният орган или приложимото законодателство определят друго.

ЧЛЕН 187

Разрешение за предоставяне на далекосъобщителни услуги²³

1. Предоставянето на услуги се разрешава, доколкото е възможно, посредством опростени процедури, и когато това е приложимо — посредством обикновено уведомяване.
2. Лиценз или специално разрешение може да се изисква с цел справянето с проблеми, свързани с разпределението на номерата и честотите. Условията за издаване на такива лицензи или специални разрешения се оповествяват публично.

²³ За целите на настоящия раздел понятието „разрешение“ се разбира в смисъл, че обхваща лицензи, концесии, разрешителни регистри или всякакви други разрешения, които дадена страна може да изисква за предоставяне на далекосъобщителни услуги.

3. В случаите, когато е необходим лиценз или разрешение:
- a) всички критерии за предоставянето на лиценз или разрешение и разумният срок, който обичайно е необходим за приемане на решение по заявление за лиценз или разрешение, се оповестяват публично;
 - б) основанията за отказ за предоставяне на лиценз или разрешение се съобщават на заявителя в писмена форма при поискване; и
 - в) заявителят на лиценз или разрешение има право да оспори пред компетентен орган съгласно съответното законодателство необоснования отказ да му бъде предоставен такъв лиценз или такова разрешение.

ЧЛЕН 188

Зашитни мерки в областта на конкуренцията по отношение на основните доставчици

Страните приемат или поддържат подходящи мерки с цел да попречат на доставчиците, които самостоятелно или колективно се явяват основен доставчик, да участват във или да продължават антконкурентни практики. Антконкурентните практики включват по-специално:

- a) участие в антконкурентно кръстосано субсидиране²⁴;

²⁴ Само за ЕС като страна по споразумението „или свиване на маржовете“.

- 6) използване на получена от конкурентите информация с антконкурентни последици;
както и
- в) несвоевременно предоставяне на други доставчици на услуги на основна техническа информация за основни съоръжения и на значима за търговската дейност информация, която им е необходима, за да предоставят услуги.

ЧЛЕН 189

Взаимно свързване²⁵

1. Всеки доставчик, който има разрешение да предоставя обществени далекосъобщителни услуги, има правото да договаря взаимно свързване с други доставчици на обществени далекосъобщителни мрежи и услуги. Взаимно свързване следва по принцип да бъде договорено въз основа на търговски преговори между заинтересованите доставчици, без да се засягат правомощията за намеса на регуляторния орган съгласно съответното законодателство.
2. Доставниците, които придобиват информация от друг доставчик по време на процеса на договаряне на формалностите по взаимно свързване, се задължават да ползват тази информация единствено за целите, за които тя е предоставена, и да зачитат по всяко време поверителността на предаваната или съхранявана информация.

²⁵ Параграфи 3, 4 и 5 не са приложими по отношение на доставчици на търговски мобилни услуги, нито по отношение на доставниците на далекосъобщителни услуги в селските райони. С цел постигането на по-голяма сигурност никоя от разпоредбите на настоящия член не може да се тълкува като пречка за една от страните да налага изискванията, изложени в настоящия член по отношение на доставниците на търговски мобилни услуги.

3. Във всяка технически пригодна точка в мрежата се осигурява взаимно свързване с основен доставчик. Взаимното свързване се предоставя съгласно съответното вътрешно законодателство:

- a) при недискриминационни условия (включително технически стандарти и спецификации) и цени; и при качество, което е не по-лошо от осигуряваното за собствените им подобни услуги, за подобни услуги на несвързани доставчици на услуги или за собствените им дъщерни дружества или други свързани лица;
 - б) своевременно, по ред и условия (включително технически стандарти и спецификации) и разходно ориентирани цени, които са прозрачни, разумни, вземат предвид икономическата осъществимост, и са необвързани в достатъчна степен, така че доставчикът да не трябва да заплаща за мрежови компоненти и съоръжения, които не са му необходими за предоставяната услуга; и
 - в) при поискване, в допълнителни точки освен крайните точки на мрежата, предлагани на мнозинството потребители — при заплащане на такси, които отразяват разходите по изграждане на необходимите допълнителни съоръжения.
4. Процедурите, приложими за взаимно свързване с основен доставчик, се оповестяват публично.
5. Основните доставчици оповестяват публично своите споразумения за взаимно свързване, които са в сила, или своите примерни оферти за взаимно свързване, или и двете, съгласно съответното законодателство.

6. Доставчик на услуги, който иска взаимно свързване с основен доставчик, може след изтичането на публично оповестен разумен срок да сезира независим вътрешен орган, който може да бъде посоченият в член 186 регуляторен орган, с оглед на разрешаването на спорове относно подходящия ред, условия и цени за взаимно свързване.

ЧЛЕН 190

Ограничени ресурси

Всяка процедура за разпределението и използването на ограничени ресурси, включително честоти, номера и права на ползване, се провежда по обективен, навременен, прозрачен и недискриминационен начин. Текущото положение с разпределените честотни ленти се оповестява публично, но не се изисква подробно посочване на честотите, разпределени за специално ползване от органите на държавно управление.

ЧЛЕН 191

Универсална услуга

1. Всяка страна има правото да определя вида на задълженията за универсална услуга, които желае да установи или поддържа.

2. Подобни задължения не се считат сами по себе си за антисъорентни, при условие че се управляват по прозрачен, обективен и недискриминиращ начин. Управлението на такива задължения се извършва по неутрален по отношение на конкуренцията начин, който не е по-обременяващ от необходимото за вида универсална услуга, определена от страната.
3. Всички доставчици следва да имат право да предоставят универсална услуга. Изборът им се извършва по ефикасен, прозрачен и недискриминационен начин съгласно съответното законодателство.
4. Страните гарантират, че:
 - a) указателите с данните на всички абонати на стационарни телефонни постове са достъпни за ползвателите съгласно съответното законодателство; и
 - б) организациите, които предоставят посочените в буква а) услуги, прилагат принципа на недискриминация при обработването на информация, предоставена им от други организации.

ЧЛЕН 192

Поверителност на информацията

Всяка страна, съгласно своето съответно законодателство, гарантира поверителността на далекосъобщенията и свързания пренос на данни посредством обществени далекосъобщителни мрежи и на обществено достъпните далекосъобщителни услуги, при условие че подобни мерки не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или необоснована дискриминация или средство за прикрито ограничаване на търговията с услуги.

ЧЛЕН 193

Спорове между доставчици

При спор между доставчици на далекосъобщителни мрежи или услуги във връзка с права и задължения, произтичащи от членове 188 и 189, съответният национален регуляторен орган или друг съответен орган по искане на който и да е доставчик и в съответствие с процедурите, установени в тяхното съответно законодателство, във възможно най-кратък срок постановява решение за уреждане на спора, което има задължителна сила.

РАЗДЕЛ Д

ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 194

Приложно поле и определения

1. В настоящия раздел са установени принципите на нормативната уредба на всички финансови услуги, включени в списъците на задълженията съгласно глави 2, 3 и 4 от настоящия дял.
2. За целите на настоящата глава и на глави 2, 3 и 4 от настоящия дял:
 - a) „финансова услуга“ означава всяка услуга от финансов характер, предлагана от доставчик на финансови услуги от дадена страна. Финансовите услуги включват следните дейности:
 - A. Застрахователни и свързани със застраховането услуги:
 1. пряко застраховане (включително съвместно застраховане):
 - a) животозастраховане;
 - б) застраховане, различно от животозастраховане;

2. презастраховане и ретроцесия;
3. застрахователно посредничество, като брокерство и агентство; както и
4. спомагателни застрахователни услуги, например консултации, акционерски услуги, оценка на риска и услуги по уреждане на претенции.

Б. Банкови и други финансови услуги (с изключение на застраховане):

1. приемане на депозити и други подлежащи на изплащане суми от граждани;
2. предоставяне на заеми от всякакъв вид, включително потребителски кредити, ипотечни кредити, факторинг и финансиране на търговски сделки;
3. финансов лизинг;
4. всички услуги по плащания и парични преводи, включително кредитни, разплащателни и дебитни карти, пътнически чекове и банкови чекове;
5. гаранции и задължения;

6. търговия за собствена сметка или за сметка на клиенти, независимо дали на борсовия или извънборсов пазар или по друг начин със следното:
 - a) инструменти на паричния пазар (включително чекове, полици, депозитни сертификати);
 - б) обмен на чужда валута;
 - в) производни продукти, включително, но не само, фючърси и опции;
 - г) инструменти на валутния курс и лихвения процент, включително продукти като суапови споразумения и споразумения за форуърд курсове;
 - д) прехвърляеми ценни книжа;
 - е) други платими на предявителя инструменти и финансови активи, включително авоари в благородни метали;
7. участие в емитирането на всички видове ценни книжа, включително подписки и реализиране като агенти (независимо дали публично или частно) и предоставяне на услуги, свързани с такива емисии;
8. парично брокерство;

9. управление на активи като управление на пари в брой и портфолио, всички форми на управление на колективни инвестиции, управление на пенсионни фондове, попечителство, услуги по съхранението и доверително управление;
 10. услуги, свързани със сетълмент и клиринг на финансови активи, включително ценни книжа, производни продукти и други прехвърлими инструменти;
 11. осигуряване и предаване на финансова информация, обработка на финансови данни и свързани с тях програмни продукти от доставчици на други финансови услуги; и
 12. консултантски, посреднически и други спомагателни финансови услуги по всички дейности, включени в точки 1—11, включително кредитни референции и анализи, проучвания на инвестиции и портфолио и консултации относно тях, както и консултации във връзка с придобиването и с корпоративното преструктуриране и стратегии.
- 6) „доставчик на финансови услуги“ означава всяко физическо или юридическо лице от дадена страна, предоставящо или желаещо да предоставя финансови услуги. Понятието „доставчик на финансови услуги“ не обхваща държавните органи.

- в) „държавен орган“ означава:
- i) правителство, централна банка или монетарна институция на някоя от страните, или орган, собственост на някоя от страните или контролиран от нея, който изпълнява основно управленски функции или дейности с управленска цел, с изключение на органи, заети по принцип с предлагането на финансови услуги при търговски условия; или
 - ii) частна организация, изпълняваща функции, обичайно изпълнявани от централна банка или от монетарна институция, при упражняването на тези функции.
- г) „нова финансова услуга“ означава финансова услуга, която не се предоставя на територията на страната, но се предоставя на територията на другата страна и включва всяка нова форма на предоставяне на финансова услуга или продажбата на финансов продукт, който не се продава на територията на страната.

ЧЛЕН 195

Пруденциални мерки

1. Всяка от страните може да приема или поддържа мерки от пруденциални съображения като например:

- a) закрила на инвеститорите, вложителите, потребителите на финансови пазари, титулярите на полици или лицата, в чийто интерес е длъжен да действа доставчикът на финансови услуги;

- б) запазването на безопасността, стабилността, целостта или финансовата отговорност на доставчиците на финансови услуги; и
 - в) гарантиране на целостта и стабилността на финансовата система на страните.
2. Когато тези мерки не съответстват на разпоредбите на настоящата глава, те не могат да се използват за заобикаляне на ангажиментите и задълженията на страната съгласно разпоредбите на настоящата глава.
3. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към някоя от страните да разгласява информация относно дейностите и сметките на отделни потребители или каквато и да била поверителна или защитена информация, с която разполагат държавните органи.

ЧЛЕН 196

Ефикасност и прозрачност на регулирането

1. Всяка страна полага максимални усилия, за да представи предварително на всички заинтересовани лица всяка мярка с общо приложение, която предлага да се приеме, за да се предостави възможност на тези лица да представят коментарите си по въпросната мярка. Такива мерки се представят:

- а) посредством официално публикуване; или
- б) в друга писмена или електронна форма.

2. Всяка страна предоставя на разположение на заинтересованите лица своите изисквания относно попълването на заявления във връзка с предоставянето на финансови услуги.

По искане на заявителя съответната страна го информира относно статуса на неговото заявление. Ако съответната страна изисква допълнителна информация от заявителя, тя го уведомява за това без необосновано забавяне.

3. Всяка страна полага максимални усилия, за да изпълнява и прилага на своята територия договорените на международно равнище стандарти за регулиране и надзор в сектора на финансовите услуги и за борба срещу изпирането на пари или други активи и срещу финансирането на тероризма, както и за борба с укриването на данъци и избягването на данъчното облагане.

ЧЛЕН 197

Нови финансови услуги

1. Дадена страна разрешава на установените на нейна територия доставчици на финансови услуги от другата страна да предлагат на нейна територия всяка нова финансова услуга, попадаща в обхвата на подсекторите, както и финансови услуги, включени в нейните списъци на задълженията, съгласно реда, ограниченията, условията и квалификациите, установени в тези списъци на задълженията, и при условие че за въвеждането на тази нова финансова услуга не се изиска ново законодателство или изменение на съществуващо законодателство.

2. В съответствие с параграф 1 дадена страна може да определя правната форма, под която услугата може да бъде предоставена, и може да изисква разрешение за предоставянето на финансовата услуга. Когато се изисква подобно разрешение, се взема решение в рамките на разумен срок, като разрешението може да бъде отказано само по пруденциални съображения.

ЧЛЕН 198

Обработка на данни

1. Всяка страна позволява на даден доставчик на финансови услуги от другата страна да предава информация в електронен или друг формат, на и извън нейната територия, за целите на обработката на данни, когато такава обработка се налага в рамките на обичайната дейност на доставчика на финансови услуги²⁶.
2. Всяка страна приема или поддържа подходящи гаранции по отношение на поверителността на личните данни и на основните права и свободи на гражданите, по-специално по отношение на предаването на лични данни.

²⁶ С цел постигането на по-голяма сигурност задължението по настоящия член, не може да се тълкува като специфично задължение съгласно член 194, параграф 2, буква а).

ЧЛЕН 199

Специални изключения

1. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка която и да е от страните, включително нейните държавни органи, да притежава изключителното правомощие да извърши или предоставя на своята територия дейности или услуги, представляващи част от обществени пенсионни схеми или от нормативно установена система за социална сигурност, освен когато във вътрешното законодателство на страната е предвидено, че тези дейности могат да бъдат извършвани от доставчици на финансови услуги в конкуренция с държавни органи или частни организации.
2. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се прилага по отношение на дейности, извършвани от централна банка или монетарна институция или от друг държавен орган с цел осъществяване на монетарна или свързана с валутния курс политика.
3. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка за това дадена страна, включително нейните държавни органи, да притежава изключителното правомощие да извърши или предоставя на своята територия дейности или услуги за сметка на страната или държавни органи или обезпечени със техни финансови средства, или като се ползват такива финансови средства.

РАЗДЕЛ Е

УСЛУГИ ПО МЕЖДУНАРОДЕН МОРСКИ ТРАНСПОРТ

ЧЛЕН 200

Приложно поле, определения и принципи

1. В настоящия раздел се установяват принципите относно услугите по международен морски транспорт, включени в списъците на задълженията съгласно глави 2, 3 и 4 от настоящия дял.
2. За целите на настоящия раздел и на глави 2, 3 и 4 от настоящия дял:
 - a) „международн морски транспорт“ включва дейности по превоз от врата до врата, както и мултимодален превоз, което означава превоз на товари при ползването на повече от един вид транспорт, включващ пътуване по море, с единен транспортен документ, като за тази цел е предвидено право на пряко договаряне между доставчиците на услуги по международен морски транспорт и доставчиците на други видове транспорт²⁷;

²⁷ С цел постигането на по-голяма сигурност в приложното поле на настоящото определение няма да се включва предоставянето на транспортни услуги. За целите на настоящото определение единен транспортен документ означава документ, който позволява на клиентите да сключват с дадено дружество за корабоплаване единен договор за превоз от врата до врата.

- б) „услуги по обработка на товари за морски транспорт“ означава дейности, упражнявани от пристанищни дружества, включително от оператори на терминал, но невключващи преките дейности на докерите, в случаите, в които тази работна сила е организирана независимо от пристанищното дружество или дружеството оператор на терминал.

Попадащите в обхвата дейности включват организацията и надзора на:

- i) товаренето/разтоварването на товари на/от кораб;
- ii) закрепването/освобождаването на товар;
- iii) приемането/предаването и съхраняването на товари преди изпращането им или след разтоварването им;

- в) „услуги по митническо оформяне“ (наричани също и „услуги по митническо посредничество“) означава дейности, изразяващи се в изпълняването от името на друга страна на митническите формалности относно вноса, износа или превоза на товари, независимо от това дали тази услуга представлява основна дейност на доставчика на услугата или е обичайно допълнение на основната дейност;
- г) „услуги по складиране на контейнери“ означава дейности, изразяващи се в съхраняване на контейнери, независимо дали в пристанищните райони или на сушата, с цел упътняването/демонтирането им, тяхната поправка и предоставяне за изпращане на товари;

- д) „услуги на морски агенции“ означава дейности, които се състоят в представляване в качеството на агент в дадена географска зона на търговските интереси на една или няколко линии или дружества за корабоплаване за следните цели:
- i) предлагане и продажба на услуги за морски транспорт и на свързани услуги, от оформяне на офертата до фактурирането, както и издаване на коносаменти от името на дружествата, покупка и препродажба на необходимите свързани услуги, подготовка на документите и предоставяне на необходимата търговска информация; и
 - ii) представителство на дружества, организиращи временния престой на плавателния съд на пристанището или, при необходимост, приемане на товара;
- е) „спедиционни услуги“ означава дейност, състояща се в организирането и надзора на дейностите по превоз от името на изпращащите, посредством получаване на транспортни и свързани услуги, изготвяне на документи и предоставяне на необходимата търговска информация.

3. С оглед на съществуващото положение между страните в сектора на международния морски транспорт всяка от страните:

- a) прилага ефективно принципа за неограничен достъп до международните пазари на морски транспорт и търговски пътища на основата на търговски и недискриминационни принципи; както и

6) предоставя на корабите, плаващи под знамето на другата страна или експлоатирани от доставчици на услуги от другата страна, третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на собствените ѝ кораби, по отношение на достъпа до пристанищата, използването на инфраструктурите и допълнителните морски услуги на пристанищата, както и таксите и разносците, свързани с тях, митническите съоръжения, предоставянето на корабни стоянки и на съоръженията за товарене и разтоварване²⁸.

4. При прилагането на тези принципи всяка страна:

- a) не въвежда клаузи за разпределение на корабни товари в последващи двустранни споразумения относно услугите по морски транспорт с трети държави, включително отнасящи се до търговията със сухи и течни насипни товари и редовните търговски линии, и в разумен срок прекратява действието на подобни клаузи за разпределение на корабни товари, в случай че такива са включени в предходни двустранни споразумения; както и
- б) съобразно списъците на задълженията съгласно глави 2, 3 и 4 от настоящия дял, гарантира, че всички съществуващи или бъдещи мерки, приети във връзка с услуги по международен морски транспорт нямат дискриминационен характер и не представляват прикрито ограничаване на услугите по международен морски транспорт.

5. Всяка страна позволява на международните доставчици на услуги по морски транспорт от другата страна да имат установяване на нейната територия в съответствие с член 165.

²⁸ Разпоредбите на настоящата буква се отнасят единствено за достъпа до услуги, но не допускат предоставяне на услуги.

6. Страните гарантират, че услугите, предоставяни на пристанищата, се предлагат при недискриминационни ред и условия. Предоставяните услуги могат да включват корабоводене, теглене на буксир и помош, оказана от влекач, зареждане с провизии, зареждане с горива и вода, събиране на отпадъци и унищожаване на баласта, капитански услуги, навигационно осигуряване, оперативни наземни услуги, необходими за експлоатацията на корабите, включително комуникации и снабдяване с вода и електричество, съоръжения за ремонт при спешни случаи, услуги по хвърляне на котва и акостиране.

ГЛАВА 6

ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

ЧЛЕН 201

Цели и принципи

1. Като признават, че електронната търговия увеличава възможностите за търговия в редица сектори, страните се договарят да настърчават развитието на електронната търговия помежду си, по-специално като си сътрудничат по въпроси, свързани с електронната търговия, в съответствие с разпоредбите на настоящия дял.
2. Страните признават, че развитието на електронната търговия следва да е съвместимо с международните стандарти за защита на данните, за да бъде спечелено доверието на потребителите на електронната търговия.

3. Страните се договарят да не налагат мита върху доставките, извършвани по електронен път.

ЧЛЕН 202

Регулиране на електронната търговия

Страните провеждат диалог по свързани с регулирането на електронната търговия въпроси, в рамките на който ще бъдат разглеждани *inter alia* следните въпроси:

- a) признаване на удостоверения за електронен подpis, издадени на граждани, и улесняване на трансграничното предоставяне на удостоверителни услуги;
- б) третиране на нежеланите съобщения във връзка с електронната търговия;
- в) закрила на потребителите в сферата на електронната търговия;
- г) всички други въпроси от значение за развитието на електронната търговия.

ГЛАВА 7

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

ЧЛЕН 203

Общи изключения

1. При спазване на изискването подобни мерки да не се прилагат по начин, който представлява средство за произволна или необоснована дискриминация между страните, в които преобладават подобни условия, или средство за прикрито ограничаване на установяването или трансграничното предоставяне на услуги, никоя от разпоредбите на настоящия дял не може да се тълкува като пречка за приемането или прилагането от която е да е от страните на мерки, които:
 - a) са необходими за защита на обществената сигурност или обществения морал или за поддържане на обществения ред;
 - b) са необходими за защита на живота или здравето на хората, животните или растенията;
 - c) се отнасят до опазването на ограничени природни ресурси, ако подобни мерки се прилагат заедно с ограничения по отношение на местните инвеститори или местното предоставяне или потребление на услуги;

- г) са необходими за опазването на национални богатства с художествена, историческа или археологическа стойност;
- д) са необходими за осигуряване спазването на законови или подзаконови разпоредби, които са в съответствие с разпоредбите на настоящия дял, включително и такива, които се отнасят до:
 - i) предотвратяването на въвеждащи в заблуждение и измамни практики или справяне с последиците от неизпълнение на договори;
 - ii) защитата на неприкосновеността на личния живот на лицата във връзка с обработката и разпространението на лични данни и защита на поверителността на лични сведения и сметки на лицата;
 - iii) безопасността;

- е) не са в съответствие с членове 165 и 171 от настоящия дял, при условие че разликата в третирането цели да гарантира ефективното или справедливо облагане с преки данъци или тяхното събиране по отношение на стопанските дейности, инвеститорите, услугите или доставчиците на услуги от другата страна²⁹.

2. Разпоредбите на настоящия дял и на съответните приложения, съдържащи списъците на задълженията, не се прилагат по отношение на съответните системи за социална сигурност на страните или по отношение на дейности, които са свързани, дори и случайно, с упражняването на държавна власт на територията на всяка от страните.

-
- ²⁹ Мерките, които имат за цел осигуряването на справедливо или ефективно облагане или събиране на преки данъци, включват мерки, предприети от една от страните съгласно данъчната ѝ система, които:
- а) се прилагат към установените другаде инвеститори и доставчици на услуги след отчитане на факта, че данъчното задължение на установените другаде лица се определя въз основа на облагаемите единици, които произхождат или се намират на територията на страната; или
 - б) се прилагат към установените другаде лица с цел да се гарантира облагането или събирането на данъци на територията на страната; или
 - в) се прилагат към установените другаде лица с цел да се предотврати избягването на данъчно облагане или укриването на данъци, включително мерки за изпълнение на данъчните задължения; или
 - г) се прилагат към потребители на услуги, предоставяни на или от територията на другата страна по споразумението, с цел да се гарантира облагането или събирането от такива потребители на данъци от източници на територията на страната; или
 - д) разграничават инвеститори и доставчици на услуги, които са данъчнозадължени по отношение на облагаеми в целия свят единици от други инвеститори и доставчици на услуги, след отчитане на разликата в естеството на данъчната основа в техните случаи; или
 - е) определят, отнасят или разпределят доход, печалба, приход, загуба, приспадане или кредит на установени на съответната територия лица или клонове или между свързани лица или клонове на едно и също лице, с цел да се запази данъчната основа на страната.

Данъчните термини или понятия в буква е) от настоящата разпоредба и в настоящата бележка под линия са определени в съответствие с определенията и понятията, или равностойни или подобни определения и понятия съгласно вътрешното законодателство на приемаща мярката страна.

ДЯЛ IV

ТЕКУЩИ ПЛАЩАНИЯ И ДВИЖЕНИЕ НА КАПИТАЛИ

ЧЛЕН 204

Цел и приложно поле

1. Страните се стремят към либерализиране на текущите плащания и движенията на капитали помежду си в съответствие със задълженията, поети в рамките на международните финансови институции, и при надлежно отчитане на валутната стабилност на всяка от страните.
2. Настоящият дял се прилага по отношение на всички текущи плащания и движения на капитали между страните.

ЧЛЕН 205

Текуща сметка

Страните допускат или разрешават, по целесъобразност, извършването на каквито и да било плащания и прехвърляния по текущата сметка между страните в свободно конвертируема валута и в съответствие с Учредителния договор на Международния валутен фонд, включително, по-специално разпоредбите на член VIII.

ЧЛЕН 206

Капиталова сметка

По отношение на операции по капиталовата и финансовата сметка на платежния баланс от датата на влизане в сила на настоящото споразумение страните по него разрешават или гарантират, когато е приложимо, свободното движение на капитали, свързани с преки инвестиции, извършени в юридически лица, учредени в съответствие със законодателството на приемащата държава, и инвестиции и други операции, извършени в съответствие с разпоредбите на дял III (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия)³⁰ от част IV от настоящото споразумение, както и ликвидацията и репатрирането на тези инвестиции и всяка произтичаща от тях печалба.

ЧЛЕН 207

Зашитни мерки

Когато при изключителни обстоятелства движението на капитали между страните предизвиква или съществува опасност да предизвика сериозни затруднения за прилагането на валутната или паричната политика в една от страните, засегнатата страна може да предприеме защитни мерки по отношение на движението на капитали за срок до една година. Прилагането на защитни мерки може да бъде продължено чрез тяхното официално повторно въвеждане в случай на крайно изключителни обстоятелства и след предварително съгласуване между страните във връзка с изпълнението на всяко предлагано официално повторно въвеждане на мерките³¹.

³⁰ С цел постигането на по-голяма сигурност изключенията, включени в част V от настоящото споразумение, както и изключенията, включени в дял III (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия) от част IV от настоящото споразумение, се прилагат и по отношение на настоящия дял.

³¹ За повторното въвеждане на защитни мерки не е необходимо разрешение от страните по споразумението.

ЧЛЕН 208

Заключителни разпоредби

1. По отношение на настоящия дял страните потвърждават правата и задълженията, установени от Международния валутен фонд или всякакви други споразумения, склучени между държавите-членки на Европейския съюз и република от ЦА като страна по споразумението.
2. Страните провеждат взаимни консултации с оглед улесняване на движението на капитали между тях с цел насърчаване на целите на настоящото споразумение.

ДЯЛ V

ДЪРЖАВНИ ПОРЪЧКИ

ЧЛЕН 209

Уводни разпоредби

1. Страните признават значението на прозрачните, конкурентните и откритите процедури за възлагане на поръчки за устойчивото икономическото развитие и си поставят за цел ефективно, реципрочно и постепенно отваряне на съответните си пазари за поръчки.

2. За целите на настоящия дял:

- a) „търговски стоки и услуги“ означават стоки и услуги от вид, който главно се продава или предлага за продажба на търговския пазар на неправителствени купувачи и обикновено се купува от тях за неправителствени цели;
- б) „процедура за оценяване на съответствието“ означава всяка процедура, която се използва пряко или косвено, за да се установи дали са изпълнени съответните изисквания, които се съдържат в техническите регламенти или стандарти;
- в) „строителна услуга“ означава услуга, която има за цел изпълнението по какъвто и да е начин на строителство на съоръжения и сгради, въз основа на сектор 51 от Временната централна класификация на продуктите на ООН;
- г) „електронен търг“ означава повтарящ се процес, който включва използването на електронни средства за представянето от страна на доставчиците на нови цени или на нови стойности за остойностими неценови елементи на офертата, свързани с критериите за оценка, или и двете, водещи до класирането или новото класиране на офертите;
- д) „писмено“ или „в писмена форма“ означава всеки израз с думи или цифри, който може да бъде прочетен, възпроизведен или съобщен по-късно. Това може да включва електронно предадена или съхранена информация;

- e) „ограничена процедура за възлагане на поръчка“ означава метод за възлагане на поръчки, при който възложителят се свързва с доставчик или доставчици по свой избор;
- ж) „списък на доставчици“ означава списък на доставчици, които даден възложител е определил като отговарящи на условията за участие в същия списък и/или на формалните изисквания, подлежащи на включване в този списък, и който той възнамерява да използва нееднократно;
- з) „мярка“ означава всеки закон, подзаконов акт, процедура, административни насоки или практики или всяко действие на възложителя, свързано с попадаща в обхвата поръчка;
- и) „обявление за предстояща поръчка“ означава обявление, публикувано от възложител, който кани заинтересованите доставчици да подадат заявление за участие, оферта или и двете съгласно законодателството на всяка от страните;
- й) „компенсация“ означава всяко условие или начинание, което насярчава развитието на местно равнище или се отразява положително върху сметката на платежния баланс на някоя от страните, като например използването на местно съдържание, лицензирането на технологии, инвестициите, настъпната търговия и подобни действия или изисквания;
- к) „открита процедура за възлагане на поръчка“ означава метод за възлагане на поръчки, при който всички заинтересовани доставчици могат да подават оферта;

- л) „възложител“ означава субект, попадащ в обхвата на съответния за даден страна раздел А, Б или В от допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI (Държавни поръчки);
- м) „квалифициран доставчик“ означава доставчик, който даден възложител признава като отговарящ на условията за участие;
- н) „селективна процедура за възлагане на поръчка“ означава метод за възлагане на поръчки, при който възложителят кани само квалифицирани или регистрирани доставчици да подават оферта;
- о) „услуги“ включват строителни услуги, освен ако не е посочено друго;
- п) „техническа спецификация“ означава изискване по процедурата за възлагане на поръчка, в което:
 - i) се определят характеристиките на стоките или услугите, за които се възлага поръчка, включително качество, работни характеристики, безопасност и размери, или процесите и методите за тяхното производство или предоставяне; или
 - ii) се разглеждат изисквания за терминология, символи, опаковане, маркиране или етикетиране, доколкото са приложими за стока или услуга.

ЧЛЕН 210

Приложно поле и обхват

1. Настоящият дял се прилага за всяка мярка по отношение на попадаща в обхвата поръчка. За целите на настоящия дял „попадаща в обхвата поръчка“ означава поръчка за държавни цели:

- a) на стоки, услуги, или всяко съчетание от тях:
 - i) съгласно посоченото от всяка от страните в съответните раздели от допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI; и
 - ii) които не се набавят с цел търговска продажба или препродажба, или за използване при производството или доставката на стоки или услуги за търговска продажба или препродажба;
- б) посредством всички договорни средства, включително: покупка, наем, лизинг, или финансов лизинг, независимо дали е налице възможност за закупване;
- в) за което стойността достига или надхвърля съответния праг, посочен от всяка от страните в допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI, в момента на публикуване на обявление в съответствие с член 213;
- г) от възложител; и

- д) което не е изключено от обхвата на друго основание.
2. Освен ако не е предвидено друго, настоящият дял не се прилага по отношение на:
- a) придобиването или арендата на земя, сгради или друга недвижима собственост или правата върху нея;
 - b) извъндоговорните съглашения или каквато и да е форма на помош, която някоя от страните предоставя, включително споразумения за сътрудничество, безвъзмездни средства, заеми, вливане на капитали, обезпечения и фискални стимули, държавни доставки на стоки и услуги на субекти на държавно, регионално или местно управление;
 - c) набавянето или придобиването на услуги от данъчни агенции или депозитари, услуги по ликвидация и управление за регулирани финансови институции, както и услуги по продажбата, обратно изкупуване и разпределение на държавен дълг, включително на заеми и държавни облигации, полици и други видове ценни книжа;
 - d) договори за назначаване на държавни служители и свързани с тях мерки за назначаване;
 - d) поръчки, възлагани и изпълнявани:
 - i) със специалната цел за предоставяне на международна помош, включително помош за развитие;

- ii) по специална процедура или при условие, установено съгласно международно споразумение, свързано с разполагането на войски или със съвместно изпълнение на проект от участващите в него държави;
 - iii) по специална процедура или при установено от международна организация условие, или финансиранi с международни безвъзмездни средства, заеми или друг вид помощ, когато прилаганата процедура или условие са несъвместими с разпоредбите на настоящия дял;
- e) закупуване, извършено при особено изгодни условия, възникващи само за много кратък период, каквито са извънредните случаи на разпореждане с имущество от страна на дружества, които обикновено не са доставчици, или разпореждане с активи на предприятия, които се намират в процедура по ликвидация или несъстоятелност.

3. Всяка от страните посочва следната информация в допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI, както следва:

- a) в раздел А, субекти на централно държавно управление, чиито поръчки попадат в обхвата на настоящия дял;
- б) в раздел Б, субекти на държавно управление под централно ниво, чиито поръчки попадат в обхвата на настоящия дял;
- в) в раздел В, всички останали субекти, чиито поръчки попадат в обхвата на настоящия дял;
- г) в раздел Г, услугите, различни от строителните услуги, попадащи в обхвата настоящия дял;

д) в раздел Д, строителните услуги, попадащи в обхвата на настоящия дял; и

е) в раздел Е, всички общи бележки.

4. Разпоредбите на настоящия дял се прилагат и когато вътрешното законодателство на някоя от страните допуска попадаща в обхвата поръчка да бъде възложена от други субекти или лица от името на възложителя.

5. а) Нито един възложител не може да подготвя, оформя или по друг начин да структурира или разделя която и да било поръчка с цел да избегне задълженията по настоящия дял.

б) Когато поръчката води до договори, които се възлагат едновременно под формата на отделни лотове, се взима предвид общата прогнозна стойност на всички такива лотове. Когато общата стойност на лотовете е равна на или надвишава правовите стойности на някоя от страните, установени в съответния раздел, настоящият дял се прилага по отношение на възлагането на тези лотове, с изключение на лотовете, чиято стойност е по-ниска от 80 000 EUR.

6. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не може да се тълкува като пречка за която и да е от страните да приема или поддържа мерки, свързани със стоки или услуги, които се предоставят от лица с увреждания, благотворителни институции или в рамките на полаган в местата за лишаване от свобода труд, или мерки, необходими за защита на обществения морал, ред или безопасност, както и на живота или здравето на хората, животните или растенията, включително и мерките за опазване на околната среда и за закрила на правата върху интелектуална собственост.

Републиките от ЦА като страна по споразумението следва да имат право да приемат, разработват, поддържат или прилагат мерки за насърчаване на възможностите или програмите за политики в областта на поръчките с цел развитие на малцинствата и на ММСП, които се намират на техните територии, включително преференциални правила, като например:

- a) определянето на ММСП, регистрирани като държавни доставчици;
 - б) установяването на критерии за избор, които предоставят възможност на възложителите да вземат решение за възлагане на поръчка на местно ММСП, което, участвайки като отделен субект или като част от консорциум, е подало оферта, класирана наравно с офертите на другите доставчици.
7. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка която и да е от страните да разработва нови политики, процедури или договорни средства в областта на поръчките, при условие че те не са несъвместими с разпоредбите на настоящия дял.

ЧЛЕН 211

Общи принципи

1. По отношение на всяка мярка и всяка попадаща в обхвата поръчка всяка страна, включително и нейните възложители, предоставят на стоките и услугите от другата страна и на доставчиците на другата страна, предлагачи стоки и услуги от която и да е страна, не по-малко благоприятно третиране в сравнение с това, което страната, включително нейните възложители, предоставят на местните стоки, услуги и доставчици.

2. По отношение на всяка мярка, свързана с попадаща в обхвата поръчка, никоя страна, в това число и нейните възложители, не може да:

- a) третират установлен в нея доставчик по-малко благоприятно от друг установлен в нея доставчик на основа на степента на чужд контрол или собственост; нито
- б) дискриминират установлен в нея доставчик въз основа на факта, че стоките или услугите, предлагани от този доставчик по конкретна поръчка, са стоки или услуги от другата страна.

3. На всеки установлен в една от републиките от ЦА като страна по споразумението доставчик или доставчик на услуги от ЕС като страна по споразумението във всички други републики от ЦА като страна по споразумението се предоставя третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането, което последните предоставят на своите собствени доставчици или доставчици на услуги по отношение на всяка мярка, свързана с попадаща в обхвата поръчка.

На всеки установлен в една от държавите-членки на Европейския съюз доставчик или доставчик на услуги от република от ЦА като страна по споразумението във всички други държави-членки на Европейския съюз се предоставя третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането, което последните предоставят на своите собствени доставчици или доставчици на услуги по отношение на всяка мярка, свързана с попадаща в обхвата поръчка.

Страните не могат да въвеждат нови изисквания относно установяването или регистрацията в тях на доставчици и доставчици на услуги, желаещи да подадат оферта в рамките на попадаща в обхвата поръчка, която би поставила доставчиките и доставчиците на услуги от другата страна в сравнително по-неблагоприятно положение. Съществуващите изисквания ще бъдат преразгледани в срок от десет години, считано от датата на влизане в сила на настоящото споразумение³².

Използване на електронни средства

4. При провеждане с електронни средства на процедура за възлагане на попадаща в обхвата поръчка, възложителят:

- a) гарантира, че процедурата за възлагане на поръчка се провежда чрез използването на системи на информационните технологии и софтуер, включително такива, свързани с идентификация и криптиране на информация, които са широко разпространени и оперативно съвместими с други широко разпространени системи на информационните технологии и софтуер; и
- б) поддържа механизми, които да гарантират качеството на заявлениета за участие и оферти, включително установяването на времето, както и получаването и предотвратяването на нерегламентирания достъп.

Провеждане на процедура за възлагане на поръчка

³² С цел постигането на по-голяма сигурност никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не засяга търговията с услуги, попадащи в приложното поле на дял III (Установяване, търговия с услуги и електронна търговия) и приложенията към него, които съдържат списъци на задълженията относно установяването, списъци на задълженията относно трансграничното предоставяне на услуги, резерви на ЕС като страна по споразумението по отношение на ключовия персонал и дипломирани стажанти, списъци на задълженията на републиките от ЦА като страна по споразумението по отношение на представителите за търговия с услуги за предприятията и списък на задълженията на републиките от ЦА като страна по споразумението по отношение на ключовия персонал и дипломираните стажанти.

5. Възложителят провежда процедура за възлагане на попадаща в обхвата поръчка по прозрачен и безпристрастен начин, с който се избягват конфликти на интереси и се предотвратяват корупционни практики, и който е в съответствие с настоящия дял, като използва методи, каквито са откритата процедура, селективната процедура и ограничената процедура. В допълнение страните установяват или запазват съществуващите санкции срещу такива корупционни практики.

Правила за произход

6. За целите на попадаща в обхвата поръчка нито една от страните не може да прилага правила за произход към внесени или доставени от друга страна стоки или услуги, които са различни от правилата за произход, прилагани по същото време от страната в обичайната търговия по отношение на внос или доставки на същите стоки или услуги от същата страна.

Компенсации

7. При спазване на изключенията, които се съдържат в настоящия дял или приложенията към него, никоя от страните не може да иска, да взима предвид, да налага или да въвежда компенсации.

ЧЛЕН 212

Публикуване на информацията относно поръчки

1. Всяка от страните:
 - a) своевременно публикува всички законови и подзаконови актове, съдебни решения, общи административни актове, типови договори, които са задължителни съгласно законов или подзаконов акт и са включени посредством препращане в обявленията, тръжната документация и процедурите във връзка с попадаща в обхвата поръчка, както и всички изменения в тях, в официално определено електронно или печатно средство, което е широко разпространявано и остава лесно достъпно за обществеността;
 - b) при поискване от която и да е от страните, предоставя допълнителна информация относно прилагането на тези разпоредби;
 - c) изброява в допълнение 2 (Средства за публикуването на информация относно поръчките) към приложение XVI електронните или печатни средства, в които публикува информацията, посочена в буква a); и
 - d) изброява в допълнение 3 (Средства за публикуване на обявленията) към приложение XVI средствата, в които публикува обявленията, изисквани съгласно член 213, член 215, параграф 4 и член 223, параграф 2.

2. ЦА като страна по споразумението полага всички разумни усилия, за да създаде единно звено за достъп на регионално равнище. ЕС като страна по споразумението оказва техническа и финансова помощ с цел създаване, установяване и поддържане на такова единно звено за достъп. Това сътрудничество се разглежда в дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение. Прилагането на настоящата разпоредба зависи от реализирането на инициативата за оказване на техническа и финансова помощ за създаването, установяването и поддържането на единно звено за достъп на равнище Централна Америка.

3. Всяка от страните уведомява своевременно другата страна за всяко изменение на посочената от нея информация, изброена в допълнение 2 (Средства за публикуването на информация относно поръчките) или допълнение 3 (Средства за публикуване на обявленията) към приложение XVI.

ЧЛЕН 213

Публикуване на обявления

Обявление за предстояща поръчка

1. За всяка попадаща в обхвата поръчка, освен при обстоятелствата, описани в член 220, възложителят публикува обявление за предстояща поръчка в подходящите средства, изброени в допълнение 3 (Средства за публикуване на обявленията) към приложение XVI. Всяко обявление съдържа информацията, изложена в допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка) към приложение XVI. Тези обявления са достъпни с електронни средства безплатно през единно звено за достъп на регионално равнище, ако и когато такива са налице.

Обявление за планирана поръчка

2. Възложителите се настърчават да публикуват възможно най-рано през всяка година обявление относно своите планове за бъдещи поръчки (наричано по-нататък „обявление за планирана поръчка“). Обявленето включва предмета на поръчката и приблизителната дата на публикуване на обявленето за предстояща поръчка или приблизителната дата, на която може да бъде проведена процедурата за възлагането на поръчката.

3. Ако вътрешното законодателство предвижда това, възложителят може да използва обявление за планирана поръчка като обявление за предстояща поръчка, при условие че то включва цялата налична информация, посочена в допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка), както и изявление, че заинтересованите доставчици следва да изразят своя интерес към поръчката пред възложителя.

ЧЛЕН 214

Условия за участие

1. Възложителят ограничава условията за участие в процедура за възлагане на поръчка само до тези, които са от съществено значение, за да се гарантира, че доставчикът разполага с правния и финансовия капацитет, както и с търговските и техническите възможности да се заеме със съответната поръчка.

2. При оценката на това дали даден доставчик отговаря на условията за участие възложителят оценява финансовите, търговските и техническите възможности на доставчика въз основа на неговата стопанска дейност както на територията на страната, в която се намира възложителят, така и извън нея, и не може да налага като условие за участие на доставчик в процедура за възлагане на поръчка на същия вече да са били възлагани една или повече поръчки от възложител от дадена страна или доставчикът да има предишън професионален опит на територията на дадена страна.

3. При тази оценка възложителят основава преценката си на условията, които предварително е посочил в обявленията или в тръжната документация.

4. Възложителят може да изключи даден доставчик на основания като несъстоятелност, декларации с невярно съдържание, значителни недостатъци при изпълнението на съществено изискване или задължение по предишен договор или договори, присъди за престъпления или други присъди за тежки правонарушения, нарушаване на професионалната етика, неплащане на данъци или подобни основания.

Всяка страна може да приема или поддържа процедури, по реда на които се установява, че доставчиците не отговарят на условията за участие в поръчки, възлагани от тази страна или за неопределен период, или за конкретен период от време, когато страната е установила, че тези доставчици участват в измамни или други незаконни действия, свързани с поръчката. По искане на другата страна дадена страна посочва, доколкото е възможно, доставчиците, по отношение на които е установено, че не отговарят на условията съгласно тези процедури и, когато това е целесъобразно, обменя информация за тези доставчици или за измамното или незаконно действие.

5. Възложителят може да поиска от участника в процедурата за възлагане на поръчката да посочи в офертата всяка част от договора, която той би възложил за подизпълнение на трети лица, както и всички предлагани подизпълнители. Тази информация не засяга въпроса за отговорността на основния икономически оператор.

ЧЛЕН 215

Квалифициране или регистриране на доставчиците

Селективна процедура за възлагане на поръчка

1. Когато възложителят възнамерява да използва селективна процедура за възлагане на поръчка, той:

- a) включва в обявленето за предстояща поръчка най-малко информацията, посочена в параграф 1 от допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка) към приложение XVI, и приканва доставчиците да подадат заявление за участие; както и
 - b) преди началото на срока за подаване на оферти предоставя най-малко информацията, посочена в параграф 2 от допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка) към приложение XVI, на квалифицираните или регистрираните доставчици.
2. Възложителят признава за квалифицирани доставчици всички местни доставчици и всички доставчици от другата страна, които отговарят на условията за участие в конкретна поръчка, освен ако възложителят е посочил в обявленето за предстояща поръчка някакво ограничение за броя на доставчиците, които ще бъдат допуснати да подадат оферта, както и критериите за подбор на ограничения брой доставчици.

3. Когато тръжната документация не е публично оповестена от датата на публикуване на обявленето, посочено в параграф 1, възложителят осигурява едновременен достъп до тези документи за всички квалифицирани доставчици, подбрани в съответствие с параграф 2.

Списък с доставчици

4. Възложителите могат да поддържат списък с доставчици, при условие че ежегодно се публикува обявление, с което се приканват заинтересованите доставчици да кандидатстват за включване в списъка, а когато обявленето се публикува чрез електронни средства, то е постоянно достъпно в подходящото средство, посочено в допълнение 3 (Средства за публикуване на обявленията) към приложение XVI. Това обявление съдържа информацията, изложена в допълнение 5 (Обявление за покана на заинтересовани доставчици да кандидатстват за включване в списък с доставчици) към приложение XVI.

5. Независимо от параграф 4, когато даден списък с доставчици ще бъде валиден три години или по-малко, даден възложител може да публикува посоченото в същия параграф обявление само веднъж, в началото на срока на валидност на списъка, при условие че в обявленето е посочен срокът на валидност и че няма да бъдат публикувани допълнителни обявления.

6. Даден възложител допуска доставчиците да кандидатстват по всяко време за включване в списъци с доставчици и включва в списъка всички доставчици, които са спазили съответните изисквания в разумно кратък срок.

7. Възложител може, ако законодателството на страната предвижда това, да използва обявление, приканващо доставчици да кандидатстват за включване в списък на доставчици като обявление за предстояща поръчка, при условие че:

- a) обявленето е публикувано в съответствие с параграф 4 и включва информацията, изисквана съгласно допълнение 5 (Обявление за покана на заинтересовани доставчици да кандидатстват за включване в списък с доставчици), и цялата налична информация, изисквана съгласно допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка) към приложение XVI, и съдържа изявление, че представлява обявление за предстояща поръчка;
- б) възложителят своевременно предоставя на доставниците, които са изразили пред възложителя интерес към дадена поръчка, достатъчно информация, която да им позволи да оценят своя интерес към поръчката, включително цялата останала информация, изисквана по допълнение 4 (Обявление за предстояща поръчка) към приложение XVI, доколкото тя е налице; и
- в) на доставчик, който е кандидатствал за включване в списък с доставчици в съответствие с параграф 6, може да бъде позволено да подаде оферта в дадена процедура за възлагане на поръчка, в случай че възложителят разполага с достатъчно време, за да провери дали доставчикът отговаря на условията за участие.

8. Възложителят информира своевременно всеки доставчик, който е подал заявление за участие или е кандидатствал за включване в списъка с доставчици, за своето решение по заявлението.

9. Когато даден възложител отхвърли заявление на доставчик за квалифициране или кандидатура за включване в списък с доставчици, спре да счита доставчик за квалифициран или изключи доставчик от списък с доставчици, възложителят информира своевременно доставчика и по негово искане му предоставя писмено обяснение на основанията за своето решение.

10. Страните посочват в раздел Е (Общи бележки) от допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI кои възложители могат да използват списъци с доставчици.

ЧЛЕН 216

Технически спецификации

1. Възложителят не изготвя, приема или прилага каквато и да е техническа спецификация, нито предвижда каквато и да е процедура за оценяване на съответствието, чиято цел или последица е създаването на ненужни пречки за международната търговия.
2. Когато е целесъобразно, при определянето на технически спецификации за стоките или услугите, които са предмет на поръчка, възложителят:
 - a) определя техническите спецификации чрез посочване на работни характеристики и функционални изисквания, а не чрез посочване на дизайн или описателни характеристики; и

6) основава техническите спецификации на международни стандарти в случаите, когато съществуват такива; а в противен случай — на националните технически регламенти, признати национални стандарти или строителни предписания.

3. Когато в техническите спецификации са използвани дизайн или описателни характеристики, възложителят посочва, по целесъобразност, че ще разглежда оферти за еквивалентни стоки или услуги, по отношение на които може да се докаже, че отговарят на изискванията за възлагане на поръчка, като включи в тръжната документация думите „или еквивалентно“.

4. Възложителят не определя технически спецификации, съдържащи изискване или позоваване на конкретна търговска марка или търговско наименование, патент, авторско право, дизайн, тип, конкретен произход, производител или доставчик, освен ако не съществува друг достатъчно точен или разбираем начин да бъдат описани изискванията на поръчката, и при условие че в такива случаи възложителят включва в тръжната документация думите „или еквивалентно“.

5. Възложителят не може да иска или приема по начин, който може да има за последица изключването на конкуренцията, становища във връзка с изготвянето и приемането на технически спецификации във връзка с конкретна поръчка, от лице, което може да има търговски интереси по отношение на поръчката.

6. С цел постигането на по-голяма сигурност настоящият член няма за цел да се попречи на даден възложител да изготвя, приема или прилага технически спецификации за насищаване на съхраняването на природните ресурси или опазването на околната среда.

ЧЛЕН 217

Тръжна документация

1. Възложителят предоставя на доставчиците тръжната документация, която включва цялата необходима информация, позволяваща на доставчиците да изготвят и подадат валидна оферта. Тази документация включва пълното описание на въпросите, установени в допълнение 8 (Тръжна документация) към приложение XVI, освен ако то вече е предоставено в обявленето за предстояща поръчка.
2. При поискване възложителят своевременно предоставя тръжна документация на всеки доставчик, който участва в процедурата за възлагане на поръчка, и отговаря на всяко основателно искане за съответна информация, отправено от доставчик, който участва в процедурата за възлагане на поръчка, при условие че такава информация не дава на този доставчик предимство пред конкурентите му в процедурата за възлагане на поръчката и че искането е направено в съответните срокове.
3. Когато в хода процедурата за възлагане на поръчка възложителят промени или измени критериите или изискванията, определени в обявленето за предстояща поръчка или в тръжната документация, предоставена на участващите доставчици, той изпраща писмено всички такива промени:
 - a) до всички доставчици, които участват към момента на изменение на информацията, когато са известни, а във всички останали случаи се подхожда по същия начин, както по отношение на първоначалната информация; както и
 - б) в достатъчен срок, за да се позволи на такива доставчици да променят и отново да подадат изменените оферти, по целесъобразност.

ЧЛЕН 218

Срокове

Съобразно собствените си нужди възложителят предоставя достатъчно време на доставчиците да изготвят и подадат заявления за участие и валидни оферти, като взема предвид такива фактори като характера и сложността на поръчката, степента на очакваното използване на подизпълнители, както и времето за пристигане на оферти от чужбина и от собствената територия в случаите, когато не са използвани електронни средства. Тези срокове, включително и евентуалното им удължаване, са еднакви за всички заинтересовани или участващи доставчици. Приложимите срокове са посочени в допълнение 6 (Срокове) към приложение XVI.

ЧЛЕН 219

Договаряне

1. Всяка страна може да предвиди нейните възложители да осъществяват възлагане на поръчки чрез процедура на договаряне в следните случаи:
 - a) в контекста на поръчки, за които те са изразили такова намерение в обявленето за предстояща поръчка; или

- б) ако от оценката е видно, че никоя оферта не е явно най-изгодната с оглед на конкретните критерии за оценка, посочени в обявленията или в тръжната документация.

2. Възложителят:

- a) гарантира, че всяко изключване на доставчици, които участват в преговорите, се извършва в съответствие с критериите за оценка, определени в обявленията или в тръжната документация; и
- б) в случаите, когато преговорите са приключили, предоставя общ срок за останалите доставчици, в който те да представят нови или изменени оферти.

ЧЛЕН 220

Използване на ограничена процедура за възлагане на поръчка
или други равностойни процедури

1. При условие че процедурата за възлагане на поръчка не се използва с цел избягване на конкуренция или за защита на местните доставчици, даден възложител може да възлага договори чрез ограничена процедура или други равностойни процедури при следните обстоятелства:

- a) когато,
- i) не са подадени оферти или нито един доставчик не е подал заявление за участие;

- ii) нито една от подадените оферти не отговаря на съществените изисквания в тръжната документация;
 - iii) нито един доставчик не отговаря на условията за участие; или
 - iv) подадените оферти тайно са съгласувани,
- при условие че изискванията в тръжната документация не се изменят съществено;
- б) когато стоките или услугите могат да бъдат предоставени само от определен доставчик и не съществуват разумни алтернативи или заместващи стоки или услуги, тъй като става въпрос за произведения на изкуството или поради съображения, свързани със закрилата на изключителни права върху интелектуална собственост, каквито са патентите или авторските права, или защитена информация, или когато не е налице конкуренция поради технически причини;
 - в) за допълнителни доставки от първоначалния доставчик на стоки и услуги, които не са били включени в първоначалната поръчка, когато промяна на доставчика за такива допълнителни стоки или услуги:
 - i) не може да се извърши поради икономически или технически причини, като изисквания за взаимозаменяемост или оперативна съвместимост със съществуващо оборудване, софтуер, услуги или инсталации, предоставени по първоначалната поръчка; както и
 - ii) би предизвикала значително неудобство или съществено дублиране на разходите на възложителя;

- г) за стоки, закупени на стоков пазар;
- д) когато възложителят придобива прототип или първоначална стока или услуга, разработени по негово искане в хода на или по конкретен договор за изследване, експериментиране, проучване или оригинална разработка. Когато такива договори са били изпълнени, за последващите поръчки за стоки или услуги се прилага настоящият дял;
- е) когато непредвидени обстоятелства са наложили допълнителни строителни услуги, които не са били включени в първоначалната поръчка, но които попадат в обхвата на целите на първоначалната тръжната документация, за завършване на описаните в нея строителни услуги. При все това общата стойност на възложените поръчки за допълнителни строителни услуги не може да надвишава петдесет процента от стойността на първоначалната поръчка;
- ж) доколкото е абсолютно необходимо, когато поради неотложност, дължаща се на събития, които възложителят не би могъл да предвиди, стоките или услугите не биха могли да се получат навреме посредством открита процедура и използването на открита процедура би причинило сериозна вреда за възложителя, за неговите отговорности по програмата или за страната;
- з) когато даден договор е възложен на лице, спечелило конкурс за проект, при условие че конкурсът е бил организиран по начин, който е в съответствие с принципите в настоящия дял, и че участниците са оценявани от независима комисия с оглед на възлагането на договор за проектиране на спечелилото конкурса лице; или

- и) в случаите, установени от всяка от страните в раздел Е (Общи бележки) от допълнение 1 (Обхват) към приложение XV.
2. Възложителят води протоколи или изготвя писмени доклади, които предоставят конкретна обосновка за всяка възложена поръчка по параграф 1.

ЧЛЕН 221

Електронни търгове

Когато възложителят възnamерява да проведе процедура за възлагане на попадаща в обхвата поръчка като използва електронен търг, той предоставя на всеки участник преди началото на електронния търг:

- a) метода на автоматична оценка, включително математическата формула, основана на критериите за оценка, определени в тръжната документация, която ще бъде използвана за автоматичното класиране или прекласиране по време на търга;
- b) резултатите от всяка първоначална оценка на елементите на неговата оферта, когато договорът се възлага въз основа на критерия за най-изгодната оферта, и
- c) всяка друга подходяща информация, свързана с провеждането на търга.

ЧЛЕН 222

Разглеждане на оферти и възлагане на договори

1. Възложителят получава, отваря и разглежда всички оферти съгласно процедури, които гарантират справедливостта и безпристрастността при процеса на възлагане на поръчка, както и поверителността на офертите.
2. За да бъде взета предвид дадена оферта с оглед на възлагането, тя трябва да е в писмена форма и в момента на отварянето да отговаря на съществените изисквания, определени в тръжната документация и, когато това е приложимо, в обявленията, както и да е от доставчик, който отговаря на условията за участие.
3. Освен ако възложителят е определил, че възлагането на даден договор противоречи на обществения интерес, възложителят възлага договора на доставчика, за когото е установил, че е способен да изпълни условията на договора и който, единствено въз основа на критериите за оценка, посочени в обявленията и тръжната документация, е подал най-изгодната оферта, или в случай че цената е единственият критерий — е предложил най-ниската цена.
4. Когато възложителят получи оферта с цена, която е много по-ниска от цените в другите подадени оферти, той може да провери с помощта на доставчика дали последният изпълнява условията за участие и дали е способен да изпълни условията на договора.

ЧЛЕН 223

Прозрачност на информацията относно процедурата за възлагане на поръчка

1. Възложителят своевременно информира участващите доставчици за своите решения относно възлагането на поръчка, като при поискване прави това писмено. При условие че са спазени разпоредбите на член 224, параграфи 2 и 3 възложителят при поискване предоставя на доставчика, който не е бил избран, обяснение за основанията, поради които възложителят не е избрали неговата оферта, и за относителните предимства на офертата на избрания доставчик.
2. След възлагането на всяка поръчка, попадаща в обхвата на настоящия дял, възложителят публикува възможно най-скоро, при спазване на сроковете, установени в законодателството на всяка страна, обявление в подходящо печатно или електронно издание, посочено в допълнение 3 (Средства за публикуване на обявленията) към приложение XVI. Когато се използва само електронно средство, информацията трябва да остане лесно достъпна през разумен период от време. Обявленето включва най-малко информацията, определена в допълнение 7 (Обявления за възлагане) към приложение XVI.

ЧЛЕН 224

Разгласяване на информация

1. Всяка страна предоставя своевременно по искане на другата страна цялата информация, която е от значение във връзка с възлагането на попадаща в обхвата поръчка, за да се установи дали процедурата за възлагане на поръчката е проведена в съответствие с правилата на настоящия дял. В случаите, в които разгласяването на тази информация би засегнало конкуренцията в бъдещи процедури за възлагане на поръчки, страната, която получава тази информация, няма право да я разгласява пред никой доставчик, освен след допитването до, и със съгласието на страната, която е предоставила информацията.
2. Независимо от всички други разпоредби на настоящия дял дадена страна, включително и нейните възложители, не предоставят на нито един доставчик информация, която може да наруши лоялната конкуренция между доставчиците.
3. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не може да се тълкува като изискване към страна, включително и нейните възложители, органи и контролни органи, да разгласяват поверителна информация, когато разгласяването би попречило на правоприлагането; би могло да наруши лоялната конкуренция между доставчиците; би засегнало законните търговски интереси на отделни лица, включително закрилата на интелектуална собственост; или по някакъв друг начин би било в противоречие с обществените интереси.

ЧЛЕН 225

Вътрешни процедури за контрол

1. Всяка страна установява или поддържа навременни, ефективни, прозрачни и недискриминиращи процедури за административен или съдебен контрол, посредством които доставчик може да направи оспорване във връзка със задълженията на някоя от страните и нейните възложители по настоящия дял, които могат да възникнат в контекста на попадаща в обхвата поръчка, от която доставчикът е или е бил заинтересован. Процедурните правила за всички форми на оспорване са в писмена форма и се оповестяват публично.
2. Всяка страна може да предвиди в своето вътрешно законодателство, че при жалба от доставчик във връзка с попадаща в обхвата поръчка, тя насърчава своя възложител и доставчика да търсят решение по жалбата посредством консултации. Възложителят извършва безпристрастно и навременно разглеждане на всяка такава жалба по начин, който не влияе отрицателно върху участието на доставчика в текущи или бъдещи процедури за възлагане на поръчки или върху правото му да изисква мерки за отстраняване на нарушението по реда на производствата за административен или съдебен контрол.
3. На всеки доставчик се предоставя достатъчен срок да подготви и направи оспорване, като този срок в никакъв случай не трябва да е по-малък от десет дни от момента, в който основанието за оспорване е станало известно или са налице разумни основания да се предполага, че то е станало известно на доставчика.

4. Всяка страна създава или определя най-малко един безпристрастен административен или съдебен орган, който е независим от нейните възложители и който да приема и разглежда оспорване, направено от доставчик във връзка с попадаща в обхвата поръчка.
5. Когато оспорването се разглежда първо от орган, различен от органа, посочен в параграф 4, страната осигурява възможност на доставчика да обжалва първоначалното решение пред безпристрастен административен или съдебен орган, който е независим от възложителя на оспорваната поръчка. Несъдебен контролен орган подлежи на съдебен контрол или прилага процедури, които гарантират, че:
- a) възложителят отговаря писмено на оспорването и предоставя всички съответни документи на контролния орган;
 - b) участниците в производството (наричани по-нататък „участниците“) разполагат с правото да бъдат изслушани преди контролният орган да се произнесе с решение по оспорването;
 - c) участниците разполагат с правото да бъдат представлявани и придружавани;
 - d) участниците имат достъп до всички процедури; и
 - e) решения или препоръки по оспорвания от страна на доставчици се произнасят в разумен срок, в писмена форма, като се излагат основанията за всяко решение или препоръка.

6. Всяка страна приема или запазва процедури, които гарантират:
 - a) своевременни временни мерки за запазване на възможността на доставчика да участва в процедурата за възлагане на поръчката. Такива временни мерки могат да доведат до спиране на процедурата за възлагане на поръчка. Процедурите могат да предвиждат, че при вземането на решение дали да се прилагат такива мерки, могат да се вземат предвид значителните неблагоприятни последици за засегнатите интереси, включително обществения интерес. Основанията за бездействие се посочват писмено; и
 - б) действие по отстраняване на нарушението или обезщетяване на претърпените вреди или пропуснатите ползи, в съответствие със законодателството на всяка страна, когато контролният орган е установил, че е налице нарушение или неизпълнение по смисъла на параграф 1.

ЧЛЕН 226

Изменения и поправки в обхвата

1. ЕС като страна по споразумението извършва изменения и поправки в обхвата чрез двустранни преговори с всяка съответна република от ЦА като страна по споразумението. Обратно, всяка република от ЦА като страна по споразумението извършва изменения и поправки на обхвата чрез двустранни преговори с ЕС като страна по споразумението.

Когато дадена страна възnamерява да измени обхвата на поръчките съгласно настоящия дял, тя:

- a) уведомява писмено другата страна или страни; и
 - b) включва в уведомлението предложение до другата страна за подходящи компенсаторни корекции с цел запазване на обхвата на сходно със съществуващото преди изменението равнище.
2. Независимо от разпоредбите на параграф 1, буква б) не е необходимо дадена страна да предоставя компенсаторни корекции, когато:
- a) въпросното изменение е незначителна промяна или представлява поправка от чисто формално естество; или
 - b) предложеното изменение се отнася за субект, върху който страната действително е прекратила своя контрол или влияние.

Страните могат да правят незначителни изменения или поправки от чисто формално естество по отношение на установения от тях обхват съгласно настоящия дял в съответствие с разпоредбите на дял XIII (Специфични задачи в областта на търговията на органите, създадени с настоящото споразумение) на част IV от настоящото споразумение.

3. Ако ЕС като страна по споразумението или съответната република от ЦА като страна по споразумението не е съгласен(на), че:

- a) корекцията, предложена съгласно параграф 1, буква б), е подходяща за запазване на сходно равнище на взаимно договорен обхват;
- б) предложението изменение е незначителна промяна или представлява поправка съгласно параграф 2, буква а); или
- в) предложеното изменение се отнася за субект, върху който страната действително е прекратила своя контрол или влияние съгласно параграф 2, буква б),

той(тя) трябва да възрази писмено в срок от тридесет дни от получаването на уведомлението, посочено в параграф 1, като в противен случай се счита, че се е съгласил(а) с корекцията или предложеното изменение, включително за целите на дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение.

4. Когато съответните страни са постигнали съгласие относно предложеното изменение, поправка или незначителна промяна, включително когато не е направено възражение в тридесетдневния срок съгласно параграф 3, измененията се извършват в съответствие с разпоредбите на параграф 6.

5. ЕС като страна по споразумението и всяка република от ЦА като страна по споразумението могат по всяко време да започнат двустранни преговори във връзка с разширяването на взаимно предоставения по силата на настоящия дял достъп до пазара, в съответствие със съответните институционални и процедурни разпоредби, предвидени в настоящото споразумение.

6. Съветът за асоцииране изменя съответните части на раздели А, Б или В на допълнение 1 (Обхват) към приложение XVI, за да отрази всяко едно изменение, за което е постигнато съгласие между страните, техническа поправка или незначително изменение.

ЧЛЕН 227

Сътрудничество и техническа помощ в областта на държавните поръчки

Страните се договарят, че е в тяхен общ интерес да насърчават взаимното сътрудничество и инициативите за техническа помощ по въпроси, свързани с държавните поръчки. В този смисъл страните са набелязали редица дейности по сътрудничество, които са изложени в член 58 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ДЯЛ VI

ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ГЛАВА 1

ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 228

Цели

Целите на настоящия дял са:

- a) осигуряване на подходяща и ефективна закрила на правата върху интелектуална собственост на териториите на страните, като се отчете икономическото положение и социалните или културните потребности на всяка страна;
- б) насърчаване и поощряване на трансфера на технологии между двата региона, за да се даде възможност за създаването на значима и жизнеспособна технологична база в републиките от ЦА като страна по споразумението; и

- в) насърчаване на техническото и финансовото сътрудничество в областта на правата върху интелектуална собственост между двата региона.

ЧЛЕН 229

Естество и обхват на задълженията

1. Страните гарантират адекватно и ефективно прилагане на международните договори в сферата на интелектуалната собственост, по които са страни, включително Споразумението на СТО за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (наричано по-нататък „Споразумението ТРИПС“). Разпоредбите на настоящия дял допълват и допълнително уточняват правата и задълженията между страните съгласно Споразумението ТРИПС и други международни договори в сферата на интелектуалната собственост.
2. В областта на интелектуална собственост и обществено здраве:
 - a) страните признават значението на Декларацията от Доха относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве, приета на 14 ноември 2001 г. от министерската конференция на Световната търговска организация. При тълкуването и упражняването на правата и задълженията по настоящия дял страните гарантират съответствие с тази декларация;

- 6) страните допринасят за прилагането и спазването на Решението на Общия съвет на СТО от 30 август 2003 г. за прилагането на параграф 6 от Декларацията от Доха относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве, както и Протокола за изменението на Споразумението ТРИПС, приет на 6 декември 2005 г. в Женева.
- 3.a) За целите на настоящото споразумение правата върху интелектуалната собственост включват авторски права, включително авторско право върху компютърни програми и бази данни и други сродни права; правата, свързани с патенти; търговски марки; търговски наименования; промишлени дизайнни; дизайн на разположението (топографии) на интегрални схеми, географски означения, в това число наименования за произход, растителни сортове и закрила на неразгласена информация;
- 6) за целите на настоящото споразумение закрила по отношение на нелоялна конкуренция ще се предоставя в съответствие с член 10 *bis* от Парижката конвенция за закрила на индустриталната собственост (Стокхолмски акт от 1967 г.) (наричана по-нататък „Парижката конвенция“).
4. Страните признават суверенното право на държавите върху техните природни ресурси и достъпа до техните генетични ресурси в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за биологичното разнообразие (1992 г.). Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка страните да приемат или поддържат мерки за насърчаване на опазването на биологичното разнообразие, устойчивото използване на неговите компоненти и справедливото и равноправно поделяне на ползите, произтичащи от използването на генетични ресурси, в съответствие с разпоредбите на тази конвенция.

5. Страните признават значението на зачитането, опазването и поддържането на познанията, открытията и практиките на коренното население и местните общини, които включват традиционни практики, свързани с опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие.

ЧЛЕН 230

Третиране „най-благодетелствана нация“ и национално третиране

В съответствие с членове 3 и 4 от Споразумението ТРИПС и съгласно изключенията, предвидени в тези разпоредби, всяка страна предоставя на гражданите на другата страна:

- a) третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на собствените ѝ граждани във връзка със закрилата на интелектуалната собственост; и
- б) всяко преимущество, облага, привилегия или имунитет, което тя предоставя на гражданите на всяка друга държава във връзка със защитата на интелектуалната собственост.

ЧЛЕН 231

Трансфер на технологии

1. Страните се договарят да обменят становища и сведения относно своите практики и политики, засягащи трансфера на технологии, както в рамките на съответните си региони, така и с трети държави с оглед създаването на мерки за улесняване на информационните потоци, деловите партньорства, лицензирането и сключването на договори с подизпълнители. Специално внимание се отделя на условията, необходими за създаване на подходяща среда, позволяваща извършването на трансфер на технологии между страните, включително, наред с друго, и на въпросите като развитието на човешкия капитал и правната рамка.
2. Страните признават значението на образоването и професионалното обучение за трансфера на технологии, който може да се постигне чрез програми за обмен между академичните, професионалните и/или деловите среди, чиято цел е предаването на познания между страните³³.
3. Страните приемат по целесъобразност мерки за предотвратяване на или контрол върху лицензионните практики или условията в сферата на правата върху интелектуална собственост, които биха могли да повлият отрицателно на международния трансфер на технологии и които представляват злоупотреба с права върху интелектуална собственост от страна на техните притежатели, или злоупотреба с явно неравностойно положение по отношение на информираността при договарянето на лицензи.

³³ ЕС като страна по споразумението поощрява идеята академичните обмени да бъдат осъществени под формата на безвъзмездни средства, а професионалните и деловите обмени да бъдат проведени под формата на стажове в организации на Европейския съюз, съдействие на ММСП, развитие на иновативни промишлени сектори и създаване на професионални центрове, така че придобитите познания да могат да бъдат приложени в региона на Централна Америка.

4. Страните признават значението на създаване на механизми за укрепване и насърчаване на инвестирането в републиките от ЦА като страна по споразумението, по-специално в секторите на иновациите и високите технологии. ЕС като страна по споразумението полага максимални усилия да предложи на институциите и предприятията на нейна територия стимули, чиято цел е да се насърчава и благоприятства трансфера на технологии към институциите и предприятията на републиките от ЦА като страна по споразумението по начин, който им позволява да създадат жизнеспособна технологична база.

5. Действията, описани за постигане на целите, установени в настоящия член, са посочени в член 55 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 232

Изчерпване на правата

Страните имат право да създават свой собствен режим за изчерпването на правата върху интелектуална собственост при спазване на разпоредбите на Споразумението ТРИПС.

ГЛАВА 2

СТАНДАРТИ ОТНОСНО ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

РАЗДЕЛ А

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

ЧЛЕН 233

Предоставена закрила

Страните се задължават да спазват:

- a) Международната конвенция за закрила на артистите–изпълнители, продуцентите на звукозаписи и излъчващите организации (Рим, 1961 г.) (наричана по-нататък „Римската конвенция“);
- б) Бернската конвенция за закрила на литературните и художествените произведения (1886 г., последно изменена през 1979 г.) (наричана по-нататък „Бернската конвенция“);

- в) Договора на Световната организация за интелектуална собственост за авторското право (Женева, 1996 г.) (наричан по-нататък „ДАП“); както и
- г) Договора на Световната организация за интелектуална собственост за изпълненията и звукозаписите (Женева, 1996 г.) (наричан по-нататък „ДИЗ“).

ЧЛЕН 234

Времетраене на авторските права

Страните се договарят, че за изчисляването на срока на закрила на авторските права, по отношение на закрилата на литературни и художествени произведения се прилагат правилата, установени в членове 7 и 7bis от Бернската конвенция, при условие че минималната продължителност на сроковете на закрила, посочена в член 7, алинеи 1, 2, 3 и 4 от Бернската конвенция, е седемдесет години.

ЧЛЕН 235

Времетраене на сродните права

Страните се договарят, че за изчисляването на срока на закрила на правата на артистите-изпълнители, продуцентите на звукозаписи и изльчващите организации се прилагат разпоредбите, установени в член 14 от Римската конвенция, при условие че минималната продължителност на сроковете на закрила, определена в член 14 от Римската конвенция, е петдесет години.

ЧЛЕН 236

Колективно управление на правата

Страните признават значението на дейността на организации за колективно управление и създаването на режими между тях с цел взаимно гарантиране на по-лесния достъп и по-лесното доставяне на съдържание между териториите на страните и постигане на високо равнище на развитие при изпълнението на техните задачи.

ЧЛЕН 237

Излъчване и публично съобщаване³⁴

1. За целите на настоящата разпоредба публично съобщаване на изпълнение или звукозапис означава предаването до публиката чрез всякакви средства, с изключение на излъчване, на звук от изпълнение или възпроизведен звук, записан под формата на звукозапис. За целите на настоящия член, „публично съобщаване“ включва звук или възпроизведен звук, записан под формата на звукозапис, който може да бъде слушан от публиката.
2. В съответствие с националното законодателство страните предоставят на артистите-изпълнители изключителното право да разрешават или забраняват излъчването и публичното съобщаване на своите изпълнения, освен ако самото изпълнение вече представлява излъчено изпълнение или е направено от звукозапис.
3. Артистите-изпълнители и продуцентите на звукозаписи притежават правото на еднократно справедливо възнаграждение за прякото или непрякото използване на публикувани с търговска цел звукозаписи за излъчване или за какъвто и да е вид публично съобщаване. Страните могат да определят условия относно разпределението на това възнаграждение между двете категории притежатели на права, ако не е налице договореност между артистите-изпълнители и продуцентите на звукозаписи.

³⁴ Всяка страна може да поддържа резервите, направени по Римската конвенция и ДИЗ във връзка с правата, предоставени по настоящия член, като това няма да се тълкува като нарушение на настоящата разпоредба.

4. Страните предоставят на излъчващите организации изключителното право да разрешават или забраняват повторното излъчване по безжичен път на своите предавания, както и публичното съобщаване на своите телевизионни предавания, ако такова разпространяване се извършва на обществено достъпни места срещу заплащане на входна такса.

5. В своето законодателство страните могат да предвидят ограничения или изключения от правата, посочени в параграфи 2, 3 и 4 само в определени специални случаи, които не са в противоречие с обичайното използване на обекта на правата и не накърняват неоснователно законните интереси на притежателите на правата.

РАЗДЕЛ Б

ТЪРГОВСКИ МАРКИ

ЧЛЕН 238

Международни споразумения

Европейският съюз и републиките от ЦА като страна по споразумението полагат всички разумни усилия за:

- a) ратифициране или присъединяване към Протокола относно Мадридската спогодба за международна регистрация на марките (Мадрид, 1989 г.); и

- б) спазване на Договора за правото в областта на търговските марки (Женева, 1994 г.).

ЧЛЕН 239

Процедура по регистрация

ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението осигуряват система за регистрация на търговски марки, в която всяко окончателно решение, взето от съответната администрация за търговските марки, е надлежно обосновано и в писмена форма. При функционирането на такава система основанията за отказ на регистрация на търговска марка се съобщават писмено на заявителя, който ще има възможността да оспори такъв отказ и да обжалва окончателния отказ по съдебен ред. ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението също така въвеждат възможността за подаване на възражения по заявки за търговски марки. Процедурите по възражения са състезателни.

ЧЛЕН 240

Общоизвестни търговски марки

Член 6 *bis* от Парижката конвенция се прилага, *mutatis mutandis*, по отношение на стоки или услуги, които не са идентични или подобни на обозначените с общоизвестна търговска марка стоки или услуги, при условие че използването на такава търговска марка по отношение на тези стоки или услуги показва наличието на връзка между стоките или услуги и притежателя на търговската марка и при условие че съществува вероятност интересите на притежателя на търговската марка да бъдат накърнени от такова използване. С цел постигането на по-голяма сигурност страните могат също така да приложат тази закрила по отношение на нерегистрирани общоизвестни търговски марки.

ЧЛЕН 241

Изключения от правата, произтичащи от търговска марка

Страните могат да установят ограничен брой изключения от правата, произтичащи от търговска марка, като например добросъвестното използване на описателни термини. При тези изключения следва да се отчита законният интерес на притежателя на регистрираната търговска марка и на трети лица.

РАЗДЕЛ В
ГЕОГРАФСКИ ОЗНАЧЕНИЯ

ЧЛЕН 242

Общи разпоредби

1. Следните разпоредби се прилагат по отношение признаването и закрилата на географските означения с произход от териториите на страните.
2. За целите на настоящото споразумение географските означения са означения, определящи дадена стока като произхождаща от територията на някоя от страните, район или местност в тази територия, когато дадено качество, известност или друга характеристика на стоката могат да се отдадат предимно на географския ѝ произход.

ЧЛЕН 243

Приложно поле и обхват

1. Страните потвърждават отново правата и задълженията, установени в част II, раздел 3 от Споразумението ТРИПС.
2. Разпоредбите на настоящия член се прилагат по отношение на географските означения на дадена страна, които подлежат на закрила в другата страна, само ако те са признати и обявени за такива в тяхната държава на произход.

ЧЛЕН 244

Система за закрила

1. Страните поддържат или са установили в своето законодателство система за закрила на географските означения до датата на влизане в сила на настоящото споразумение в съответствие с член 353, параграф 5 от част V.
2. Законодателството на страните съдържа следните елементи:
 - a) регистър, в който са вписани географските означения, закриляни на техните съответни територии;

- б) административна процедура, в рамките на която се установява, че географските означения определят дадена стока като произхождаща от определена територия, регион или местност в една от страните, когато дадено качество, известност или друга характеристика на стоката по същество се дължат на географския ѝ произход;
- в) изискване регистрираното наименование да съответства на конкретен продукт или продукти, за които е посочена продуктова спецификация, която може да бъде променяно единствено чрез надлежна административна процедура;
- г) разпоредби за контрол, прилагани спрямо производството на стока или стоки;
- д) право на всеки оператор, който е установлен в областта и подлежи на системата за контрол, да използва защитеното наименование, при условие че продуктът отговаря на съответната спецификация;
- е) процедура, включваща публикуване на заявката, която позволява да бъдат взети предвид законните интереси на предишните ползватели на наименованията, независимо дали тези наименования са защитени като форма на интелектуална собственост или не.

ЧЛЕН 245

Установени географски означения

1. До датата на влизане в сила на настоящото споразумение в съответствие с член 353, параграф 5 от част V, страните трябва³⁵:
 - a) да са приключили процедурите по подадени възражения и по разглеждане най-малко по отношение на географските означения, изброени в приложение XVII (Списък на наименованията, защитени като географски означения на територията на страните), за които не е подадено възражение или за които всяко възражение е отхвърлено на формални основания в хода на националните процедури по регистрация;
 - b) да са започнали да прилагат процедурите за закрила на географските означения, изброени в приложение XVII (Списък на наименованията, защитени като географски означения на територията на страните), и сроковете за подаване на възражения да са истекли по отношение на онези географски означения, изброени в приложение XVII, за които са били подадени възражения, а в хода на националните процедури по регистрация да е установено *prima facie*, че възраженията са основателни;
 - c) да предоставят закрила на географските означения, по отношение на които е предоставена закрила като такива, в съответствие с установленото в настоящото споразумение равнище на закрила.

³⁵ Задълженията, произтичащи от параграф 1, се считат за изпълнени, когато в хода на приложимите процедури за закрила на наименование като географско означение:

- a) с административния акт се отказва регистрацията на наименованието; или
- b) административният акт е оспорен пред инстанциите, установени във вътрешното законодателство на всяка от страните.

2. На своето първо заседание Съветът за асоцииране приема решение за включване в приложение XVIII (Зашитени географски означения) на всички наименования от приложение XVII (Списък на наименованията, защитени като географски означения на територията на страните), които са били защитени като географски означения след одобряването им от компетентните национални или регионални органи на страните.

ЧЛЕН 246

Предоставена закрила

1. Географските означения, които са изброени в приложение XVIII (Зашитени географски означения), както и добавените по реда на член 247, подлежат най-малко на закрила срещу:

- a) употребата на всякакви средства в наименованието или представянето на дадена стока, показващи или загатващи, че въпросната стока произхожда от географски район, различен от истинското ѝ място на произход, по начин, който подвежда масовия потребител относно географския произход на стоката;
- б) използването на защитено географско означение за едни и същи продукти, които не произхождат от обозначеното с въпросното географско означение място, дори когато е посочен истинският произход на стоките или защитеното наименование се използва в превод или се придружава от изрази като „стил“, „вид“, „имитация“, „подобие“ или сходни изрази;

- в) всяка друга практика, която подвежда потребителя по отношение истинския произход на продукта или всяко друго използване, което представлява акт на нелоялна конкуренция по начина, посочен в член 10 *bis* от Парижката конвенция.
2. Не може да се счита, че географско означение, на което е била предоставена закрила в една от страните по реда на член 245, е станало родово в тази страна, докато то е защитено като географско означение в страната, от която произхожда.
3. Когато географско означение съдържа в себе си наименование, считано за родово в някоя от страните, използването на това родово наименование за съответната стока в тази страна не се счита за противоречащо на настоящия член.
4. По отношение на географски означения, различни от вина и спиртни напитки, никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към някоя от страните да предотвратява продължителната и сходна употреба на конкретно географско означение на другата страна във връзка със стоките или услугите на някой(е) от нейните граждани или местни лица, използвали добросъвестно и продължително това географско означение по отношение на едни и същи или подобни стоки или услуги на територията на тази страна преди датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 247

Добавяне на нови географски означения

- Страните се договарят за възможността да добавят допълнителни географски означения за вина, спиртни напитки, селскостопански продукти и хранителни продукти, които да бъдат закриляни въз основа на правилата и процедурите, установени в настоящия дял, доколкото е приложимо.

След като компетентните национални или регионални органи одобрят тези географски означения, те се включват в приложение XVIII (Зашитени географски означения) в съответствие с приложимите правила и процедури на Съвета за асоцииране.

- За дата на подаване на заявката за закрила се счита датата на подаване до другата страна на искането за закрила на географско означение, при условие че са изпълнени формалните изисквания за такива заявки.

ЧЛЕН 248

Връзка между географски означения и търговски марки

1. Законодателството на страните гарантира, че по заявката за регистрация на търговска марка, която съответства на някое от изброените в член 246 обстоятелствата за подобни продукти³⁶, се постановява отказ, когато тази заявка за регистрация се подава след датата на подаване на заявката за регистрация на географско означение на съответната територия³⁷.
2. По подобен начин страните могат в съответствие със своето вътрешно или регионално законодателство да установят какви са основанията да бъде отказана закрилата на географски означения, включително и възможността да не се предостави закрила на географско означение, когато, предвид наличието на търговска марка, която има добра репутация или е общеизвестна, закрилата може да въведе в заблуждение потребителя по отношение на действителната идентичност на продукта.
3. Страните запазват правните средства, посредством които всяко физическо или юридическо лице, притежаващо законен интерес, може да поиска заличаването или отменянето на регистрацията на търговска марка или географско означение, като посочи основанията за това.

³⁶ За целите на настоящия член републиките от ЦА като страна по споразумението считат, че терминът „подобен продукт“ може да се разбира като „идентичен или объркващо сходен“.

³⁷ За ЕС като страна по споразумението датата на подаване на заявка за закрила е датата на влизане в сила на настоящото споразумение за наименованията, изброени в приложение XVII.

ЧЛЕН 249

Право на използване на географски означения

След предоставянето на закрила на географско означение съгласно настоящото споразумение в някоя от страните по него, различна от страната, от която то произхожда, използването на това защитено наименование не може да се регистрира от потребители в тази страна.

ЧЛЕН 250

Уреждане на спорове

Никоя страна не може да оспорва окончателното решение, постановено от национален или регионален компетентен орган, свързано с регистрирането или закрилата на географско указание по реда на дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение. Всеки иск срещу закрилата на географско означение се предявява пред наличните съдебни органи, предвидени в националното или регионалното законодателство на всяка страна.

РАЗДЕЛ Г

ПРОМИШЛЕН ДИЗАЙН

ЧЛЕН 251

Международни споразумения

Европейският съюз и републиките от ЦА като страна по споразумението полагат всички разумни усилия за присъединяване към Хагската спогодба за международно заявяване на промишлените образци (Женевски акт, 1999 г.).

ЧЛЕН 252

Изисквания за закрила

1. Страните предоставят закрила на независимо създадени дизайн, които са нови³⁸ или оригинални.
2. Даден дизайн се счита за нов, ако той съществено се различава от известни дизайн или съчетание от особености на известни дизайн.

³⁸ Когато това е предвидено от законодателството на дадена страна, може също така да бъде изискван и индивидуален характер на тези дизайн.

3. Закрилата на дизайните се осигурява чрез регистрация и предоставя изключителни права на притежателите в съответствие с разпоредбите на настоящия член. Всяка страна може да предвиди, че върху нерегистрираните дизайнни, които са общодостъпни, възникват изключителни права, но само ако оспорваното използване е в резултат от копиране на защитен дизайн.

ЧЛЕН 253

Изключения

1. Страните могат да предвидят ограничени изключения от закрилата на дизайн, при условие че такива изключения не са в необосновано противоречие с обичайното използване на защитените дизайн и не засягат излишно законните интереси на притежателя на защитения дизайн, като се взимат предвид законните интереси на трети лица.
2. Закрилата на промишления дизайн не се прилага за дизайнни, разработени основно по технически или функционални съображения.
3. Дизайнът не поражда права, когато противоречи на обществения ред или добрите нрави.

ЧЛЕН 254

Предоставени права

1. Притежателят на защитен дизайн има право да се противопоставя на производството, продажбата или вноса на изделия, в който е включен или към който е приложен защитен дизайн, от страна на трети лица без негово съгласие, когато изброените действия се извършват с търговска цел.
2. Освен това страните осигуряват ефективна закрила на промишлените дизайни с цел предотвратяване на действия, които неоправдано накърняват обичайното използване на дизайна или са несъвместими с принципите на лоялната търговска практика, по начин, който съответства на разпоредбите на член 10 *bis* от Парижката конвенция.

ЧЛЕН 255

Времетраене на закрилата

1. Времетраенето на закрилата, която може да бъде предоставяна в ЕС като страна по споразумението и в републиките от ЦА като страна по споразумението, е най-малко десет години. Всяка страна може да предвиди, че срокът на закрила за притежателя на права може да бъде подновяван за един или поредица от периоди с продължителност пет години, като този срок не може да превишава максималния срок на закрила, предвиден в законодателството на всяка от страните.
2. Когато дадена страна предвиди закрила на нерегистрирани дизайни, времетраенето на тази закрила е най-малко три години.

ЧЛЕН 256

Заличаване или отказ на регистрация

1. Регистрацията на даден дизайн може да бъде отказана или да бъде заличена при наличието на императивни и съществени основания, сред които, съгласно законодателството на всяка страна, могат да бъдат следните:
 - a) дизайнът не отговаря на определението по член 252, параграф 1;
 - б) притежателят няма права върху дизайна съгласно съдебно решение;
 - в) дизайнът е несъвместим с по-ранен дизайн, който е станал общодостъпен след датата на подаване на заявката, или ако се иска приоритет — след датата на приоритета на дизайна, и на който е предоставена закрила от дата, предхождаща посочената дата чрез регистрация на дизайн или заявка за регистрация на дизайн;
 - г) използван е отличителен знак в по-късен дизайн и правото на съответната страна, уреждащо този знак, дава правото на притежателя на права върху знака да забрани това използване;
 - д) дизайнът представлява непозволено използване на произведение, закриляно по силата на законодателството за авторското право на съответната страна;

- e) ако дизайнът представлява неправомерно използване на който и да е от елементите, изброени в член 6 *ter* от Парижката конвенция или на значки, емблеми и гербове, различни от попадащите в приложното поле на посочения член 6 *ter*, които са от особен обществен интерес в някоя от страните;
 - ж) ако разгласяването на промишления дизайн противоречи на обществения ред или добрите нрави.
2. Някоя от страните може да предвиди, като алтернатива на заличаването, възможност за ограничаване на използването на дизайн, по отношение на който е налице някое от основанията, посочени в параграф 1.

ЧЛЕН 257

Връзка с авторските права

Дизайн, който е защитен с право върху дизайн, регистриран в някоя от страните в съответствие с настоящия раздел, може също така да отговаря на условията за закрила съгласно законодателството за авторското право на тази страна от датата на създаване на дизайна или фиксирането му под някаква форма.

РАЗДЕЛ Д

ПАТЕНТИ

ЧЛЕН 258

Международни споразумения

1. Страните спазват Будапещенския договор за международно признаване депозита на микроорганизми за целите на патентната процедура (1977 г., изменен през 1980 г.).
2. Европейският съюз полага разумни усилия за спазване на Договора за патентното право (Женева, 2000 г.); а републиките от ЦА полагат разумни усилия, за да ратифицират или да се присъединят към горепосочения договор.

РАЗДЕЛ Е

СОРТОВЕ РАСТЕНИЯ

ЧЛЕН 259

Сортове растения

1. Страните предоставят закрила на сортовете растения посредством патенти или посредством ефективна система *sui generis*, или посредством съчетание от двете.
2. Страните постигат съгласие, че не съществува каквото и да било противоречие между закрилата на сортовете растения и възможността на някоя от страните да закриля и опазва своите генетични ресурси.
3. Страните имат правото да предвиждат изключения от изключителните права, предоставяни на селекционери, за да се позволи на земеделските стопани да съхраняват, използват и обменят защитен посевен или посадъчен материал от стопанствата.

ГЛАВА 3

УПРАЖНЯВАНЕ НА ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ЧЛЕН 260

Общи задължения

1. Страните потвърждават отново своите права и задължения по Споразумението ТРИПС и по-специално по част III от него и предвиждат следните допълнителни мерки, процедури и средства за правна защита, необходими за гарантиране на упражняването на правата върху интелектуална собственост.

Тези мерки, процедури и средства за правна защита са справедливи, пропорционални и безпристрастни, и не са ненужно сложни или скъпи, както и не налагат неразумни срокове или необосновани забавяния³⁹.

2. Тези мерки и средства за правна защита също така са ефективни и възпиращи и се прилагат по такъв начин, че да се избегне създаването на пречки пред законната търговия и да се осигури защита от злоупотреба с тях.

³⁹ За целите на членове 260—272 понятието „права върху интелектуалната собственост“ включва най-малко следните права: авторски права, включително авторско право върху компютърни програми и бази данни и други сродни права; права във връзка с патенти; търговски марки; промишлени дизайнни; дизайнни на разположението (топографии) на интегрални схеми, географски означения, растителни сортове, търговски наименования, доколкото те са защитени като изключителни права в съответното вътрешно законодателство.

ЧЛЕН 261

Лица, имащи право да търсят правна защита

Страните признават като лица, които имат право да изискват прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, посочени в настоящия раздел и в част III от Споразумението ТРИПС:

- a) притежателите на права върху интелектуална собственост в съответствие с разпоредбите на приложимото право; и
- b) федерации и сдружения, както и притежатели на изключителни лицензи и други надлежно упълномощени притежатели на лицензи, доколкото това се допуска от разпоредбите на приложимото право и е в съответствие с тях. Терминът „притежател на лиценз“ включва притежателят на едно или повече от изключителните права върху интелектуална собственост, които съществуват върху даден обект на интелектуалната собственост.

ЧЛЕН 262

Доказателства

Когато в подкрепа на твърдението си, че неговото право върху интелектуална собственост е било нарушено в търговски мащаби, притежател на права е предоставил разумно достъпните доказателства и е посочил доказателства, които са от значение за доказването на неговите твърдения и са на разположение на ответната страна, страните предприемат необходимите мерки, за да се предостави възможност на компетентните съдебни органи след направено искане в тази насока да разпоредят, когато това е целесъобразно и доколкото е предвидено в приложимото законодателство, ответната страна да предостави съответните доказателства, при спазване на принципите за защита на поверителната информация.

ЧЛЕН 263

Мерки за обезпечаване на доказателствата

По искане на страна, която в подкрепа на твърдението си, че принадлежащото ѝ право върху интелектуална собственост е било нарушено или е непосредствено застрашено от нарушаване, е представила разумно достъпните доказателства съдебните органи следва имат правомощието да разпоредят своевременни и ефективни привременни мерки за обезпечаване на доказателства, които са от значение във връзка с твърдяното нарушение, при спазване на принципите за защита на поверителната информация. Тези мерки могат да включват подробно описание, със или без вземане на мостри, или физическо изземване на стоките, с които се извършва нарушението, и, когато е уместно, на материалите и средствата, използвани за производството и/или разпространението на тези стоки, и свързаните с това документи. Тези мерки могат да бъдат предприети, ако е необходимо, без да бъде изслушана ответната страна, по-специално в случаите, когато всяко забавяне е вероятно да причини непоправима вреда на притежателя на правата или когато съществува явен риск от унищожаване на доказателствата.

ЧЛЕН 264

Право на информация

Страните могат да предвидят, че съдебните органи имат правомощието, освен когато това не съответства на тежестта на нарушението, да разпоредят нарушителят да уведоми притежателя на права за самоличността на трети лица, участващи в производството и разпространението на стоките или услугите, с които се извършва нарушението, както и за техните мрежи за разпространение.

ЧЛЕН 265

Привременни и обезпечителни мерки

1. Всяка страна предвижда, че нейните съдебни органи имат правомощието да постановяват привременни и обезпечителни мерки и своевременно да ги привеждат в изпълнение, за да предотвратяват непосредствено предстоящи нарушения на правата върху интелектуална собственост или да забраняват продължаването на твърдени нарушения. Тези мерки могат да бъдат постановени по искане на притежателя на права, *inaudita altera parte* или след изслушване на ответната страна, в съответствие със процесуалните норми на всяка страна.
2. Всяка от страните предвижда, че нейните съдебни органи имат правомощието да изискват от ищеща да представи всякакви доказателства, за които основателно може да се предполага, че са налице, така че да се уверят в достатъчна степен, че правото на молителя е нарушено или че е непосредствено застрашено от нарушаване, както и да разпоредят на молителя да предостави разумна гаранция или равностойно обезпечение в достатъчен размер, за да се защити ответникът и да се предотврати злоупотреба, и то по начин, който не възпрепятства неоснователно започването на такива производства.

ЧЛЕН 266

Мерки за преустановяване на нарушението

1. Всяка страна предвижда, че:
 - a) нейните съдебни органи имат правомощието по искане на молителя и без да се засяга обезщетението, дължимо на притежателя на права вследствие на нарушението, да разпоредят унищожаването на стоките, за които е установено, че са пиратски или фалшифицирани, или други подходящи мерки за окончателното изваждане на тези стоки от търговската мрежа;
 - b) нейните съдебни органи имат правомощието да разпоредят, когато е целесъобразно, материалите и средствата, основно използвани за производството или създаването на тези пиратски или фалшифицирани стоки, да бъдат унищожени без обезщетение от какъвто и да било вид, или, при изключителни обстоятелства, да бъдат отчуждени извън търговската мрежа по начин, който ограничава до минимум рисковете от по-нататъшни нарушения; при разглеждането на искания за мерки за преустановяване на нарушението съдебните органи на страната могат да вземат предвид, *inter alia*, тежестта на нарушението, както и интересите на трети лица, които произтичат от собственост, владение, договор или обезпечение.

2. Всяка от страните може да предвиди, че ако вътрешното законодателство допуска даряването с благотворителна цел на стоки с фалшифицирани търговски марки и стоки, с които се нарушават авторски и сродни права, даряването не може да бъде разпоредено от съдебните органи без разрешение от страна на притежателя на права, или че тези стоки могат да бъдат дарявани с благотворителна цел единствено при определени условия, които могат да бъдат установени съгласно вътрешното законодателство. Простото отстраняване на търговска марка, която е незаконно нанесена, в никакъв случай няма да бъде достатъчно, за да се разреши пускането на стоките в търговската мрежа, освен в случаите, уредени във вътрешното законодателство и други международни задължения.
3. При разглеждането на искания за мерки за преустановяване на нарушението страните могат да предоставят на своите съдебни органи правомощието да вземат предвид, *inter alia*, тежестта на нарушението, както и интересите на трети лица, които произтичат от собственост, владение, договор или обезпечение.
4. Съдебните органи разпореждат, че изпълнението на посочените мерки е за сметка на нарушителя, освен ако са налице изключителни обстоятелства.
5. В съответствие с вътрешното законодателство страните могат да предвидят други мерки за преустановяване на нарушението във връзка със стоки, по отношение на които е установено, че са пиратски или че са фалшифицирани, както и по отношение на материали и средства, основно използвани за създаването или производството на тези стоки.

ЧЛЕН 267

Обезщетение

Съдебните органи имат правомощието да разпоредят нарушителят да заплати на притежателя на права обезщетение, което е в достатъчен размер, за да поправи понесената от притежателя на права вреда поради нарушаване на неговото право върху интелектуална собственост от страна на нарушител, който съзнателно е участвал в нарушения или е имал достатъчно основания да съзнава участието си в тях. В подходящи случаи страните могат да предоставят на съдебните органи правомощието да разпоредят връщането на печалби и/или заплащане на предварително установено обезщетение, дори когато нарушителят не е участвал съзнателно в нарушения, нито е имал достатъчно основания да съзнава участието си в тях.

ЧЛЕН 268

Съдебни разноски

Страните гарантират, че направените от спечелилата страна разумни и съразмерни съдебни разноски и други разходи по правило се поемат от загубилата страна, освен ако това противоречи на принципа за справедливост, в съответствие с вътрешното законодателство.

ЧЛЕН 269

Публикуване на съдебните актове

Страните могат да предвидят, че по съдебни производства, образувани във връзка с нарушение на право върху интелектуална собственост, съдебните органи могат да разпоредят по искане на ищеща и за сметка на нарушителя подходящи мерки за разпространение на информацията във връзка с постановения акт, включително излагането му или неговото цялостно или частично публикуване. Страните могат да предвидят други допълнителни мерки за оповестяване, съобразно конкретните обстоятелства, включително и мащабно разгласяване.

ЧЛЕН 270

Презумпция за собственост

За целите на прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, предвидени в настоящия дял, за да могат притежатели на авторски или сродни права — при липса на доказателства за противното — да се считат за такива по отношение на обекта на закрила и следователно да имат право да започват производство във връзка с нарушените права, е достатъчно техните имена да фигурират върху произведението по обичайния начин.

ЧЛЕН 271

Санкции по наказателното право

Страните предвиждат наказателни производства и санкции, които се прилагат поне в случаите на умишлено фалшифициране на търговска марка или нарушаване на авторски права в търговски мащаби. Наличните средства за правна защита включват лишаване от свобода и/или имуществени санкции, които са достатъчни, за да осигурят възпиращ ефект, и които съответстват по размер на санкциите за престъпления със сходна тежест. В подходящи случаи наличните средства за правна защита включват също и изземване, конфискуване и унищожаване на стоките, които са резултат от извършеното нарушение, и на всички материали и средства, използвани основно за извършването на нарушението. Страните могат да предвидят наказателни производства и санкции, които да бъдат прилагани в други случаи на нарушаване на правата върху интелектуална собственост, по-специално когато нарушенията са извършени умишлено и в търговски мащаби.

ЧЛЕН 272

Ограничения на отговорността на доставчиците на услуги

Страните се договарят да запазят в сила предвидения понастоящем в тяхното съответно законодателство вид на ограниченията на отговорността на доставчиците на услуги, по-специално:

- a) за ЕС като страна по споразумението: ограниченията, предвидени в Директива 2000/31/EО относно електронната търговия;

- 6) за републиките от ЦА като страна по споразумението: ограниченията, приети във вътрешното законодателство с оглед на изпълнението на техните международни задължения.

Дадена страна може да забави въвеждането в действие на разпоредбите на настоящия член за срок до три години, който започва да тече от датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 273

Мерки на границите

1. Страните признават значението на сътрудничеството по митнически въпроси и поради това приемат задължението да насърчават правоприлагането от страна на митническите органи по отношение на стоки с фалшифицирани търговски марки и пиратски стоки, с които е извършено нарушение на авторски права, по-специално чрез обмен на информация и координация между митническите администрации на страните.
2. Освен ако не е предвидено друго в настоящата глава, страните приемат процедури, предоставящи възможност на притежателите на права, които имат сериозни основания да подозират, че може да бъде извършен внос, износ, реекспорт, въвеждане или напускане на митническата територия, поставяне под режим с отложено плащане или поставяне в свободна зона или в свободен склад на стоки, с които се нарушават права върху търговски марки или авторски права, да поискат писмено от компетентните административни или съдебни органи митническите органи да спрат допускането в свободно обращение или да задържат такива стоки. Счита се, че не съществува задължение тези процедури да се прилагат при вноса на стоки, пуснати на пазара в друга държава от притежателя на правото или с негово съгласие.

3. Всички права или задължения, установени в раздел 4 от Споразумението ТРИПС по отношение на вносителя, се прилагат също и по отношение на износителя или притежателя на стоките.
4. Всяка от страните предвижда, че нейните компетентни органи могат да предприемат гранични мерки *ex officio* в случаите на внос, износ и транзит.

ГЛАВА 4

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 274

Подкомитет по интелектуалната собственост

1. Страните създават Подкомитет по интелектуалната собственост в съответствие с член 348 и както е посочено в приложение XXI (Подкомитети) с цел наблюдение на прилагането на член 231 и раздел В (Географски означения) от глава 2 от настоящия дял.

2. Функциите на подкомитета включват:
- a) препоръчване на Комитета за асоцииране за одобрение от Съвета за асоцииране на изменения на списъка на географските означения, съдържащ се в приложение XVIII (Зашитени географски означения);
 - б) обмен на информация относно географски означения с цел да се обсъди тяхната закрила съгласно настоящото споразумение; както и относно географски означения, които вече не се ползват от закрила в тяхната държава на произход;
 - в) насърчаване на трансфер на технологии от ЕС като страна по споразумението към републиките от ЦА като страна по споразумението;
 - г) определяне на приоритетните области, в които следва да бъдат насочени инициативите, каквито са областите на трансфера на технологии, научноизследователските дейности и развитието на човешките ресурси;
 - д) водене на списък или регистър на програмите, дейностите или инициативите в областта на интелектуалната собственост, които са в ход, като се обръща особено внимание на трансфера на технологии;
 - е) представяне на всички съответни препоръки пред Комитета за асоцииране, свързани с въпроси от неговата компетентност; както и
 - ж) всички други въпроси, за които Комитетът за асоцииране издава нареддане.

ЧЛЕН 275

Сътрудничество и техническа помощ в областта на интелектуалната собственост

Страните се договарят, че е в тяхен общ интерес да насърчават взаимното сътрудничество и инициативите за техническа помощ по въпроси, свързани с настоящия дял. В този смисъл страните са набелязали редица дейностите по сътрудничество, които са изложени в член 55 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 276

Заключителни разпоредби

1. Панама може да забави въвеждането в действие на разпоредбите на член 233, букви в) и г); член 234; член 238, буква б); член 240; член 252, параграфи 1 и 2; член 255, параграф 2; член 256; член 258, параграф 1; член 259; член 266, параграф 4 и член 271 за срок до две години, който започва да тече от датата на влизане в сила на настоящото споразумение.
2. Панама се присъединява към Договора за патентно коопериране (Вашингтон, 1970 г., последно изменен през 2001 г.) в срок до две години, който започва да тече от датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ДЯЛ VII

ТЪРГОВИЯ И КОНКУРЕНЦИЯ

ЧЛЕН 277

Определения

За целите на настоящия дял:

1. „Законодателство в областта на конкуренцията“ означава:
 - a) за ЕС като страна по споразумението - членове 101, 102 и 106 от Договора за функционирането на Европейския съюз, Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета относно контрола върху концентрациите между предприятията, регламентите за прилагането им и измененията в тях;
 - b) за ЦА като страна по споразумението - Регламентът на Централна Америка за конкуренцията (наричан по-нататък „регламентът“), който се приема съгласно член 25 от *Protocolo al Tratado General de Integración Económica Centroamericana (Protocolo de Guatemala)* и член 21 от *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* (Гватемала, 2007 г.);

- в) до приемането на регламента в съответствие с член 279, „законодателство в областта на конкуренцията“ означава националното законодателство в областта на конкуренцията на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението, прието или запазено в сила в съответствие с член 279; и
 - г) всички промени, които могат да претърпят горните инструменти след влизане в сила на настоящото споразумение.
2. „Орган по въпросите на конкуренцията“ означава:
- а) за ЕС като страна по споразумението — Европейската комисия;
 - б) за ЦА като страна по споразумението — орган по въпросите на конкуренцията на Централна Америка, който ще бъде създаден и определен от ЦА като страна по споразумението в нейния регламент за конкуренцията; и
 - в) до създаването на органа по въпросите на конкуренцията на Централна Америка и до започването на неговата дейност в съответствие с член 279, „орган по въпросите на конкуренцията“ означава националните органи по въпросите на конкуренцията на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението.

ЧЛЕН 278

Принципи

1. Страните признават значението на свободната и ефективна конкуренция за своите търговски отношения. Страните признават, че антikonкурентните практики могат да засегнат нормалното функциониране на пазарите и преимущество от либерализацията на търговията.
2. Поради това страните се договарят, че изброените по-долу практики са несъвместими с настоящото споразумение, доколкото могат да засегнат търговията между тях:
 - a) споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, чийто цел или последици се изразяват в предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията⁴⁰, както е посочено в съответното им законодателство в областта на конкуренцията;
 - b) всяка злоупотреба от страна на едно или повече предприятия с господстващо положение, съществена пазарна мощ или значителен пазарен дял, както е посочено в съответното им законодателство в областта на конкуренцията; и
 - c) концентрации между предприятия, които възпрепятстват в значителна степен ефективната конкуренция, както е посочено в съответното им законодателство в областта на конкуренцията.

⁴⁰ С цел постигането на по-голяма сигурност настоящият параграф не може да се тълкува като ограничаващ обхвата на анализа, който ще бъде извършен в случаите на прилагане на споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики между предприятия, както е установено в националното законодателство на страните в областта на конкуренцията.

ЧЛЕН 279

Прилагане

1. Страните приемат или поддържат детайлно законодателство в областта на конкуренцията, което действа ефективно срещу антиконкурентните практики, посочени в член 278, параграф 2, букви а)—в). Страните създават или поддържат органи по въпросите на конкуренцията, които са определени и разполагат с достатъчно възможности за прозрачното и ефективно прилагане на законодателството в областта на конкуренцията.
2. Ако към датата на влизане в сила на настоящото споразумение, някоя от страните все още не е приела законодателство в областта на конкуренцията, както е посочено в член 277, параграф 1, буква а) или б), нито е определила орган по въпросите на конкуренцията, както е посочено в член 277, параграф 2, буква а) или б), тя прави това в срок от седем години. Когато този преходен период изтече, термините „законодателство в областта на конкуренцията“ и „орган по въпросите на конкуренцията“, посочени в настоящия дял означават само законодателството и органите съгласно определенията по член 277, параграф 1, буква а) и член 277, параграф 1, буква б) и член 277, параграф 2, буква а) и член 277, параграф 2, буква б).
3. Ако към датата на влизане в сила на настоящото споразумение, република от ЦА като страна по споразумението все още не е приела законодателство в областта на конкуренцията, както е посочено в член 277, параграф 1, буква в), нито е определила орган по въпросите на конкуренцията, както е посочено в член 277, параграф 2, буква в), тя прави това в срок от три години.
4. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не засяга правомощията, възложени от страните на съответните им регионални и национални органи за ефективното и съгласувано прилагане на съответното им законодателство в областта на конкуренцията.

ЧЛЕН 280

Публични предприятия и предприятия, на които са предоставени специални или изключителни права, включително определени монополи

1. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка република от ЦА като страна по споразумението или държава-членка на Европейския съюз да определя или поддържа публични предприятия, предприятия, на които са предоставени специални или изключителни права, или монополи съобразно съответно национално законодателство.
2. По отношение на субектите, посочени в параграф 1 по-горе, се прилага законодателството в областта на конкуренцията, доколкото това не представлява правна или фактическа пречка за изпълнението на специалните задачи, които са им възложени от република от ЦА като страна по споразумението или от държава-членка на ЕС като страна по споразумението.
3. Страните гарантират, че считано от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, няма да бъде упражнявана каквато и да било дискриминация⁴¹ от страна на тези субекти във връзка с условията, при които се закупуват или продават стоките или услугите; нито между физическите или юридическите лица от която и да е от страните, нито пък между стоки с произход от която и да е от страните.
4. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не засяга правата и задълженията на страните, установени в дял V (Държавни поръчки) от част IV от настоящото споразумение.

⁴¹ Дискриминация означава мярка, която не в съответствие с националното третиране, посочено в съответните разпоредби на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 281

Обмен на неповерителна информация и сътрудничество при правоприлагането

1. Органите по въпросите на конкуренцията могат да обменят неповерителна информация с цел улесняване на ефективното прилагане на своето съответно законодателство в областта на конкуренцията.
2. Органът по въпросите на конкуренцията на една от страните може да поискава сътрудничество от органа по въпросите на конкуренцията на другата страна по отношение на дейности по правоприлагане. Това сътрудничество не възпрепятства страните да вземат самостоятелни решения.
3. От никоя от страните не се изисква да съобщава информация на другата страна. В случай че някоя от страните реши да съобщи информация, тази страна може да не предостави информацията, ако нейното съобщаване е забранено със законови и подзаконови актове на страната, която притежава информацията, или ако това би било несъвместимо с нейните интереси. Дадена страна може да поиска съобщена съгласно настоящия член информация да се използва съгласно условията, които тя може да посочи.

ЧЛЕН 282

Сътрудничество и техническа помощ

Страните се договарят, че е в тяхен общ интерес да насърчават инициативите за техническа помощ по въпроси, свързани с политиката на конкуренция и прилагането на законодателството в областта на конкуренцията. Това сътрудничество се урежда в член 52 от дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 283

Уреждане на спорове

Страните не могат да използват процедурите за уреждане на спорове, уредени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение за въпроси, произтичащи от настоящия дял.

ДЯЛ VIII

ТЪРГОВИЯ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

ЧЛЕН 284

Контекст и цели

1. Страните припомнят Дневен ред 21 за околната среда и развитието от 1992 г., Плана за изпълнение от Йоханесбург за устойчиво развитие, приет през 2002 г. и Декларацията на министрите от Икономическия и социален съвет на ООН от 2006 г. относно постигането на пълна трудова заетост и достойни условия на труд. Страните потвърждават отново своя ангажимент да насырчават развитието на международната търговия по начин, който допринася за постигането на целта за устойчиво развитие, и да гарантират, че тази цел е включена и отразена на всяко равнище на техните търговски отношения. За тази цел страните признават значението на вземането под внимание на най-съществените интереси в икономически, социален и екологичен план не само на тяхното съответно население, но също така и на бъдещите поколения.
2. Страните потвърждават отново своя ангажимент за постигане на устойчиво развитие, чиито стълбове — икономическото развитие, социалното развитие и опазването на околната среда — са взаимообусловени и взаимоукрепващи се. Страните подчертават ползата от обсъждането на свързани с търговията социални и екологични въпроси като част от глобален подход към търговията и устойчивото развитие.

3. Страните се договарят, че в настоящия дял се включва подход на сътрудничество, основан на общи ценности и интереси, като се отчитат различията в тяхното равнище на развитие и съблудаването на текущите им и бъдещи потребности и стремежи.
4. Страните не могат да използват процедурите за уреждане на спорове, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение, нито пък механизма за медиация за нетарифни мерки, предвиден в дял XI (Механизъм за медиация за нетарифни мерки) от част IV от настоящото споразумение, по въпроси, произтичащи от настоящия дял.

ЧЛЕН 285

Правомощия за регулиране и равнища на закрила

1. Страните потвърждават отново, че те съблудават съответните си конституции⁴² и предвидените в тях правомощия за регулиране, за да определят собствените си приоритети за устойчиво развитие, да установят своите собствени вътрешни равнища на опазване на околната среда и социална закрила и да приемат или изменят съобразно с това съответните си закони и политики.

⁴² За ЕС като страна по споразумението това означава конституциите на държавите-членки на Европейския съюз, Договорът за Европейски съюз, Договорът за функциониране на Европейския съюз и Хартата на основните права на Европейския съюз.

2. Всяка от страните се стреми да гарантира, че нейните закони и политики предвиждат и насищават високи равнища на опазване на околната среда и закрила на трудовата заетост, като тези равнища са съобразени с нейните социални, екологични и икономически условия, и са в съответствие с международно признатите стандарти и споразумения, посочени в членове 286 и 287, по които тя е страна, и се стреми да усъвършенства тези закони и политики, при условие че те не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или необоснована дискриминация между страните или прикрито ограничаване на международната търговия.

ЧЛЕН 286

Многострани стандарти и споразумения в областта на труда

1. Като припомнят Декларацията на министрите от Икономическия и социален съвет на ООН от 2006 г. относно целите за пълна трудова заетост и достойни условия на труд, страните признават, че пълната и продуктивна трудова заетост и достойните условия на труд за всички, които включват социална закрила, основни принципи и права при работа и социален диалог, са ключови елементи на устойчивото развитие за всички държави и поради това те са приоритетна цел на международното сътрудничество. В този контекст страните потвърждават отново желанието си да насищават разработването на макроикономически политики по начин, благоприятстващ пълната и продуктивна трудова заетост и достойни условия на труд за всички, в това число мъже, жени и младежи, при пълно зачитане на основните принципи и права при работа, при условия на справедливост, равенство, сигурност и достойнство.

В съответствие със своите задължения, произтичащи от членството им в Международната организация на труда (МОТ), страните, потвърждават отново своите задължения да съблюдават, популяризират и прилагат добросъвестно и съгласно основополагащите актове на МОТ принципите относно основните права, които са предмет на основните конвенции на МОТ, а именно:

- a) свободата на сдружаване и ефективното признаване на правото на колективно трудово договаряне;
- б) премахването на всички форми на принудителен или задължителен труд;
- в) ефективното премахване на детския труд; и
- г) премахването на дискриминацията в областта на заетостта и професиите.

2. Страните потвърждават отново задълженията си да въведат ефективно в своите закони и практики основните конвенции на МОТ, съдържащи се в Декларацията на МОТ относно основните принципи и права на работното място от 1998 г., които са следните:

- a) Конвенция № 138 относно минималната възраст за приемане на работа;
- б) Конвенция № 182 относно забраната и незабавни действия за ликвидирането на най-тежките форми на детския труд;
- в) Конвенция № 105 относно премахването на принудителния труд ;

- г) Конвенция № 29 относно принудителния или задължителния труд;
- д) Конвенция № 100 за равенството в заплащането;
- е) Конвенция № 111 относно дискриминацията в областта на труда и професиите;
- ж) Конвенция № 87 за синдикалната свобода и закрилата на правото на синдикално организиране; и
- з) Конвенция № 98 за правото на организиране и на колективно договаряне.

3. Страните ще обменят информация помежду си относно положението в тях и относно постигнатия от тях напредък по отношение на ратифицирането на останалите конвенции на МОТ.

4. Страните подчертават, че на стандартите на труд никога не може да бъде правено позоваване за целите на защитата на търговията, нито пък могат да бъдат използвани по друг начин за такива цели, както и че е недопустимо да се поставя под въпрос сравнителното предимство на някоя от страните.

5. Страните се задължават да се консултират и сътрудничат помежду си, ако това е целесъобразно, по повод на свързаните с търговията въпроси на трудовата заетост, представляващи взаимен интерес.

ЧЛЕН 287

Многострани екологични стандарти и споразумения

1. Страните признават, че международното управление и международните споразумения в областта на околната среда са важни елементи за справяне с глобалните или регионалните проблеми в областта на околната среда, и подчертават необходимостта от засилване на взаимното съдействие между секторите на търговията и околната среда. Страните се задължават да се консултират и да си сътрудничат по отношение на свързаните с търговията въпроси в областта на околната среда, представляващи взаимен интерес.
2. Страните потвърждават отново своето задължение за ефективно въвеждане в техните закони и практики на многостраничните споразумения в областта на околната среда, по които те са страна, включително:
 - a) Монреалския протокол за веществата, които нарушават озоновия слой;
 - б) Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане;
 - в) Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители;
 - г) Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (наричана по-нататък „CITES“);

- д) Конвенцията за биологичното разнообразие;
- е) Протоколът от Картахена по биологична безопасност към Конвенцията за биологичното разнообразие; и
- ж) Протокола от Киото към Рамковата конвенция на Организацията на обединените нации по изменението на климата⁴³.

3. Страните се задължават да гарантират, че до датата на влизане в сила на настоящото споразумение са ратифицирали изменението към член XXI CITES, прието в Габороне (Ботсвана) на 30 април 1983 г.

4. Освен това страните се задължават, доколкото все още не са направили това, най-късно до датата на влизане в сила на настоящото споразумение да ратифицират и ефективно да прилагат Ротердамската конвенция относно процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди.

5. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като пречка за приемането или изпълнението от която и да било страна на мерки за прилагане на споразумения, посочени в настоящия член, при условие че тези мерки не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или необоснована дискриминация между държави, в които преобладават едни и същи условия, или средство за прикрито ограничаване на международната търговия.

⁴³ С цел постигането на по-голяма сигурност при позоваването на многострунни споразумения в областта на околната среда в член 287, параграф 2, се имат предвид протоколите, измененията, приложенията и поправките, ратифицирани от страните.

ЧЛЕН 288

Търговия, благоприятстваща устойчивото развитие

1. Страните потвърждават отново, че търговията следва да насърчава устойчивото развитие във всичките му измерения. В този контекст те признават ползата от международното сътрудничество в подкрепа на усилията за разработване на търговски схеми и практики за благоприятстване на устойчивото развитие и се споразумяват да работят съвместно в рамките на членове 288, 289 и 290 с цел разработване на подходи за сътрудничество, по целесъобразност.
2. Страните полагат усилия да:
 - a) обсъждат положенията, в които премахването или намаляването на пречките пред търговията би имало ползотворно влияние върху търговията и устойчивото развитие, по-специално при отчитане на взаимодействията между мерките в областта на околната среда и достъпа до пазара;
 - b) улесняват и насърчават търговията и преките чуждестранни инвестиции в екологични технологии и услуги, енергийно ефективни продукти и услуги и такива, свързани с енергия от възобновяеми източници, включително посредством справянето със свързаните с тях нетарифни пречки;

- в) улесняват и насърчават търговията с продукти, които отговарят на съображенията за устойчивост, включително и продукти, по отношение на които се прилагат схеми, като например схеми за справедлива и етична търговия, екомаркировка, производство на биологични стоки и такива схеми, които включват социална отговорност и отчетност на предприятията; и
- г) улесняват и насърчават разработването на практики и програми, които имат за цел да благоприятстват реализирането на подходящи икономически печалби от опазването и устойчивото използване на околната среда, например екотуризъм.

ЧЛЕН 289

Търговия с продукти на горското стопанство

За да насърчат устойчивото управление на горските ресурси, страните се задължават да работят съвместно за подобряване на управлението и прилагането на законодателството в областта на горите и да насърчават търговията със законни и устойчиви продукти на горското стопанство чрез инструменти, които могат да включват, *inter alia*: ефективно прилагане на CITES по отношение на застрашени дървесни видове; сертификационни схеми за устойчиво добити продукти на горското стопанство; регионални или двустранни споразумения за доброволно партньорство, свързани с прилагането на законодателството в областта на горите, управлението и търговията („FLEGT“).

ЧЛЕН 290

Търговия с рибни продукти

1. Страните признават необходимостта от насърчаване на устойчивото рибарство, което допринася за опазването на рибните запаси и за устойчивата търговия с рибни ресурси.
2. За тази цел страните се задължават да:
 - a) се присъединят към и ефективно да прилагат принципите на Споразумението за прилагане на разпоредбите на Конвенцията на ООН по морско право от 10 декември 1982 г. относно опазването и управлението на трансгранично преминаващи и далекомигриращи рибни запаси във връзка с устойчиво използване, опазване и управление на трансгранично преминаващи и далекомигриращи рибни запаси, международно сътрудничество между държавите, подпомагане на научните консултации и изследвания, упражняване на ефективен надзор и контрол и провеждане на ефективни проверки, както и задълженията на държавите на знамето и на пристанищните държави, включващи изпълнение и правоприлагане;
 - б) си сътрудничат със съответните регионални организации за управление на риболова, както и в техните рамки, за да предотвратяват незаконния, недеклариран и нерегламентиран („ННН“) риболов, включително чрез приемане на ефективни инструменти за прилагане на схеми за контрол и проверка с цел гарантиране на пълно съблудаване на мерките за опазване;

- в) обменят помежду си научни и неповерителни търговски данни, да обменят опит и най-добри практики в областта на устойчивото рибарство и като цяло, да насърчават устойчив подход към рибарството.
3. Доколкото все още не са направили това, страните се споразумяват да приемат мерки за държавен пристанищен контрол в съответствие със Споразумението на Организацията на обединените нации по прехрана и земеделие за мерките на пристанищната държава с цел предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов, за да приложат схеми за контрол и проверка, както и стимули и задължения за разумно, устойчиво управление на рибарството и крайбрежната околнна среда в дългосрочен план.

ЧЛЕН 291

Запазване на равнищата на закрила

1. Страните признават, че е нецелесъобразно да насърчават търговията или инвестициите посредством намаляване на равнищата на закрила, предоставени във вътрешното законодателство в областта на околната среда и във вътрешното трудово законодателство.
2. Никоя от страните няма право да се отказва от прилагането или да се отклони, или да предлага да се откаже от прилагането или да се отклони от своето трудово законодателство или своето законодателство в областта на околната среда по начин, който засяга търговията, или като мярка за насърчаване на установяването, придобиването, разширяването или запазването на инвестиция или инвеститор на своята територия.

3. Страните са длъжни да прилагат ефективно своето законодателство в областта на околната среда и своето трудово законодателство, така че да не се засягат търговията или инвестициите между тях.

4. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не може се тълкува като предоставяща правомощия на органите на някоя от страните да предприемат действия по правоприлагане на територията на другата страна.

ЧЛЕН 292

Научни данни

Страните признават, че при изготвянето и прилагането на мерки, насочени към опазването на околната среда или здравословните и безопасни условия на труд, е от значение да се взимат предвид научните и технически данни, както и съответните международни стандарти, насоки или препоръки, като същевременно признават, че когато съществува опасност от сериозни или непоправими вреди, липсата на пълна научна сигурност не може да се използва като основание за отлагането на мерките за опазване.

ЧЛЕН 293

Преглед на устойчивостта

Страните се задължават съвместно да извършват преглед, наблюдение и оценка на приноса на част IV от настоящото споразумение за устойчивото развитие, включително дейностите по сътрудничество съгласно член 302.

ЧЛЕН 294

Институционален механизъм и механизъм за наблюдение

1. Всяка страна определя служба в своята администрация, която изпълнява функцията на звено за контакт с цел прилагане на свързаните с търговията аспекти на устойчивото развитие. Към датата на влизане в сила на настоящото споразумение страните по него предоставят на Комитета за асоцииране пълни данни за връзка с техните звена за контакт.
2. Страните създават Съвет по търговията и устойчивото развитие⁴⁴, който включва ръководни органи от администрациите на всяка от страните. Преди всяко заседание на съвета страните си разменят информация относно самоличността и данните за връзка на своите съответни представители.

⁴⁴ Съветът по търговията и устойчивото развитие докладва за своите дейности на Комитета за асоцииране.

3. Съветът по търговията и устойчивото развитие провежда заседания през първата година след датата на влизане в сила на настоящото споразумение, а при необходимост и след това, за да наблюдава прилагането на настоящия дял, включително и дейностите по сътрудничество, предприети съгласно дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение. Решенията и препоръките на съвета се приемат по взаимно съгласие на страните и се оповестяват публично, освен когато съветът реши друго.
4. Всяка от страните свиква нови или се консултира със съществуващите консултивни групи по търговията и устойчивото развитие⁴⁵. На тези групи се възлагат задачите да изразяват становища и да правят препоръки във връзка със свързаните с търговията аспекти на устойчивото развитие и да съветват страните за това как по-добре да постигнат целите на настоящия дял.
5. Консултивните групи на страните включват независими представителни организации при балансирано представителство на заинтересовани страни в областта на икономиката, социалните въпроси и опазването на околната среда, включително, наред с други, организации на работодателите и работниците, стопански сдружения, неправителствени организации и местни публични органи.

⁴⁵ При упражняването на правото на страните да използват съществуващите консултивни групи за прилагането на разпоредбите на настоящия дял страните предлагат на съществуващите органи възможността за укрепване и развиване на извършваните от тях дейности с новите перспективи и сфери на дейност, предвидени в настоящия дял. За тази цел страните могат да използват съществуващите национални консултивни групи.

ЧЛЕН 295

Форум за диалог с гражданското общество

1. Страните се договарят да организират и улеснят между двета региона форум за диалог с гражданското общество за открит диалог при балансирано представителство на заинтересовани страни в областта на опазването на околната среда, икономиката и социалните въпроси. Форумът за диалог с гражданското общество провежда диалог, обхващащ аспектите на устойчивото развитие на търговските отношения между страните, както и относно начина, по който сътрудничеството може да допринесе за постигане на целите на настоящия дял. Форумът за диалог с гражданското общество провежда заседанията си веднъж годишно, освен ако не е договорено друго между страните⁴⁶.
2. Освен ако страните не се договорят друго, в рамките на всяко заседание на съвета ще се провежда сесия, по време на която неговите членове ще докладват за прилагането на настоящия дял пред форума за диалог с гражданското общество. На свой ред форумът за диалог с гражданското общество може да изразява своите възгледи и становища, за да насърчава диалога относно начина за по-добро постигане на целите на настоящия дял.

⁴⁶ С цел постигането на по-голяма сигурност на Форума за диалог с гражданското общество не се делегират изготвянето на политики и другите такива типични функции на държавно управление.

ЧЛЕН 296

Консултации на правителствено равнище

1. Всяка от страните може да поиска консултации с другата страна по всеки въпрос от взаимен интерес, който възникне по настоящия дял, като подаде писмено искане за това до звеното за контакт на другата страна. За да се предостави възможност за отговор на запитаната страна, то следва да съдържа информация, която е достатъчно конкретна, за да се представи въпроса ясно и обосновано, като се посочи спорния проблем и се направи обобщение на исканията съгласно настоящия дял. Консултациите започват скоро след подаване на искане за консултации от една от страните.
2. Участващите в консултациите страни полагат максимални усилия за постигане на взаимно приемливо решение по въпроса, като взимат предвид информацията, обменена между участващите в консултациите страни, и възможностите за сътрудничество по въпроса. По време на консултациите се отделя специално внимание на конкретни проблеми и интереси на развиващите се държави. Участващите в консултациите страни взимат предвид дейностите на МОТ или съответните многострани организации или органи в областта на околната среда, в които те членуват. Когато е приложимо, участващите в консултациите страни могат по взаимно съгласие да поискат консултация или съдействие от тези организации и органи или от всяко едно лице или орган, които те считат за подходящи, за да разгледат цялостно спорния въпрос.

3. Ако деветдесет дни след искането за консултация участваща в консултациите страна счете, че е необходимо въпросът да бъде допълнително обсъден, и освен когато участващите в консултациите страни се договорят друго, въпросът се отнася за разглеждане до Съвета по търговията и устойчивото развитие чрез представяне на писмено искане до звената за контакт на другите страни. Съветът по търговията и устойчивото развитие се свиква скоро с цел оказване на съдействие за постигане на взаимно приемливо решение. Ако счете за необходимо, Съветът по търговията и устойчивото развитие може да потърси помощ от експерти по разглеждания въпрос с цел улесняване на извършвания от него анализ.

4. Всяко решение, което участващите в консултациите страни постигнат по въпроса, се оповестява публично, освен когато Съветът по търговията и устойчивото развитие реши друго.

ЧЛЕН 297

Експертна група

1. Освен ако страните се договорят друго, една от участващите в консултациите страни може, след изтичането на шестдесет дни от отнасянето на въпроса до Съвета по търговията и устойчивото развитие, или, ако въпросът не е отнесен до съвета — след изтичането на деветдесет дни от предаването на искане за консултация съответно по член 296, параграфи 1 и 3, да поисква да бъде сформирана експертна група за разглеждането на въпроса, който все още не е бил разрешен в задоволителна степен посредством консултациите на правителствено равнище. Участващите в процедурата страни могат да представят становища пред експертната група.

2. Към датата на влизане в сила на настоящото споразумение страните по него предоставят на Комитета за асоцииране, с цел утвърждаване от Съвета на първото му заседание, списък на седемнадесет лица, най-малко пет от които не са граждани на нито една от страните, които имат експертен опит в областта на правото в областта на опазването на околната среда, международната търговия или решаването на спорове, възникващи по международни споразумения; както и списък на седемнадесет лица, най-малко пет от които не са граждани на нито една от страните, които имат експертен опит в областта на трудовото право, международната търговия или разрешаването на спорове, възникващи по международни споразумения. Експертите, които не са граждани на нито една от страните, трябва да са на разположение, за да изпълняват функциите на председател на експертната група. Експертите i) трябва да са независими, да не са свързани със и да не приемат указания от нито една от страните, нито пък от организации, представлявани в консултивната(ите) група(и), и ii) се избират въз основа на тяхната обективност, надеждност и способност за разумна преценка.

3. Страните се договарят да заменят експерти, които вече не са на разположение за работа в експертни групи, и могат да се споразумеят по друг начин да правят изменения в списъците, както и когато те сметнат това за необходимо.

ЧЛЕН 298

Състав на експертната група

1. Експертната група се състои от трима експерти.
2. Председателят не е гражданин на нито една от страните.

3. Всяка от страните по процедурата избира един експерт от списъка с експерти в срок от тридесет дни от получаването на искането за сформиране на експертна група. Ако една от страните не избере свой експерт в рамките на този срок, другата страна избира от списъка с експерти гражданин на страната, която е страна по процедурата и не е избрала експерт. Двамата избрани експерти избират председател по взаимно съгласие или чрез жребий от експертите, които не са граждани на нито една от страните.
4. Физическите лица не могат да изпълняват функции на експерти по въпрос, във връзка с който те или организация, с която те са свързани, има прям или косвен конфликт на интереси. При избирането му за експерт по даден въпрос всеки експерт трябва да разкрие съществуването или появата на какъвто и да било интерес, взаимоотношение или въпрос, за който основателно може да се предполага, че е известен на експерта, или за който съществува вероятност да засегне или да породи основателни съмнения относно независимостта или безпристрастността на експерта.
5. Ако някоя от страните по процедурата счете, че даден експерт не спазва изискванията, предвидени в параграф 4, страните по процедурата провеждат своевременни консултации, и ако постигнат съгласие за това, експертът се отстранява и се избира нов експерт в съответствие с процедурите, изложени в параграф 3, които са били използвани при избирането на отстранения експерт.
6. Освен ако не е договорено друго между страните по процедурата в съответствие с член 301, параграф 2, експертната група се сформира не по-късно от шестдесет дни от направеното от някоя от страните искане за това.

ЧЛЕН 299

Процедурен правилник

1. Експертната група изготвя график, който гарантира възможност за страните по процедурата да представят писмени становища и информация, която е от значение.
2. Експертната група и страните гарантират защитата на поверителната информация в съответствие с принципите, установени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение.
3. Експертната група има следните правомощия:

„да проверява дали е налице неизпълнение от някоя от страните на нейните задължения по член 286, параграф 2, член 287, параграфи 2, 3 и 4 и член 291 от настоящия дял, и да прави незадължителни препоръки за решаване на въпроса. Когато въпросът се отнася до прилагането на законодателство, правомощията на експертната група се състоят в това да установи дали някоя от страните постоянно или повторно не е изпълнила ефективно своите задължения.“

ЧЛЕН 300

Първоначален доклад

1. Експертната група използва като основа за доклада си представените становища и доводи на страните, които са страни по процедурата. В хода на процедурата страните имат възможност да представят коментари относно документи или информация, които експертната група може да счита, че са от значение за нейната дейност.
2. В срок от сто и двадесет дни, считано от датата на сформиране на експертната група тя представя на страните по процедурата първоначален доклад, съдържащ нейните препоръки. Когато експертната група прецени, че не може да представи своя доклад в срок от сто и двадесет дни, тя уведомява писмено страните по процедурата за основанията за забавянето и посочва приблизителен срок, в който ще представи доклада си.
3. В препоръките на експертната група се взема предвид конкретното социално-икономическо положение в страните.
4. Страните по процедурата могат да представят писмени коментари пред експертната група по нейния първоначален доклад в срок от тридесет дни от неговото представяне.

5. След като получи всички писмени коментари, експертната група по своя собствена инициатива или по искане на една от страните по процедурата може:

- a) когато е целесъобразно, да поиска становището на страните по процедурата относно писмените коментари;
- б) да преразгледа доклада си; или
- в) да разгледа допълнителни въпроси, които смята за целесъобразни.

В окончателният доклад на експертната група се разглеждат всички доводи, представени в писмените коментари на страните.

ЧЛЕН 301

Окончателен доклад

1. Експертната група представя на страните по процедурата и на Съвета по търговията и устойчивото развитие окончателен доклад не по-късно от сто и осемдесет дни от нейното сформиране. Страните публично оповестяват окончателния доклад в срок от петнадесет дни след неговото представяне.

2. Страните по процедурата могат по взаимно съгласие да решат да удължат сроковете, установени в параграф 1, както и тези по член 298, параграф 6 и член 300, параграф 4.
3. Страните по процедурата, като вземат предвид доклада и препоръките на експертната група, полагат усилия да обсъдят подходящи мерки за прилагане, включително и, когато е целесъобразно, възможно сътрудничество в подкрепа на прилагането на тези мерки. Страната, която е адресат на препоръките, уведомява Съвета по търговията и устойчивото развитие за своите намерения по отношение на доклада и препоръките на експертната група, като представя и план за действие, когато е целесъобразно. Съветът по търговията и устойчивото развитие наблюдава изпълнението на действията, които страната е определила.

ЧЛЕН 302

Сътрудничество и техническа помощ в областта на търговията и устойчивото развитие

Мерките за сътрудничество и техническа помощ, свързани с настоящия дял, са установени в дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

ДЯЛ IX

РЕГИОНАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ

ЧЛЕН 303

Общи разпоредби

1. Страните подчертават важността на междурегионалното измерение и признават значението на регионалната икономическа интеграция в контекста на настоящото споразумение. В съответствие с това те потвърждават волята си за укрепване и задълбочаване на съответните процеси по регионална икономическа интеграция, в които участват, в приложимите рамки.
2. Страните признават, че регионалната икономическа интеграция в областта на митническите процедури, техническите регламенти и санитарните и фитосанитарните мерки е от съществено значение за свободното движение на стоки в рамките на Централна Америка като страна по споразумението и на ЕС като страна по споразумението.
3. Съобразно с това и като взимат предвид различното равнище на развитие на съответните процеси по регионална икономическа интеграция, в които участват, страните договарят следващите разпоредби.

ЧЛЕН 304

Митнически процедури

1. В областта на митниците не по-късно от две години от влизането в сила на на настоящото споразумение, митническият орган на първата република от ЦА като страна по споразумението, в която то е влязло в сила, предоставя възстановяване на платеното мито при износа на тези стоки в друга република от ЦА като страна по споразумението. Тези стоки се облагат с мита в републиката от ЦА като страна по споразумението, в която са внесени.
2. Страните се стремят да въведат механизъм, който ще гарантира, че по отношение на стоките с произход от Централна Америка или от Европейския съюз, в съответствие с приложение II (Протокол относно определението на понятието „продукти с произход“ и методите за административно сътрудничество) към настоящото споразумение, които влизат на съответните им територии и са били оформени при техния внос, вече не се прилагат мита или такси с равностоен ефект или количествени ограничения или мерки с равностоен ефект.
3. Страните се договарят, че в съответното им митническо законодателство и процедури ще се предвижда използването на единен административен документ или негов електронен еквивалент съответно в ЕС като страна по споразумението и в ЦА като страна по споразумението с цел изготвяне на митнически декларации при вноса и износа. ЦА като страна по споразумението се ангажира да постигне тази цел в срок от три години след влизането в сила на настоящото споразумение.

4. Страните също така гарантират, че митническото законодателство, процедури и митническите изисквания по отношение на вноса на стоки с произход от Централна Америка или от Европейския съюз са хармонизирани на регионално равнище. ЦА като страна по споразумението се ангажира да постигне тази цел най-късно до пет години след влизането в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 305

Технически пречки пред търговията

1. В областта на техническите регламенти и процедури за оценяване на съответствието:

- a) страните се договарят, че държавите-членки на Европейския съюз ще гарантират, че продуктите с произход от Централна Америка, които са били законно пуснати на пазара на една от държавите-членки на Европейския съюз, могат да бъдат предлагани и на пазара в други държави-членки на Европейския съюз, при условие че продуктът осигурява еднаква степен на защита на различните законни интереси в тази връзка (принцип на взаимно признаване);
- б) в това отношение държавите-членки на Европейския съюз приемат, при условие че продуктът осигурява еднаква степен на защита на различните законни интереси в тази връзка, че продукт, който е преминал успешно процедурите за оценяване на съответствието, изисквани от една от държавите-членки на Европейския съюз, може да бъде пуснат на пазара на другите държави-членки на Европейския съюз, без да се налага той да бъде подлаган на допълнителна процедура за оценяване на съответствието.

2. Когато съществуват хармонизирани регионални изисквания по отношение на вноса, продуктите с произход от Европейския съюз следва да отговарят на регионалните изисквания, за да бъдат законно предлагани на пазара в първата република от ЦА като страна по споразумението, в която са внесени. В съответствие с настоящото споразумение, когато даден продукт попада в приложното поле на хармонизирано законодателство и трябва да бъде извършена регистрация, извършената в една от републиките от ЦА като страна по споразумението регистрация следва да бъде приета от всички останали републики от ЦА като страна по споразумението, след като са изпълнени вътрешните процедури.
3. Освен това, когато се изисква регистрация, републиките от ЦА като страна по споразумението приемат, че продуктите следва да бъдат регистрирани по групи или видове продукти.
4. ЦА като страна по споразумението се съгласява да приеме в срок от пет години след влизането в сила на настоящото споразумение регионалните технически регламенти и процедурите за оценяване на съответствието, които понастоящем са в процес на подготовка и са посочени в приложение XX към настоящото споразумение (Списък на техническите регламенти на Централна Америка, които са в процес на хармонизиране), и да продължи работата си по хармонизирането на техническите регламенти и процедури за оценяване на съответствието, както и да насърчава разработването на регионални стандарти.
5. За продукти, които все още не са хармонизирани в ЦА като страна по споразумението и не са включени в приложение XX, Комитетът за асоцииране ще състави работна програма за проучване на възможността за включване на допълнителни продукти в бъдеще.

ЧЛЕН 306

Санитарни и фитосанитарни мерки

1. Целта на настоящия член е:
 - a) да се насърчава създаването на условия, позволяващи свободното движение на стоки, подлежащи на санитарни и фитосанитарни мерки, в рамките на Централна Америка като страна по споразумението и ЕС като страна по споразумението;
 - b) да се насърчава хармонизирането и подобряването на санитарните и фитосанитарните изисквания и процедури на ЦА като страна по споразумението и на ЕС като страна по споразумението, включително и да се постигне използването на единен сертификат за внос, единен списък на предприятия, единна санитарна проверка на вноса и единна такса за продукти, внасяни от ЕС като страна по споразумението в ЦА като страна по споразумението;
 - c) да се стреми да гарантира взаимното признаване на проверките, извършвани от републиките от ЦА като страна по споразумението, във всяка от държавите-членки на Европейския съюз.
2. ЕС като страна по споразумението гарантира, че от датата на влизане в сила на настоящото споразумение животни и животински продукти, както и растения и растителни продукти, които са законно пуснати на пазара, могат свободно да бъдат превозвани на територията на ЕС като страна по споразумението без проверки по вътрешните граници, при условие че те отговарят на съответните санитарни и фитосанитарни изисквания.

3. ЦА като страна по споразумението гарантира, че от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, животните и животинските продукти, както и растенията и растителните продукти, се ползват от регионално улесняване на транзита на територията на ЦА като страна по споразумението в съответствие с Решение № 219-2007 г. (СОМЛЕСО-XLVII) и последващите свързани инструменти. За целите на настоящия дял, по отношение на вноса от ЕС като страна по споразумението, регионалното улесняване на транзита означава, че стоките на ЕС като страна по споразумението могат да влязат през граничния инспекционен пункт на която и да е от републиките от ЦА като страна по споразумението и могат да преминават транзитно през региона от една република от ЦА като страна по споразумението в друга, ако отговарят на санитарните и фитосанитарните изисквания на страната, която е крайното им местоназначение, където може да бъде извършена санитарна или фитосанитарна инспекция.

4. При условие че те отговарят на съответните санитарни и фитосанитарни изисквания и са в съответствие със съществуващите механизми съгласно процеса на регионална интеграция в Централна Америка, ЦА като страна по споразумението се задължава да предоставя за животните, животинските продукти, растенията и растителните продукти, посочени в приложение XIX (Списък на продуктите, посочени в член 306, параграф 4), следното третиране: когато се внасят в територията на република от ЦА като страна по споразумението, компетентните органи проверяват сертификата, издаден от компетентния орган на ЕС като страна по споразумението, и могат да извършат санитарна или фитосанитарна инспекция; след като даден продукт, включен в приложение XIX, е преминал митническо оформяне, той може да подлежи единствено на санитарна или фитосанитарна инспекция на случаен принцип на входния пункт на републиката от ЦА като страна по споразумението, която е крайното му местоназначение.

За продукти, включени в списък 1 от приложение XIX, горното задължение се прилага не по-късно от две години след влизането в сила на настоящото споразумение.

За продукти, включени в списък 2 от приложение XIX, горното задължение се прилага не по-късно от пет години след влизането в сила на настоящото споразумение.

5. Без да се засягат правата и задълженията на страните (ЕС като страна по споразумението или републиките от ЦА като страна по споразумението) съгласно Споразумението за СТО и санитарните и фитосанитарните процедури и изисквания, установени от всяка от страните, от страната вносител не следва да се изисква да предоставя по-благоприятно третиране на продукти, внасяни от страната износител, отколкото третирането, предоставяно от страната износител при нейната търговия в рамките на региона.

6. Съветът за асоцииране може да изменя приложение XIX (Списък на продуктите, посочени в член 306, параграф 4), като следва препоръките на Подкомитета по санитарни и фитосанитарни въпроси, отправени към Комитета за асоцииране, в съответствие с процедурата, установена в дял XIII (Специфични задачи в областта на търговията на органите, създадени с настоящото споразумение) от част IV от настоящото споразумение.

7. Подкомитетът, посочен в параграф 6, осигурява внимателен мониторинг на прилагането на настоящия член.

ЧЛЕН 307

Прилагане

1. Страните признават значението на засиленото сътрудничество за постигане на целите на настоящия дял и за решаването на този въпрос чрез механизмите, предвидени в дял VI (Икономическо и търговско развитие) от част III от настоящото споразумение.

2. Страните се задължават да се консултират по въпроси, свързани с настоящия дял, с цел да се осигури ефективното прилагане на регионалното измерение на настоящото споразумение и целите на регионалната икономическа интеграция.
3. Напредъкът на ЦА като страна по споразумението в хода на прилагане на настоящия дял се разглежда в редовни доклади за напредъка и работни програми от ЦА като страна по споразумението, обхващащи членове 304, 305 и 306. Докладите за напредъка и работните програми се представят в писмена форма и съдържат всички предприети стъпки с оглед изпълнението на задълженията и целите, определени в член 304, параграфи 1, 3 и 4, в член 305 параграфи 2, 3 и 4 и в член 306 параграфи 3 и 4, както и стъпки, предвидени за периода преди следващия доклад за напредъка. Доклади за напредъка и работни програми се представят всяка година, докато посочените в настоящия параграф задължения бъдат ефективно изпълнени.
4. Пет години след влизането в сила на настоящото споразумение страните ще обсъдят включването на допълнителни области в настоящия дял.
5. Задълженията за регионална интеграция, поети от ЦА като страна по споразумението съгласно настоящия дял, не са предмет на процедурите за уреждане на спорове, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение.

ДЯЛ X

УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

ГЛАВА 1

ЦЕЛ И ПРИЛОЖНО ПОЛЕ

ЧЛЕН 308

Цел

Целта на настоящия дял е предотвратяване и уреждане на всички спорове между страните във връзка с тълкуването или прилагането на част IV от настоящото споразумение, и постигане на взаимно приемливо решение между страните, когато това е възможно.

ЧЛЕН 309

Приложно поле

1. Разпоредбите на настоящия дял се прилагат за всеки спор, свързан с тълкуването и прилагането на част IV от настоящото споразумение, освен ако изрично е предвидено друго.
2. Настоящият дял не се прилага за спорове между републиките от ЦА като страна по споразумението.

ГЛАВА 2

КОНСУЛТАЦИИ

ЧЛЕН 310

Консултации

1. Страните полагат усилия да разрешат всеки спор, свързан с тълкуването или прилагането на разпоредбите, посочени в член 309, като започват добросъвестни консултации с цел постигане на взаимно приемливо решение.

2. Всяка страна по настоящото споразумение може да поиска провеждане на консултации, като изпрати до другата страна писмено искане с копие до Комитета за асоцииране, в което се излагат основанията за искането и правното основание за оспорването и се посочва всяка действаща или предлагана спорна мярка.

3. Когато ЕС като страна по споразумението е оспорваща страна, а твърдяното нарушение на която и да е разпоредба, посочено съгласно параграф 2, е сходно във всички съществени аспекти от фактическа и правна страна по отношение на повече от една република от ЦА като страна по споразумението, ЕС като страна по споразумението може да поиска една консултация с участието на тези републики от ЦА като страна по споразумението⁴⁷.

4. Когато оспорващата страна е република от ЦА като страна по споразумението, а твърдяното нарушение на която и да било разпоредба, посочено съгласно параграф 2 влияе отрицателно на търговията⁴⁸ на повече от една република от ЦА като страна по споразумението, републиките от ЦА като страна по споразумението могат или да поискат провеждането на една консултация, или да поискат консултациите да бъдат провеждани съвместно в срок от пет дни от датата на получаване на първоначалното искане за консултации. Заинтересованата република от ЦА като страна по споразумението включва в своето искане разяснение за съществения си търговски интерес по въпроса.

⁴⁷ Например когато в разпоредба на част IV от настоящото споразумение се предвижда задължение за всички републики от ЦА като страна по споразумението да изпълняват конкретно изискване не по-късно от определена дата, неизпълнението на задължението от повече от една република от ЦА като страна по споразумението е въпрос, попадащ в приложното поле на настоящия параграф.

⁴⁸ Например когато е въведена в действие забрана върху вноса на конкретен продукт и посочената забрана върху вноса се прилага по отношение на износа на този продукт от повече от една република от ЦА като страна по споразумението, това е въпрос, попадащ в приложното поле на настоящия параграф.

5. Консултациите започват в срок от тридесет дни от датата на подаване на искането и се провеждат на територията на ответната страна, освен ако страните договорят друго.

Консултациите се считат за приключени в срок от тридесет дни от датата на подаване на искането, освен ако двете страни решат да ги продължат. Когато в съответствие с параграфи 3 и 4 в консултациите участват повече от една република от ЦА като страна по споразумението, консултациите се считат за приключени в срок от четиридесет дни от датата на подаване на първоначалното искане. Цялата информация, разгласена по време на консултациите, остава поверителна.

6. При неотложни случаи, по-специално в случаи, които са свързани с бързо развалящи се или сезонни стоки, консултациите се провеждат в срок от петнадесет дни от датата на подаване на искането и се считат за приключени в срок от петнадесет дни от датата на подаване на искането. Когато в съответствие с параграфи 3 и 4 в консултациите участват повече от една република от ЦА като страна по споразумението, консултациите се считат за приключени в срок от двадесет дни от датата на подаване на първоначалното искане.

7. Ако ответната страна не отговори на искането за консултации в срок от десет дни от получаване на искането, ако консултациите не се проведат в рамките на сроковете, установени съответно в параграфи 5 или 6, или ако консултациите са приключили, а спорът не е бил решен, оспорващата страна може да поиска сформирането на комитет за уреждане на спорове в съответствие с член 311.

8. Ако са изминали повече от дванадесет месеца на бездействие от датата на провеждане на последните консултации, а основанието за спора продължава да е налице, оспорващата страна подава искане за нови консултации. Настоящият параграф не се прилага, когато бездействието е резултат от добросъвестни опити за постигане на взаимно приемливо решение съгласно член 324.

ГЛАВА 3

ПРОЦЕДУРИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

РАЗДЕЛ А

ПРОЦЕДУРА ПРЕД КОМИТЕТА ЗА УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

ЧЛЕН 311

Започване на процедурата пред комитета за уреждане на спорове

1. Когато участващите в консултацията страни не успеят да решат спора в съответствие с разпоредбите, посочени в член 310, оспорващата страна може да поиска сформирането на комитет за уреждане на спорове, който да разгледа въпроса.

2. Искането за сформиране на комитет за уреждане на спорове се отправя писмено до ответната страна с копие до Комитета за асоцииране. Оспорващата страна посочва в искането конкретните спорни мерки и правното основание за оспорването и разяснява по какъв начин с тези мерки се нарушават разпоредбите, посочени в член 309.
3. Всяка страна, която има право да поиска сформирането на комитет за уреждане на спорове съгласно параграф 1, може да се присъедини в процедурата пред комитета като оспорваща страна, след като уведоми писмено другите страни, които са страни по спора. Уведомяването се прави не по-късно от пет дни след датата на получаване на първоначалното искане за сформиране на комитет за уреждане на спорове.
4. Не може да се иска сформирането на комитет за уреждане на спорове за разглеждане на предлагана мярка.

ЧЛЕН 312

Сформиране на комитета за уреждане на спорове

1. Комитетът за уреждане на спорове се състои от трима членове.
2. В срок от десет дни от датата на подаване на искането за сформиране на комитет за уреждане на спорове страните по спора провеждат консултации с оглед постигането на споразумение относно състава на комитета за уреждане на спорове⁴⁹.

⁴⁹ Когато страна по спора се състои от две или повече републики от ЦА като страна по споразумението, те извършват съвместно действията в рамките на процедурата по член 312.

3. В случай че страните по спора не могат да се споразумеят за състава му в срока по параграф 2, в рамките на три дни след изтичането на този срок всяка от страните по спора, има правото да избере по един член на комитета за уреждане на спорове измежду лицата от списъка по член 325, който няма да изпълнява функциите на председател. Председателят на Комитета за асоцииране или негов представител избира чрез жребий председателя и всички останали членове на комитета измежду съответните лица от списъка, изгoten съгласно член 325.

4. Председателят на Комитета за асоцииране или негов представител тегли жребия в рамките на пет дни от получаването на искане за това от едната или от двете страни, които са страни по спора. Жребият се тегли в час и на място, които се съобщават своевременно на страните, които са страни по спора. Страните, които са страни спора, могат да присъстват на тегленето на жребия, ако желаят.

5. Страните по спора, по взаимно съгласие и в рамките на срока по параграф 2, могат да изберат лица, които не са включени в списъка на членовете на комитета за уреждане на спорове, но които отговарят на изискванията по член 325.

6. Датата на сформиране на комитета за уреждане на спорове е датата, на която всички негови членове са съобщили, че са съгласни с избирането им.

ЧЛЕН 313

Решение на комитета за уреждане на спорове

1. Комитетът за уреждане на спорове съобщава своето решение по предмета на спора на страните по спора, с копие до Комитета за асоцииране не по-късно от сто и двадесет дни от датата на сформиране на комитета за уреждане на спорове.
2. Когато комитетът за уреждане на спорове счете, че посоченият в параграф 1 срок не може да бъде спазен, неговият председател трябва своевременно да уведоми писмено страните по спора, с копие до Комитета за асоцииране, като посочи основанията за забавянето и датата, на която комитетът за уреждане на спорове предвижда да приключи своята работа. Освен ако са налице изключителни обстоятелства, решението се съобщава не по-късно от сто и петдесет дни от датата на сформиране на комитета за уреждане на спорове.
3. При неотложни случаи, по-специално в случаи, които са свързани с бързо развалящи се или сезонни стоки, комитетът за уреждане на спорове прави всичко възможно да съобщи решението си в срок от шестдесет дни от датата на неговото сформиране. Освен ако са налице изключителни обстоятелства, решението се съобщава не по-късно от седемдесет и пет дни от датата на сформиране на комитета за уреждане на спорове. В рамките на 10 дни от неговото сформиране комитетът за уреждане на спорове по искане на някоя от страните по спора, може да се произнесе с преюдициално решение за това дали смята случая за неотложен.

РАЗДЕЛ Б

ИЗПЪЛНЕНИЕ

ЧЛЕН 314

Изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове

1. Ответната страна, ако е приложимо, приема без необосновано забавяне необходимите мерки за добросъвестно изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове по съответния въпрос и страните по спора, полагат усилия, за да договорят срок, в който да изпълнят решението.
2. За целите на изпълнението страните по спора, и - при всички случаи - комитетът за уреждане на спорове вземат предвид възможните последици от мярката, за която е установено, че е несъвместима с настоящото споразумение, за равнището на развитие на ответната страна.
3. В случай че решението на комитета за уреждане на спорове не бъде изпълнено изцяло и в срок, като привременна мярка може да бъде наложена компенсация или спирането на изпълнението на задължения. В този случай страните по спора, полагат усилия да се споразумеят относно компенсацията, вместо да прилагат спирането на изпълнението на задължения. Компенсацията и спирането на изпълнението на задължения обаче не се ползват с предпочтение пред изпълнението на решението на комитета за уреждане на спорове изцяло и в срок.

4. Когато решението на комитета за уреждане на спорове се прилага по отношение на повече от една република от ЦА като страна по споразумението в качеството им на оспорващи или на ответни страни, компенсацията или спирането на изпълнението на задължения съгласно настоящия дял се прилага поотделно за всяка република от ЦА като страна по споразумението, като за тази цел в решението на комитета за уреждане на спорове се определя поотделно степента на настъпилото поради нарушението анулиране или накърняване на ползите за всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението.

ЧЛЕН 315

Разумен срок за изпълнение

1. Ответната страна незабавно уведомява оспорващата страна за разумния срок, който ѝ е необходим за изпълнението, както и за конкретните мерки, които възнамерява да предприеме, когато това е възможно.
2. Страните по спора полагат усилия, за да договорят разумен срок, необходим за изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове, в рамките на тридесет дни след съобщаването на въпросното решение на страните, които са страни по спора. След като е постигнато споразумение, страните по спора уведомяват Комитета за асоцииране за договорения разумен срок и, когато това е възможно, за конкретните мерки, които ответната страна възнамерява да предприеме.

3. Ако страните по спора не постигнат съгласие по отношение на разумния срок за изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове в рамките на срока, посочен в параграф 2, оспорващата страна може да поиска комитетът за уреждане на спорове да определи разумния срок. Това искане се прави писмено и се съобщава на другата страна по спора, с копие до Комитета за асоцииране. Комитетът за уреждане на спорове обявява решението си на страните по спора, с копие до Комитета за асоцииране в рамките на двадесет дни от датата на подаване на искането. Когато решението на комитета за уреждане на спорове се отнася за повече от една република от ЦА като страна по споразумението, комитетът за уреждане на спорове определя разумния срок за всяка република от ЦА като страна по споразумението.

4. В случай на невъзможност първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове или някои от неговите членове да заседават отново, се прилагат съответните процедури, посочени в член 312. Срокът за съобщаване на решението е тридесет и пет дни от датата на подаване на искането, посочено в параграф 3.

5. Ответната страна докладва на Комитета за асоцииране за предприети мерки и мерки, които предстои да бъдат предприети, с цел изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове. Този доклад се представя в писмена форма и се изготвя не по-късно от средата на разумния срок.

6. Разумният срок може да бъде удължен по взаимно съгласие на страните, които са страни по спора. Всички срокове, съдържащи се в настоящия член, съставляват част от разумния срок.

ЧЛЕН 316

Преразглеждане на мерките, предприети за изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове

1. Преди изтичането на разумния срок ответната страна уведомява оспорващата страна с копие до Комитета за асоцииране за мерките, които е предприела за изпълнение на решението на комитета за уреждане на спорове, и предоставя подробна информация, като например датата на влизане в сила и съответният текст на мярката, както и изложение на фактическите и правните доводи относно начина, по който посредством предприетата мярка за изпълнение ответната страна изпълнява решението.
2. В случай на разногласие между страните по спора относно наличието на мярка, съобщена съгласно параграф 1, или относно нейното съответствие с разпоредбите, посочени в член 309, оспорващата страна може писмено да поиска първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове да се произнесе по въпроса. В това искане се посочва конкретната спорна мярка и се излага основанието, поради което тази мярка е несъвместима с разпоредбите, посочени в член 309. Комитетът за уреждане на спорове обявява решението си в срок от четиридесет и пет дни от датата на подаване на искането. В случай че решението на комитета за уреждане на спорове се отнася за повече от една република от ЦА като страна по споразумението, комитетът за уреждане на спорове постановява решение съгласно настоящия член по отношение на всяка република от ЦА като страна по споразумението, когато обстоятелствата налагат това.
3. В случай на невъзможност първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове или някои от неговите членове да заседават отново, се прилагат съответните процедури, посочени в член 312. Срокът за съобщаване на решението е шестдесет дни от датата на подаване на искането, посочено в параграф 2.

ЧЛЕН 317

Привременни мерки в случай на неизпълнение

1. Ако ответната страна не съобщи мерки, предприети за изпълнението на решението на комитета за уреждане на спорове, преди изтичането на разумния срок, посочен в член 316, параграф 1, или ако комитетът за уреждане на спорове постанови, че мярката, съобщена съгласно посочения член 316, параграф 1, е несъвместима със задълженията на тази страна по смисъла на посочените в член 309 разпоредби, ответната страна представя предложение за компенсация, ако оспорващата страна поиска това. Когато решението на комитета за уреждане на спорове се отнася за повече от една република от ЦА като страна по споразумението, всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението представя или получава според случая предложение за компенсация, в което се взема предвид степента на настъпилото анулиране или накърняване на ползите, установена съгласно член 314, параграф 4, както и мерките, съобщени съгласно член 316, параграф 1. ЕС като страна по споразумението се стреми да проявява необходимата сдържаност при искането на компенсация съгласно настоящия параграф.

2. Ако в срок от тридесет дни от края на разумния срок или от датата на съобщаване на решението на комитета за уреждане на спорове съгласно член 316, което гласи, че дадена предприета с цел изпълнение мярка е несъвместима с посочените в член 309 разпоредби, не бъде постигнато споразумение относно компенсацията, оспорващата страна има право, след като уведоми за това ответната страна с копие до Комитета за асоцииране, да спре изпълнението на задълженията, произтичащи от посочените в член 309 разпоредби в степен, равностойна на настъпилото поради нарушението анулиране или накърняване на ползите. В уведомяването се посочват задълженията, чието изпълнение оспорващата страна възнамерява да спре. Оспорващата страна може да приложи спирането десет дни след датата на уведомяването, освен ако ответната страна не е поискала решение от комитет за уреждане на спорове съгласно параграф 3. Когато решението на комитета за уреждане на спорове се отнася за повече от една република от ЦА като страна по споразумението, спирането на изпълнението на задължения се прилага поотделно, според случая, за всяка неизправна република от ЦА като страна по споразумението или от всяка република от ЦА като страна по споразумението, като се взема предвид степента на настъпилото анулиране или накърняване на ползите, установена съгласно член 314, параграф 4, както и мерките, съобщени съгласно член 316, параграф 1.

3. Ако ответна страна счита, че спирането на изпълнението на задълженията не е равностойно на настъпилото поради нарушението анулиране или накърняване на ползите, тя може да поиска писмено първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове да се произнесе по въпроса. За това искане се уведомява оспорващата страна с копие до Комитета за асоцииране в рамките на срока от десет дни, посочен в параграф 2. Комитетът за уреждане на спорове обявява на страните по спора, с копие до Комитета за асоцииране в рамките на тридесетдневен срок от датата на подаване на искането решението си относно степента на спиране на изпълнението на задължения. Изпълнението на задълженията не се спира, докато комитетът за уреждане на спорове не съобщи решението си, и всяко спиране трябва да е в съответствие с решението на комитета за уреждане на спорове.

4. В случай на невъзможност първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове или някои от неговите членове да заседават отново, се прилагат съответните процедури, уредени в член 312. Срокът за съобщаване на решението е четиридесет и пет дни от датата на подаване на искането, посочено в параграф 3.

5. Когато спре да предоставя ползите съгласно параграф 1, ЕС като страна по споразумението се стреми да проявява необходимата сдържаност, като взема предвид, наред с други фактори, вероятното въздействие върху икономиката и равнището на развитие на ответната страна, и избира мерки, които благоприятстват изпълнението на решението от нея и които е най-малко вероятно да повлият отрицателно на постигането на целите на настоящото споразумение.

6. Спирането на изпълнението на задължения е временно и се прилага само докато конкретна мярка или мерки, за които е установено, че са несъвместими с разпоредбите на член 309, не бъдат приведени в пълно съответствие с посочените разпоредби, както е предвидено в член 318, или докато страните по спора не постигнат съгласие за уреждане на спора.

ЧЛЕН 318

Преглед на мярка, предприета с цел изпълнение след спирането на изпълнението на задължения

1. Ответната страна уведомява оспорващата страна, с копие до Комитета за асоцииране, за всички мерки, които е предприела, за да изпълни решението на комитета за уреждане на спорове, както и за искането си за отмяна на спирането на изпълнението на задължения, прилагано от оспорващата страна.

2. Ако в срок от тридесет дни от датата на предаване на съобщението по параграф 1, страните по спора не постигнат съгласие относно съвместимостта на съобщената мярка с разпоредбите, посочени в член 309, оспорващата страна прави писмено искане по въпроса да се произнесе първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове. За искането се уведомява ответната страна с копие до Комитета за асоцииране. Когато решението на комитета за уреждане на спорове се отнася за повече от една република от ЦА като страна по споразумението, комитетът за уреждане на спорове постановява решение съгласно настоящия член за всяка република от ЦА като страна по споразумението. Комитетът за уреждане на спорове съобщава решението си на страните по спора с копие до Комитета за асоцииране в срок от четиридесет и пет дни от датата на подаване на искането. Ако комитетът за уреждане на спорове постанови, че дадена мярка, предприета с цел изпълнение, е в съответствие с разпоредбите, посочени в член 309, изпълнението на задължения се възобновява.
3. В случай на невъзможност първоначално сформираният комитет за уреждане на спорове или някои от неговите членове да заседават отново, се прилагат съответните процедури, установени в член 312. Срокът за съобщаване на решението е шестдесет дни от датата на подаване на искането, посочено в параграф 2.

РАЗДЕЛ В

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 319

Процедурен правилник

1. Освен ако страните по спора не договорят друго, за процедурите за уреждане на спорове съгласно настоящия дял се прилага процедурният правилник, приет от Съвета за асоцииране.
2. При спазване на принципите за защита на поверителната информация, всяко заседание, провеждано от комитета за уреждане на спорове, е публично в съответствие с процедурния правилник.
3. Освен ако страните по спора не договорят друго, в рамките на пет дни от датата на сформиране на комитета за уреждане на спорове, неговите правомощия са:

„да разгледа в контекста на съответните разпоредби от част IV от настоящото споразумение въпроса, посочен в искането за сформиране на комитета за уреждане на спорове, за да се произнесе по отношение на съответствието на спорната мярка с разпоредбите, посочени в член 309 от дял X (Уреждане на спорове) и да постанови решение по този въпрос в съответствие с член 313 от дял X (Уреждане на спорове).“

4. Ако страните по спора са договорили различни правомощия, те трябва да уведомят за тях комитета за уреждане на спорове в срок от два дни от постигането на съгласие.

5. Ако дадена страна по спора счита, че член на комитета за уреждане на спорове нарушиava Кодекса за поведение или не отговаря на изискванията, посочени в член 325, тя може да поиска неговото отстраняване в съответствие с процедурния правилник.

ЧЛЕН 320

Информация и съвети по технически въпроси

1. По искане на някоя от страните по спора или по собствена инициатива комитетът за уреждане на спорове може да получи информация от всяка страна, ако сметне това за необходимо за процедурата, която разглежда.

2. Комитетът за уреждане на спорове може също така да потърси информация и становища от експерти, органи или от други източници, когато това е целесъобразно. Преди да потърси такава информация и становища комитетът за уреждане на спорове уведомява страните по спора, като им дава и възможност за представяне на коментари. Всяка информация, получена в съответствие с настоящия параграф, трябва да бъде своевременно предоставена на всяка от страните по спора, за да представят своите коментари по нея. Тези коментари се предоставят на комитета за уреждане на спорове, както и на другата страна.

ЧЛЕН 321

Становища *amicus curiae*

Физически или юридически лица, заинтересовани от този въпрос и пребиваващи или установени на територията на страните по спора, имат право да представят становища *amicus curiae* за евентуално разглеждане от комитета за уреждане на спорове в съответствие с процедурния правилник.

ЧЛЕН 322

Правила и принципи на тълкуване

1. Всеки комитет за уреждане на спорове тълкува разпоредбите, посочени в член 309, в съответствие с обичайните правила за тълкуване на международното публично право при надлежно отчитане на факта, че страните трябва да изпълняват настоящото споразумение добросъвестно и да избягват заобикаляне на своите задължения.
2. Когато разпоредба на част IV от настоящото споразумение е идентична с разпоредба, съдържаща се в Споразумението за СТО, комитетът за уреждане на спорове приема тълкуване, което е в съответствие със съответното тълкуване, установено в решението на Органа за уреждане на спорове на СТО.
3. Решенията на комитета за уреждане на спорове не могат да допълват или ограничават правата и задълженията, предвидени в разпоредбите на член 309.

ЧЛЕН 323

Общи разпоредби, свързани с решениета на комитета за уреждане на спорове

1. Комитетът за уреждане на спорове полага всички усилия за вземане на решения с консенсус. Въпреки това, когато не може да се стигне до вземането на решение с консенсус, спорният въпрос се решава чрез гласуване с мнозинство. Особените мнения на членовете на комитета за уреждане на спорове обаче не се публикуват в никакъв случай.
2. Всяко решение на комитета за уреждане на спорове е окончателно и има задължителна сила за страните по спора, и не поражда никакви права или задължения за физически или юридически лица.
3. Решението съдържа направените от комитета за уреждане на спорове фактически и правни констатации, констатации относно приложимостта на съответните разпоредби на настоящото споразумение и основните мотиви за всички констатации и препоръки, направени от комитета за уреждане на спорове. Освен това в решението се посочва всяко установително искане, направено от някоя или от двете страни по спора, включително посочените в предвидените правомощия на комитета за уреждане на спорове. Страните по спора оповестяват публично решението на комитета за уреждане на спорове. Разпоредбите на настоящия параграф на се прилагат за организационни решения.
4. Комитетът за уреждане на спорове не разгласява каквато и да било поверителна информация в своето решение, но може да посочва заключения, произтичащи от тази информация.

ГЛАВА 4

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 324

Взаимно приемливо решение

Страните по спора могат да постигнат взаимно приемливо решение на спора по всяко време съгласно на настоящия дял. Те уведомяват Комитета за асоцииране за всяко такова решение. Процедурата се прекратява със съобщаването на взаимно приемливото решение.

ЧЛЕН 325

Списък на членовете на комитета за уреждане на спорове

1. До шест месеца след датата на влизане в сила на настоящото споразумение⁵⁰ Съветът за асоцииране съставя списък на тридесет и шест лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на членове на комитета за уреждане на спорове. ЕС като страна по споразумението предлага дванадесет лица, които изпълняват функцията на членове на комитета за уреждане на спорове, а всяка република от ЦА като страна по споразумението предлага по две лица. ЕС като страна по споразумението и републиките от ЦА като страна по споразумението също така избират и дванадесет лица, които не са граждани на нито една от страните и които изпълняват функцията на председатели на комитета за уреждане на спорове. Съветът за асоцииране може да преразглежда и изменя списъка по всяко време и следи за това списъкът да се води винаги на това равнище в съответствие с разпоредбите на настоящия параграф.
2. Членовете на комитета за уреждане на спорове притежават специализирани познания или опит в областта на правото, международната търговия и по други въпроси, свързани с част IV от настоящото споразумение, или в разрешаването на спорове, произтичащи от международни търговски споразумения. Те са независими, изпълняват функциите си в качеството си на частни лица, не са свързани със и не приемат указания от нито една от страните и от никоя организация и славзат Кодекса за поведение, приет от Съвета за асоцииране.

⁵⁰ Считано от влизането в сила на настоящото споразумение:

- a) страните изпращат на Съвета за асоцииране своите списъци с кандидати в срок от седемдесет и пет дни;
- b) Съветът за асоцииране одобрява или отхвърля кандидатите в списъците в срок от сто и двадесет дни;
- c) страните предоставят списък на допълнителни кандидати за замяна на отхвърлените кандидати в срок от сто и петдесет дни;
- d) списъкът на кандидатите се приема в окончателен вид в срок от сто и осемдесет дни.

3. Съветът за асоцииране може да изготви допълнителни списъци с до петнадесет лица, притежаващи експертни познания в отделни сектори по конкретни въпроси, попадащи в приложното поле на част IV от настоящото споразумение. Когато използва процедурата за избор по член 312, председателят на Комитета за асоцииране може да използва подобен списък по сектори, след като страните постигнат съгласие за това.

ЧЛЕН 326

Връзка със задълженията, поети в рамките на СТО

1. Ако дадена страна по спора търси защита на правата си съгласно Договореността на СТО относно правилата и процедурите за уреждане на спорове (наричана по-нататък „ДППУС на СТО“) на основание нарушаване на задължение, тя използва съответните правила и процедури по Споразумението за СТО.
2. Ако дадена страна по спора търси защита на правата си съгласно част IV от настоящото споразумение на основание нарушаване на задължение, тя използва съответните правила и процедури на настоящия дял.
3. Ако дадена страна по спора търси защита на правата си съгласно част IV от настоящото споразумение на основание нарушаване на задължение, което в същото време предполага нарушение на споразуменията за СТО, страната използва избрания от нея орган.

4. Страните, които са страни по спор, се въздържат да сезират различни *органи* с идентични спорове, когато те се основават на едни и същи правни искания и на едни и същи мерки.

5. Когато свързаните с една и съща мярка спорове не са идентични, страните по спора се въздържат от започването на паралелни процедури за уреждане на спорове.

6. Когато страна по спора е започнала процедури за уреждане на спорове съгласно ДППУС на СТО или съгласно настоящия дял и впоследствие търси защита на правата си на основание нарушаване на задължение пред друг орган поради спор, идентичен със спора, с който по-рано е сезиран първият орган, тя няма право да сезира органа с втория спор. За целите на настоящия дял понятието „идентичен“ означава спор, основан на същите правни искания и същите оспорвани мерки. Даден спор не се счита за идентичен в случаите, когато първоначално избраният орган не съумее да направи констатации по отношение на правното искане, с което е сезиран, на основания, които са от процесуално естество или са свързани с неговата компетентност.

7. За целите на предходния параграф процедурата за уреждане на спорове се смята за започната съгласно ДППУС на СТО, когато бъде създадена групата по член 6 от ДППУС на СТО, а съгласно настоящия дял — когато дадена страна поисква сформирането на комитет в съответствие с член 311, параграф 1. Процедурите за уреждане на спорове съгласно ДППУС на СТО се считат за приключили, когато Органът за уреждане на спорове приеме доклада на групата или доклада на Апелативния орган съгласно член 16 и член 17, алинея 14 от ДППУС на СТО. Процедурите за уреждане на спорове съгласно настоящия дял се прекратяват, когато комитетът за уреждане на спорове съобщи своето решение по въпроса на страните по спора и Комитета за асоцииране съгласно член 313, параграф 1.

8. Всякакви въпроси относно компетентността на комитетите, създадени съгласно настоящия дял, се отправят в срок от десет дни от сформирането на комитета за уреждане на спорове и се решават с преюдициално решение в срок от тридесет дни от сформирането на Комитета. След като е направено възражение относно компетентността на даден комитет съгласно настоящия член, всички срокове, установени в настоящия дял и в процедурния правилник, спират да текат до съобщаването на преюдициалното решение на комитета за уреждане на спорове.

9. Никоя от разпоредбите на настоящия дял не е пречка за страните по спора да прилагат спиране на изпълнението на задължения, разрешено от Органа за уреждане на спорове на СТО. Споразумението за СТО не може да се изтъква като основание, за да се попречи на страните по спора да спират изпълнението на задължения съгласно настоящия дял.

ЧЛЕН 327

Срокове

1. Всички срокове, посочени в настоящия дял и в процедурния правилник, включително сроковете, в които комитетите за уреждане на спорове съобщават решенията си, се изчисляват в календарни дни от деня след действието или събитието, за които се отнасят.
2. Всеки срок, посочен в настоящия дял и в процедурния правилник, може да бъде изменен по взаимно съгласие на страните по спора.

3. Комитетът за уреждане на спорове може да спре работата си по всяко време за период, който не надвишава дванадесет месеца, по искане на оспорващата страна и със съгласието на ответната страна. В такъв случай сроковете се удължават с периода, през който процедурата е била спряна. Ако процедурата на комитета за уреждане на спорове е била спряна за повече от дванадесет месеца, правомощията на комитета за уреждане на спорове се погасяват, без да се засяга правото на оспорващата страна да поиска консултации и впоследствие да поиска сформирането на комитет за уреждане на спорове по същия въпрос на по-късен етап. Настоящият параграф не се прилага, когато спирането е последица от добросъвестни опити за постигане на взаимно приемливо решение съгласно член 324.

ЧЛЕН 328

Приемане и изменение на процедурния правилник и Кодекса за поведение

1. Съветът за асоцииране приема процедурния правилник и Кодекса за поведение на първото си заседание.
2. Съветът за асоцииране може да изменя процедурния правилник и Кодекса за поведение.

ДЯЛ XI

МЕХАНИЗЪМ ЗА МЕДИАЦИЯ ЗА НЕТАРИФНИ МЕРКИ

ГЛАВА 1

ПРИЛОЖНО ПОЛЕ

ЧЛЕН 329

Приложно поле

1. Механизмът за медиация се прилага за нетарифни мерки, които влияят отрицателно на търговията между страните по част IV от настоящото споразумение.
2. Механизмът за медиация не се прилага за мерки или други въпроси, произтичащи от:
 - a) дял VIII относно търговията и устойчивото развитие;
 - b) дял IX за регионалната икономическа интеграция;

- в) процесите по интеграция на ЕС като страна по споразумението и на републиките от ЦА като страна по споразумението;
 - г) въпроси, за които не се прилагат процедурите за уреждане на спорове; и
 - д) разпоредбите от институционален характер в настоящото споразумение;
3. Настоящият дял се прилага двустранно между ЕС като страна по споразумението, от една страна, и всяка република от ЦА като страна по споразумението, от друга страна.
4. Процедурата по медиация е поверителна.

ГЛАВА 2

ПРОЦЕДУРА ПО МЕХАНИЗМА ЗА МЕДИАЦИЯ

ЧЛЕН 330

Започване на процедурата

1. Всяка страна може по всяко време да поиска писмено участието на другата страна в процедурата по медиация. Искането включва достатъчно подробно изложение на въпроса, за да представи ясно въпросната мярка и нейните последици върху търговията.

2. Страната, към която е отправено такова искане, разглежда искането, като проявява добра воля, и предоставя писмен отговор в срок от десет дни от датата на получаване на искането.
3. Преди избора на медиатор в съответствие с член 331 страните по процедурата полагат добросъвестни усилия, за да постигнат споразумение чрез преки преговори, като за тази цел разполагат със срок от двадесет дни.

ЧЛЕН 331

Избор на медиатор

1. Страните по процедурата са настърчавани да се споразумеят за избора на медиатор не по-късно от петнадесет дни след изтичане на срока, посочен в член 330, параграф 3, или по-рано, ако една от страните уведоми другата, че постигането на споразумение не е възможно без съдействието на медиатор.

2. Ако страните по процедурата не могат да се споразумеят за избора на медиатор в определения срок, всяка от тях може да поиска определянето на медиатор чрез жребий. В срок от пет дни от подаването на такова искане всяка от страните изготвя списък с най-малко три лица, които не са нейни граждани и които отговарят на условията по параграф 4 и могат да изпълняват функцията на медиатор. В срок от пет дни от представянето на списъка всяка от страните избира поне едно име от списъка на другата страна. След това председателят на Комитета за асоцииране или негов представител избира медиатора чрез жребий измежду подбраните имена. Изборът чрез жребий се прави в срок от петнадесет дни от датата на представяне на искането за определяне на медиатор чрез жребий, като времето и мястото се съобщават своевременно на страните. Страните могат да присъстват на избирането чрез теглене на жребий, ако желаят.

3. Ако някоя от страните по процедурата не успее да изготви списък или да избере едно от имената в списъка на другата страна, председателят или негов представител избира медиатора чрез жребий от списъка на страната, която е спазила изискванията на параграф 2.

4. Медиаторът трябва да е експерт по въпроса, за който се отнася спорната мярка⁵¹. Медиаторът подпомага страните по процедурата по безпристрастен и прозрачен начин, като внася яснота по отношение на мярката и нейните възможни последици върху търговията и като постига взаимно приемливо решenie.

⁵¹ Например в случаи, отнасящи се до стандартите и техническите изисквания, медиаторът трябва да има опит в съответните международни организации по стандартизация.

5. Когато една от страните по процедурата счита, че медиаторът нарушава Кодекса за поведение, тя може да поискава неговото отстраняване, като се избира нов медиатор в съответствие с параграфи 1—4.

ЧЛЕН 332

Правила на процедурата по медиация

1. Страните добросъвестно участват в процедурата по медиация и полагат усилия за намирането на взаимно приемливо решение.
2. В срок от петнадесет дни от определянето на медиатора страната, която е започнала процедурата по медиация, представя в писмена форма на медиатора и на другата страна по процедурата подробно изложение на проблема, по-специално на действието на спорната мярка и нейните последици върху търговията. В рамките на десет дни от датата на получаване на това изложение, другата страна може да представи писмено своите коментари по изложениия проблем. Всяка от страните може да включи в своето изложение или своите коментари всякаква информация, която счита, че е от значение.

3. Медиаторът може да взема решения относно най-подходящия начин за провеждане на процедурата, по-специално относно това дали, кога и как да се проведе консултация със страните по процедурата и дали тя да се проведе съвместно или поотделно с тях. Медиаторът също така може да установява в случаите, когато определена информация не е предоставена от страните или когато страните не разполагат с тази информация, дали обстоятелствата налагат съдействието или провеждането на консултации със съответните експерти, правителствени агенции и други юридически или физически лица със специализирани познания по въпроса. Когато съдействието или провеждането на консултации със съответните експерти, правителствени агенции и други юридически или физически лица със специализирани познания по въпроса обхваща поверителна информация по смисъла на член 336 от настоящия дял, тази информация може да бъде предоставена само след уведомяване на страните по процедурата и под изричното условие, че тя по всяко време се третира като поверителна информация.
4. След събирането на необходимата информация медиаторът може да направи оценка на въпроса и спорната мярка и да предложи решение, което страните по процедурата да разгледат. Тази оценка не се отнася до съдействието на спорната мярка с настоящото споразумение.
5. Процедурата се провежда на територията на страната, към която е отправено искането, или по взаимно съгласие на — друго място или по друг начин.
6. За изпълнението на своите задължения медиаторът може да използва всякакви коминуационни средства, включително, наред с други, телефон, факсимилни съобщения, интеренет връзки или видеоконферентна връзка.

7. Процедурата обикновено завършва в срок от шестдесет дни от датата на определяне на медиатора. На всеки един етап страните по процедурата могат да прекратят процедурата по взаимно съгласие.

ГЛАВА 3

ИЗПЪЛНЕНИЕ

ЧЛЕН 333

Изпълнение на взаимно приемливо решение

1. Когато страните по процедурата са се договорили за решение по отношение на пречките пред търговията, предизвикани от мярката — предмет на настоящата процедура, всяка страна предприема всички необходими мерки за изпълнение на посоченото решение без необосновано забавяне.
2. Страната, която изпълнява решението, редовно уведомява писмено другата страна, както и Комитета за асоцииране, за всички стъпки или мерки, предприети за изпълнение на взаимно приемливото решение. Това задължение отпада, след като взаимно приемливото решение бъде изпълнено изцяло по подходящ начин.

ГЛАВА 4

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 334

Връзка с дял X относно уреждане на спорове

1. Процедурата по този механизъм за медиация е независима от дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение и няма за цел да служи като основа за процедурите за уреждане на спорове съгласно този дял или някакво друго споразумение. Искането за медиация и евентуалните процедури по механизма за медиация не изключват прилагането на дял X.
2. Механизмът за медиация не засяга правата и задълженията на страните, предвидени в дял X.

ЧЛЕН 335

Срокове

Всеки срок, посочен в настоящия дял, може да бъде удължен по взаимно съгласие на страните по процедурата.

ЧЛЕН 336

Поверителност на информацията

1. Дадена страна по процедурата, която представи документи или изявления в рамките на процедурата по медиация, може да определи тези документи или изявления, или която и да било част от тях като поверителни.
2. Когато документи или изявления или която и да било част от тях са определени като поверителни от една от страните, другата страна и медиаторът връщат или унищожават тези документи не по-късно от петнадесет дни след приключването на процедурата по медиация.
3. По същия начин, когато определени като поверителни документи или изявления или която и да било част от тях са били предоставени на съответните експерти, на правителствени агенции или на други физически или юридически лица със специализирани познания по въпроса, тези документи или изявления трябва да бъдат върнати или унищожени не по-късно от петнадесет дни след преустановяването на съдействието или консултациите с медиатора.

ЧЛЕН 337

Разноски

1. Всички разноски по процедурата по медиация се поемат поравно от страните по процедурата. Под разноски се разбира възнаграждението на медиатора, неговите разходи за транспорт, настаняване и храна, както и всички общи административни разходи, свързани с процедурата по медиация съгласно декларацията за възстановяване на разходите, представена от медиатора.
2. Медиаторът води пълен и подробен отчет на всички направени разходи, свързани с процедурата, и представя на страните по процедурата декларация за възстановяване на разходите заедно с оправдателни документи.
3. Съветът за асоцииране определя всички подлежащи на възстановяване разноски, както и възнаграждението и обезщетенията, които се заплащат на медиатора.

ДЯЛ XII

ПРОЗРАЧНОСТ И АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ

ЧЛЕН 338

Сътрудничество в областта на повишенната прозрачност

Страните се договарят да си сътрудничат в рамките на съответните двустранни и многострани форуми с цел повишаване на прозрачността, включително чрез премахване на подкупите и корупцията, по въпроси, попадащи в обхвата на част IV от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 339

Публикуване

1. Всяка от страните гарантира, че нейните мерки с общо приложение, включително законови и подзаконови актове, съдебни актове, процедури и административни актове, относящи се до някой от свързаните с търговията въпроси, попадащи в приложното поле на част IV от настоящото споразумение, се публикуват своевременно или се оповестяват в лесно достъпна форма за заинтересованите лица по начин, който позволява на заинтересованите лица на някоя от страните, както и на всяка друга страна, да се запознаят с тях. При поискване всяка страна предоставя обяснение за целта и основанието на тази мярка и осигурява достатъчно време между датата на публикуване и датата на влизане в сила на мярката, освен когато наличието на специални обстоятелства от правно или практическо естество налага друго.

2. Всяка от страните полага усилия да даде възможност на заинтересованите лица на другата страна да представят коментарите си по всеки предlagан законов или подзаконов акт, процедура или административен акт с общо приложение, както и да вземе предвид получените коментари, които са от значение.

3. Мерките с общо приложение, посочени в параграф 1, се считат за оповестени в лесно достъпна форма, когато мярката е оповестена чрез подходящо уведомление до СТО или когато мярката е оповестена на официален, общодостъпен и безплатен уебсайт на съответната страна.

4. Никоя от разпоредбите на част IV от настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към която и да е страна да предоставя поверителна информация, чието разгласяване би попречило на правоприлагането или по друг начин би противоречало на обществения интерес, или би накърнило законни търговски интереси на отделни публични или частни предприятия.

ЧЛЕН 340

Звена за контакт и обмен на информация

1. С цел улесняване на комуникацията и гарантиране на ефективното прилагане на споразумението ЕС като страна по споразумението, ЦА като страна по споразумението⁵² и всяка република от ЦА като страна по споразумението определят звено за контакт до датата на влизане в сила на настоящото споразумение⁵³. Определянето на звена за контакт не засяга конкретни действия по определяне на компетентни органи съгласно специални разпоредби от настоящото споразумение.
2. По искане на някоя от страните звеното за контакт на другата страна посочва службата или служителя, отговаряща или отговарящ за всякакви въпроси, свързани с прилагането на част IV от настоящото споразумение, и предоставя необходимото съдействие за улесняване на комуникацията с направилата искането страна.
3. По искане на някоя от страните и в юридически допустимата степен всяка съответна страна предоставя информация и отговаря своевременно на всяко запитване във връзка с действащи или предлагани мерки, които биха могли да засегнат в съществена степен част IV от настоящото споразумение.

⁵² Звеното за контакт, определено от ЦА като страна по споразумението, се използва за обмен на информация във връзка с нейните колективни задължения съгласно член 352, параграф 2 от част V (Заключителни разпоредби) от настоящото споразумение и то действа съгласно преките указания, договорени от републиките от ЦА като страна по споразумението.

⁵³ За целите на задължението на ЦА като страна по споразумението да определи звено за контакт, „дата на влизане в сила“ означава датата, от която споразумението е в сила във всички републики от ЦА като страна по споразумението в съответствие с член 353, параграф 4.

ЧЛЕН 341

Административни производства

Всяка от страните управлява по съгласуван, безпристрастен и разумен начин всички мерки с общо приложение, посочени в член 399. По-специално, когато тези мерки се прилагат по отношение на конкретни лица, стоки, услуги или предприятия на някоя от страните в конкретни случаи, всяка страна:

- a) полага усилия да уведомява в разумен срок лицата, които са пряко засегнати от дадено производство, за датата на неговото започване, като посочи естеството на производството и правното основание за неговото започване, както и общо изложение на всички спорни въпроси;
- б) предоставя на тези заинтересовани лица разумна възможност да изтъкват факти и доводи в подкрепа на своите становища преди предприемането на каквото и да било окончателно административно действие, когато времето, естеството на производството и обществения интерес позволяват това; и
- в) гарантира, че нейните производства имат нормативна основа.

ЧЛЕН 342

Контрол и обжалване

1. Всяка от страните създава или поддържа общи, квазисъдебни или административни съдилища или производства за целите на своевременния контрол и, когато има основание за това, за поправяне на административно действие, засягащо свързани с търговията въпроси от обхвата на част IV от настоящото споразумение. Тези съдилища или производства са независими от службата или органа, оправомощени да извършват административно правоприлагане, а лицата, които отговарят за тях, са безпристрастни и нямат съществен интерес от изхода на производството
2. Всяка от страните гарантира, че във всички такива съдилища или в рамките на такива производства на страните по тях е предоставено правото на:
 - a) разумна възможност да поддържат или защитават своите съответни становища; и
 - b) решение, основано на доказателствата и представените материали по преписката, или, ако това се изисква по нейното законодателство — на събрани от административния орган материали.
3. Всяка от страните гарантира, че службата или органа, от чиято компетентност е спорното административно действие, прилага решението и съобразява практиката си с него, освен ако то подлежи на обжалване или на последващ контрол съобразно вътрешното законодателство.

ЧЛЕН 343

Специални правила

Разпоредбите на настоящия дял не засягат специалните правила, предвидени в други разпоредби от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 344

Прозрачност в областта на субсидиите

1. За целите на настоящото споразумение субсидия е мярка, свързана с търговията със стоки, която изпълнява условията, посочени в член 1, алинея 1 от Споразумението за СИМ, и тя е специфична по смисъла на член 2 от посоченото споразумение. Настоящата разпоредба се отнася и за субсидии съгласно определението в Споразумението за селското стопанство.

2. Всяка от страните гарантира прозрачност в областта на субсидиите, свързани с търговията със стоки. От датата на влизане в сила на настоящото споразумение на всеки две години всяка от страните по него докладва на другата страна информация относно правното основание, формата, размера или бюджета, и, по възможност, получателя на субсидията, предоставена от нейното правителство или публичен орган. Този доклад се счита за представен, ако съответната информация е оповестена от страните или от тяхно име на общодостъпен интернет уебсайт. При обмена на информация страните взимат предвид изискванията за професионална и търговска тайна.

3. По искане на някоя от страните те могат да обменят информация по въпроси, свързани с темата за субсидиите за услуги.
4. Комитетът за асоцииране прави периодичен преглед на постигнатия от всяка от страните напредък по прилагането на настоящия член.
5. Разпоредбите на настоящия член не засягат правата на страните да прилагат средства за търговска защита или да предприемат действие за уреждане на спорове или друго подходящо действие срещу субсидия, предоставена от другата страна, съгласно съответните разпоредби на СТО.
6. Страните не могат да използват процедурите за уреждане на спорове, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) от част IV от настоящото споразумение, по въпроси, произтичащи от настоящия член.

ДЯЛ XIII

СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАЧИ В ОБЛАСТТА НА ТЪРГОВИЯТА НА ОРГАНите, СЪЗДАДЕНИ С НАСТОЯЩОТО СПОРАЗУМЕНИЕ

ЧЛЕН 345

Специфични задачи на Съвета за асоцииране

1. Когато Съветът за асоцииране изпълнява някои от задачите, възложени му в част IV от настоящото споразумение, съставът му е на министерско равнище съобразно съответната нормативна уредба в страните и в него влизат представители на ЕС като страна по споразумението, от една страна, и министрите на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението, отговарящи за свързаните с търговията въпроси, от друга страна, или определени от тях лица.
2. По свързани с търговията въпроси Съветът за асоцииране може:
 - a) в изпълнение на целите на част IV от настоящото споразумение да изменя:
 - i) списъците на стоките, съдържащи се в приложение I (Премахване на митата), с цел включване на една или няколко от стоките в графика за намаляване на митата;

- ii) графиците, включени към приложение I (Премахване на митата) с цел ускоряване на премахването на митата;
 - iii) допълнения 1, 2 и 3 към приложение I (Премахване на митата);
 - iv) допълнения 1, 2, 2A, 3, 4, 5 и 6 към приложение II (Относно определението на понятието „продукти с произход“ и методите за административно сътрудничество);
 - v) приложение XVI (Държавни поръчки);
 - vi) приложение XVIII (Зашитени географски означения);
 - vii) приложение XIX (Списък на продуктите, посочени в член 306, параграф 4);
 - viii) приложение XXI (Подкомитети);
- б) издава тълкувания на разпоредбите на част IV от настоящото споразумение; и
- в) при изпълнение на функциите си да предприема други дейности, за които могат да се договорят страните.

3. Всяка от страните прилага в съответствие с приложимите процедури съгласно своето вътрешно право всяка промяна, посочена в параграф 2, буква а), в рамките на договорен от страните срок⁵⁴.

ЧЛЕН 346

Специфични задачи на Комитета за асоцииране

1. Когато Комитетът за асоцииране изпълнява някои от задачите, възложени му по част IV от настоящото споразумение, той се състои от представители на Европейската комисия, от една страна, и от представители на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението, от друга страна, на равнище висши служители и отговарящи за свързаните с търговията въпроси, или от определени от тях лица.

2. Когато разглежда свързаните с търговията въпроси, Комитетът за асоцииране има по-специално следните функции:

a) подпомага Съвета за асоцииране при изпълнението на неговите функции относно свързаните с търговията въпроси;

⁵⁴ Прилагане на изменения, одобрени от Съвета за асоцииране:

1. По отношение на Коста Рика решениета на Съвета за асоцииране съгласно член 345, параграф 2, буква а) ще бъдат равностойни на инструмента, посочен в член 121.4, трета алинея (*Protocolo de Menor Rango*) на *Constitución Política de la República de Costa Rica*.
2. По отношение на Хондурас решениета на Съвета за асоцииране съгласно член 345, параграф 2, буква а) ще бъдат равностойни на инструмента, посочен в член 21 на *Constitución de la República de Honduras*.

- б) отговаря за правилното изпълнение и прилагане на разпоредбите на част IV от настоящото споразумение. В тази връзка и без да се засягат правата, предвидени в дял X (Уреждане на спорове) и дял XI (Механизъм за медиация за нетарифни мерки) от част IV от настоящото споразумение, всяка от страните може да отнесе за обсъждане до Комитета за асоцииране всички въпроси, свързани с прилагането или тълкуването на част IV от настоящото споразумение;
- в) наблюдава по-нататъшното изготвяне на разпоредбите на част IV от настоящото споразумение, когато е необходимо, и прави оценка на постигнатите при неговото прилагане резултати;
- г) търси подходящи начини за предотвратяване и решаване на проблеми, които иначе биха могли да възникнат в областите, попадащи в приложното поле на част IV от настоящото споразумение; и
- д) одобрява процедурите правилници на всички подкомитети съгласно част IV от настоящото споразумение и контролира тяхната работа.

3. При изпълнение на своите задължения съгласно параграф 2 Комитетът за асоцииране може да:

- а) създава допълнителни подкомитети, различни от създадените в част IV от настоящото споразумение, състоящи се от представители на Европейската комисия и на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението, и да им възлага отговорности в рамките на своята компетентност. Той може също така да реши да изменя функциите, които са възложени на подкомитетите, които създава, както и да ги разпуска;

- б) препоръчва на Съвета за асоцииране приемането на решения в съответствие със специфичните цели на част IV от настоящото споразумение, както и
- в) предприема други дейности по изпълнение на функциите си, за които могат да се договорят страните или за които Съветът за асоцииране даде указания.

ЧЛЕН 347

Координатори по част IV от настоящото споразумение

1. Европейската комисия и всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението определят координатор по част IV от настоящото споразумение в рамките на шестдесет дни след влизането в сила на настоящото споразумение.
2. Координаторите работят съвместно за разработването на програми и извършват всички други необходими подготвителни действия във връзка със заседанията на Съвета за асоцииране и Комитета за асоцииране в съответствие с горепосочените разпоредби и по целесъобразност предприемат последващи действия във връзка с решенията на тези органи.

ЧЛЕН 348

Подкомитети

1. Без да се засягат разпоредбите на член 8 от дял II (Институционална рамка) от част I от настоящото споразумение, настоящият член се прилага за всички подкомитети, предвидени в част IV от настоящото споразумение.
2. Подкомитетите се състоят от представители на Европейската комисия, от една страна, и от представители на всяка от републиките от ЦА като страна по споразумението, от друга страна.
3. Покомитетите провеждат заседания на подходящото равнище веднъж годишно или по искане на която и да било от страните, или по искане на Комитета за асоцииране. Присъствените заседания се провеждат на ротационен принцип в Брюксел или Централна Америка. Заседанията могат също така да се провеждат с помощта на всяко технологично средство, което е на разположение на страните.
4. Подкомитетите се председателстват на ротационен принцип от представител на ЕС като страна по споразумението, от една страна, и от представител на република от ЦА като страна по споразумението, от друга страна, за срок от една година.

ДЯЛ XIV

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

ЧЛЕН 349

Платежен баланс

1. Когато някоя от страните изпитва сериозни затруднения, свързани с платежния баланс или с външната финансова позиция, или е изправена пред опасност от настъпването на такива, тя може да предприеме или да поддържа ограничителни мерки по отношение на търговията със стоки, услуги и текущи плащания.
2. Страните полагат усилия за избягване прилагането на ограничителните мерки, посочени в параграф 1.
3. Всички предприети или поддържани съгласно настоящия член ограничителни мерки са недискриминационни, временни и не надхвърлят необходимото за справяне със ситуацията, свързана с платежния баланс и с външната финансова позиция. Такива мерки отговарят на съответните условия, установени в споразуменията за СТО, и са в съответствие с Учредителния договор на Международния валутен фонд.

4. Когато някоя от страните е поддържала или приела ограничителни мерки или някакви изменения на такива мерки, тя своевременно уведомява другата страна за тях и представя във възможно най-кратки срокове график за тяхното премахване.

5. Ако някоя от страните счете, че приетата или запазена в сила ограничителна мярка засяга двустранните търговски отношения, тя може да поисква консултации с другата страна, които следва да бъдат проведени своевременно в рамките на Комитета за асоцииране. При тези консултации се подлага на оценка ситуацията по платежния баланс на съответната страна, както и предприетите или поддържаните съгласно настоящия член ограничения, като се отчитат, *inter alia*, фактори като:

- a) естеството и степента на затрудненията по платежния баланс и външната финансова позиция;
- б) външната икономическа и търговска конюнктура; или
- в) други възможни корективни мерки, ако такива са на разположение.

По време на консултациите се обръща внимание на съответствието на всякаакви ограничителни мерки с параграфи 3 и 4. Всички констатации за статистически и други факти, представени от Международния валутен фонд, относящи се до валутен обмен, парични резерви и платежен баланс, се приемат, а заключенията се основават на оценката на Международния валутен фонд за платежния баланс и външната финансова позиция на съответната страна.

ЧЛЕН 350

Данъчна политика

1. Никоя от разпоредбите от част IV от настоящото споразумение или от приета въз основа на него договореност, не може да се тълкува като пречка за страните при прилагането на съответните разпоредби на своето данъчно законодателство да правят разграничение между данъкоплатци, които не се намират в еднакво положение, а именно с оглед на мястото им на пребиваване или с оглед на мястото, където е инвестиран капиталът им.
2. Никоя от разпоредбите от част IV от настоящото споразумение или от приета въз основа на него договореност, не може да се тълкува като пречка за приемането или прилагането на каквато и да е мярка, която има за цел предотвратяване на избягването на данъчно облагане или на укриването на данъци в съответствие с данъчните разпоредби на спогодбите за избягване на двойното данъчно облагане или с други данъчни споразумения или с вътрешното данъчно законодателство.
3. Никоя от разпоредбите от част IV от настоящото споразумение не засяга правата и задълженията на страните по него по което и да било данъчно споразумение. В случай на несъответствие между част IV от настоящото споразумение и такова споразумение, последното има предимство, доколкото има несъответствието.

ЧЛЕН 351

Регионални предпочтения

1. Никоя от разпоредбите на част IV от настоящото споразумение не задължава дадена страна да предоставя на другата страна каквото и са било по-благоприятно третиране, което се прилага в рамките на всяка от страните като част от съответния процес по регионална интеграция, в който тя участва.
2. Никоя от разпоредбите на част IV от настоящото споразумение не възпрепятства дадена страна да поддържа, изменя или създава митнически съюзи, зони за свободна търговия или други споразумения между страните или между страните и трети държави или региони.

ЧАСТ V

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 352

Определяне на страните

1. Страните по настоящото споразумение са републиките Коста Рика, Ел Салвадор, Гватемала, Хондурас, Никарагуа и Панама, наричани „републики от ЦА като страна по споразумението“, от една страна, и Европейският съюз и неговите държави-членки, в рамките на своите съответни области на компетентност, наричани „ЕС като страна по споразумението“, от друга страна.
2. За целите на настоящото споразумение понятието „страна“ означава всяка република от ЦА като страна по споразумението, без да се засяга задължението за съвместни действия съгласно разпоредбите на параграф 3, или съответно ЕС като страна по споразумението.
3. За целите на настоящото споразумение републиките от ЦА като страна по споразумението се договарят и задължават да действат съвместно по следните разпоредби:
 - a) при вземането на решения от органите, посочени в дял II (Институционална рамка) от част I от настоящото споразумение;

- б) при изпълнението на задълженията, уредени в дял IX (Регионална икономическа интеграция) от част IV от настоящото споразумение;
- в) при изпълнението на задължението за приемане на Регламент за конкуренцията и за създаване на орган по въпросите на конкуренцията в Централна Америка в съответствие с член 277 и член 279, параграф 2 от дял VII (Търговия и конкуренция) от част IV от настоящото споразумение; и
- г) при изпълнението на задължението за създаване на единно звено за достъп на регионално равнище съгласно член 212, параграф 2 от дял V (Държавни поръчки) от част IV от настоящото споразумение.

Когато извършват съвместни действия в съответствие с настоящия параграф, републиките от ЦА като страна по споразумението ще бъдат наричани „ЦА като страна по споразумението“.

4. По всяка от останалите разпоредби от настоящото споразумение републиките от ЦА като страна по споразумението поемат задължения и действат самостоятелно.

5. Независимо от разпоредбата на параграф 3 и в съответствие с по-нататъшното развитие на регионалната интеграция в Централна Америка, републиките в ЦА като страна по споразумението се задължават да полагат усилия постепенно да разширяват обхвата на областите, в рамките на които ще действат съвместно, като съответно уведомяват ЕС като страна по споразумението. Съветът за асоцииране приема решение, в което изрично се посочва обхватът на тези области.

ЧЛЕН 353

Влизане в сила

1. Страните одобряват настоящото споразумение в съответствие с процедурите съгласно своято вътрешно право.

2. Настоящото споразумение влиза в сила на първия ден от месец, следващ месец, през който всяка от страните е нотифицирала другата за приключването на посочените в параграф I процедури съгласно вътрешното право.

3. Нотификациите от страна на ЕС като страна по споразумението се изграждат на генералния секретар на Съвета на Европейския съюз, а нотификациите от страна на републиките от ЦА като страна по споразумението — на *Secretaría General del Sistema de la Integración Centroamericana (SG-SICA)*, които са депозитари на настоящото споразумение.

4. Независимо от параграф 2, част IV от настоящото споразумение може да се прилага от Европейския съюз и всяка от републиките на ЦА като страна по споразумението от първия ден на месец, следващ датата, на която те са се нотифицирани взахмиско приключващите на необходимите за тази цел процедури съгласно вътрешното право. В този случай необходимите за действието на настоящото споразумение институционални органи изпълняват своите функции.

5. До датата на влизане в сила съгласно посоченото в параграф 2 или до началната дата на прилагане на настоящото споразумение, ако то се прилага съгласно параграф 4, всяка от страните трябва да е изпълнила изискванията, установени в член 244 и член 245, параграф 1, букви а) и б) от дял VI (Интелектуална собственост) от част IV от настоящото споразумение. Ако република от ЦА като страна по споразумението не е изпълнила посочените изисквания, настоящото споразумение не влиза в сила в съответствие с параграф 2 или то не се прилага в съответствие с параграф 4 между ЕС като страна по споразумението и неизправната република от ЦА като страна по споразумението, докато не бъдат изпълнени посочените изисквания.

6. Когато дадена разпоредба от настоящото споразумение се прилага в съответствие с параграф 4, всяко направено в такава разпоредба позоваване на датата на влизане в сила на настоящото споразумение се разбира като позоваване на датата, от която страните се договарят да прилагат посочената разпоредба в съответствие с параграф 4.

7. Страните, по отношение на които част IV от настоящото споразумение е влязла в сила в съответствие с параграф 2 или параграф 4, могат също така да използват материали с произход от републиките на ЦА като страна по споразумението, по отношение на които настоящото споразумение не е в сила.

8. От датата на влизане в сила в съответствие с параграф 2 настоящото споразумение заменя Споразуменията за политически диалог и сътрудничество, които са в сила между републиките от ЦА като страна по споразумението и ЕС като страна по споразумението.

ЧЛЕН 354

Срок на действие

1. Настоящото споразумение е с неограничен срок на действие и валидност.
2. Всяка от страните нотифицира писмено съответния депозитар за намерението си да денонсира настоящото споразумение.
3. В случай че някоя от страните денонсира настоящото споразумение, останалите страни разглеждат в рамките на Съвета за асоцииране последиците от денонсирането за настоящото споразумение. Съветът за асоцииране взема решение относно всички необходими корективни или преходни мерки.
4. Денонсирането поражда действие шест месеца след нотифицирането му на съответния депозитар.

ЧЛЕН 355

Изпълнение на задълженията

1. Страните приемат всички общи или специални мерки, които са необходими, за да изпълнят своите задължения по настоящото споразумение и гарантират, че те са в съответствие с установените в него цели.

2. Ако някоя от страните счита, че друга страна не е изпълнила задължение по настоящото споразумение, тя може да предприеме подходящи мерки. Преди да направи това, освен в особено неотложни случаи, в срок от тридесет дни тя представя на Съвета за асоцииране цялата информация, която е от значение и е необходима за задълбоченото разглеждане на положението с цел намирането на приемливо за страните решение. При избора на мерките, които да бъдат приети, се отдава предимство на мерките, които в най-малка степен препятстват прилагането на настоящото споразумение. Тези мерки се съобщават незабавно на Комитета за асоцииране, който провежда консултации във връзка с тях, ако някоя от страните поиска това.

3. Страните се договарят, че понятието „особено неотложни случаи“ в параграф 2 означава случаи на съществено нарушение на настоящото споразумение от една от страните. Страните освен това се споразумяват, че понятието „подходящи мерки“, посочено в параграф 2, означава мерки, предприети в съответствие с международното право. Приема се, че спирането на действието се прилага само в крайен случай.

4. Съществено нарушение на настоящото споразумение се изразява в:

- a) отказ от изпълнение на настоящото споразумение, който е недопустим съгласно общите норми на международното право;
- б) нарушение на съществените елементи на настоящото споразумение.

5. Ако някоя от страните предприеме мярка в особено неотложен случай, другата страна може да поиска в срок от петнадесет дни да бъде свикано спешна среща на страните.
6. Независимо от параграф 2, ако някоя от страните счете, че друга страна не е изпълнила едно или повече задължения по част IV от настоящото споразумение, тя използва само и съблудава процедурите за уреждане на спорове, уредени в дял X (Уреждане на спорове), и механизма за медиация, уреден в дял XI (Механизъм за медиация за нетарифни мерки) от част IV от настоящото споразумение, или други алтернативни механизми, предвидени по отношение на специфичните задължения по част IV от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 356

Права и задължения по настоящото споразумение

Нито една от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като предоставяща права или налагаша задължения на лица, които са различни от правата или задълженията, създадени с настоящото споразумение, нито пък като задължение за дадена страна да разреши прякото позоваване на настоящото споразумение в нейната вътрешна правна система, освен ако не е предвидено друго във вътрешното законодателство на тази страна.

ЧЛЕН 357

Изключения

1. Нито една от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като:
 - a) изискване към някоя от страните да предостави или да позволи достъп до каквато и да било информация, разгласяването на която според нея е в противоречие с нейни съществени интереси в областта на сигурността; или
 - b) пречка за някоя от страните да предприеме каквото и да било действие, което тя счита за необходимо за защитата на своите съществени интереси в областта на сигурността:
 - i) във връзка с материали за ядрено делене и за ядрен синтез или материали, от които те се получават;
 - ii) във връзка с икономическите дейности, осъществявани пряко или косвено с цел снабдяването на военно учреждение;
 - iii) във връзка с производството или с търговията на оръжия, боеприпаси или военно оборудване;
 - iv) във връзка с държавни поръчки, които са абсолютно необходими за целите на националната сигурност или на националната отбрана;
 - v) предприето по време на война или друго извънредно обстоятелство в международните отношения;

- в) пречка за някоя от страните да предприеме каквото и да било действие по изпълнение на поетите от нея задължения с цел запазването на международните мир и сигурност; или
 - г) пречка за някоя от страните да взема самостоятелни решения относно своите бюджетни приоритети или изискване към дадена страна да увеличи бюджетните средства за изпълнението на съдържащите се в настоящото споразумение задължения и ангажименти.
2. Съветът за асоцииране се уведомява възможно най-подробно за предприетите по параграф 1, букви а) и б) мерки, както и за тяхното прекратяване.

ЧЛЕН 358

Бъдещо развитие

1. Страните могат да се договорят да разширяват и допълват настоящото споразумение, като го изменят или като сключват споразумения по отделни сектори или дейности, включително като вземат предвид придобития опит в хода на прилагането на настоящото споразумение.
2. Страните могат да се договорят относно всяко друго изменение на настоящото споразумение.
3. Всяко от посочените по-горе изменения и споразумения се одобрява в съответствие с процедурите съгласно вътрешното право на всяка страна.

ЧЛЕН 359

Присъединяване на нови членове

1. Комитетът за асоцииране се уведомява за всяка молба за членство в Европейския съюз, направена от трета държава, както и за всяка молба за участие в процесите на политическа и икономическа интеграция в Централна Америка, направена от трета държава.
2. В хода на преговорите между Европейския съюз и държавата кандидат ЕС като страна по споразумението предоставя на ЦА като страна по споразумението всяка информация, която е от значение, а ЦА като страна по споразумението на свой ред излага своите становища (ако има такива) пред ЕС като страна по споразумението, така че последният да може да ги вземе в предвид в пълна степен. ЕС като страна по споразумението уведомява ЦА като страна по споразумението за всеки новоприсъединил се член на Европейския съюз.
3. По същия начин в хода на преговорите между ЦА като страна по споразумението и държава, която е заявила желанието си да се присъедини към процесите на политическа и икономическа интеграция в Централна Америка, ЦА като страна по споразумението предоставя на ЕС като страна по споразумението всяка информация, която е от значение, а на свой ред ЕС като страна по споразумението излага своите становища (ако има такива) пред ЦА като страна по споразумението, така че последната да може да ги вземе в предвид в пълна степен. ЦА като страна по споразумението уведомява ЕС като страна по споразумението за всяка новоприсъединила се държава към процесите на икономическа и политическа интеграция в Централна Америка.
4. В рамките на Комитета за асоцииране страните разглеждат последиците от присъединяването за настоящото споразумение. Съветът за асоцииране взема решение относно всички необходими мерки за адаптиране или преходни мерки, като това решение се одобрява в съответствие с процедурите съгласно вътрешното право на всяка от страните.

5. Ако в акта за присъединяване към процесите на политическа и икономическа интеграция в Централна Америка не се предвижда автоматичното присъединяване към настоящото споразумение, съответната държава се присъединява към него като депозира акт за присъединяване при съответните депозитари на страните.
6. Инструментът за присъединяване се депозира при депозитарите.

ЧЛЕН 360

Териториално прилагане

1. По отношение на ЕС като страна по споразумението настоящото споразумение се прилага на териториите, на които се прилагат Договорът за Европейския съюз и Договорът за функционирането на Европейския съюз, и съгласно условията, предвидени в посочените договори
2. Независимо от параграф 1, доколкото митническата територия на Европейския съюз включва области, които не попадат в обхвата на горното определение за територия, настоящото споразумение се прилага също на митническата територия на ЕС.
3. По отношение на Централна Америка настоящото споразумение се прилага на териториите на републиките на ЦА като страна по споразумението съгласно съответното им вътрешно законодателство и международното право.

ЧЛЕН 361

Резерви и тълкувателни декларации

По настоящото споразумение не се допускат еднострани резерви или тълкувателни декларации.

ЧЛЕН 362

Приложения, допълнения, протоколи и забележки, бележки под линия и съвместни декларации

Приложениета, допълненията, протоколите и бележките, бележките под линия и съвместните декларации към настоящото споразумение съставляват неразделна част от него.

ЧЛЕН 363

Автентични текстове

Настоящото споразумение е съставено в два еднообразни екземпляра на английски, български, гръцки, датски, естонски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, чешки и шведски език, като текстовете на всички езици са автентични.

В потвърдение на което долуподписаните, надлежно упълномощени представители подписаха настоящото споразумение

Съставено в Тегусигалпа на двадесет и девети юни две хиляди и дванадесета година.

Hecho en Tegucigalpa, el veintinueve de junio de dos mil doce.

V Tegucigalpē dne dvacátého devátého června dva tisíce dvanáct.

Udfærdiget i Tegucigalpa den niogtyvende juni totusindogtolv.

Geschehen zu Tegucigalpa am neunundzwanzigsten Juni zweitausendzwölf.

Sõlmitud kahe tuhande kaheteistkümnenda aasta juunikuu kahekümne üheksandal päeval Tegucigalpas.

Τεγκουσιγάλπα, εικοσιεννέα Ιούνιον δύο χιλιάδες δώδεκα.

Done at Tegucigalpa on the twenty-ninth day of June in the year two thousand and twelve.

Fait à Tegucigalpa, le vingt-neuf juin deux mille douze.

Fatto a Tegucigalpa, addì ventinove giugno duemiladodici.

Tegusigalpā, divi tūkstoši divpadsmītā gada divdesmit devītajā jūnijā.

Priimta Tegusigalpoje, du tūkstančiai dvylirkų metų birželio dvidešimt devintą dieną.

Kelt Tegucigalpában, a kétézer-tizenkettédik év június havának huszonkilencedik napján.

Magħmul f'Tegucigalpa fid-disgħa u għoxrin jum ta' Ĝunju fis-sena elfejn u tħażżeek.

Gedaan te Tegucigalpa, negenentwintig juni tweeduizend twaalf.

Sporządzono w Tegucigalpie dnia dwudziestego dziewiątego czerwca dwa tysiące dwunastego roku.

Feito em Tegucigalpa, aos vinte e nove de junho de dois mil e doze.

Încheiat la Tegucigalpa, la douăzeci și nouă iunie două mii doisprezece.

V Tegucigalpe dvadsiateho deviateho júna dvetisíc dvanášt.

V Tegucigalpi, dne devetindvajsetega junija leta dva tisoč dvanajst.

Tehty Tegucigalpassa kahdentenakymmenenentäyhdeksäntä päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhattakaksitoista.

Utfärdat i Tegucigalpa den tjuronionde juni år tjughundratolv.

Voor het Koninkrijk België
Pour le Royaume de Belgique
Für das Königreich Belgien

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaams Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.
Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

Za Českou republiku

For Kongeriget Danmark

Für die Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi nimel

Thar cheann Na hÉireann
For Ireland

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Por el Reino de España

Pour la République française.

Per la Repubblica italiana

Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

Pour le Grand-Duché de Luxembourg

Magyarország részéről

Għal Malta

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

Für die Republik Österreich

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

A
Polska
Rzeczypospolita Polska

Pela República Portuguesa

A
Portugal

Pentru România

Romania

Za Republiko Slovenijo

Slovenija

Za Slovenskú republiku

Suomen tasavallan puolesta
För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

Por la República de Costa Rica

Por la República de El Salvador

Por la República de Guatemala

Por la República de Honduras

Por la República de Nicaragua

Por la República de Panamá

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Препис

РЕШЕНИЕ № 618

от 19 октомври 2017 година

ЗА ПРЕДЛОЖЕНИЕ до Народното събрание за РАТИФИЦИРАНЕ
на Споразумението за Асоцииране между Европейския
съюз и неговите държави членки, от една страна, и
Централна Америка, от друга страна

На основание чл. 15, ал. 1 от Закона за международните договори
на Република България

МИНИСТЕРСКИят СЪВЕТ
РЕШИ:

- Одобрява Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна, съставено в Тегусигалпа на 29 юни 2012 г.
- Предлага на Народното събрание на основание чл. 85, ал. 1, т. 1, 5 и 7 от Конституцията на Република България да ратифицира със закон споразумението по т. 1.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Бойко Борисов

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Веселин Даков

Вярно,

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
“ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ”:

Апостол Михов

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

№.....02.01-113.....

...19. ОКТОМВРИ. 2017 г.

ДО

НАРОДНО СЪБРАНИЕ
вз.№ 702-02-11
Дама 20 / 10 2017 г.

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

г-н ДИМИТЪР ГЛАВЧЕВ

11/5
Главчев

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ГЛАВЧЕВ,

На основание чл. 85, ал. 1, т. 1, 5 и 7 от Конституцията на Република България изпращам Ви одобрения с Решение №.....618..... на Министерския съвет от 2017 г. проект на Закон за ратифициране на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна.

Приложение: съгласно текста.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Бойко Борисов)

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

РАЗПОРЕЖДАНЕ

НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

N 750 - 01 - 179 / 23, 10. 2017 г.

На основание чл. 8, ал. 1, т. 1 и чл. 77, ал. 1 и 2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание

РАЗПОРЕЖДАМ:

Разпределям законопроект за ратифициране на Споразумението за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Централна Америка, от друга страна, № 702-02-11, внесен от Министерски съвет на 20.10.2017 г., на следните постоянни комисии:

Водеща комисия:

- Комисия по европейските въпроси и контрол на европейските фондове

Комисии:

- Комисия по икономическа политика и туризъм
- Комисия по правни въпроси
- Комисия по външна политика

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ**

ДИМИТЪР ГЛАВЧЕВ

